

Ст. Гинина Цв. Николова

Л. Сакъзова

**УЧЕБНИК
ПО БЪЛГАРСКИ
ЕЗИК
ЗА ЧУЖДЕНЦИ**

Второ издание

*Наука и изкуство
София — 1972*

St. Ghinina Tsv. Nikolova

L. Sakazova

**A BULGARIAN
TEXTBOOK
FOR
FOREIGNERS**

Second edition

*Naouka i Izkoustvo
Sofia — 1972*

CONTENTS

PART ONE

Preface	2
The Bulgarian Alphabet	2
<i>Първи урок.</i> Гласни звукове: <i>а, о, у, е, и</i> . Звучни и беззвучни съгласни: <i>ж—ш</i> ; <i>з—с</i> . Спомагателният глагол <i>съм</i> в трето лице единствено число сегашно време <i>е</i> (The Vowels: <i>а, о, у, е, и</i> . The Voiced and Voiceless Consonants: <i>ж—ш</i> ; <i>з—с</i> . The Auxiliary Verb <i>съм</i> 3rd Pers. Sing., Present Tense)	5
<i>Втори урок.</i> Гласната <i>ъ</i> . Звучни и беззвучни съгласни: <i>б—п, д—т</i> . Съчетанията <i>ай, ей</i> . Безличните глаголи <i>има—няма</i> (The Vowel <i>ъ</i> . The Voiced and Voice- less Consonants: <i>б—п, д—т</i> . The Diphthongs <i>ай, ей</i> . The Impersonal Verbs <i>има — няма</i>)	9
<i>Трети урок.</i> Звучни и беззвучни съгласни: <i>в—ф, г—к</i> . Съчетанията <i>ий, ой</i> . Лични местоимения. Спомагателният глагол <i>съм</i> в сегашно време (The Voiced and Voiceless Consonants: <i>в—ф, г—к</i> . The Diphthongs <i>ий, ой</i> . Personal Pro- nouns. The Auxiliary Verb — Present Tense <i>съм</i>) Разговор	14
<i>Четвърти урок.</i> Съчетанията <i>йо—ьо</i> . Съществително име. Род на съществител- ните имена (The Diphthongs <i>йо—ьо</i> . The Noun. Gender of Nouns) Земното кълбо	18
<i>Пети урок.</i> Променливо <i>я</i> . Прилагателно име. Род на прилагателните имена („Про- менливо“ <i>я</i> . The Adjective. Gender of Adjectives)	21
<i>Шести урок.</i> Спрежение на глагола. Сегашно време на глагола. Сегашно време на глаголите от трето спрежение (Conjugation of the Verb. The Present Tense. Present Tense of the Verbs of the Third Conjugation)	27
<i>Седми урок.</i> Сегашно време на глаголите от първо спрежение (Present Tense of the Verbs of the First Conjugation) Разговор	31
<i>Осми урок.</i> Сегашно време на глаголите от второ спрежение (Present Tense of the Verbs of the Second Conjugation) Писмо от София	35
<i>Девети урок.</i> Членуване на съществителните имена в единствено число (Uses of the Article with Nouns in the Singular) Таня	38
<i>Десети урок.</i> Понятие за частите на простото изречение. Словоред на простото изречение (Parts of the Simple Sentence. Word Order of the Simple Sentence). В сладкарницата	42
<i>Единадесети урок.</i> Членуване на съществителните имена от мъжки род в единст- вено число (Uses of the Definite Article with Nouns of Masculine Gender in the Singular) В семинара	47

<i>Дванадесети урок.</i> Съществителни имена от женски род, които завършват на съгласна. Съществителни имена от мъжки род, които завършват на гласна (Feminine Nouns Ending in a Consonant. Masculine Nouns Ending in a Vowel) Семейство Христови	50
<i>Тринадесети урок.</i> Предлози за място и за движение (Prepositions Denoting Place and Motion)	53
<i>Четиринадесети урок.</i> Глаголи за движение (Verbs of Motion) Робърт Браун в София	57
<i>Петнадесети урок.</i> Членуване на прилагателните имена в единствено число (Adjectives in the Singular Used with the Definite Article) Жилището на семейство Христови	59
<i>Шестнадесети урок.</i> Степенуване на прилагателните имена (Adjectives. Degrees of Comparison) Урок по физика	62
<i>Седмнадесети урок.</i> Бъдеще време на глагола (The Future Tense) На екскурзия	65
<i>Осемнадесети урок.</i> Множествено число на съществителните имена от женски род. Множествено число на многосричните съществителни имена от мъжки род. Някои съкратени сложни названия (Plural of Feminine Nouns. Plural of Polysyllabic Masculine Nouns. Proper Nouns Consisting of Adjectives and Nouns). София	68
<i>Девятнадесети урок.</i> Множествено число на едносричните съществителни имена от мъжки род (Plural of Monosyllabic Masculine Nouns) На улицата	72
<i>Двадесети урок.</i> Бройна форма за множествено число на съществителните имена от мъжки род (Numerical Form of Masculine Nouns) В книжарницата	75
<i>Двадесет и първи урок.</i> Множествено число на съществителните имена от среден род. Множествено число на прилагателните имена (Plural of Neuter Nouns. Plural of Adjectives) Любчо	77
<i>Двадесет и втори урок.</i> Членуване на съществителните имена в множествено число. Членуване на прилагателните имена в множествено число (Uses of the Definite Article with Nouns in the Plural. Uses of the Definite Article with Adjectives in the Plural) Време и годишни времена	81
<i>Двадесет и трети урок.</i> Числително име. Числителни бройни имена (Numerals. Cardinal Numerals) В магазина за часовници	85
<i>Двадесет и четвърти урок.</i> Числителни редни имена (Ordinal Numerals) В театъра	90
<i>Двадесет и пети урок.</i> Въпросителни местоимения. Преходни и непреходни глаголи (Interrogative Pronouns. Transitive and Intransitive Verbs). Митническа проверка	94
<i>Двадесет и шести урок.</i> Надежни форми на личните местоимения (Case Forms of the Personal Pronouns) Любчо е болен	98
<i>Двадесет и седми урок.</i> Съчетание на два глагола с частицата <i>да</i> (съставно сказуемо) (Combination of Two Verbs Linked with the Particle <i>да</i> . Compound Predicate) Телефонен разговор	103

<i>Двадесет и осми урок.</i> Сложно съчинено изречение. Някои съчинителни съюзи (The Compound Sentence. Conjunctions) Приятел в нужда се познава	106
<i>Двадесет и девети урок.</i> Състав на думата. Сложни думи (Word Structure) Compound Words На училище	109
<i>Тридесети урок.</i> Сложно съставно изречение. Подчинено обстоятелствено изречение. Някои подчинителни обстоятелствени съюзи (The Complex Sentence. The Adverbial Clause. Conjunctions) Старата воденичка	112
<i>Тридесет и първи урок.</i> Вид на глагола. Понятие за вид (Aspect of the Verb) Зрелостници	115
<i>Тридесет и втори урок.</i> Числителни имена за дроби. Числителни съществителни имена. Числителни прилагателни имена (Numerals — Fractions. Substantivised Numerals. Adjectival Numerals) В гастронома	120
<i>Тридесет и трети урок.</i> Образуване на глаголи от свършен вид (Formation of Verbs of Perfective Aspect) Строители на републиката	123
<i>Тридесет и четвърти урок.</i> Образуване на глаголи от несвършен вид (Formation of Verbs of Imperfective Aspect) Приключение в чужбина	126
<i>Тридесет и пети урок.</i> Употреба на глаголите от свършен и от несвършен вид в бъдеще време (Uses of the Verbs of Perfective and Imperfective Aspect in the Future Tense) Икономическо сътрудничество между народите	130
<i>Тридесет и шести урок.</i> Възвратно лично местоимение. Възвратни лични глаголи (The Reflexive Personal Pronoun. Reflexive Verbs) Един работен ден на Никола	132
<i>Тридесет и седми урок.</i> Притежателни местоимения. Пълни форми на притежателните местоимения (Possessive Pronouns. Full Forms of the Possessive Pronouns) Нашата стая	139
<i>Тридесет и осми урок.</i> Кратки форми на притежателните местоимения. Минало свършено и минало несвършено време на спомагателния глагол <i>съм</i> (Short Forms of the Possessive Pronouns. Past Tenses of the Verb <i>съм</i>) Най-скъпоценният плод	143
<i>Тридесет и девети урок.</i> Възвратно притежателно местоимение (The Reflexive Possessive Pronoun) На рожден ден	147
<i>Четиридесети урок.</i> Относителни местоимения за лица и предмети. Подчинено определително изречение (Relative Pronouns Denoting Persons and Objects. The Attributive (Relative) Clause) Отечество	152
<i>Четиридесет и първи урок.</i> Минало свършено време. Минало свършено време на глаголите от III и II спрежение (The Past Simple Tense (минало свършено време.) The Past Simple Tense of Verbs of the Third and Second Conjugation) Първият космонавт	155
<i>Четиридесет и втори урок.</i> Минало свършено време на глаголите от първо спрежение със съгласна пред окончанието на основната форма (The Past Simple Tense (минало свършено време) of Verbs of the First Conjugation with a Consonant before the Ending of the 1st Pers. Sing., Present Tense) На гарата	161

<i>Четиридесет и трети урок.</i> Минало свършено време на глаголите от първо спрежение с гласна пред окончанието на основната форма (The Past Simple Tense (минало свършено време) of Verbs of the First Conjugation with a Vowel before the Ending of the 1st Pers. Sing., Present Tense) Добър урок	166
<i>Четиридесет и четвърти урок.</i> Употреба на глаголите от свършен и несвършен вид в минало свършено време (Uses of the Verbs of Perfective and Imperfective Aspect in the Simple Past Tense (минало свършено време) Среща	168
<i>Четиридесет и пети урок.</i> Подчинено допълнително разказно изречение. Някои подчинителни допълнителни съюзи (The Declarative Object Clause. Conjunctions) Писмото на Христо Ботев до жена му	171
<i>Четиридесет и шести урок.</i> Наречие (The Adverb) При шивачката	173
<i>Четиридесет и седми урок.</i> Повелително наклонение (The Imperative Mood) В ресторанта	177
<i>Четиридесет и осми урок.</i> Минало несвършено време (The Imperfect Past Tense) В библиотеката	181
<i>Четиридесет и девети урок.</i> Предлози за време. Безлични глаголи (Prepositions Denoting Time. Impersonal Verbs) Пролетна картина	186
<i>Петдесети урок.</i> Показателни местоимения (Demonstrative Pronouns) В Централния универсален магазин	190
<i>Петдесет и първи урок.</i> Отглаголни съществителни. Междуметия (The Verbal Noun. The Interjection) В зоологическата градина	195

PART TWO

<i>Петдесет и втори урок.</i> Образоване на съществителните имена. Особени случаи при съгласуването на сказуемото с подлога (Formation of Nouns. Special Cases of Agreement of Subject and Predicate) На практика в завода	203
<i>Петдесет и трети урок.</i> Сегашно историческо време (The Historic Present Tense) Христо Ботев (биография)	208
<i>Петдесет и четвърти урок.</i> Сегашно деятелно причастие. Деепричастие (The Present Participle — Adjectival Participle. The Present Participle — Adverbial Participle) Срещу Нова година	211
<i>Петдесет и пети урок.</i> Минало свършено деятелно причастие. Минало неопределено време (The Past Participle-Perfective. The Present Perfect Tense) Празният житен клас	215
<i>Петдесет и шести урок.</i> Минало неопределено време във въпросителни и отрицателни изречения. Минало неопределено време в подчинени изречения (The Present Perfect Tense in Interrogative and Negative Sentences. The Present Perfect Tense in Subordinate Clauses) В трудово-кооперативното земеделско стопанство	222
<i>Петдесет и седми урок.</i> Минало страдателно причастие (The Past Participle Passive). Васил Левски	227
<i>Петдесет и осми урок.</i> Образоване на прилагателни имена с наставки. Определение (Formation of Adjectives by Means of Suffixes. The Attribute) В пощата	231

<i>Петдесет и девети урок.</i> Глаголни представки (Verbal Prefixes) Към родния бряг	235
<i>Шестдесети урок.</i> Приложение (The Apposition) Плувец	239
<i>Шестдесет и първи урок.</i> Сказуемно определение (The Predicative) Народна република България (географско описание)	242
<i>Шестдесет и втори урок.</i> Обобщителни местоимения. Минало предварително време (Generalizing Pronouns. The Past Perfect Tense) На стадион „Васил Левски“	247
<i>Шестдесет и трети урок.</i> Преизказно наклонение. Минало свършено преизказно време и минало несвършено преизказно време (The Indirect Indicative Mood. The Past Simple and the Imperfect Past Tenses, Indirect Indicative Mood) Неволя	252
<i>Шестдесет и четвърти урок.</i> Употреба на преизказни и изявителни времена за предаване на исторически събития (Uses of the Past Tenses in the Indicative and Indirect Indicative Mood When Describing Historical Events) България (исторически бележки)	255
<i>Шестдесет и пети урок.</i> Сегашно преизказно време. Бъдеще преизказно време (The Present and the Future Tenses Used in the Indirect Indicative Mood) Разговор	259
<i>Шестдесет и шести урок.</i> Обстоятелствено пояснение (The Adverbial Modifier) На кино	262
<i>Шестдесет и седми урок.</i> Неопределителни местоимения. Отрицателни местоимения (Indefinite Pronouns. Negative Pronouns). Пред касата на киното	266
<i>Шестдесет и осми урок.</i> Обособени части на изречението (Appositional Phrases). Косачи	271
<i>Шестдесет и девети урок.</i> Сложно съчинено изречение. Съчинителни съюзи—продължение (The Compound Sentence. Copulative Conjunctions — Continued) Еньо и Цвета	275
<i>Седемдесети урок.</i> Бъдеще време в миналото (The Future in the Past Tense) Пред разстрел	280
<i>Седемдесет и първи урок.</i> Относителни местоимения — продължение. Подчинено определително изречение — продължение (Relative Pronouns — Continued. The Attributive Clause — Continued). Строителството в България	285
<i>Седемдесет и втори урок.</i> Бъдеще предварително време. Вметнати думи и изрази (The Future Perfect Tense. Parenthetical Words and Expressions) Мечти за бъдещето	290
<i>Седемдесет и трети урок.</i> Съвместна употреба на глаголните времена (Tense Combinations) Рада	294
<i>Седемдесет и четвърти урок.</i> Подчинено допълнително изречение. Подчинителни допълнителни съюзи — продължение (The Object Clause. Conjunctions — Continued) Събрание в завода	297
<i>Седемдесет и пети урок.</i> Пряка реч (Direct Speech) Левски пред съда	301
<i>Седемдесет и шести урок.</i> Страдателен залог (The Passive Voice) Партизаните в село	305

<i>Седмдесет и седми урок.</i> Преизказване на страдателен залог (The Passive Voice, Indirect Indicative Mood) Кирил и Методий	310
<i>Седмдесет и осми урок.</i> Подчинени обстоятелствени изречения. Подчинителни обстоятелствени съюзи — продължение (The Adverbial Clause. Conjunctions—Continued) Първи май	313
<i>Седмдесет и девети урок.</i> Подчинени обстоятелствени изречения. Подчинителни обстоятелствени съюзи — продължение (The Adverbial Clause. Conjunctions—Continued) Иде ли?	318
<i>Осемдесети урок.</i> Условно наклонение. Условно изречение (The Conditional. The Conditional Sentence) Към победа	321
<i>Осемдесет и първи урок.</i> Сложно съставно изречение с повече подчинени изречения (Complex Sentences with More Than One Subordinate Clause) Георги Димитров . . . . . Гордея се, че съм син на българската работническа класа	326 327
Vocabulary	331
Geographic Names	382
Additional Reading	383

PREFACE

This textbook is meant for foreigners studying Bulgarian. It aims to enable the students to read and write, to understand comparatively easy texts and to carry on a conversation in Bulgarian.

The textbook includes texts, grammar, lexical and grammar exercises, vocabulary and additional reading from Bulgarian literature.

The textbook is in two parts. The first part consists of 51 lessons illustrating phonetic rules in connection with the pronunciation, correct speech and spelling of Bulgarian. It deals with the main points of morphology and syntax.

The second part consists of 30 lessons, which deal in greater detail with the grammatical categories touched on in the first section.

The grammar exercises are intended to consolidate the student's knowledge and link the theory with the living Bulgarian language.

The texts are in conformity with certain grammatical categories and include the most essential spoken, political and economic Bulgarian vocabulary.

In order to aid the student's active mastery of the new vocabulary there are notes on the texts, groups of antonyms and synonyms, additional vocabulary and special exercises on the texts.

The authors

PART ONE
ПЪРВА ЧАСТ

THE BULGARIAN ALPHABET

Printed letters		Written letters		Name of letter	English equivalent	Examples
Capital	Small	Capital	Small			
А	а	А	а	а [a]	bath	Ана [ˈana]
Б	б	Б	б	бъ [bə]	bath	баба [ˈbaba]
В	в	В	в	въ [və]	vat	вода [vɔˈda]
Г	г	Г	г	гъ [gə]	gag	година [gɔˈdina]
Д	д	Д	д	дъ [də]	dog	ден [den]
Е	е	Е	е	е [e]	den	беден [ˈbeden]
Ж	ж	Ж	ж	жъ [ʒə]	measure	жена [ʒeˈna]
З	з	З	з	зъ [zə]	zeal	зима [ˈzima]
И	и	И	и	и [i]	bit	име [ˈime]
Й	й	Й	й	и кратко [iˈkratko]	youth	Йова [ˈjova]
К	к	К	к	къ [kə]	kit	кана [ˈkana]
Л	л	Л	л	лъ [lə]	lit	лалѐ [laˈle]
М	м	М	м	мъ [mə]	met	мама [ˈmama]
Н	н	Н	н	нъ [nə]	not	не [ne]
О	о	О	о	о [ɔ]	got	око [oˈkɔ]

Printed letters		Written letters		Name of letter	English equivalent	Examples
Capital	Small	Capital	Small			
П	п	П	п	пъ [pə]	pot	полѐ [poˈle]
Р	р	Р	р	ръ [rə]	rot	рѐза [ˈrɔza]
С	с	С	с	съ [sə]	set	сѐло [ˈselo]
Т	т	Т	т	тъ [tə]	ten	таван [taˈvan]
У	у	У	у	у [u]	youth	уро̀к [uˈrɔk]
Ф	ф	Ф	ф	фъ [fə]	fit	фа̀брика [ˈfabrika]
Х	х	Х	х	хъ [hə]	hut	хо̀р [hɔr]
Ц	ц	Ц	ц	цъ [tsə]	bits	цѐна [tseˈna]
Ч	ч	Ч	ч	чъ [tʃə]	church	ча̀ст [tʃast]
Ш	ш	Ш	ш	шъ [ʃə]	fish	ша̀пка [ˈʃapka]
Щ	щ	Щ	щ	щъ [ʃtə]	fishtail	ща̀стие [ˈʃtastie]
Ъ	ъ	Ъ	ъ	ер голям [er goˈljam]	but	ѐгъл [ɛgəl]
Ь	ь	Ь	ь	ер малък [er ˈmalɔk]	yoke	Кѐльо [ˈkɔljɔ]
Ю	ю	Ю	ю	ю [ju]	yule	ю̀ли [ˈjulɪ]
Я	я	Я	я	я [ja]	yarn	я̀года [ˈjagoda]

Vowels

1. Back (hard) vowels: а, о, у, ъ.
2. Front (soft) vowels: е, и.

Note:

All Bulgarian vowels are short.

Consonants

1. Voiced: б, в, г, д, ж, з, дз, дж, й, л, м, н, р.
2. Voiceless: п, ф, к, т, ш, с, ц, ч, х.

Notes:

The sound of *r* is always pronounced as the Scottish *r* in *bring*.
Bulgarian *x* [h] is aspirate.

Consonants Expressed by Two Letters

дз — дзън
дж — джъб

One Letter Expressing Two Sounds

щ — шт — щастие

Punctuation Marks

. точка
, запетая
; точка и запетая
: двоеточие
... многоточие

? въпросителен знак
! удивителен знак
— тире
" кавички
( ), [] скоби

ПЪРВИ УРОК

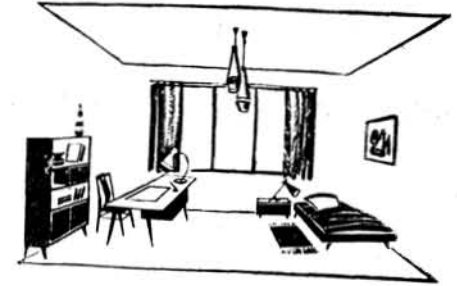
Гласни звукове: а, о, у, е, и
Звучни и беззвучни съгласни:
ж—ш; з—с
Спомагателният глагол съм в
трето лице единствено число
сегашно време е

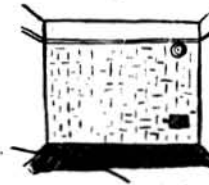
Това е врата.

Това е стол.

Това е стая.

Това е стена.

Това е огледало.

Това е гума.

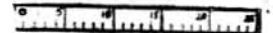
Това е дете.

Това е тебешир.

Това е книга.

Това е линия.

Товà е женà.

Товà е шапка.

Товà е рòза.

Товà е мàса.

Товà е нòж.

Товà е нòжче.

Товà е орìз.

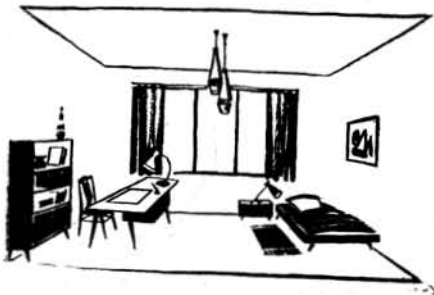
Товà е блузка.

The voiced consonant ж [ʒ] is pronounced as ш [ʃ] at the end of a word or before a voiceless consonant (нòж — нòш, нòжче — нòшче.)

The voiced consonant з [z] is pronounced as с [s] at the end of a word or before a voiceless consonant (орìз — орìс, блузка — блуска).

КАКВÒ Е ТОВА?

— Товà е стàя

КАКВÒ Е ТОВА?

— Товà е вратà.

— Товà е мàса.

— Товà е стòл.

— Товà е огледа̀ло.

Товà кнìга ли е?

(Кнìга ли е товà?)

— Да, товà е кнìга.

Товà г̀ума ли е?

(Г̀ума ли е товà?)

— Да, товà е г̀ума.

Товà ориз **ли** е?
(Ориз **ли** е товà?)

— **Да**, товà е ориз.

Товà шапка **ли** е?
(Шапка **ли** е товà?)

— **Не**, товà **не** è шапка.
Товà е рoза.)

Товà детè **ли** е?
(Детè **ли** е товà?)

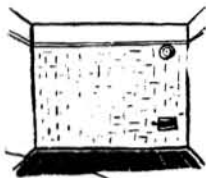
— **Не**, товà **не** è детè, а женà.

Товà нòж **ли** е или
лìния?
(Нòж **ли** е това или
лìния?)

— Товà **не** è нòж,
а лìния.

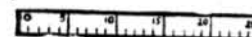
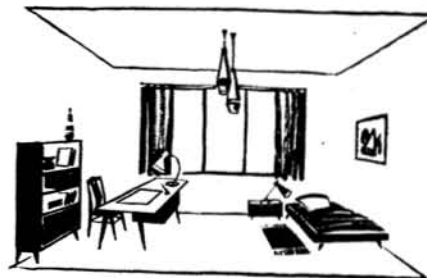
Товà стенà **ли** е или
вратà?
(Стенà **ли** е товà или
вратà?)

— Товà **не** è вратà,
а стенà.

GRAMMAR EXERCISES

1. Read the following words:
мр̀аз, г̀аз, ориз, р̀изка, р̀азписка, бoзà, кoзà, кòжа, р̀ежа, книжка,
белèжка, рoсà, р̀азказ, стрoеж.
2. What is this?

3. Ask questions with *какво* and answer them.
4. Ask general questions with *ли*. Answer them in the affirmative and negative.

ВТОРИ УРОК

Гласната **ъ**
Звучни и беззвучни съгласни:
б—п, д—т
Съчетанията **ай, ей**
Безличните глаголи **има —**
няма

ТУК ИМА

вр̀зка

ТАМ ИМА

к̀ъща

ТҮК ЙМА

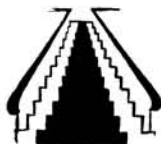
мѣж

ТАМ ЙМА

ѣгѣл

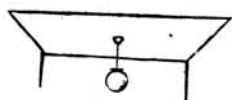
стѣлба

дѣрвѣ

прозѣрец

таван

хляб

парахѣд

ТҮК ЙМА

врабчѣ

ТАМ ЙМА

тетрадка

The vowel ѣ [ə] is a very characteristic sound in Bulgarian. In order to pronounce it correctly we prepare to pronounce the sound of a [a] and lift the back of the tongue. It sounds like the a in *sòla*.

The voiced consonant б [b] is pronounced as п [p] at the end of a word and before a voiceless consonant (хляб — хляп, врабчѣ — врапчѣ).

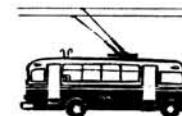
The voiced consonant д [d] is pronounced as т [t] at the end of a word and before a voiceless consonant (парахѣд — парахѣт, тетрадка — тетратка).

Тѣк йма трамвай.

Там йма тролѣй.

The diphthongs ай [ai] and ей [ei] form one syllable with the preceding consonant.

КАКВÒ ЙМА ТУК ?

— Тук йма къща.

— Тук йма врабчѐ.

КАКВÒ ЙМА ТАМ ? — Там йма дървò.

— Там йма парахòд.

Йма ли тук трамвай ?
(Тук йма ли трамвай ?)

— Да, тук йма трамвай.

А тролѐй ?

— Йма и тролѐй.

Йма ли там дървò ?
(Там йма ли дървò ?)

— Нѐ, там нѐма дървò.

Нѐма ли тук тетрадка ?

(Тук нѐма ли тетрадка ?)

— Нѐ, тук нѐма тетрадка.

Нѐма ли там стълба ?

(Там нѐма ли стълба ?)

— Нѐма.

Numbers:

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
ну̀ла, едно̀, двѐ, три, чѐтири, пѐт, шѐст, сѐдем, осем, дѐвет, десет

GRAMMAR EXERCISES

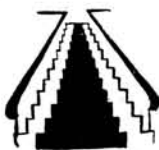
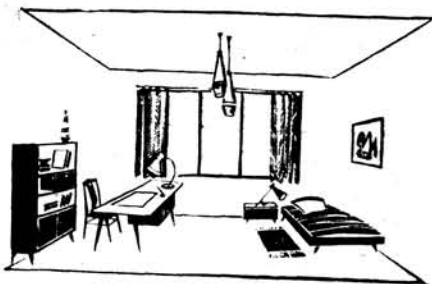
1. Read the following words:

вѐн, вѐтре, габър, кърпа, чадър, звѐнец, стѝкло, Търново, гълѐб,
кòраб, парахòд, работа, обѐд, година, разхòдка, лòдка, вхòд, изхòд,
клуб, общѐжитие, сладолѐд, глѐдка, Белоградчик, лѐд, грѐб, рѐб,
гараж, побѐда.

2. Каквò йма тук ?

Какво има там?

3. Answer the following questions in the affirmative:

Има ли тук хляб? Има ли тук нож? Има ли тук ориз?

4. Answer the following questions in the negative:

Има ли там стол? Има ли там параход? Има ли там стълба?

Има ли там трамвай? Има ли там тролей?

ТРЕТИ УРОК

Звучни и беззвучни съгласни:
в—ф, г—к

Съчетанията *ий, ой*

Лични местоимения

Спомагателният глагол *съм* в
сегашно време

Ето една ваза.

Ето един фар.

Ето една гъба.

Ето едно куче.

Ето един молив.
Ето един автобус.

Ето един бряг.

Ето едно рогче.

The voiced consonant **в** [v] is pronounced as **ф** [f] at the end of a word or before a voiceless consonant (молив — моли**ф**, обувка — обу**ф**ка).

The voiced consonant **г** [g] is pronounced as **к** [k] at the end of a word or before a voiceless consonant (бряг — бря**к**, рогче — ро**к**че).

Ето една чинийка.

Ето една девойка.

The diphthongs **ий** and **ой** form one syllable with the preceding consonant.

РАЗГОВОР

- **Вие** българин ли **сте**?
- Не, **не съм** българин. **Аз съм** чужденец.
- Какъв **сте** по народност?
- Русин **съм**.

- От кой град сте?
- От Москва.
- Как се казвате?
- Казвам се Сергѐй Петровѝч. И Тѝня е от Москва. **Нѝе сме** от един град.
- А Хана рускѝня **ли е**?
- Нѝ, **тѝ** е украинка. **Михѝйло е** сѝщо украинец. **Тѝ са** от Киев.

Notes on the Text

1. Какѝв сте по народност? — What is your nationality?
2. От кой град сте? — Which town are you from?
3. (Аз сѝм) от ... — I come from ...
4. Как се казвате? — What is your name?
5. Казвам се ... — My name is ...

Additional Vocabulary

Masculine	Feminine	Masculine	Feminine
българин	българка	холандец	холандка
русин	рускѝня	кубинец	кубинка
англичѝнин	англичѝнка	испанец	испанка
францѝзин	францѝзѝнка	китаец	китайка
турчин	туркѝня	австралиец	австралийка
египтянин	египтянка	алжирец	алжирка
поляк	полянѝня	американец	американка
чѝх	чѝхкѝня	белгиец	белгийка
грѝк	грѝкѝня	ирландец	ирландка
индѝс	индѝска	италианец	италианка
немец (германец)	немкѝня (германка)	португалец	португалка
унгарец	унгарка	швейцарец	швейцарка
румѝнец	румѝнка	шотландец	шотландка
		японец	японка

EXERCISES

I. Learn the dialogue by heart.

II. Answer the following questions:

1. Какѝв сте по народност? 2. Откъдѝ сте? 3. От кой град сте?
4. Как се казвате? 5. Какѝв е по народност Джордж? — Карлос? — Фѝдя? — Зѝгфрид? — Пиѝр? — Вацлав? — Здѝнек?

GRAMMAR

I. PERSONAL PRONOUNS

Nominative Case

Singular	Plural
1 p. аз	1 p. нѝе
2 p. тѝ	2 p. вѝе
3 p. тѝй (masculine gender) тѝя (feminine gender) тѝо (neuter gender)	3 p. тѝ

Polite form — Вѝе.

Personal pronouns in the Nominative case can be omitted.

Examples:

От кой град сте (Вѝе)?

(Аз) Не сѝм българин.

II. THE AUXILIARY VERB СЪМ

Present Tense of the Auxiliary Verb СЪМ

	Positive	Interrogative
Sing.	1 p. аз сѝм 2 p. тѝ си 3 p. тѝй } тѝя } e тѝо }	аз ли сѝм тѝ ли си тѝй } тѝя } ли е тѝо }
Plur.	1 p. нѝе сме 2 p. вѝе сте 3 p. тѝ са	нѝе ли сме вѝе ли сте тѝ ли са
	Negative	Negative-Interrogative
Sing.	1 p. аз не сѝм 2 p. тѝ не си 3 p. тѝй } тѝя } не ѝ тѝо }	аз не сѝм ли тѝ не си ли тѝй } тѝя } не ѝ ли тѝо }
Plur.	1 p. нѝе не смѝ 2 p. вѝе не стѝ 3 p. тѝ не са	нѝе не смѝ ли вѝе не стѝ ли тѝ не са ли

Note. The form **са** for the 3rd pers. plural of the verb **сѝм** is pronounced as **сѝ**.

GRAMMAR EXERCISES

1. Read the following words:

чинийка, саксийка, девойка, двойка, кайсийка, бройка.

2. Read the following words:

ром, рог, диктовка, мога, сняг, враг, подготовка, равнина, поправка, готъв, готѡва, Живко, здравей, пловдивски.

3. Fill in the blanks with the correct form of the verb *съм* in the Present Tense:

Аз ... българин. — Тя ... чужденка. — Петър и Христо ... от град Велико Търново. — Ние ... от Англия. — Мария ... испанка. — Ян ... от Чехословакия. — Вие откъде ...? — Ти от кой град ...?

4. Use personal pronouns instead of the words in bold type:

Джон е англичанин. — **Ярмила** е чехкиня. — **Изабел и Сесилия** са от Испания. — **Карлос** е испанец. — **Любчо** е българин. — **Таня** е рускиня. — **Сергей** е русин.

Example: **Джон** е англичанин. — **Той** е англичанин.

5. Make the following sentences interrogative, negative and negative-interrogative:

Ти си англичанин. — **Той** е поляк. — Ласло е унгарец. — Тя е гъркиня. — Флорика е румънка. — Вие сте от Съветския съюз. — Те са от Лайпциг.

Example: Ти си англичанин. — Ти англичанин ли си? — Ти не си англичанин. — Ти не си ли англичанин?

ЧЕТВЪРТИ УРОК

Съчетанията *йо* — *ьо*
Съществително име
Род на съществителните имена

Този мъж е шофьор.
Той се казва Йордан Стойков.

Тази жена е работничка.
Тя се казва Сийка Славкова.

Това дете е момче.
То се казва Петьо Стойков.

The diphthong *йо* is written only after a vowel or at the beginning of a word; *ьо* is written only after a consonant.

ЗЕМНОТО КЪЛБО

Ето един глобус. Тук е Европа. България се намира в Европа. София е столица на България. Това е Стара планина. Тук е град Бургас. Бургас е пристанище на Черно море. Йордан и Сийка са от Бургас.

Ето Африка. Тук е Алжир. Това е Средиземно море. Мохамед е алжирец. Сахиб е алжирка.

Това е Азия. Индия е в Азия. Рабиндранат е индус.

Тук е Америка. Ето Тихи океан.
На юг от Азия е Австралия.

Additional Vocabulary

Страни

Австрия, Алжир, Англия, Белгия, България, Германска демократическа република, Германска федерална република, Гърция, Египет, Индия, Ирландия (Ейре), Испания, Италия, Китай, Куба, Полша, Португалия, Румъния, Съветски съюз, Съединени американски щати, Турция, Унгария, Франция, Чехословакия, Швейцария, Югославия, Япония.

Континенти

Европа, Америка, Азия, Африка, Австралия, Антарктида.

EXERCISES

I. Answer the following questions:

1. В кой континент е България? 2. Къде е град Бургас? 3. Африка континент ли е, или страна? 4. Къде се намира Англия? — България? — Алжир? 5. Къде е Индия? 6. Къде се намира Австралия?

II. Make sentences using the following words:

не, Европа, страна, а, континент, е. — а, Витоша, е, град, планина, е, София. — страна, Азия, континент, ли, е, или. — Куба, остров, Карайбско море, в, е. — мъж, се казва, този, Йордан. — българин, Йохан, а, е, немец, Йордан, е. — се казва, дете, това, как. — Дунав, град, е, Бургас, река, е, а. — се намира, Европа, в, Англия.

Numbers:

11 единадесет (единайсет)	12 дванадесет (дванайсет)	13 тринадесет (тринайсет)	14 четирнадесет (четирнайсет)
15 петнадесет (петнайсет)	16 шестнадесет (шестнайсет)	17 седемнадесет (седемнайсет)	18 осемнадесет (осемнайсет)
19 деветнадесет (деветнайсет)	20 двадесет (двайсет)	21 двадесет и едно (двайсет и едно)	22 двадесет и две (двайсет и две)
30 тридесет (трийсет)	40 четиридесет (четирийсет)	50 петдесет	60 шестдесет (шейсет)
70 седемдесет	80 осемдесет	90 деветдесет	100 стот

GRAMMAR

I. THE NOUN

Kinds of Nouns

a) Common Nouns

Examples:

българин	река
континент	океан
страна	човек
град	животно
планина	дърво

b) Proper Nouns

Examples:

Йордан	Витоша
Европа	Дунав
България	Тихи океан
София	Чёрно море

Common nouns are written with small letters.
Proper nouns begin with a capital letter.

II. GENDER OF NOUNS

Nouns of masculine gender end usually in a consonant.
Nouns of feminine gender end usually in -а or -я.
Nouns of neuter gender end usually in -о or -е.

Masculine	Feminine	Neuter
мъж работник молит брат трамвай	жена работничка обувка стая линия	дете обществено ножче огледало дърво

GRAMMAR EXERCISES

1. Fill in the blanks with *я* or *о*:

Пана . . . т, г . . . н, ма . . . р, мин . . . р, бул . . . н, . . . д,
Пе . . . , . . . нка.

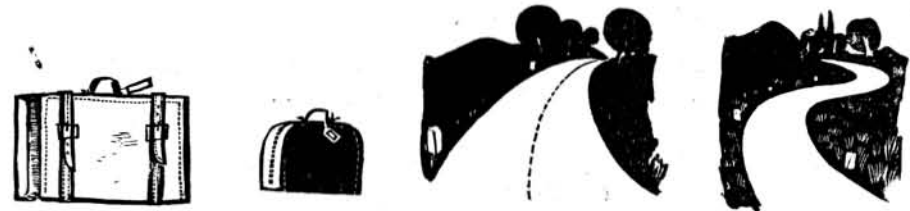
2. Pick out the nouns from lessons 1 and 2 and write them in three columns according to their gender.

3. Pick out the names of the countries from lesson 4 and write the names of their corresponding nationalities.

4. Write common and proper nouns in two columns of ten nouns each.

ПЕТИ УРОК

Променливо я
Прилагателно име
Род на прилагателните имена

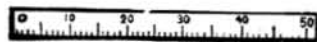
голям куфар

малък куфар

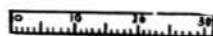
широк път

тесен път

дълга линия

къса линия

високо дърво

ниско дърво

железен ключ

дървена стълба

каменен мост

кожено палто

куфар?

— Този куфар е голям.

КАКЪВ Е ТОЗИ

път?

— Този път е дълъг.

ключ?

— Този ключ е железен.

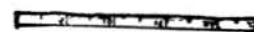
мост?

— Този мост е каменен.

линия?

— Тази линия е тъсна.

КАКВА Е ТАЗИ

стълба?

— Тази стълба е желязна.

стълба?

— Тази стълба е каменна.

КАКВО Е ТОВА дърво?

— Това дърво е високо.

палто?

— Това палто е кожено.

Цветовè: бял, черен, червен, зелен, жълт, син, сив, виолетов, кафяв.
КАКЪВ Е ПО ЦВЯТ

този тебешир?

— Този тебешир е бял.

този молив?

— Този молив е черен.

КАКВА Е ПО ЦВЯТ

тази обувка?

— Тази обувка е черна.

тази блуза?

— Тази блуза е зелена.

тази връзка?

— Тази връзка е сива.

КАКВО Е ПО ЦВЯТ

това портмонé?

— Това портмонé е жълто.

това знаме?

— Това знаме е червено.

The sound of **я** which becomes **е** in some words under certain conditions is called **променливо я** (variable **я**).

я remains unchanged	1) when accentuated before a syllable containing the back vowels <i>a, o, y</i> or <i>ъ</i> ;	бѣла, бѣло, желязо, вѣтър
	2) when accentuated at the end of a word;	голям, узрял
	3) in monosyllabic words.	бѣл, хлѣб, бряг
я becomes е	1) before a syllable containing the front vowel <i>e</i> or <i>и</i> ;	железен, бели
	2) in an unaccentuated syllable;	големина, хлебър;
	3) before <i>ж, ч, ш, й</i> .	снежен, пресечка, грешка, лейка

GRAMMAR

THE ADJECTIVE

Gender of Adjectives

Adjectives stand before nouns and agree with them in gender and number.

Examples: голям площад, голяма стая, голямо огледало.

Gender	Ending	Examples
Masculine	consonant, -и	широк, български
Feminine	-а	широка, българска
Neuter	-о, -е	широко, българско, овче, краве

Exceptions: син, сива, сиво.

Some Changes in the Adjectives for the Feminine and Neuter Gender

малък   малка   малко

ъ from the final syllable of masculine adjectival forms drops out.

тѣсен	тѣсна	тѣсно	променливо я
чѣрен b u t : червѣн	чѣрна червѣна	чѣрно червѣно	e from the final syllable is dropped in some of the feminine and neuter adjectival forms.
каменен b u t : вълнен	каменна вълнена	каменно вълнено	e from the final syllable -нен is dropped in some of the feminine and neuter adjectival forms.
стрѣен случѣен	стрѣйна случѣйна	стрѣино случѣино	e in the final syllable preceded by a vowel is replaced by ѣ in feminine and neuter adjectival forms.

GRAMMAR EXERCISES

1. Fill in the blanks with *я* or *е* and read the words aloud:

пр . . . сна, пр . . . сен, д . . . сна, д . . . сен, в . . . рна, в . . . рен,
л . . . тна, л . . . тен, цв . . . т, цв . . . тен, цв . . . товѣ, мл . . . ко,
мл . . . чен, мл . . . кѣрница.

2. Find the following adjectives in the dictionary and write their corresponding forms for the feminine and neuter gender:

студѣн, добър, скѣп, горчив, топъл, ѣвтин, здрав, празен, солѣн,
ученически, пѣлен, копринен, тѣнък, лѣтен, днѣшен, крѣгъл, право-
ѣгъл.

3. Open the brackets and agree in gender the following adjectives and nouns:

(бѣл) блуза, (син) морѣ, (тѣсен) линия, (чѣрен) лицѣ, (мѣлък) чѣнта,
(нѣсѣк) стѣл, (зелѣн) рѣкля, (висѣк) кѣща, (добър) детѣ, (стрѣен) женѣ,
(кѣсел) грѣзде.

Example: (бѣл) блуза — бѣла блуза.

4. Find suitable nouns in masculine, feminine and neuter gender for the following adjectives:

голѣм, мѣлък, дѣлъг, дѣрвен, жѣлт, син, ѣсенен, червѣн.

Example: голѣм — голѣм прозѣрец, голѣма вратѣ, голѣмо огледѣло.

5. Add suitable adjectives to the nouns in bold type:

Тѣзи мѣйка ѣма **син**. — Тѣзи ѣгода ѣма **цвѣт**. — Ёмам **блуза** и **пѣлтѣ**. — Товѣ е **стѣл**. — Ёто еднѣ **обувка**.

Example: Тѣзи мѣйка ѣма **син**. — Тѣзи мѣйка ѣма **добър син**.

ШѣСТИ УРѢК

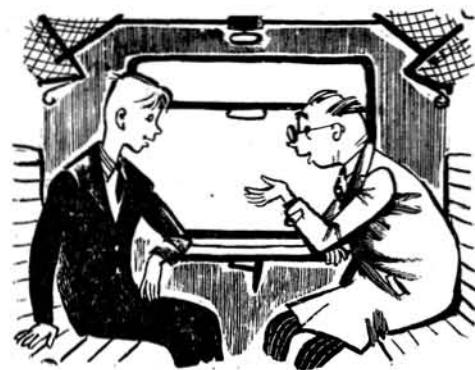
Спрежение на глагола
Сегашно време на глагола
Сегашно време на глаголите
от трето спрежение

Иордан Стѣйков е млад мѣж. Ёма чѣрна косѣ и хубаво лицѣ. Облѣчен е в работен костюм. Тѣй **кѣра** лѣка колѣ. Иордановата колѣ е нѣва. Иордан е вни-
мѣтелен шофѣр.

Сѣйка Иванѣва **прѣдава** хлѣб в един магазин. Всѣка сѣутрин тѣ **облѣча** бѣла прѣ-
стѣлка и **запѣчва** работа. Сѣйка е добра и учтѣва продавѣчка.

Виктор Андрѣев и Пѣтър Марѣинов **пѣтуват** заедно във влака. Виктор Андрѣев е свѣтски граж-
данин. Тѣй **разбѣра** добрѣ бѣл-
гарски език.

Виктор Андрѣев и Пѣтър Марѣинов **разговѣрят**.

— Вие закъдѣ пѣтувате? —
пѣта Пѣтър.

— За Сѣфия — **отговѣря**
Виктор.

— Каквѣ правите в Сѣфия?

— **Слѣдвам** бѣлгарска филолѣгия. А Вие какъв сте по профѣсия?

— Аз съм лѣкар. **Наближаваме** Гѣра Сѣфия. **Ёмате ли** много багаж?

— Нѣ, **нѣмам**. **Ёмам** само еднѣ чѣнта.

Notes on the Text

1. Облечен съм в . . . — To be dressed in . . .
2. Карам колà. — To drive a car.
3. Запòчвам работа. — To begin work.
4. Разбирам добрè бългàрски език. — To understand Bulgarian well.
5. Закъдè пòтòвате? — Where are you going to?
6. Какъв сте по профèсия? — What are you?
7. Слèдвам бългàрска филолòгия. — To study Bulgarian philology.

Antonyms

млад — стар	продавам — купувам
обличам — събличам	добър — лош
запòчвам — свършвам	учтив — неучтив

Additional Vocabulary

английски език	немски език
руски език	френски език
полски език	италиански език
чешки език	испански език
сърбохърватски език	румънски език
унгарски език	

EXERCISES

I. Answer the following questions:

1. Какво прави Йордан Стойков? 2. Какъв е той? 3. Какво прави Сийка Иванова? 4. Каква е тя? 5. Какво правят Виктор Андреев и Петър Маринов?

Какъв сте по професия? Какъв чужд език разбирате? Какво следвате?

II. Learn the conversation between Victor Andreev and Peter Marinov by heart.

III. Make sentences with the pairs of antonyms given above.

GRAMMAR

I. CONJUGATION OF THE VERB

Basic Form of the Verb

Verbs in Bulgarian have no Infinitive form. Therefore they are looked up in the dictionary under their basic form (основна форма). The basic form of a verb is the 1st pers. sing., Present Tense.

Examples: четà, говоря, питам, отговарям.

Verbs in Bulgarian are grouped in three conjugations according to the final vowel of the present stem-form (сегашна основа), i. e. the 3rd pers. sing., Present Tense. These conjugations are: the first or -е conjugation, the second or -и conjugation and the third or -а conjugation (see the following table).

Basic form	Present stem-form	Stem-vowel	Conjugation
четà, пиша, живèя	четè, пише, живèе	-е	first
говòря, стоя	говòри, стои	-и	second
пита̀м, отговàря̀м	пита̀, отговàря̀	-а, -я	third

II. СЕГÀШНО ВРÈМЕ* (THE PRESENT TENSE)

Сегàшно врèме is formed by means of the present stem (the 3rd pers. sing. сегàшно врèме) and the personal endings for сегàшно врèме.

It corresponds to the English Present Indefinite and the Present Progressive Tenses.

III. СЕГÀШНО ВРÈМЕ OF THE VERBS OF THE THIRD CONJUGATION

Endings

Singular	Plural
1 p. -м	-ме
2 p. -ш	-те
3 p. -	-т

п и т а м .

	Positive	Interrogative
Sing.	1 p. пита̀м 2 p. пита̀ш 3 p. пита̀	пита̀м ли пита̀ш ли пита̀ ли
Plur.	1 p. пита̀ме 2 p. пита̀те 3 p. пита̀т	пита̀ме ли пита̀те ли пита̀т ли

* For convenience of the learners the names of all tenses and participles are given in Bulgarian because it is difficult to find an exact equivalent in English.

	Negative	Negative-Interrogative
Sing.	1 р. не питам	не питам ли
	2 р. не питаш	не питаш ли
	3 р. не пита	не пита ли
Plur.	1 р. не питаме	не питаме ли
	2 р. не питате	не питате ли
	3 р. не питат	не питат ли

Polite form — second person plural.

Example: **Вие** закъде пътувате?

отговарям

Sing. 1 р. отговарям
2 р. отговаряш
3 р. отговаря

Plur. 1 р. отговаряме
2 р. отговаряте
3 р. отговарят

има

	Positive	Interrogative	Negative	Negative-Interrogative
Sing.	1 р. имам	имам ли	ням	ням ли
	2 р. имаш	имаш ли	няш	няш ли
	3 р. има	има ли	няма	няма ли
Plur.	1 р. имаме	имаме ли	нямаме	нямаме ли
	2 р. имате	имате ли	нямате	нямате ли
	3 р. имат	имат ли	нямат	нямат ли

Verbs ending in -м in the 1st pers. sing. *сегашно време* belong to the third conjugation.

Examples: питам, имам, разбирам.

Exceptions: дам, ям, знам (first conjugation).

GRAMMAR EXERCISES

1. Conjugate the verbs in the following sentences in *сегашно време*:

Карам кола. — Започвам работа. — Обличам кожено палто. — Пътувам за Съветския съюз. — Разбирам френски език. — Купувам хляб. — Отговарям добре.

2. Put the verbs in brackets in their respective forms for *сегашно време*:

Вие каквò (следвам)? — (Разбирам) ли английски език? — Тя (карам) кола. — Джина (пътувам) за Полша. — Аз и ти (разговарям). — Христо и Петър (следвам) българска филология.

Example: Вие каквò (следвам)? — Вие каквò следвате?

3. Find the basic form of the following verbs in the dictionary:

Ние поздравяваме този другар. — Тя отваря една книга. — Йордан поправя автобус. — Той затваря този прозорец. — Сийка взема един молив. — Този работник обядва.

4. Make the verbs from exercise 3 negative, interrogative and negative-interrogative:

Example: Ние поздравяваме този другар. — Ние поздравяваме ли този другар? — Ние не поздравяваме този другар. — Ние не поздравяваме ли този другар?

СЕДМИ УРОК

Сегашно време на глаголите от първо спрежение

РАЗГОВОР

- Добър ден, Таня, как си?
- Добър ден, Радке, благодаря, добре съм.
- Къде отиваш?
- На урок по български език.
- Разбираш ли вече добре български?
- Да, разбирам. Зная доста думи. Четя и пиша добре. Ти къде живееш, Радке?
- На улица „Шипка“ номер (№) 16. Заповядай на гости у нас.
- Благодаря, Радке. Довиждане.
- Довиждане, Таня.

Notes on the Text

1. Добър ден. — Good afternoon.
2. Как си? (Как сте?) — How are you?
3. Благодаря. — Thank you.
4. Добре съм. — I'm all right.
5. Отивам на урок. — I'm going to my lesson.
6. Урок по български (английски) език. — A lesson in Bulgarian (English).
7. Зная доста думи. — I know a lot of words.

8. Живѐя на улица „Шипка“ нòмер 16. — I live at 16 Shipka Street
 9. Заповядай на гòсти у нас. — Come to my place.
 10. Довиждане. — Good bye.

EXERCISE

Learn the dialogue by heart.

GRAMMAR

СЕГАШНО ВРЕМЕ OF THE VERBS OF THE FIRST CONJUGATION

Endings

Singular	Plural
1 p. -а, -я	1. p. -м
2 p. -ш	2. p. -те
3 p. -	3. p. -ат, -ят

четà

	Positive	Interrogative
Sing.	1 p. четà 2 p. четèш 3 p. четè	четà ли четèш ли четè ли
Plur.	1 p. четèm 2 p. четèте 3 p. четàт	четèm ли четèте ли четàт ли
	Negative	Negative-Interrogative
Sing.	1 p. не четà 2 p. не четèш 3 p. не четè	не четà ли не четèш ли не четè ли
Plur.	1 p. не четèm 2 p. не четèте 3 p. не четàт	не четèm ли не четèте ли не четàт ли

живèя

Sing. 1 p. живèя	Plur. 1 p. живèем
2 p. живèеш	2 p. живèете
3 p. живèе	3 p. живèят

мòга

Sing. 1 p. мòга	Plur. 1 p. мòжем	з → ж before е
2 p. мòжеш	2 p. мòжете	
3 p. мòже	3 p. мòгат	

секà

Sing. 1 p. секà	Plur. 1 p. сечèm	к → ч before е
2 p. сечèш	2 p. сечèте	
3 p. сечè	3 p. секàт	

Exceptions

я̀м	
Sing. 1 p. я̀м	Plur. 1 p. я̀дем
2 p. я̀дèш	2 p. я̀дèте
3 p. я̀дè	3 p. я̀дàт
дà̀м	
Sing. 1 p. дà̀м	Plur. 1 p. да̀дем
2 p. да̀дèш	2 p. да̀дèте
3 p. да̀дè	3 p. да̀дàт

The following verbs having *ж, ч, ш* in their basic forms belong also to the first conjugation: *мàжa, рèжa, плàчa, пèшa, мирèшa*.

Special Features of сегашно време of the Verbs of the First Conjugation

1. The endings for the 1st pers. sing. and 3rd pers. plur. are **-а, -ат** (after a consonant) and **-я, -ят** (after a vowel).

Exceptions: *к̀пя, др̀мя, с̀пя, х̀пя, щ̀пя, ск̀бя*.

2. The endings **-а, -ат** and **-я, -ят** are pronounced as **-ъ, -ът, -йъ, -йът** when accentuated.

GRAMMAR

СЕГАШНО ВРЕМЕ OF THE VERBS OF THE SECOND CONJUGATION

Endings

Singular	Plural
1 p. -я, -а	1 p. -м
2 p. -ш	2 p. -те
3 p. -	3 p. -ят, -ат

рабòтя

	Positive	Interrogative
Sing.	1 p. рабòтя 2 p. рабòтиш 3 p. рабòти	рабòтя ли рабòтиш ли рабòти ли
Plur.	1 p. рабòтим 2 p. рабòтите 3 p. рабòтят	рабòтим ли рабòтите ли рабòтят ли

	Negative	Negative-Interrogative
Sing.	1 p. не рабòтя 2 p. не рабòтиш 3 p. не рабòти	не рабòтя ли не рабòтиш ли не рабòти ли
Plur.	1 p. не рабòтим 2 p. не рабòтите 3 p. не рабòтят	не рабòтим ли не рабòтите ли не рабòтят ли

	стоя	уча
Sing. 1 p.	стоя	уча
2 p.	стойш	учиш
3 p.	стой	учи
Plur. 1 p.	стойм	учим
2 p.	стойте	учите
3 p.	стоят	учат

Special Features of сегашно време of the Verbs of the Second Conjugation

1. The endings for the 1st pers. sing. and the 3rd pers. plur. are **-я, -ят** after a consonant and after the vowel **-о** and **-а, -ат** after *ж, ч, ш*.
Examples: рабòтя, сто^я, лежà, учà, рещà.

2. The endings **-я, -ят, -а, -ат** are pronounced as **-йь, -йьт** and **-ъ, -ът** when accentuated.

Examples:

вървя — върв^{йь}, вървят — върв^{йьт};
стоя — сто^{йь}, стоят — сто^{йьт};
лежà — леж^ъ, лежàт — леж^{ът}.

Stress

Verbs of the second conjugation may be accentuated either on the last or on some other syllable.

The accent remains unchanged in all forms of сегашно време.

Examples:

рабòтя, рабòтиш, рабòти, рабòтим, рабòтите, рабòтят;
сто^я, сто^{йш}, сто^й, сто^{йм}, сто^{йте}, сто^{ят};
лежà, леж^{иш}, леж^и, леж^{им}, леж^{ите}, лежàт.

GRAMMAR EXERCISES

1. Put the verbs in brackets in the corresponding person and number of сегашно време:

Тй (уча) чешки език. — Джордж (говоря) френски език. — Тè (ходя) на разходка. — Ние (вървя) пеш. — Този инженер (строи) училище. — Това дете (спя). — Таня понякога (греша). — Той (лежà) в леглото.

2. Look the verbs in the following sentences up in the dictionary:

Аз мълча. — Аз се грижа за едно дете. — Мисля за мама. — Вървя по един булевард. — Не спя до късно. — Държà книга. — Броя числа.

Conjugate the verbs in сегашно време.

3. Make the sentences in exercise 2 negative and interrogative.

Членуване на съществителните имена в единствено число

ТАНЯ

Таня е студентка. Тя живее в едно общежитие в София. Общежитието се намира в квартал „Изток“.

Ето стаята на Таня. Таня седи на масата. На масата има книга, тетрадка, речник, писалка. Таня обича поезията. Сега тя превежда стихотворение от български на руски. Среща непозната дума. Записва думата в тетрадката. После четє стихотворението на глас.

Часът е 19. Таня запалва лампата и включва радиото. Тя слуша музика. Музиката е забавна.

Notes on the Text

1. Седя на масата. — To sit at the table.
2. Превеждам от ... на ... — To translate from ... into ...
3. Срещам непозната дума. — To come across a new word.
4. Четя на глас. — To read aloud.
5. Включвам радиото. — To switch the radio on.

Antonyms

запалвам — загасявам   включвам — изключвам

EXERCISES

I. Answer the following questions :

1. Каква е Таня? Къде живее тя? 2. Къде се намира общежитието?

II. Tell the text from *Таня седи на масата ...* to the end.

III. Fill in the blanks with words from the right-hand column :

Йохан четє ...	часът
Общежитието ... на улица „Граф Игнатиев“.	стаята
... е 13.	на глас
Обичате ли ... музика?	се намира
... ли е този разговор?	забавна
Той няма радио в ...	превеждам
... книга от български на английски език.	интересен

GRAMMAR

USES OF THE ARTICLE WITH NOUNS IN THE SINGULAR

Nouns in Bulgarian are not used with the indefinite article. They have forms only for the definite article. There are special forms for the three genders and the plural. Remember that masculine nouns have a full and a short form of the definite article.

The definite article is not a separate word as it is in English. It is a particle added to the noun.

Examples: урок — урокът, урока; книга — книгата; упражнение — упражнението.

The Definite Article of Nouns in the Singular

Gender	Definite article	Examples
Masculine	full form -ът, -ят short form -а, -я	урокът, лекарят урока, лекаря
Feminine	-та	книгата
Neuter	-то	упражнението

A. The definite article is used in the following cases:

1. When the noun denotes a definite object.

a) An object which can be seen both by the speaker and the listener or is the only one of its kind visible at the time.

Example: **Ето стаята** на Тая. Тая седи на **масата**. Тая запалва **лампата** и включва **радиото**.

b) An object mentioned at the moment of speaking or before it.

Example:

Тая превежда **стихотворение** от български на руски. После четё **стихотворението** на глас.

Тая слъша **музика**. **Музиката** е забавна.

c) An object which is the only one of its kind: *слънце, луна, космос*.

Examples:

Слънцето топли **Земята**.

Луната изгрява вечер.

Ракета лети в **космоса**.

2. When the noun represents a whole class.

Examples:

Лекарят (всеки лекар) лекува.

Продавачката (всяка продавачка) продава.

B. The definite article is not used in the following cases:

1. When it denotes an indefinite object.

Examples:

Тая слъша **музика** (някаква музика).

Тая превежда **стихотворение** (някакво стихотворение).

2. After the words *един, този, кой, никой, някой, всеки, много, малко*.

Examples:

Тя живее в **едно** общешитие.

Тая записва **тази** дѹма в тетрадката.

Днес не работи **никой** магазин.

Търся **някой** шофьор.

Ходя в университета **всеки** ден.

Имам **много** работа.

Ям **малко** хляб.

3. After the verbs *имам* — *нямам* and the impersonal verb forms *има* and *няма*.

Examples:

На **масата** има **книга, тетрадка, речник, писалка**.

Тя има **книга, тетрадка**. Тя няма **речник и писалка**.

But: Имам **дѹмата**. Нямам **дѹмата**.

4. Usually after the verb *съм*.

Examples:

Тая е **студентка**.

Йордан е **шофьор**.

The following nouns are never used with an article:

1. Proper nouns.

Examples:

Сѳия е столица на България.

Петър и **Мария** учат.

Exceptions: Родопите, Алпите, Кордилерите, Хималаите, Карпатите, Дарданелите, Съветският съюз, Съединените американски щати, Розовата долина, Дунавската равнина, etc.

2. Names of months and days of the week.

Examples:

През **януари** вали сняг.

В **неделя** почивам.

3. Common nouns used as titles.

Examples:

Професор Иванѳ е в семинара.

Инженер Христов отива в завода.

4. Common nouns used before the names of towns, rivers, streets, enterprises, institutes, newspapers and magazines.

Examples:

Град Сѳия е столица на България.

Улица „Ракѳски“ е дѳлга.

Рекѳ Марѳца тече в Тракийската низина.

Квартѳл „Изток“ е нѳв.

Завѳд „Лѳнин“ е голям.

Вѳстник „Раѳтническо дѳло“ излиза всеки ден.

Списѳние „Септѳмври“ е литературно списѳние.

Exceptions: the nouns *ромѳн, ѳвест, разказ, филм, стихотворение*.

Examples:

Ромѳнт „Ивѳйло“ е превѳден на няколко чѳжди езѳка.

Обѳчам **стихотворението** „Вѳра“ от Вапцѳров.

5. Usually titles of books, newspapers, articles, films.

Examples: Ромѳнт „Тютѳн“, вѳстник „Труд“, кино „Кулѳура“.

6. Nouns used in some phrases as: *по желѳние на . . . , по молѳа на . . . , под влияние на . . . ; от стрѳх, от радѳст; по ѳвод на . . . ; в ѳмощ на . . . ; слѳдвам матемѳтика, играя фѳтбол, занимавам се с музѳка*.

GRAMMAR EXERCISES

1. Use articles with the nouns in brackets where necessary:

Тая превежда **едно** (изречѳние). — Тя не знае **тази** (дѹма). — Живѳя на (улица) „Дунав“. — Обѳчам (литерѳтура). — (Радио) е на **масата**. — Хѳнри има (чѳнта). — (Чѳнта) е **кожена**. — Той няма

(багаж). — Пётър пише (писмо). — Ана е (лѐкарка). — (Лѐкарка) облича престѝлка. — Тук има (знаме). — (Знаме) е синьо. — Тя продава (мляко). — Ваньо слѝдва (математика). — Тàня нѝма (тетрадка). — В (стѝя) има огледало. — (Огледало) е голямо. — Запѝчвам (р̀бота).

2. Make sentences using the following nouns with the definite article:

сл̀нце, градина, ц̀вѝте, к̀ща, об̀вка, разхѝдка, кино.

3. Fill in the blanks with suitable common nouns:

... Б̀дапеша е в Унг̀рия. — Чет̀ ... „Юманит̀“. — Говѝря с ... Млад̀нов. — ... Дунав е голямо. — Жив̀я на ... „Шѝпка“. — Тѝй прев̀жда ... „В̀ра“ от Н. Й. Вап̀ров.

Example: ... Б̀дапеша е в Унг̀рия. — Град Б̀дапеша е в Унг̀рия.

ДЕСѝТИ УРѝК

Понягѝе за частите на простото изречѝние
Словоред на простото изречѝние

В СЛАДКАРНИЦАТА

Тàня влиза в сладкарница „Прага“.

Сладкарницата се намира на ул̀ца „Раковски“.

Тàня сѝди на масата.

Сервитьѝрката пита Тàня: „Каквѝ жел̀ете?“

Тàня пор̀чва закуска.

Сервитьѝрката поднася на Тàня закуската. Тя казва: „Заповѝдайте.“

Тàня п̀е тѝпло мляко.

Влиза Виктор и сѝда при Тàня. Тàня разгов̀ря с Виктор.

Таня и Виктор плащат на касата.

СЛАДКАРНИЦА

В 19 часа Таня и Виктор излизат от сладкарницата.

GRAMMAR

I. PARTS OF THE SIMPLE SENTENCE

The parts of the simple sentence are: subject, predicate, object, adverbial modifier and attribute.

1. Principal Parts of the Sentence

The principle parts of a simple sentence are the subject and the predicate.

The subject (пѝдлог) is the answer to the question *кой (щѝ)*.

Examples:

Таня влиза в сладкарница „Прага“. (Кѝй влиза?)

Сладкарницата се намира на ѹлица „Ракѝвски“. (Щѝ се намира?)

The verb in a sentence is called the predicate (сказѹемо).

The predicate agrees with the subject in person and number.

Examples:

Таня сѝди на масата.

Таня и Виктор плащат на касата.

2. Secondary Parts of the Sentence

The secondary parts of the simple sentence are the object, the adverbial modifier and the attribute.

There are two kinds of objects: direct and indirect.

The direct object (прѹко допълнение) is the answer to the question *кого* (for persons) and *какѝ, щѝ* (for objects, things).

Examples:

Сервитьѝрката пита Таня. (Кого пита?)

Таня порѝчва закуса. (Какѝ порѝчва?)

The indirect object (непрѹко допълнение) is the answer to the questions *кого*, *какѝ* used with the preposition preceding the object.

Examples:

Виктор сѝда при Таня. (При кого сѝда?)

Тя разговѹря с Виктор. (С кого разговѹря?)

If the preposition *на* is used the question can be either *на кого* or *кому*. The indirect object in this case is a Dative object.

Examples:

Таня плаща на касиѝрката. (На кого (кому) плаща?)

Сервитьѝрката поднася на Таня мляко. (На кого (кому) поднася?)

The adverbial modifier (обстоятелствено пояснение) is usually the answer to the questions *кѝде*, *кога*, *защѝ* etc.

Examples:

Таня влиза в сладкарницата. (Кѝде влиза?)

В 19 часа те излизат от сладкарницата. (Когѹ излизат?)

The attribute (определение) is the answer to the questions *какѝв* (*какѝа*, *какѝѝ*, *какѝи*).

Examples:

Таня пие топло мляко. (Какѝв мляко?)

Днес ѹмам урок по матемѹтика. (Какѝв урок?)

II. WORD ORDER OF THE SIMPLE SENTENCE

The usual word order of a simple sentence in Bulgarian is: subject, predicate, object, adverbial modifier.

Examples:

Профѝсорът четѝ лекция в аудитѝорията.

Виктор разказѹва урока всѝки ден.

Every part of the sentence can be placed at the beginning of it. This depends mainly on the logical stress.

Examples:

Ходя в университета всеки ден.
Всеки ден Любчо разказва урока.
При Таня сядва Виктор.

The sentence can never begin with the auxiliary verb *съм*.

Examples:

Correct: Никола е инженер

Wrong: ~~Е инженер Никола~~

If the attribute is an adjective it stands before the word which it qualifies.

Examples:

Обяснявам нов урок.
Превеждам непознатата дума.

If the attribute is a prepositional noun, it stands after the word which it qualifies.

Example: Имам урок по математика.

The interrogative pronouns and adverbs *какво, какъв, кой, кога, къде, кога* etc. stand at the beginning of the sentence.

Examples:

Какво е това? Какъв молив имаш? Кой е в стаята? Когò поздравява той? Къдè живèете? Когà обядваш?

The interrogative particle *ли* stands after the word about which we ask.

Examples:

Днес Никола пътува за Англия.
Днес ли пътува Никола за Англия?
Никола ли пътува днес за Англия?
Пътува ли днес Никола за Англия?
За Англия ли пътува днес Никола?

GRAMMAR EXERCISES

1. Put questions to every part of the following sentences:

Виктор следва българска филология. — Иван обяснява един урок на Джордж. — Петя слуша радио в общежитието. — Тè са в стаята. — Майката дава хляб на детето. — Тази вечер той няма лекции.

2. Open the brackets and put the predicate in agreement with the subject:

Таня (имам) съквартирантка. — Зденек (живея) в общежитие. — Дейвид и Джейн (уча) заедно. — Ние (пия) чай. — Вие (ям) ли плодове? — Ти с речник ли (превеждам)?

3. Make sentences with the following nouns using them as direct objects:

книга, стихотворение, музика, лампа, ябълка, радио, палто, мляко.

4. Use the following verbs with adverbial modifiers:

влизам, излизам, пътувам, отивам.

5. Make sentences using the following verbs with objects:

поднасям, давам, обяснявам, казвам.

6. Arrange the following words in sentences:

няма, Петър, багаж. — много, студент, учтив, този, е. — Катя, с, пътува, гвинейка, една. — живеят, булевард, „Витоша“, тè, на. — стаята, четè, тя, книга, в, българска. — на работа, тази, всяка, отива, работничка, сутрин. — в, една, студентка, от, излиза, 19 часа, общежитието. — чай, сладкарницата, в, прием, често.

ЕДИНАДЕСЕТИ УРОК

Членуване на съществителните имена от мъжки род в единствено число

В СЕМИНАРА

На спирката Виктор чака тролей. Виктор се качва в тролея и отива в университета.

Виктор е вече в семинара. Преподавателят Божко Георгиев влиза. Всички поздравяват преподавателя. Урокът започва. Другарят Георгиев обяснява нов текст. После той задава въпрос на един студент. Студентът не отговаря. Не знае урока.

— Труден ли е въпросът? — пита преподавателят.

— Въпросът е лесен, отговорът е труден — казва студентът.

1. Чакам тролей (трамвай). — To wait for the trolley-bus (the tram).
2. Задавам въпрос на ... — To ask s.o. a question.

Antonyms

качвам се в ... — слизам от ...   въпрос — отговор
труден — лесен   нов — стар

Additional Vocabulary

Учебна стая, аудитория, черна дъска, чин, катедра, гъба, кошче.
Преподавам урок. Четя лекция. Водя упражнения. Поправям грешки.
Изпитвам. Пийша белѐжки. Пийша на черната дъска. Пийша в тетрадката.
Пийша с мѐлив (с мастило, с тебешир). Изтривам дъската.

EXERCISES

I. Answer the following questions:

1. Какво прави Виктор на спирката? 2. Къде отива той? 3. Кой влиза в семинара? 4. Когò поздравяват всички? 5. Какво прави другарят Георгиев? 6. На когò задава той въпрос? 7. Знае ли студентът урока?

II. Write the conversation between the lecturer and the student.

III. Make sentences using the pairs of antonyms.

GRAMMAR

USES OF THE DEFINITE ARTICLE WITH NOUNS OF MASCULINE GENDER IN THE SINGULAR

Masculine nouns have the full definite articles **-ът, -ят** or the short definite articles **-а, -я**.

The definite articles **-ят, -я** are used with the following nouns:

a) With nouns ending in **-тел** and **-ар** denoting persons.

Examples: преподавател — преподавателят, преподавателя; лекар — лекарят, лекаря.

b) With nouns ending in **-тел** denoting appliances and apparatuses.

Example: радиопредавател — радиопредавателят, радиопредавателя.

c) With nouns ending in **-й**.

Examples: трамвай — трамваят, трамвая; музей — музеяят, музея.

d) With the nouns: ден — денят, деня; огън, кон, сън, път, нокът, лакът, зѐт, кра̀л, ца̀р.

All other nouns have the definite articles **-ът, -а**.

Examples: урок — урокът, урока; семинар — семинарът, семинара.

Remember

комуни́зъм	комуни́змът	комуни́зма
демократи́зъм	демократи́змът	демократи́зма

A masculine noun is used with the full form of the definite article if it is the subject of a sentence.

Examples:

Шофьòрът кара ко̀ла.

Преподавателят влиза в семина̀ра.

Лекаря̀т леку̀ва.

Трамва̀ят идва.

Деня̀т е то̀пъл.

A masculine noun is used with the short form of the definite article if it is not the subject of a sentence.

Examples:

Чакам шофьòра.

Отговарям на преподавателя̀.

Говоря̀ с лекаря̀.

Качвам се в трамва̀я.

Той работи през деня̀.

Note. The definite articles **-ят, -я, -а** are pronounced as **-йът, -йъ, -ъ** when accentuated.

Examples: деня̀т — деня̀йът, деня̀ — деня̀йъ, гра̀да — гра̀дъ.

GRAMMAR EXERCISES

1. Use the masculine nouns in brackets with the full or short form of the definite article:

(Шофьòр) кара ко̀ла. — (Писател) пише кнѝга. — Говоря̀ на (лекар). — (Семина̀р) е голям. — (Студент) е в (семина̀р). — Къде е (мѐлив)? — Тук е (хотѐл). — (Вѐстник) е интересен. — Давам кнѝга на (друга̀р). — (Друга̀р) не ѐ тук. — (Пѐт) е дълъг. — (Сън) е полѐзен. — Поздравявам (геро̀й). — Влизам в (музѐй).

2. Make sentences with the following nouns using them as subjects:

ден, бря̀г, паза̀р, млека̀р, сто̀л, трамва̀й.

3. Make sentences with the following nouns using them as objects:

прия̀тел, рома̀н, мъ̀ж, миньòр, друга̀р, социализ̀ъм.

4. Make sentences with the following nouns using them as adverbial modifiers:

чин, ко̀смос, мага̀зин, гра̀д, па̀метник.

5. Rewrite the following text using the definite article wherever necessary :

ИСТИНСКИ ГЕРОЙ

В една къща избухва пожар. Около къща се събират много хора. Изведнаж от прозорец на къща се показва жена. Тя държи дете. Огън се засилва. Към къща се приближава младеш. Младеш отива на помощ на жена. Той спасява жена и дете.

По Е. Чарушин

ДВАНАДЕСЕТИ УРОК

Съществителни имена от женски род, които завършват на съгласна
Съществителни имена от мъжки род, които завършват на гласна

СЕМЕЙСТВО ХРИСТОВИ

Никола Христов по професия е строителен инженер. Той работи в един завод. Бащата на Никола е съдия. Той е много зает. Майката на Никола е зъболекарка. Понякога тя е дежурна в болницата и през нощта.

Никола има брат. Казва се Любчо. Той е ученик. Всяка сутрин Любчо отива на училище.

Сестрата на Никола се казва Румяна. Тя още не ходи на училище.

Никола има дядо и баба. Дядото е пенсионер, а бабата е домакиня.

Сега е вечер. Семейството е в къщи. Бащата четене, майката пише доклад, Любчо учи. Бабата плетене. Дядото е уморен. Той лежи на дивана и разказва приказка на Румяна. Тя стои до дивана и слуша.

Никола се връща късно от събрание. Той е награден като отличник в завода. Радостта на семейството е голяма.

Notes on the Text

1. Зает (заета) съм. — To be busy.
2. Дежурен (дежурна) съм. — To be on duty.
3. През нощта (през деня). — During the night (day).
4. Уморен (уморена) съм. — To be tired.
5. Награден съм като отличник. — Be awarded for excellent work.

Antonyms

зает — свободен   късно — рано

Additional Vocabulary

Член на семейството, съпруг, съпруга, дъщеря, син, родители; роднина, чичо, вуйчо, леля, племенник, племенница, братовчед, братовчедка, внук, внучка. Мома, ерген, разведен, вдовец, вдовица.

Женя се за ... Женен съм за ... Омъжена съм за ... Годя се. Сключвам брак. Граждански брак. Свамба.

EXERCISES

1. Answer the following questions :

1. Какъв е по професия Никола?
2. Какъв е бащата на Никола?
3. Къде работи майката на Никола?
4. Кога е дежурна тя в болницата?
5. Работят ли дядото и бабата?
6. Какво прави всеки член на семейството тази вечер?
7. Откъде се връща Никола?

Какъв сте по професия? Къде работите? Имате ли родители? Женен (омъжена) ли сте? Какви роднини имате? Къде живеят те?

II. Fill in the blanks with words from the right-hand column :

Тази нощ инженерът е ... в завода.
Днес тя е много ...
Лекарката се връща от ...
Съдията пише ...
Никола не е ...
Любчо е ... в училище.
Миньорът работи ...

женен
доклад
отличник
събрание
през нощта
уморена
дежурен

GRAMMAR

I. FEMININE NOUNS ENDING IN A CONSONANT

Some feminine nouns end in a consonant, mainly in **-т**.

Examples: възраст, старост, младост, пролет, нощ, есен, захар, сол, кръв, etc.

These nouns have the definite article **-та**.

Examples: вечерта, сутринта.

Remember

възрастта

старостта

пролетта

II. MASCULINE NOUNS ENDING IN A VOWEL

Some masculine nouns end in a vowel.

Examples: баща, чичо, вуйчо, дядо, съдия, колега, войвода, Никола, Христо, Добри.

Common nouns of the masculine gender ending in a vowel have the definite articles **-та, -то**.

Examples: бащата, съдията, дядото, чичото.

GRAMMAR EXERCISES

1. Write the following nouns in three columns according to their gender:

майка, страна, войвода, старост, нож, нощ, дядо, отличник, вечер, дъщеря, сутрин, есен, семейство, дърво, внук, племеница, сол, Георги, Пейо.

2. Use articles with the nouns in brackets:

Пътувам през (нощ). — (Сутрин) е светла. — (Захар) е сладка. — (Кръв) е червена. — (Чичо) на Никола е лекар. — (Съдия) е стар. — (Радост) на детето е голяма. — През (пролет) времето е хубаво.

ТРИНАДЕСЕТИ УРОК

Предлози за място и за движение

Къде е книгата?
Книгата е в чантата.

Къде отива Любчо?
Любчо отива в училището.

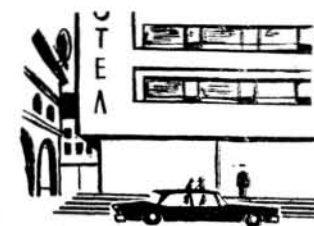
Къде е книгата?
Книгата е на масата.

Къде отива Любчо?
Любчо отива на училище

Къде е колата?
Колата е пред хотела.

Къде спира колата?
Колата спира пред хотела.

Къде е гаражът?
Гаражът е **зад** хотела.

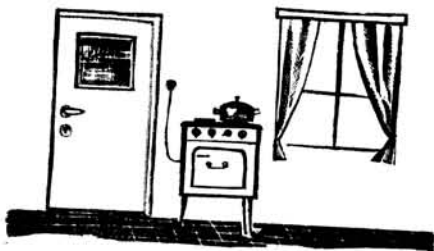
Къде завива трамваят?
Трамваят завива **зад** хотела.

Къде копаят миньорът?
Миньорът копае **под** земята.

Къде минава колата?
Колата минава **под** моста.

Къде е печката?
Печката е **между** вратата и прозореца.

Къде върви тролейт?
Тролейт върви **между** града и парка.

Къде е хотел „Балкан“?
Хотел „Балкан“ е **до** ЦУМ.

Докъде пътува Стефан Христов?
Той пътува **до** Пловдив.

EXERCISE

Answer the following questions:

1. Къде е чантата? — книгата? — хотел „Балкан“? — лампата? — колата? — гаражът? — печката?
2. Къде копаят миньорът?
3. Къде отива Любчо?
4. Къде лети самолётът?
5. Къде минава тролейт?
6. Къде спира колата?
7. Къде завива трамваят?

GRAMMAR

PREPOSITIONS DENOTING PLACE AND MOTION

In Bulgarian prepositions are placed **before** the nouns.

The prepositions *в, на, под, над, пред, зад, между, до, от* — do can denote either place or motion.

Къде е лампата?
Лампата е **над** масата.

Къде лети самолётът?
Самолётът лети **над** града.

Uses of the Prepositions *в* and *на* Denoting Motion

Pre-position	Examples	Meaning	Special cases
в	Отивам в училището (в сградата). Отивам в операта (в сградата).	Denotes motion towards a definite place.	The noun after the preposition has a definite article.
на	Отивам на училище (да уча). Отивам на опера (да слушам музика).	Denotes the aim of the motion without defining the place.	The noun after the preposition has no definite article.

Prepositions are never stressed.*

GRAMMAR EXERCISES

1. Answer the following questions:

Къдѐ е пѣчката?

Къдѐ е радиото?

Къдѐ е кърпата?

Къдѐ е огледалото?

* For convenience of the learners two-syllable prepositions are stressed too.

2. Fill in the blanks with *на* or *в*:

Аз влизам ... хотѐла. — Тѐ отиват ... завода. — Той отива ... университетa ... лекции. — Мъжът отива ... работа. — Една жена влиза ... магазина. — Тя отива ... пазар. — Ние отиваме ... разходка ... Парка на свободата.

ЧЕТИРИНАДЕСЕТИ УРОК

Глаголи за движение

РЪБЪРГ БРАУН В СЪФИЯ

Робърт Браун тръгва от Лондон за София. Пътува с влак. Минава през цяла Европа. Пътят от Лондон до София е дълъг.

Робърт пристига в София. Слиза от влака и взема такси. Таксито спира пред хотел „Балкан“. Чужденецът влиза в хотѐла и пита администратора:

— Има ли свободна стая?

Администраторът отговаря:

— За съжаление, стая няма. Всичко е заето. Свободен е един малък апартамент, но е над ресторанта и е шумно. Желаете ли?

Чужденецът отговаря:

— Съгласен съм. Каква е цената?

— Десет лева на вечер. Ето ключа от апартамента. Той е № 202.

Notes on the Text

1. За съжаление ... — I'm sorry.
2. Всичко е заето. — Everything is taken up.
3. Съгласен (съгласна) съм. — All right.
4. Каква е цената? — What is the price?
5. Десет лева на вечер. — Ten leva a night.

Antonyms

влизам — излизам   тихо — шумно

Additional Vocabulary

Първокласен хотѐл, управител (директор) на хотѐл, администратор на хотѐл, камериѐрка, пиколо, асансьор.

Отсядам в хотѐл. Ангажирам стая. Наѐмам стая. Качвам се с асансьор на трѐтия етаж (на пѐтия етаж, на шѐстия етаж). Качвам се по стълбата. Оставам паспѐрта си на администратора.

Паспѐрт: име, бащино име, презиме (фамилно име), народност, гражданство, месторождение, постоянен адрес, подпис.

EXERCISES

I. Answer the following questions :

1. Откъде е Робърт Браун? 2. Какъде тръгва той? 3. С какво пътува? 4. Какъв е пътят от Лондон до София? 5. Къде пристига Робърт? 6. Къде спира колата?

II. Tell the conversation between the desk-clerk and the foreigner.

III. Write a composition on *Аз пътувам за България.*

GRAMMAR

VERBS OF MOTION AND THE PREPOSITIONS THAT GO WITH THEM

Verb	Preposition	Interrogative pronoun	Examples
Отивам	в	къде	Сегà отивам в Нарòдния театър.
	на	къде	Сегà отивам на театър.
Хòдя	в	къде	Чèсто хòдя в Нарòдния театър.
	на	къде	Чèсто хòдя на театър.
Вървя	по	къде	Вървя по булевард „Руски“.
	из	къде	Вървим из градината.
Тръгвам	от	откъде	Тръгвам от гарата в 7 часа.
	за	закъде	Влакът тръгва за Пловдив.
Пътувам	за	закъде	Той пътува за Варна.
	от	откъде	Пътува от София.
	до	докъде	Пътува до Варна.
	от—до	откъде докъде	Пътува от София до Варна.
Минàвам	из	къде	Пътувам из Европа.
	през	през къде	Влакът минàва през Румъния.
Пристигам	по	къде	Влакът минàва по един мост.
	край	къде	Трамваят минàва край университета.
Стигам	в	къде	Робърт пристига в София.
	до	докъде	Колата стига до хотела и спира.
Влизам	в	къде	Чужденецът влиза в хотела.
	през	през къде	Врабчето влиза в стаята през прозореца.
Излизам	от	откъде	Робърт излиза от хотела.
	от	откъде	Робърт се връща от България.
Връщам се	в	къде	Той се връща в Англия.
	през	през къде	Те се връщат в общежитието през парка.
Бързам	за	закъде	Пътникът бърза за гарата.

GRAMMAR EXERCISES

1. Ask questions to the verbs in the following sentences :

Хотел „България“ е на булевард „Руски“. — Ханс пътува за Берлин. — Работникът бърза за работа. — Жената влиза в магазина. — Тя се качва в тролей. — Тролейът спира пред университета. — Влакът тръгва от гарата. — Всеки ден пътувам от общежитието до града. — Миньорът се връща от работа.

2. Write sentences using the following verbs :

отивам, връщам се, минàвам, пътувам, пристигам, качвам се, слизам, тръгвам, вървя, излизам, влизам, бързам, ходя.

ПЕТНАДЕСЕТИ УРОК

Членуване на прилагателните имена в единствено число

ЖИЛИЩЕТО НА СЕМЕЙСТВО ХРИСТОВИ

Жилищният комплекс „Ленин“ се намира в източната част на София. Там живее семейство Христови.

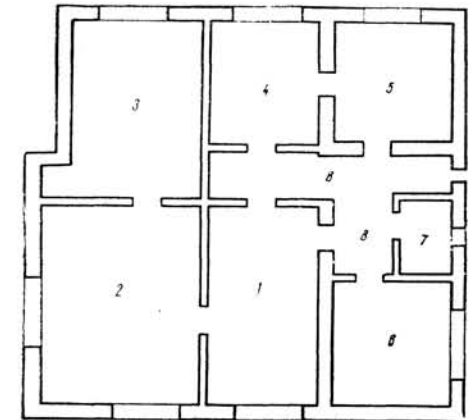
Новият апартамент на Христови е добре обзаведен. Той е на партера. Състои се от хол (1), спалня (2), детска стая (3), зъболекарски кабинет (4), чакалня (5), кухня (6), баня и клозет (7), антрета (8).

В простòрния и светъл хол семейството посреща гости.

Спалнята има южно изложение. Детската стая е малка, но уютна.

В зъболекарския кабинет доктор Христова приема пациенти. Те чакат в малката чакалня.

Семейството е доволно от новото удобно жилище.

Notes on the Text

1. Апартаментът е добре обзаведен. — The flat is well appointed.
2. Състои се от ... — It consists of ...
3. Посрещам гости. — To entertain guests.
4. Стаята има южно (северно, западно, източно) изложение. — The room has a southern (northern, western, eastern) aspect.
5. Приемам пациенти (болни). — To see patients.

Antonyms

свѣтъл — тъмен   доволен — недоволен
посрещам — изпращам   удобен — неудобен

Additional Vocabulary

Жилищен блок, квартира, вход, стълба, коридор, изба, таван, електрическо осветление, парно отопление, звънец. Давам стая под наем. Плащам наем. Живѣя под наем. Наемател, наемателка. Собственик.

EXERCISES

I. Describe the Christovs' flat.

II. Answer the following questions:

Къдѣ живѣете? Какъв апартамент имате? Има ли в апартаментата хол? Има ли дѣтска стая? Какво изложение има спалнята? В кой стая работите? Давате ли стая под наем?

GRAMMAR

ADJECTIVES IN THE SINGULAR USED WITH THE DEFINITE ARTICLE

When the adjective stands before a noun denoting a definite object, it is the adjective and not the noun that is used with the definite article.

Example: Стаята е свѣтла. Дѣтската стая е свѣтла.

The Definite Article with Adjectives

Gender	Definite article	Examples	Special features
Masculine	-ЯТ full form of the article (attributive use with the subject)	български — българският нов — новият	Adjectives ending in a consonant take the vowel -и before the definite article
	-Я short form of the article (attribute to another part of the sentence)	български — българския нов — новия	

Gender	Definite article	Examples	Special features
Feminine	-ТА	българска — българската нова — новата	
Neuter	-ТО	българско — българското ново — новото	

Adjectives of masculine gender used as attributes to the subject have the full form of the definite article; when they are used attributively with another part of the sentence they have the short form of the definite article.

Examples:

Новият апартамент е добре обзаведен.
Тѣ са доволни от новия апартамент.
Тѣ живѣят в новия апартамент.

In case of two or more adjectives preceding a noun, it is usually only the first one that is used with the definite article.

Examples:

Модерният жилищен комплекс „Ленин“ е в източната част на града.
Христови живѣят в модерния жилищен комплекс в източната част на града.

GRAMMAR EXERCISES

1. Combine the adjectives from the right-hand column with the nouns in bold type from the left-hand column:

Тук има магазин .	(нов)
Един чужденец влиза в магазина .	(кристален)
На масата има ваза .	(каменен)
Във вазата има цветя.	(висок)
Там има мост .	(бял)
Тролѣят минава под моста .	(народен)
На площада има здание .	
Пред зданието има паметник.	
Ям хляб .	
Хлябът е топъл.	
Отивам в театъра .	
Театърът е в центъра на града.	

Example: Тук има **магазин**. Един чужденец влиза в **магазина**. — Тук има **нов магазин**. Чужденецът влиза в **новия магазин**.

2. Make sentences with the following phrases using them as subjects and objects:

Бяла копринена блуза; голям текстилен завод; черно кожено палто; млад строителен инженер; малък удобен апартамент; ново модерно жилище.

Example: Бяла копринена блуза. — Бялата копринена блуза е хубава. — Тя облича бялата копринена блуза.

3. Add a second adjective to the following word combinations and use them in sentences:

централна гара, широк хол, чист булевард, детско легло, вълнена рокля, лекарска престилка, копринено знаме.

Example: Централна гара. — Тук е Софийската централна гара. Влакът спира на Софийската централна гара.

ШЕСТНАДЕСЕТИ УРОК

Степенуване на прилагателните имена

Висок младеш

По-висок младеш

Най-висок младеш

УРОК ПО ФИЗИКА

Учителят по физика казва:

— При по-висока температура всеки предмет става по-голям, по-дълъг, по-широк, а при по-ниска температура — по-малък, по-къс, по-тесен. Дайте пример.

Един ученик дава следния пример:

— Пролетта е по-топла от зимата. През пролетта денят е по-дълъг, отколкото през зимата. Най-топлият сезон е лятото, тогава денят е най-дълъг.

Notes on the Text

1. Учител по физика. — Teacher in Physics.
2. Дайте пример. — Give an example.
3. Давам пример. — To give an example.
4. През пролетта (през лятото, през есента, през зимата). — During the spring (the summer, the autumn, the winter).

EXERCISE

Learn the text *Урок по физика* by heart.

GRAMMAR

ADJECTIVES. DEGREES OF COMPARISON

Qualitative adjectives have degrees of comparison. There are three degrees of comparison: positive, comparative and superlative.

Positive degree	висок, -а -о
Comparative degree	по-висок, -а -о
Superlative degree	най-висок, -а -о

Examples:

Любчо е висок.

Никола е по-висок от Любчо.

Стефан е най-висок от всички.

Remember

Пролетта е по-топла от зимата.

But: През пролетта денят е по-дълъг, отколкото през зимата.

Instead of **от** we use **отколкото** in front of a noun with a preposition.

GRAMMAR EXERCISES

1. Write the adjectives in brackets in the comparative or superlative degree:

Иван е (добър) студент от Георги. — Никола е (добър) инженер в завода. — Сийка е (учтив) от Ана. — Пътят от София до Варна е (къс), отколкото от София до Москва. — Математиката е (труден) от историята. — София е (голям) град в България. — Коридорът е (тесен) от семинара. — Лятото е (топъл) сезон. — Слънцето е (светъл) от Луната. — Рила е (висок) планина в България.

2. Mention three tall and three low objects. Compare them.

3. Answer the following questions:

Кой е по-стар?

баща

син

Кой плод е по-сладък?

гръзде

ябълка

Кой предмет е най-дълъг?

влак

кола

трамвай

СЕДЕМНАДЕСЕТИ УРОК

Бъдеще време на глагола

НА ЕКСКУРЗИЯ

Любчо и Георги се готвят за екскурзия на Витоша.

Любчо пита по телефона метеорологическата станция: „Какво ще бъде времето утре? **Ще вали ли дъжд? Няма ли да духа вятър?**“

Отговарят му: „Утре няма да вали. Времето ще бъде слънчево. **Ще духа слаб вятър.**“

Георги и Любчо купуват хляб, салам, сирене, масло, конфитюр и нареждат всичко в раницата.

Утре те ще пътуват с автобус до спирка „Златни мостове“, а след това ще вървят пеш. **Ще обядват** в планината. Там ще играят на топка, **ще паят, ще правят снимки.** Колко весело ще бъде!

През седмицата **ще се чувствуват** добре и **ще работят** с удвоени сили.

Notes on the Text

1. Готвя се за ... — To be getting ready for ...
2. Питам по телефона. — To telephone.
3. Вървя пеш. — To go on foot.
4. Играя на топка. — To play with a ball.
5. Правя снимки. — To take pictures (snapshots).
6. Чувствувам се добре. — To feel all right (well).
7. Работя с удвоени сили. — To work with greater energy.

EXERCISES

I. Tell the text according to the following plan:

1. Любчо и Георги се готвят за екскурзия.
2. Разговор по телефона с метеорологическата станция.
3. В планината.

II. Fill in the blanks with suitable words from the right-hand column:

Ние се готвим за ...
Девето ... добре.
Утре ... силен вятър.
Работникът ... с трамвай.
Днес ... е хубаво.
В планината те ...
Говоря ... с един приятел.
... през гората.
Днес той работи ...

времето
ще правят снимки
вървя пеш
път
по телефона
ще пътува
се чувствуват
с удвоени сили
ще духа

GRAMMAR

БЪДЕЩЕ ВРЕМЕ (THE FUTURE TENSE)

Бъдеще време is formed by means of сегашно време of the verb and the particle *ще* placed before the verb forms.

Example: Тѐ **ще вървят** пеш.

The negative form of бъдеще време is formed by means of the impersonal verb *няма*, the particle *да* and the verb forms of сегашно време. (The forms of the negative particle *не* plus бъдеще време of the verb are rarely used.)

Example: Тѐ **няма да вървят** пеш.

Бъдеще време corresponds to the English Future and Future Progressive Tenses.

The Auxiliary Verb *сѝм*

	Positive	Interrogative
Sing.	ще сѝм (ще бѝда) ще си (ще бѝдеш) ще е (ще бѝде)	ще сѝм ли (ще бѝда ли) ще си ли (ще бѝдеш ли) ще е ли (ще бѝде ли)
Plur.	ще сме (ще бѝдем) ще сте (ще бѝдете) ще са (ще бѝдат)	ще сме ли (ще бѝдем ли) ще сте ли (ще бѝдете ли) ще са ли (ще бѝдат ли)
Negative	Negative-Interrogative	
Sing.	няма да сѝм (няма да бѝда) няма да си (няма да бѝдеш) няма да е (няма да бѝде)	няма ли да сѝм (няма ли да бѝда) няма ли да си (няма ли да бѝдеш) няма ли да е (няма ли да бѝде)
Plur.	няма да сме (няма да бѝдем) няма да сте (няма да бѝдете) няма да са (няма да бѝдат)	няма ли да сме (няма ли да бѝдем) няма ли да сте (няма ли да бѝдете) няма ли да са (няма ли да бѝдат)

ВЪРВЯ

	Positive	Interrogative
Sing.	ще вървя ще вървиш ще върви	ще вървя ли ще вървиш ли ще върви ли
Plur.	ще вървим ще вървите ще вървят	ще вървим ли ще вървите ли ще вървят ли
Negative	Negative-Interrogative	
Sing.	няма да вървя (не щѝ вървя) няма да вървиш (не щѝ вървиш) няма да върви (не щѝ върви)	няма ли да вървя няма ли да вървиш няма ли да върви
Plur.	няма да вървим (не щѝ вървим) няма да вървите (не щѝ вървите) няма да вървят (не щѝ вървят)	няма ли да вървим няма ли да вървите няма ли да вървят

Note. The particle *ли* of the interrogative form of бъдеще време stands after the verb.

Example: ще четà ли.

The particle *ли* of the interrogative-negative form of бъдеще време stands after *няма*.

Example: **няма** ли да четà.

GRAMMAR EXERCISES

1. Put all verbs from the following text in бъдеще време:

В неделя Никòла не работи. Той е в къщи. Никòла четè роман, после слѝша радио.

Никòла има гости. Тѐ играят шах, свирят, танцуват. След това гледат по телевизията интересен филм. Никòла е доволен.

2. Write a composition on *Какво ще правя утре.*

3. Write the verbs in the following sentences in the interrogative, negative and negative-interrogative forms of бѣдеще време:

Вие ще говорите по телефона. — Дейвид ще се храни в ресторанта. — Любчо и Георги ще обядват в хижата. — Ние ще се разходваме в парка. — Работникът ще почива в сряда. — Доктор Христова следобед ще приема пациенти.

ОСЕМНАДЕСЕТИ УРОК

Множествено число на съществителните имена от женски род
Множествено число на многосричните съществителни имена от мъжки род
Някои съкратени сложни названия

СОФИЯ

Столица на Народна република България (НРБ) е София. Тя се намира в полите на Витоша. София е много стар град — по-стар от Париж и Лондон.

В София има много булеварди, градини, паметници, музеи и театри.

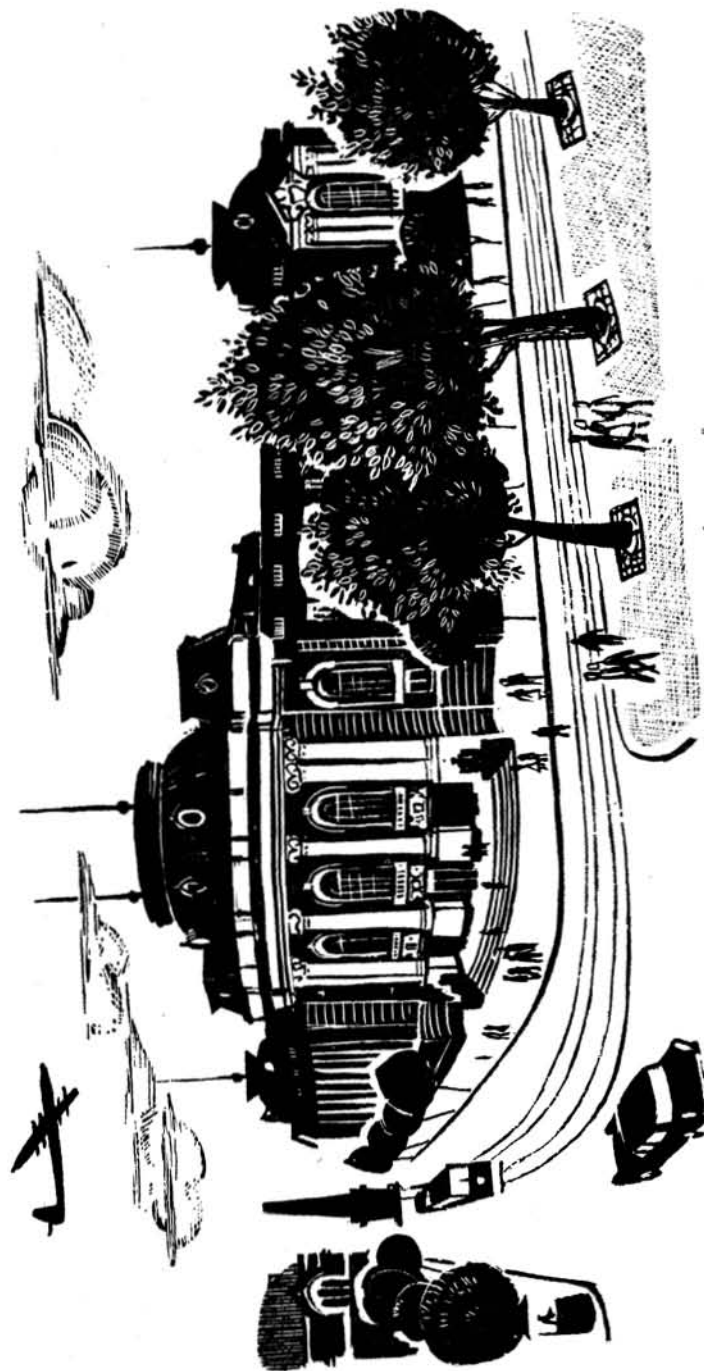
В центъра на града, на площад „Ленин“, се издигат Централният универсален магазин (ЦУМ) и хотел „Балкан“. Наблизо е площад „Девети септември“. Там е Мавзолет на Георги Димитров. Срещу Мавзолета се намират Националната художествена галерия и Партийният дом. В Партийния дом работи Централният комитет на Българската комунистическа партия (ЦК на БКП). Вляво е Българската народна банка (БНБ), а вдясно — хотел „България“.

Забележителни сгради в столицата са още храмът-паметник „Александър Невски“ и Софийският университет „Климент Охридски“. В университета има много аудитории, зали, библиотеки и кабинети. Тук учат не само българи, но и чужденци.

В центъра на София и в околностите ѝ бликат минерални извори. Недалеч от университета е Паркът на свободата. Той е най-просторният парк в София. Много градини красят столицата на България. Всички чужденци с право я наричат „град-градина“.

Notes on the Text

1. В полите на Витоша. — At the foot of (the mountain) Vitosha.
2. С право. — Rightly.

Софийският университет „Климент Охридски“

EXERCISES

I. Answer the following questions:

1. Кой град е столица на България?
2. Къде се намира той?
3. Кой сгради са в центъра на града?
4. Какво здание е Софийският университет?
5. Какви студенти учат в София?
6. Кой е най-просторният парк на столицата?

II. Describe the capital of your country.

GRAMMAR

I. PLURAL OF FEMININE NOUNS

Feminine nouns form their plurals by means of the ending **-и**

Singular	Plural	Ending	Special cases
стoлицa гpaднa aудитopия стaя	стoлици гpaднe aудитopии стaи	-и	Nouns ending in -a and -я change their endings into -и .
oкoлнoст нoщ	oкoлнoсти нoщи		Nouns ending in a consonant add the ending -и .

Remember

Irregular plurals:

ръкa — ръцe
oвцa — oвцe
свиня — свинe

мисъл — мисли песен — песни

Note. Most feminine nouns ending in a consonant have no plural form.

Stress

The accent of the singular forms remains unchanged in the plural forms.

Example: столица — столици.

II. PLURAL OF POLYSYLLABIC MASCULINE NOUNS

Polysyllabic masculine nouns form their plurals by adding the ending **-и** to the singular.

Singular	Plural	Ending	Formation
булевард студент трамвай баща съдия	булеварди студенти трамваи бащи съдии	-и	The ending is added to the singular. The endings -й, -а, -я change into -и .
чийчо вуйчо	чийчовци вуйчовци	-овци	

Exceptions:

вятър — ветрове
център — центрове

Remember

човек — хора

Changes in the Plural Forms of Some Masculine Nouns Due to the Plural Ending **-и**

паметник — паметници
хирург — хирурзи
стомак — стомахи
but: чех — чехи

к → ц
г → з
х → с

ганец — ганайци
сирец — сирейци
корец — корейци

-аец → -айци
-йец → -ййци
-еец → -ейци

театър — театри
косъм — косми
орел — орли
чужденец — чужденци
ден — дни

ъ, е from the last
syllable drop out

българин — българи
гражданин — граждани

-ин from the last
syllable drops out.

Stress

The accent of the polysyllabic masculine nouns remains unchanged in the plural forms.

Example: паметник — паметници.

Exceptions:

вятър — ветрове
огън — огньовете

III. PROPER NOUNS CONSISTING OF ADJECTIVES AND NOUNS

Some proper names of organizations, institutes, enterprises and states consist of adjectives and nouns.

Examples: Българска комунистическа партия, Централен универсален магазин, Национална художествена галерия, Министерство на народната просвета, Българска народна банка.

In sentences these nouns are used with the definite article.

Examples:

Партийният дом е в центъра на града.
Тръгвам за Съветския съюз.

Spelling

In proper nouns consisting of adjectives and nouns only the first word is written with a capital letter.

Examples:

Отивам в Народния театър.
Той работи в Министерството на народната просвета.
Such nouns are usually written with initials.

Examples:

Българска комунистическа партия — БКП (pronounced as бекепе).
Германска демократическа република — ГДР (pronounced as гедере).

GRAMMAR EXERCISES

1. Write the nouns in brackets in the plural:

В семинара има (лампа). — В България учат много (чужденец). — В София има (театър), (музей), (градина), (магазин). — Аз имам (тетрадка), (писалка), (речник). — Любчо и Георги са (ученик). — Елена и Донка са (ученичка). — Тези (паметник) са високи. — Апартаментът

има много (стая). — В болницата работят (хирург). — Иван и Ана са (съпруг). — Флорика ще пее (песен). — Аз имам много (чичо).

2. Make sentences using the plural forms of the following nouns:

закачалка, прозорец, лекция, костюм, кюфар, работник, линия, майка, ъгъл, часовник, ръка, република, грешка, тролей, трамвай, селянин.

3. Make sentences with the plural forms of the following compound nouns:

Народен театър, Министерство на народната просвета, Софийски университет, Софийска централна пеща, Българска комунистическа партия, Национална художествена галерия.

ДЕВЕТНАДЕСЕТИ УРОК

Множествено число на едно-сричните съществителни имена от мъжки род

НА УЛИЦАТА

Една вечер Сергей Петрович излиза от хотела и тръгва из града. На пресечката пред хотела има светофар. Червената светлина спира уличното движение, а зелената дава свободен път. Чужденецът чака зелената светлина и пресича улицата.

По улицата вървят много хора — мъже, жени. Те бързат. Едни отиват на работа, други на кино, на театър или на мач, трети се връщат в къщи. Милиционерът направлява движението на пешеходци, трамваи и коли.

Петрович тръгва по булевард „Стамболийски“. Наляво и надясно той вижда жилищни блокове. Спира се пред магазин за плодове. На витрината са изложени ябълки, круши, грозде, дюли и орехи.

Насреща има магазин за платове. Петрович влиза в магазина.

Notes on the Text

1. Давам път на ... — To give the green light to ...
2. Пресичам улицата. — To cross the street.
3. Направлявам движението. — To direct the traffic.
4. Наляво и надясно. — To the left and to the right.
5. На витрината са изложени ... — ... are displayed in the shop-window.

Additional Vocabulary

Пресечка, тротоар, павирана улица, асфалтирана улица, платно на улицата, правила за движението.

Движа се. Спазвам правилата за движение. Завивам наляво (надясно).

РАЗГОВОР

- Моля, другарю, къде се намира улица „Незабравка?“
- Тази улица е в новия квартал „Изток“.
- Далеч ли е? Мога ли да отида дотам пеш?
- Много е далеч. Най-напред ще пътувате с трамвай номер четири до спирката пред университета, а после ще вземете тролей номер пет. В тролeya ще попитате кондуктора за улица „Незабравка“.
- Благодаря, другарю.
- Моля.

GRAMMAR

PLURAL OF MONOSYLLABIC MASCULINE NOUNS

Monosyllabic masculine nouns form their plurals mainly by means of the ending **-ове (-eve)**.

Singular	Plural	Ending
плòд	плòдовè	-ове
блòк	блòковè	-ове
брòй	брòевè	-евè
змèй	змèйовè	-овè

1. Other Endings for the Plural of Monosyllabic Masculine Nouns

зѣб — зѣби	мѣж — мѣжè	
прѣст — прѣсти	кòн — конè	-è
хрàст — хрàсти	кнѣз — кнѣзè	
гòст — гòсти	цàр — царè	
рòб — рòби	крàл — кралè	
лѣч — лѣчи	крàк — кракà	-à
клòн — клòни	рòг — рогà	-я
	брàт — братя	
вѣлк — вѣлци	пѣт — пѣтища	-ища
дèн — дни	крàй — краища	
чèх — чèхи		

2. Monosyllabic Masculine Nouns with Double Plural Forms

звук	{	звукoвe (in phonetics)
	{	звyци (in music)
лист	{	лиcтa (of a tree)
	{	лиcтoвe (of a book)
клон	{	клoни (of a tree)
	{	клoнoвe (of enterprises, banks, etc.)

3. Stress of the Plural Forms of Monosyllabic Masculine Nouns

1. Nouns ending in -oвe:

блoк	—	блoкoвe
мoст	—	мoстoвe
плoд	—	плoдoвe

2. Nouns ending in -и:

гoст	—	гocти
зъб	—	зъби
but: лъч	—	лъчи

3. Nouns ending in -e:

мъж	—	мъжe
кoн	—	кoнe

GRAMMAR EXERCISES

1. Write the nouns in brackets in the plural:

Над реката има (мост). — В магазина продават (нож). — В стаята има (стол). — Бащата има (син). — Варна и Бургас са (град) на Черно море. — На вратата има (ключ).

2. Look the following nouns up in the dictionary and write their plural forms:

джоб, враг, вол, дъжд, хълм, сняг, вход, под.

3. Make sentences with the plural forms of the following nouns:

брат, клон, лист, гост, зъб, ден, път, внук, мъж, хляб.

ДВАДЕСЕТИ УРОК

Бройна форма за множествено число на съществителните имена от мъжки род

В КНИЖАРНИЦАТА

Радка и Тàня влизат в една книжарница.
 Радка: Имате ли моливи и блокове за рисуване?
 Продавачката: Да, имаме.
 Радка: А писци за туш?
 Продавачката: Да.
 Радка: Дайте ми, моля, три **блока**, пет **писеца** и четири **молива**: червен, зелен, син и жълт.
 Продавачката: Заповядайте. Желаете ли още нещо?
 Радка: Една тетрадка от сто **листа**. Кòлко **лева** струва всичко?
 Продавачката: Два **лева** и шестнадесет стотинки.
 Тàня: Дайте ми два **броя** вестник „Литературен фронт“.
 Продавачката: Не продаваме вестници.
 Тàня: А руско-български речник имате ли?
 Продавачката: Всички екземпляри са изчерпани. Тези дни ще имаме.
 Тàня: Може ли да запазите петнадесет **екземпляра**? Нашата група се състои от петнадесет студенти.
 Продавачката: Може. Елате след няколко **дена**.

Notes on the Text

1. Дайте ми. — Give me.
2. Заповядайте (заповядай). — Here you are.
3. Желаете ли още нещо? — Would you like anything else?
4. Кòлко струва? — How much is it?
5. Може ли да... — Could you (please)...
6. Елате след няколко дена. — Come in a few days.

Additional Vocabulary

Пергел, триъгълник, поживателна хартия, мастилница, белешник, хартия, водни бой, маслени бой, четка за рисуване. Чертая. Попивам. Рисувам.

EXERCISES

I. Answer the following questions:

1. Какво купува Радка? Какво търси Тàня?

II. Write a composition on В книжарницата.

GRAMMAR

NUMERICAL FORM OF MASCULINE NOUNS

Masculine nouns denoting objects and animals have a special numerical form (брѡйна фѡрма) for the plural. It is used only after numerals and after the words *кѡлко, нѡколко, тѡлко*.

The endings of the numerical forms are **-я** and **-а**.

1. The ending **-я** is used:

a) with nouns ending in **-й**;

b) with the following nouns: *ѡгън, пѣт, кѡн, сѣн, лѡкът, нѡкът*.

Examples: два брѡя, десет музѣя, чѣтири кѡня, нѡколко ѡгъня.

2. The rest of the masculine nouns receive the ending **-а**.

Examples: три блѡка, кѡлко лѣва, нѡколко дѣна.

Remember

В книжарницата има много хѡра.
But: Семейство Христови се състои от седем дѹши.

През гората минават два пѣтя.
But: Ще прочетѡ урока два пѣти.

Plural Form

Радка купѹва блѡкове.
Имате ли писци за тѹш?
В тѡзи град има много театри.
Таня тѣрси рѣчници.
По ѹлицата вѣрвят конѣ.
На касата продават билѣти.

В България има различни сѡртове ябълки.

Numerical Form

Радка купѹва три блѡка.
Дайте ми чѣтири писѣца.
В тѡзи град има нѡколко театъра.
Тя ѡска петнадесет рѣчника.
По ѹлицата вѣрвят три кѡня.
Касиѣрката пѣта: „Кѡлко билѣта ѡскате?“

В България има ѡколо 70 сѡрта ябълки.

Note. The vowels **ъ** and **е** from the last syllable are preserved in the numerical form.

Examples: чѣтири писѣца, нѡколко театъра.

Exceptions: мѣтър — пет мѣтра, литър — два литра, километър — сто километра.

Note. The numerical form is never used with the definite article.

Stress

The final syllable of the numerical form is never accentuated.

1. Put the nouns in brackets in their corresponding plural forms:

Над нѡвата летѡт (орѣл). — Ѻз виждам чѣтири (орѣл). — В тѡзи град има много (музѣй). — В тѡзи град има пет (музѣй). — Тѣзи градовѣ са (цѣнтър) на културния живѡт. — В страната има два културни (цѣнтър). — В Софийския университет ѹчат много (чужденѣц). — Дайте ми чѣтири (литър) мляко. — Кѡлко (мѣтър) плат желѡете? — Тѡй купѹва три (шоколад). — В стѡята има много (прозѡрец). — В стѡята има три (прозѡрец). — Хѡдя на театър два (пѣт) в мѣсеца. — В магазина има много (чѡвѣк). — Кѡлко (чѡвѣк) ношѹват в хотѣла? — През сѣлото минават нѡколко (пѣт). — Много (пѣт) минават през сѣлото.

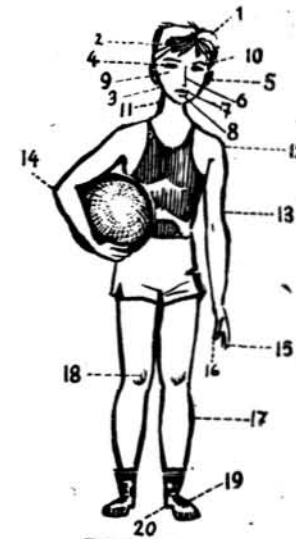
Example: Над нѡвата летѡт (орѣл). Ѻз виждам чѣтири (орѣл). — Над нѡвата летѡт орли. Ѻз виждам чѣтири орѣла.

2. Make sentences using the following numbers and nouns:

8, 17, 7, 12, 10, 24; град, работник, мѣж, паметник, театър, трамвай.

ДВАДЕСЕТ И ПЪРВИ УРОК

Множествено число на съществителните имена от среден род
Множествено число на прилагателните имена

ЛЮБЧО

На спортното игрище се развяват сини знамена. Ученици от различни училища имат състезания. Момчѣта и момичѣта играят баскетбол. Тѣ имат здрави телѡ и свѣжи рѹмени лица.

Любчо е добѣр спортист. Тѡй ѹчаствува в много баскетболни състезания.

Любчо е хѹбаво момчѣ. Има кафяви очѣ, руса коса, малки ушѣ, високо чѣло и правилен нос.

Тялото на Любчо е стрѡйно. Тѡй има широки гърди, прави раменѣ, силни ръцѣ, дѣлги крака. С бѣрзи и срѣчни движѣния Любчо хвѣрля топката в кошѡ.

Геѡрги и Владимир са постоянни посетители на игрището. Тѣ гледат с възхищѣние играта на Любчо.

1 — глава; 2 — коса; 3 — лице;
4 — ѡко; 5 — ухѡ; 6 — нос; 7 — уста;
8 — устна; 9 — бѹза; 10 — вѣжда;
11 — врат; 12 — рамо; 13 — ръка;
14 — лѡкът; 15 — прѣст; 16 — нѡкът;
17 — крак; 18 — коляно; 19 — стѣпѡло;
20 — пѣта

1. Участвам в състезание. — To take part in a competition.
 2. Гледам с възхищение. — To look with admiration.

Antonyms

силен — слаб   бърз — бавен
 правилен — неправилен   сръчен — несръчен

EXERCISES

I. Tell the text according to the following plan:

1. На спортното игрище.
2. Портретът на Любчо.
3. Играта на Любчо.

II. Describe someone you know.

GRAMMAR

I. PLURAL OF NEUTER NOUNS

Neuter nouns form their plurals by means of the endings **-а, -я, -енà, -ета, -и** added to the stem.

Singular	Plural	Endings	Formation
тяло лице игрище	тела лица игрища	-а	Nouns ending in -о, -це, -ище have the ending -а in the plural.
състезание здание	състезания здания	-я	Nouns ending in -ие have the ending -я in the plural.
знаме име	знаменà именà	-енà	Nouns ending in -ие have the ending -енà in the plural.
морè полè момчè	морета полета момчета	-ета	The rest of the nouns ending in -е in the singular have a plural ending -ета .
насекомо животно	насекоми животни	-и	A small number of nouns form the plural in this way.

Special Forms

детè — деца
 небè — небеса
 цвèте — цветя
 окò — очи
 ухò — уши

Neuter Nouns with Double Plural Forms

ра̀мо { раменè
          раменà
коля̀но { коленè
          коленà
крилò { крилè
          крилà
дървò { дървèта (trees)
          дървà (firewood)

Stress

Neuter nouns don't change their stress in the plural.

Examples: лице — лица; състезание — състезания.

Nouns ending in **-о** or **-ие** shift usually their stress to the last syllable.

Examples: тяло — тела; знаме — знаменà.

II. PLURAL OF ADJECTIVES

The plural of adjectives is formed by means of the ending **-и** for the three genders.

Singular			Plural	Plural ending
masculine	feminine	neuter	masc., fem. and neuter	
мàлтък	мàлка	мàлко	мàлки	-и
голjàм	голjàма	голjàмо	голèми	
сйлен	сйлна	сйлно	сйлни	
червèн	червèна	червèно	червèни	
постоянен	постоянна	постоянно	постоянни	
бългàрски	бългàрска	бългàрско	бългàрски	
стрòен	стрòйна	стрòйно	стрòйни	

1. Give the plural of the nouns in brackets:

В България има широки (полѐ) и голѐми (сѐло). — В градината цѣфтят различни (цвѣте). — В гората растат много (дървѐ). — Орѣлтът има силни (крилѐ). — Мъжът купува (дървѐ) за зимата. — По улицата вървят двѐ (детѐ). — В София има голѐми (здание). — Той пише редѐвно всички (упражнение). — Кучето има дълги (ухѐ). — Това момчѐ има черни (окѐ). — Румяна и Камен са български (име). — Радка играе с двѐ (момиченце). — В магазина продават дамски (палтѐ). — Тѣзи (пердѐ) са бѣли. — Варна и Бургас са (пристанище).

2. Write the plural forms of the following nouns:

сърцѐ, яйцѐ, ѐзеро, шкафче, летище, плѐме, списание.

3. Write the singular forms of the following nouns:

огледала, изречѣния, мастила, врабчѐта, портмонѐта.

4. Pick out all adjectives from the text *Любчо* and write their forms for the masculine gender, singular.

5. Put the adjectives in brackets in agreement with the nouns in the following sentences:

Любчо има (бѣл) зѣби. — Тѐ са (умен) хора. — През пролетта има (студѣн) дни. — В магазина продават (вълнен) и (копринен) платѐве. — Той има (силен) ръцѐ. — Тѐ пѣят (български) пѣсни. — На площада има (висѐк) здания. — Тая пра̀ви (случаен) грѣшки.

6. Pick out all nouns from the following text and write them in the singular:

Тра̀кат машини,	Удрят миньѐри,
пѣят юзини,	бързат шофьѐри.
фа̀брики вдигат чѣла.	Всички се тру̀дят безспир.
В ниви, полѣта	И инженерѐри,
ж̀нат комбайни —	и пиокѐри
ста̀ват мечтите дела̀.	днѣска се борят за мир.

Л. Мйлева

ДВАДЕСЕТ И ВТОРИ УРОК

Членуване на съществителните имена в множествено число
Членуване на прилагателните имена в множествено число

ВРЕМЕ И ГОДИШНИ ВРЕМЕНА

В България има чѣтири годишни времена: пролет, лято, есен и зима.

Пролетта запѣчва през мѣсец март. През пролетта слънцето грѣе по-силно и стѣпля земята. Цветята цѣфтят, дървѣтата се раззеленяват. Прелетните птици се завръщат от то̀плите страни. Запѣчва пролетната сеитба по рѐдните полѣта.

Пролет

През лятото времето е горѣщо. Небѣто е синьѐ и безоблачно. Кооператорите и кооператорките прибират реколтата. Бѐдри пѣсни огласят нивите. Студѣнтите и учениците пома̀гат на трудолюбивите сѣлски стопани.

Лято

През есента вая̀т дъждѐве. Листата на дървѣтата па̀дат. Духат студѣни ветровѐ и па̀да мъгла. През септѣмври зрѣят есенните плодовѐ.

Всички ученици трѣгват на училище.

Есен

Зимата в България е студена. Вали сняг. Много скиори карат ски в планината.

Notes on the Text

1. Слънцето грее. — The sun shines.
2. Слънцето стопля земята. — The sun warms the earth.
3. Времето е горещо. — The weather is hot.
4. Прибирам реколтата. — To gather the crops.
5. Песен оглася нивите (полето). — The field resounds with their song.
6. Вали дъжд. Вали сняг. — It rains. It snows.
7. Тръгвам на училище. — To go to school.
8. Карам ски. — To go skiing.

Synonyms

раззеленявам се — разлїствам се
 тръгвам на училище — започвам училище
 кооператор — селски стопанин

Я Н У А Р И						
ПОНЕДЕЛНИК	1	8	15	22	29	— Вчера — Днес — Утре
ВТОРНИК	2	9	16	23	30	
СРЯДА	3	10	17	24	31	
ЧЕТВЪРТЪК	4	11	18	25		
ПЕТЪК	5	12	19	26		
СЪБОТА	6	13	20	27		
НЕДЕЛЯ	7	14	21	28		

Additional Vocabulary

Година.

Месец, месеци на годината: януари, февруари, март, април, май, юни, юли, август, септември, октомври, ноември, декември.

Седмица, ден, дни на седмицата: понеделник, вторник, сряда, четвъртък, петък, събота, неделя.

Днес, утре, вчера.

Какво е времето днес? Времето е хубаво. Времето е лошо.

EXERCISES

I. Describe the seasons in Bulgaria.

II. Describe the seasons in your country.

III. Answer the following questions:

1. Кой са месеците на годината? 2. Кой са дните на седмицата?
3. Какво е времето днес? 4. Коё годишно време е сега?

IV. Make sentences with the following verbs:

цъфтя, грее, раззеленявам се, зрее.

V. Write suitable verbs to the following nouns:

дъжд, сняг, вятър, ски.

VI. Find suitable adjectives for the following nouns and make sentences with them:

птица, сеитба, полє, песен, стопанин, плод, време.

GRAMMAR

I. USES OF THE DEFINITE ARTICLE WITH NOUNS IN THE PLURAL

The definite article of plural nouns depends on their endings for the plural forms.

Plural endings	Definite article	Examples
-и } -е }	-те	дни — дните ниви — нивите очи — очите мъже — мъжете ръце — ръцете
-а } -я }	-та	листа — листата палта — палтата брата — братята цветя — цветята здания — зданията

Nouns denoting a definite object take the definite article in the plural.

Examples:

В България има много плодове. **Плодовете** зреят през лятото и през есента.

Очите на Любчо са кафяви.

Plural nouns are also used with the definite article when they denote a whole class of objects.

Examples:

Кооператорите (всички кооператори) прибират реколтата.

През пролетта **дърветата** (всички дървета) се раззеленяват.

The definite article is not used with nouns preceded by *много, малко*.

Example:

Много скиори карат ски в планината.

but: *Много* **от** **скиорите** карат ски в планината.

II. USES OF THE DEFINITE ARTICLE WITH ADJECTIVES IN THE PLURAL

The definite article for adjectives in the plural is **-те** for the three genders: masculine, feminine and neuter.

Examples: малки — **малките**, силни — **силните**, български — **българските**.

GRAMMAR EXERCISES

1. Use the definite article with the nouns in brackets if necessary:

(Раменè) на Любчо са прави, (крака) на Любчо са дълги. — Тези (яйца) не са пресни. — (Крила) на всички (птици) са силни. — Тук има (ниви). — (Ниви) са кооперативни. — В градината играят (деца). — (Деца) са здрави. — (Бащи) обичат (синове). — В театъра влизат много (мъже) и (женй). — (Братя) се грижат за (сестри). — (Ръце) на Любчо са чисти. — Много от (съученици) на Любчо участвуват в състезания.

Example: (Раменè) на Любчо са прави. — Раменете на Любчо са прави.

2. Make the following sentences plural:

Шофьорът кара автобус. — Кучето е полезно животно. — Духа северен вятър. — Работникът сече дърво. — Дървото се раззеленява. — Влакът тръгва навреме. — Зъбът на Любчо е здрав.

Example: Шофьорът кара автобус. — Шофьорите карат автобуси.

3. Add adjectives to the nouns in bold type:

Нощите са къси. — **Селяните** работят на полето. — На **игрищата** има състезания. — Гледам с възхищение **движенията** на **спортистите**. — Йордан носи **куфарите**. — Тè се разхождат по **улиците**.

Example: **Нощите** са къси. — **Летните нощи** са къси.

4. Make sentences using the following word combinations in their plural forms:

ученическа чанта, копринено знаме, пресен плод, народна песен, вкусна ябълка.

Example: Ученическа чанта. — Ученическите чанти са на чина.

5. Add another adjective to each word combination in exercise 4. Make the word combinations plural and use them in sentences.

Example: Ученическа чанта. — Кожените ученически чанти са здрави.

6. Make the following sentences plural:

От топлината предметът става **по-голям, по-дълъг, по-широк**, а от студа — **по-малък, по-къс, по-тесен**.

През пролетта денят е **по-дълъг**, отколкото през зимата, а **най-дълъг** е през лятото.

ДВАДЕСЕТ И ТРЕТИ УРОК

Числително име
Числителни бройни имена

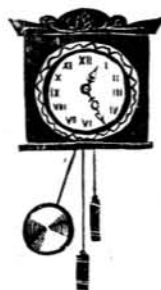
Ръчен дамски часовник

Ръчен мъжки часовник

Джобен часовник

Стенен часовник

Будилник

Градски часовник

В МАГАЗИНА ЗА ЧАСОВНИЦИ

В магазина има различни часовници: ръчни, джобни, стенни и будилници.

Една жена разглежда часовниците. Часовникарят ѝ показва два мъжки часовника. **Единият** е кръгъл, с тъмен циферблат и секундарник. **Двете** стрелки на часовника са позлатени. Другият е правоъгълен и по-малък. Има здрава кожена кайшка.

- Каква марка са часовниците? — пита купувачката.
- И двата са съветски. Имаме и швейцарски, немски.
- Аз предпочитам този — казва жената, — защото има секундарник. Колко струва?
- Шестдесет лева.

В магазина влизат трима граждани. Единият подава на часовникаря повреден часовник и казва:

- Другарю, този часовник е от Вашия магазин. Не работи добре.
- Избързва ли?
- Не. Остава назад с десет минути в денонщието.
- Оставете часовника на поправка.
- Когато ще бъде готов?
- След пет дена.

КОЛКО Е ЧАСЪТ?

Часът е точно дванадесет.

Часът е дванадесет и петнадесет минути (и четвърт).

Часът е дванадесет и тридесет минути (и половина).

Часът е дванадесет и четирдесет и пет минути (тринадесет без четвърт).

Remember

В колко часа започвате работа? Колко часа работите на ден?
— Започвам работа в осем часа. — Работя на ден осем часа.

Notes on the Text

1. Каква марка е часовникът? — What make is this watch?
2. Повреден часовник. — A faulty watch.
3. Часовникът работи (върви) добре. — The watch goes well.
4. Часовникът избързва. — The watch is fast.
5. Часовникът остава назад. — The watch is slow.
6. Оставам часовника на поправка. — To leave the watch to be repaired.

Additional Vocabulary

Час, минута, секунда, точен часовник (верен часовник), точно време. Будилникът звъни. Свръявам часовника. Часовникът е напред (назад). Навивам часовника. Часовникът спира. Поправям часовника. Часовникът показва времето.

EXERCISES

I. Answer the following questions:

1. Какви часовници има в магазина? 2. Кой часовник купува жената? Каква марка е Вашият часовник? Когато навивате часовника си? Как работи той? Свръявате ли Вашия часовник? Колко е часът? В колко часа обядвате? — вечеряте?

II. Retell the conversation between the man and the watchmaker.

III. Fill in the blanks with suitable verbs:

Часът е девет. Този часовник показва девет часа без пет минути. Той... Часът е девет и десет минути. Моят часовник показва десет и четвърт. Той е... Този часовник е повреден, той често... Всяка сутрин в шест часа будилникът... Часовникарят... повредените часовници.

IV. Колко е часът?

GRAMMAR

NUMERALS

There are two kinds of numerals: cardinal numerals and ordinal numerals.

1. Cardinal Numerals

1 едно	30 тридесет (трийсет)
2 две	40 четирдесет (четирийсет)
3 три	50 петдесет
4 четири	60 шестдесет (шейсет)
5 пет	70 седемдесет
6 шест	80 осемдесет
7 седем	90 деветдесет
8 осем	100 стò
9 девет	101 стò и едно
10 десет	.....
11 единдесет (единайсет)	111 стò и единдесет (единайсет)
12 дванадесет (дванайсет)	.....
.....	.....
20 двадесет (двайсет)	121 стò двадесет (двайсет) и едно
21 двадесет (двайсет) и едно	.....
.....	.....

200 двеста
 300 триста
 400 четристотин
 500 петстотин
 600 шестстотин
 700 седемстотин
 800 осемстотин
 900 деветстотин
 1000 хиляда
 1001 хиляда и едно
 . . . . .

1011 хиляда и единдесет
 (единдесет)
 . . . . .
 1021 хиляда двадесет (двайсет) и
 едно
 . . . . .
 2000 две хиляди
 . . . . .
 1 000 000 един милион
 2 000 000 два милиона

Cardinal Numerals for Objects

Купувам **два** молива.
 Имам **три** учебника.
 В стаята има **четири** стола.
 Дайте ми **пет** молива.
 Вземам **шест** тебешира.
 Часовникът струва **четиридесет** и
два лева.

Cardinal Numerals for Persons

Живя с **двама** студенти.
 Имам **трима** другари.
 Имам **четирима** приятели.
 Познавам **петима** артисти.
 Тук работят **шестима** мъже.
Четиридесет и **двама** работници
 са наградени.

Cardinal numerals are an answer to the question *колко*. They do not change their number or gender.

Examples:

три	{	часовника	дванадесет	{	молива — masc.
		стрелки			тетрадки — fem.
		момчета			деца — neut.

The numerals *едно* and *две* are exceptions.
 The numeral *едно* changes in gender and number.

Examples:

Masculine	Feminine	Neuter	Plural
едн часовник	една стрелка	едно момче	едн { часовници стрелки момчета

The numeral *две* changes in gender.

Examples:

Masculine	Feminine and Neuter
два часовника	две { жени деца

2. Cardinal Numerals for Persons of Masculine Gender

Cardinal numerals from *две* to *шест* have a special form for persons of masculine gender: *двама, трима, четирима, петима, шестима*.

Compound cardinal numerals whose last figure is from *две* to *шест* have a special form for masculine gender when denoting persons.

Example: *двадесет* и **двама** българи, *петдесет* и **трима** англичани.

3. Uses with the Definite Article

The definite article for cardinal numerals ending in *-a* is *-та*; all other cardinal numerals have the definite article *-те*.

Examples:

двата	двете
двамата	трите
осмината	дванадесетте
тристата	петнадесетте
хилядата	стотте

The numeral *един* takes articles in the same way as adjectives.

Examples:

В магазина влизат **двама** мъже. **Единият** подава на часовникаря повреден часовник.

Часовникарят предлага на купувачката **два** часовника. Тя купува **единия**.

Часовникът има **две** стрелки. **Едната** показва часовете, а другата — минутите.

Той има **две** деца. **Едното** е на пет години, а другото — на десет.

На витрината има **два** вида часовници. **Едните** са дамски, а другите — мъжки.

When a numeral consists of several figures (a compound numeral) the article is added only to the last figure.

Examples:

На витрината има **двадесет** и **три** часовника. — **Двадесет** и **трите** часовника са швейцарски.

В завода има **сто** петдесет и **шест** стана. — **Сто** петдесет и **шестте** стана работят денонощно.

GRAMMAR EXERCISES

1. Write the following numbers in words:

6, 11, 16, 30, 50, 63, 150, 178, 340, 372.

2. Answer the following questions:

Колко часа има денондшието? — Колко минути има един час? —
Колко секунди има една минута? — Колко дена има седмицата? —
Колко пари получавате всеки месец? — Колко струва един мъжки
костюм? — Колко километра има от София до Лондон?

3. Write the numbers in the following sentences in words:

В стаята има 1 маса, 1 гардероб и 1 радио. — Петър купува 2
учебника, 2 писалки и 2 шишета мастило. — По улицата вървят 4
мъже. — В града има 4 паметника. — Аз живея с 2 другари от Алжир. —
В завода работят 3453 работници.

4. Use the numerals with articles where necessary:

Петър има двама приятели. Двама приятели на Петър са по-
ляци. — Ана купува две палта. Едно е зимно, а другото — лятно. —
Апартаментът се състои от две стаи. Една е спалня, а другата дневна. —
На масата има два учебника. Вземете един. Един учебник е на Любчо,
а другият — на Георги. — Тази жена има седем внуци. Седем внуци
на тази жена са живи. — В завода има 123 ударници. 123 ударници
в завода са наградени. — Продавачката дава на Радка 12 тетрадки.
Радка взема 12 тетрадки. — Шест континента в света са: Европа, Азия,
Африка, Америка, Австралия и Антарктида.

Example: Петър има двама приятели. Двамата приятели на Петър
са поляци.

ДВАДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТИ УРОК

Числителни редни имена

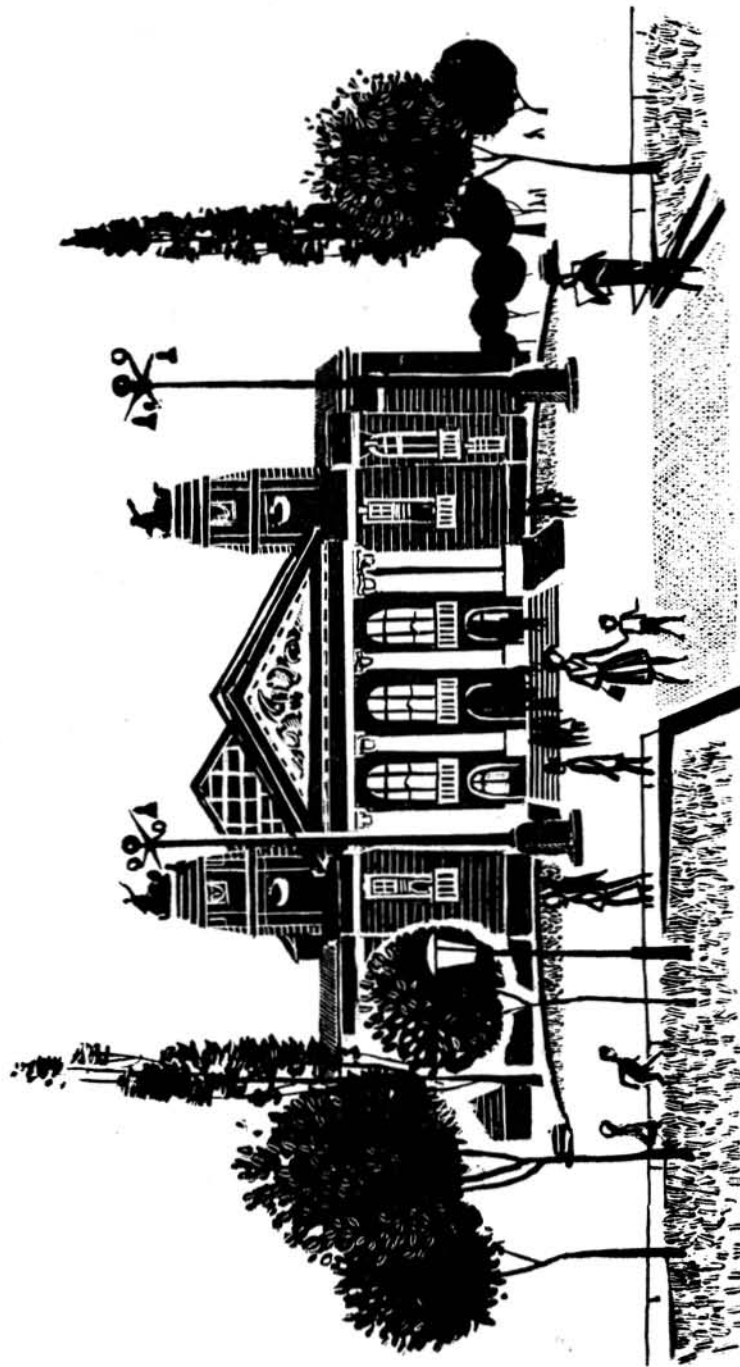
В ТЕАТЪРА

Народният театър „Иван Вазов“ се намира в центъра на София.
Той е красива сграда на три етажа.

Тази вечер в Народния театър се играе „Иван Шишман“ — бъл-
гарска пиеса в три действия.

Никола и Виктор Андреев се срещат във фойето на театъра.
Двамата приятели оставят палтата си на гардероба, купуват програма
и сядат на двадесет и втори ред в партера.

Първият звънец звъни. В всички места са вече заети.

Софийският народен театър „Иван Вазов“

След **втория** звънец завесата се вдига. Представлението започва. Чужденецът следи играта на артистите с интерес. **Третата** картина на **първото** действие е много напрегната.

След **всяко** действие зрителиите възторжено ръкспляскат. Артистите няколко пъти излизат на сцената и се покланят. От **първите** редове хвърлят цветя.

След представлението зрителиите оживено споделят впечатленията си от пиесата...

Notes on the Text

1. Сграда на три етажа. — A three storey building.
2. Играе се пиеса (дава се пиеса). — A play is on.
3. Пиеса в три действия. — A three act play.
4. Оставам палтото си на гардероб. — To leave one's coat in the cloak-room.
5. Завесата се вдига. (Завесата се спуска.) — The curtain goes up. (The curtain drops.)
6. Следя с интерес. — To watch with great interest.
7. Излизам на сцената. — *Here*: To take a curtain call.
8. Споделям впечатленията си. — To discuss one's impressions.

Additional Vocabulary

Първи балкѳн, втори балкѳн, кулоар, лѳжа, разпоредител, антракт (пауза), драма, трагедия, комедия, артистка, режисьѳр, драматичен състав, постановка на пиеса, рѳля.

Играя главна рѳля. Изпълнявам рѳля.

EXERCISES

I. Answer the following questions:

1. Къдѳ се намира Нарѳдният театър? 2. Коя пиеса се играе тази вѳчер? 3. На кой рѳд са местата на двамата приятели? 4. Кога започва представлението? 5. Какво правят зрителиите след всяко действие?

II. Fill in the blanks with a suitable verb:

Артистът... много добрѳ. — Зрителиите... с интерес играта. — Другата седмица ще ... нова пиеса. — Тази артистка ... за пръв път на сцената. — Завесата ... след представлението. — Никола и Виктор Андрѳев ... впечатленията си от българската пиеса. — Артистът излиза на сцената и...

GRAMMAR

ORDINAL NUMERALS

първи	първа,	първо,	първи
втори	-а,	-о,	-и
трети	-а,	-о,	-и
четвърти	-а,	-о,	-и
пети	-а,	-о,	-и
шести	-а,	-о,	-и
седми	-а,	-о,	-и
осми	-а,	-о,	-и
девети	-а,	-о,	-и
десети	-а,	-о,	-и
единадесети	-а,	-о,	-и
дванадесети	-а,	-о,	-и
.....			
двадесет и първи	-а,	-о,	-и
.....			
тридесети	-а,	-о,	-и
четиридесети	-а,	-о,	-и
петдесети	-а,	-о,	-и
шестдесети	-а,	-о,	-и
седемдесети	-а,	-о,	-и
осемдесети	-а,	-о,	-и
деветдесети	-а,	-о,	-и
стотни	-а,	-о,	-и
сто двадесет и първи	-а,	-о,	-и
.....			
петстотни	-а,	-о,	-и

Ordinal numerals are the answer to the question *кой* (поред).

All ordinal numerals but the first four are formed from the cardinal numerals by means of the suffix **-и**.

Only the last figure of a compound ordinal numeral has the form of an ordinal numeral.

Ordinal numerals stand before nouns and agree with them in gender and number like adjectives.

Examples: Днес ще гледам драмата „Иван Шишман“ за **трети** път. — Виктор Андреев и Никола имат билети за **втори** балкон. — Любчо учи в **четвърто** средно училище. — Д-р Христова работи в **осма** поликлиника. — Тези младежи са **първи** по успех.

Ordinal numerals have the same stress as their respective cardinal numerals.

Examples: осем — осми, петдесет — петдесети.

Exceptions: първи, втори, четвърти, девети, десети.

1. Uses with the Definite Article

Ordinal numerals are used with articles like adjectives.

Examples:

Първият звънец звъни.

Завесата се вдига след **втория** звънец.

Третата картина на това действие е много интересна.

Дайте ми билет за **второто** представление на пиесата „Иван Шишман“.

От **първите** редове хвърлят цветя на артистите.

The article is added only to the last figure of compound ordinal numerals.

Example: **Двадесет и вторият** конгрес на КПСС има историческо значение.

Note. Ordinal numerals can be used with and without the definite article.

Example:

Третата картина на **първото** действие е много интересна.

Трета картина на **първо** действие е много интересна.

2. Ordinal Numerals and Prepositions Used with Dates

Dates are used with the prepositions *на*, *в*, *през*.

1. The preposition *на* is used in the following cases:

a) When the whole date is indicated:

Example: Българският поет-революционер Христо Ботев е роден **на 6 януари 1849 година** (6. I. 1849 г.).

b) When only the day and month are indicated:

Example: Христо Ботев е роден **на 6 януари**.

c) When only the day is indicated:

Example: Ще имаме изпит **на 21**.

2. The preposition *през* is used:

a) When only the year is indicated. The preposition *в* may also be used:

Example: Христо Ботев е роден **през, в 1849 година**.

b) When only the month is indicated:

Example: Христо Ботев е роден **през януари**.

През месец **май** цъфтят розите.

Note. When indicating dates ordinal numerals are not used with the definite article.

GRAMMAR EXERCISES

1. Write the ordinal numerals in the following sentences in words:

Апартаментът на Христови е на III етаж. — Студентското градче в София е на IV километър. — Отворете книгата на IX, на XIII, на XLVII, на CVIII, на CXXXI страница. — Инженер Христов живее в V софийски район. — Робърт Браун пристига в България за I път. — След II действие на драмата има голям антракт. — Любчо и Георги са IV в състезанията.

2. Write the ordinal numerals in words and use them with articles:

I космонавт в света е Юрий Гагарин. — Ние живеем на III улица наляво. — На I площад има голям паметник. — Пред III вход на жилищния блок чака автомобил. — Ще звъня на IV звънец. — III действие на драмата е най-късо. — I пролетни плодове са черешите и ягодите. — Утре ще се дава CXXII представление на драмата „Иван Шишман“.

3. Answer the following questions using ordinal numerals:

Когато сте роден(а) (кой ден и месец, коя година)? — Когато започва новата година? — Когато започва пролетта? — Когато е Международният ден на жената? — Кой ден (поред) в седмицата е неделя? — На кой етаж живеете?

4. Fill in the blanks with suitable prepositions:

Поетът-антифашист Никола Вапцаров е роден . . . 1909 година. — Аз съм роден . . . юни 1940 година. — България се освобождава от фашизма . . . 9 септември 1944 година. — Ще дойда у вас . . . 16.

5. Add ordinal numerals to the following nouns and use them in sentences:

ден, ред, паметник, представление, апартамент, стълба, жилищен блок, спирка, врата.

ДВАДЕСЕТ И ПЕТИ УРОК

Въпросителни местоимения
Преходни и непреходни глаголи

МИТНИЧЕСКА ПРОВЕРКА

Виктор Андреев пътува за Югославия с влак. На гара Драгоман влакът спира. Драгоман е на границата между България и Югославия. Тук българските митнически власти проверят багажа на пътниците. Двама митнически служители влизат в купето. Те се обръщат към Виктор:

— Имате ли нещо за обмитяване? Носите ли например кожено палто, златни предмети, цигари?

— Нося дамско палто, но няма разрешение за износ от Министерството на външната търговия. Ето, заповядайте.

— Кой багаж е Ваш?

— Ето този.

Андреев сваля един куфар от мрежата и казва:

— Тук няма вещи за лична употреба и подаръци.

Митническият служител сочи една чанта на мрежата и пита:

— Чий е тази чанта?

— Моя.

— Какви неща има в чантата?

— Употребявани вещи. Има и цигари.

— Цигари? Колко кутии носите?

— Правя контрабанда с кутия от сто цигари.

Митническият служител се усмихва и казва:

— Добре, значи всичко е редовно.

Паспортният служител казва:

— Ако обичате, паспорта и документите.

Андреев показва паспорта и документите си.

Проверката завършва.

Notes on the Text

1. Имате ли нещо за обмитяване? — Have you got anything dutable?

2. Разрешение за износ. — Export licence.

3. Вещи за лична употреба. — Personal belongings.

4. Употребявани вещи. — Used things.

5. Правя контрабанда. — To smuggle.

6. Кутия от сто цигари. — A box of hundred cigarettes.

7. Всичко е редовно. — Everything is all right (in order).

8. Ако обичате. — Please.

Antonyms

износ — внос

външна търговия — вътрешна търговия

Additional Vocabulary

Митническа тарифа, забрана за износ, изходна виза, входна виза, транзитна виза, бюро за обмяна на валута.

Внасям. Изнасям. Плащам мито. Обменям пари.

EXERCISE

Answer the following questions:

1. Къде се намира гара Драгоман? 2. Защо влакът прави на Драгоман по-дълъг престой? 3. Какво пита митническият служител?

4. Какво има Виктор Андреев в кюфара? 5. Какво има в пътната чанта на Виктор? 6. Какво казва митническият служител след проверката? За кой предмети има забрана за износ? Как могат да се изнасят те? За кой предмети пътниците плащат мито? Какво прави паспортният служител? Къде обменят пари пътниците?

GRAMMAR

I. INTERROGATIVE PRONOUNS

	Masculine	Feminine	Neuter	Plural
For persons and objects	кой	коя	коѐ	кой
For objects	що			
Only for persons	когò, preposition + когò			
Qualificative	какъв	каквa	каквò	каквѝ
Denoting possession	чий	чия	чиѐ	чий
Denoting quantity	колко			

Spelling

The interrogative pronouns **кой** and **чий**, are spelled with **-й** for the masculine gender singular; the plural forms **кой**, **чий** are spelled with **-и**. The interrogative pronouns can be used independently and adjectivally (with nouns).

Independent Use

Кой пътува?
Какъв е той?
Чий е тази чанта?
Колко струва един билет?

Adjectival Use

Кой кюфар е Ваш?
Какъв студент е той?
Чий чанта нòсиш?
Колко лева струва един билет?

The interrogative pronoun **кой** used independently, for persons only, has the form **когò** for the direct object and the form **preposition + когò** for the indirect object.

Examples:

Когò пита митническият служител?
Когò търсите?

С когò говори митническият служител?

На когò говори той?

The possessive interrogative pronoun **чий** (**чий**, **чиѐ**, **чий**) can be substituted with the prepositional form **на когò**.

Examples:

Чий е тази чанта? — **На когò** е тази чанта?
Чий са тези кюфари? — **На когò** са тези кюфари?

II. TRANSITIVE AND INTRANSITIVE VERBS

Verbs that take a direct object are transitive verbs.

Examples:

Митническият служител **проверява** багажа.
Пътникът **отваря** кюфара.

Verbs that cannot take a direct object are intransitive verbs.

Examples:

Андреев **разговаря** с митническия служител.
Той **пътува** за родината си.
Пътникът **влиза** в купето.

Note. Transitive verbs can also take an indirect object.

Examples:

Пътникът **подава** на *служителя* паспорта си.
Той **купува** книги за *децата* си.

GRAMMAR EXERCISES

1. Ask questions to the words in bold type:

Часовникът **на Рòбърт** е повреден. — Този костюм е **на Пётър**. — Ще взема тетрадката **на Радка**. — Детето **на Пётър** е болно. — Дрехите **на работниците** са нови.

2. Fill in the blanks with interrogative pronouns:

... **проверява** документите на пътниците? — ... часовник ще си купите? — ... вещи нòсите в кюфара? — На ... показвате паспорта си? — С ... живеете в тази стая? — На ... улица живеете? — В ... квартал се намира апартаментът на Христови? — ... часа пътувате от Лондон до Сòфия?

3. Make interrogative sentences using the following pronouns:

кой — кой, какъв — какви, чий — чий, когò, колко.

4. Make sentences using the following words as objects:

музей, автобус, годишен план, преподавателка, другари, часовникар, доклад, вещи.

5. Write the transitive and intransitive verbs in two columns:

губя, усмихвам се, лежа, внасям, мълча, благодаря, вземам, показвам, подавам, зрѐя, цѐфтя, летя, стоя.

6. Make sentences with the verbs from exercise 5.

ЛЮБЧО Е БОЛЕН

От два дни Любчо е болен. Той е на легло.

Любчовата майка вика лекар от поликлиниката.

След половин час лекарят идва. Майката го посреща. Той я пита:

— Кой е болен у вас?

— Малкият, ето го, лежи в стаята. Заповядайте.

— Какво му е на малкия? Има ли температура?

— Тресе го.

Лекарят влиза в стаята при Любчо и сядва до него.

— Какво те боли, момче?

— Главата ме боли, кашлям, имам хрема.

— Имаш ли апетит?

— Не. Нищо не ми се яде. Лошо ми е.

Лекарят измерва температурата на Любчо. После го преглежда. Преслущва гърдите и сърцето на болния. Измерва пулса и казва на майката:

— Няма нищо опасно. Обикновена простуда. Ще мине. Любчо трябва да стои няколко дена на топло.

Лекарят написва рецепта, подава я на майката и ѝ казва:

— Предписвам му сироп против кашлица, праховè за температурата и капки за нос. Ще му давате по един прах три пъти на ден след ядене, а от сиропа — по една супена лъжица на два часа.

— А капките? — пита майката.

— От тях ще слагате в носà на детето редовно по осем капки няколко пъти на ден. След три дена елате при мене в поликлиниката.

— Благодаря Ви, докторе.

Notes on the Text

1. На легло съм. — To be in bed.
2. Викам лекар. — To send for the doctor.
3. Какво ти е? — What is the matter with you?
4. Тресè ме. — To be feverish.
5. Боли ме главата (имам главоболне). — To have a headache.
6. Имаш хрема. — To have a cold.
7. Не ми се яде. — To have no appetite.
8. Лошо ми е. — I don't feel well.
9. Преслущвам гърдите (сърцето). — To sound one's lungs (to examine one's heart).
10. Няма нищо опасно. — There is nothing dangerous.

11. Стоя на топло. — To keep warm.

12. На два часа. — Every two hours.

13. Три пъти на ден. — Three times a day.

Antonyms

след ядене — преди ядене
редовно — нередовно

Additional Vocabulary

Болест, заразни болести: грип, ангина, скарлатина, кореман тиф, туберкулоза.

Лекар-специалист по вътрешни болести.

Лекар-специалист по очни болести.

Лекар-специалист по ушни, носни и гърлени болести.

Лекар-специалист по кожни болести.

Лекар-специалист по нервни болести.

Лекар-хирург, лекар-рентгенолог, зъболекар.

Лекарски преглед, лекарство, бърза помощ, тежко болен, болница.

Пациент, медицинска сестра.

Не се чувствавам добре. Боледувам (болен съм) от ... Простудявам се. Оздравявам. Лекувам. Поставам диагноза. Правя компрес. Правя инжекции. Пазя стаята. Пазя диета.

EXERCISES

I. Answer the following questions:

1. Какво му е на Любчо?
2. Какво прави Любчовата майка?
3. Какво прави лекарят?
4. Какви лекарства предписва той на Любчо?

II. Have a conversation between a doctor and his patient.

III. Make sentences using the following words and expressions:

боледувам от ... , на легло съм, лекувам пациент, правя инжекции, викам лекар, заразна болест, пазя диета, бърза помощ, на два часа, зъболекар, лекарство.

IV. Fill in the blanks using words from the right-hand column:

Лекарят ... пулса.

Бащата вика ... .

Болният ... добре.

Давайте му по един прах ... .

Този сироп е ... .

Той е ... .

не се чувства
против кашлица
бърза помощ
измèгва
тежко болен
след ядене

GRAMMAR

CASE FORMS OF THE PERSONAL PRONOUNS

Nominative		Accusative		Dative	Analytical forms	
Subject		Direct object		Indirect object		
		full form	short form	short form		
Sing.	1 p. аз	мене	ме	ми	Preposition <i>на, в, с, до, +</i> <i>за, от, etc.</i>	
	2 p. ти	тебе	те	ти		
	3 p. той } то } тя }	него	го	му		мене тебе него
		нея	я	й		нея
Plur.	1 p. ние	нас	ни	ни	нас	
	2 p. вие	вас	ви	ви	вас	
	3 p. те	тях	ги	им	тях	

The analytical (prepositional) forms of the personal pronouns formed by means of the preposition *на* plus the full Accusative forms are used as an indirect Dative object.

1. Full Forms of the Personal Pronouns

The full forms of the personal pronouns are used in the following cases:

a) After a preposition.

Examples:

От тях (от капките) ще слагате в носа.

Любчо е по-голям **от нея** (от Румянка).

Лекарят говори **на него** (на детето).

b) When the logical stress falls on the object, expressed by a personal pronoun.

Examples:

Него пита (не тебе).

На Вас говоря (не на другите).

2. Short Forms of the Personal Pronouns

The short forms of the personal pronouns are used more often than the full forms.

Pronouns in the Accusative and Dative Used as Direct and Indirect Objects

Num-ber	Gender	Object expressed by a noun	Object expressed by a pronoun in the Accusative	
			full form	short form
Direct object	Sing.	Майката посреща лекаря. Лекарят преслушва сърцето. Лекарят пита майката.	Майката посреща него .	Майката го посреща.
			Лекарят преслушва него .	Лекарят го преслушва.
	Plur.	Лекарят преглежда мъжете, жените, децата.	Лекарят пита нея .	Лекарят я пита.
			Лекарят преглежда тях .	Лекарят ги преглежда.
Indirect object	Sing.	Лекарят сядва до болния. Любчо рече с ножчето. Лекарят сядва до болната.	Object expressed by the analytical forms of the pronouns	
			Лекарят сядва до него .	—
	Plur.	Любчо се лекува с праховете, капките и хапчетата.	Лекарят рече с него .	—
			Лекарят сядва до нея .	—
Object expressed by the analytical or Dative forms of the pronouns			Object expressed by the analytical or Dative forms of the pronouns	
Sing.	masculine neuter	Лекарят говори на мъжа. Лекарят говори на детето. Лекарят говори на жената.	Лекарят говори на него .	Лекарят му говори.
			Лекарят говори на него .	Лекарят му говори.
Plur.	masculine feminine neuter	Лекарят говори на мъжете, жените, на децата.	Лекарят говори на нея .	Лекарят й говори.
			Лекарят говори на тях .	Лекарят им говори.

3. Position of the Short Forms of Personal Pronouns in a Sentence

a) The short forms of the personal pronouns are never used at the beginning of a sentence or after a preposition.

Correct:

Тресè го.
Лòшо му е.

Wrong:

~~Го тресè~~
~~Му е лòшо~~

b) When a sentence begins with a verb the pronoun stands immediately after the verb.

Examples:

Болì **ме** главàта.

Говòря **ти** сериòзно.

c) When a sentence begins with some other word the pronoun stands before the verb.

Examples:

Каквò **те** болì?

Лèкарят **му** предписва лекàрство.

d) Used with бъдеще време the short form of the pronoun stands after the particle *ще*.

Examples:

Ще **го** попитам.

Ще **ти** разкажа всìчко.

e) The short form for the Dative always stands before the short form for the Accusative.

Examples:

Лèкарят дава **рецепта** **на** болният. — Лèкарят **му** я дава.

Часовникàрят показва **часòвниците** **на** граждàнката. — Часовникàрят **й** ги показва.

4. Special Uses of the Personal Pronouns

1. The object (direct and indirect) can be expressed both by the full and the short forms of the personal pronoun used together.

Examples:

Мèне **ме** болì главàта.

Нèго **го** тресè.

На нèго **му** е лòшо.

2. The object (direct and indirect) can be expressed both by the noun and the short form of the personal pronoun used together.

Examples:

Летèто **го** болì главàта.
Нàма **ги** служителите.
Каквò **му** е на момчèто?

Stress

The short forms of the personal pronouns are never stressed except when preceded by the negative particle *не*.

Example: На нèго **не му** е студèно.

GRAMMAR EXERCISES

1. Put questions to the personal pronouns in the following sentences:

Чèсто **го** срещам на ùлицата. — Пйшем **й** писмò. — Ще работиш **ли** с мèне? — Тя е омъжена за нèго. — Артйстите **им** се поклàнят. — Тè изкàзват възхищèнието си от нèя.

2. Use the full or short forms of the personal pronouns instead of the nouns in bold type:

Прàвя компрès **на болния**. — Не познавам **чужденкàта**. — Йскам да говоря с **преподавателката**. — Навйвам **часòвника** редòвно. — Разговàрям с **миньòрите**. — Мирйща **цветята**. — Ям от **плодовèте**. — Продавàчката **дàза на Ана рèчника**. — Пèтър обяснява **на Геòрги тàзи дýма**.

3. Open the brackets using the full or short forms of the personal pronouns:

Аз говоря на (тя). — Двà часа (вие) чакам. — Милиционèрът дава път на (тè). — Отйвам на кино с (тòй и тя). — Кòй говори за (аз)? — За (тя) или за (тòй) пита преподавателят? — Не (вие) познавам. — Тè купуват подарък на (ние).

Example: Аз говоря на (тя). — Аз говоря на нèя. Аз **й** говоря.

ДВАДЕСЕТ И СЕДМИ УРОК

Съчетание на два глагола с частицата *да* (съставно сказуемо)

ТЕЛЕФÒНЕН РАЗГОВОР

Стèфан и Никòла са приятели. Тè заедно посещават кùрс по английски език. Вèче нýколко пъти Никòла отсъствува. Стèфан му се обажда от една телефонна кабинa. Тòй пускa монèта от двè стотйнки в отвòра на апарàта, вдйга слушàлката и набйра нòмер 66-16-11.

Линията е заета. Стёфан закача слушалката на апарата. Трябва да чака. След малко отново пуска двете стотинки, набира номера и чува гласа на Никола:

— Ало, кой е?

— Здравей, Кольо. Стёфан е на телефона. Защо не идваш на курса по английски език и не се обаждаш? Започвам да се безпокоя за тебе. Здрав ли си?

— Здрав съм, но имам много работа в завода. Сега е краят на годината, план трябва да се изпълнява, нали знаеш.

— Но ти не бива да губиш уроците.

— Аз продължавам да се занимавам в къщи. Това, разбира се, не може да трае дълго. Език се учи, като се говори. Как вървят занятията?

— Много добре. С всеки нов урок стават по-интересни. Много съм доволен от преподавателя.

— Още какво ново има?

— Друго нищо особено. Имаш поздравии от курсистите.

— Благодаря, Стёфчо, и ти поздравии всички.

— Довиждане.

— До скоро виждане.

Notes on the Text

1. Обаждам се по телефона. — Here: To ring up.
2. Монета от две стотинки. — A two-stotinki coin.
3. Набирам номер. — To dial a number.
4. Линията е заета. — The line is busy.
5. Здравей (здравейте). — Hello.
6. Изпълнявам план. — To fulfil the plan.
7. Как вървят занятията? — How are you getting on with the lessons?
8. Доволен съм от... — To be pleased with...
9. Какво ново има? — What is the news?

Additional Vocabulary

Телефонен апарат, телефонна жица, телефонен указател бърз телефонен разговор.

Телефонiram. Викам някого по телефона. Обаждам се по телефона на някого. Получавам телефонна връзка. Телефонът е повреден. Линията е прекъсната. „Грешка, извинете.“

GRAMMAR

COMBINATION OF TWO VERBS LINKED WITH THE PARTICLE *ДА* (COMPOUND PREDICATE)

The verbs *започвам*, *продължавам*, *свършвам* are often linked with another verb by means of the particle *да* and form a compound predicate (съставно сказуемо).

Examples:

Започвам да работя.

Продължавам да се занимавам в къщи.

In combinations of two verbs connected with the particle *да* the first verb changes in person, number, tense and mood; the second verb remains always in сегашно време and agrees with the first in person and number.

започвам да работя

Sing. 1 p.	започвам да работя	ще започна да работя
2 p.	започваш да работиш	ще започнеш да работиш
3 p.	започва да работи	ще започне да работи
Plur. 1 p.	започваме да работим	ще започнем да работим
2 p.	започвате да работите	ще започнете да работите
3 p.	започват да работят	ще започнат да работят

The particle *ли* is placed after the first verb in the interrogative forms of сегашно and бъдеще време.

Examples: Започвам **ли** да работя? — Ще започна **ли** да работя?

The impersonal verb forms *може*, *трябва*, *бива* (не бива) can also form compound predicates with some other verb by means of the particle *да*.

Examples:

Планът трябва да се изпълнява.

Трябва да говоря с преподавателя.

Ти не бива да губиш уроците.

Това не може да трае дълго.

The impersonal verb-form does not change in person and number.

Examples:

трябва да говоря

Sing. 1 p.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{да говоря} \\ \text{да говориш} \\ \text{да говори} \end{array} \right.$	Plur. 1 p.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{да говорим} \\ \text{да говорите} \\ \text{да говорят} \end{array} \right.$
2 p.		2 p.	
3 p.		3 p.	

GRAMMAR EXERCISES

1. Conjugate the following verb combinations in the positive and negative forms of сегашно време:

Трябва да уча български език. — Започвам да посещавам курса по английски език. — Свършвам да пиша писмото. — Може да говоря по телефона.

2. Conjugate the following verb combinations in the interrogative and negative forms of бъдеще време:

Ще мога да четя. — Днес ще трябва да отсъствам. — Ще продължавам да работя в завода.

3. Form compound predicates with the following verbs and use them in sentences:

започвам, продължавам, трябва, бива.

ДВАДЕСЕТ И ОСМИ УРОК

Сложно съчинено изречение
Някои съчинителни съюзи

ПРИЯТЕЛ В НУЖДА СЕ ПОЗНАВА

Двама приятели вървят в гъста гора. Насреща им излиза мечка. Единият се качва веднага на едно дърво, а другият остава сам на пътя. Какво да прави? Трябва веднага да се скрие или да чака смъртта. Изведнъж решава: ляга на земята и се преструва на умрял. Нито мърда, нито диша.

Мечката се приближава до човека, подушва го и го отминава. След малко „приятелят“ слиза от дървото. „Е — казва му другият, — приятел си ми, но не мислиш за мене, а ме изоставяш. Добрият приятел в нужда се познава.“

По народна приказка

Notes on the Text

1. Приятел в нужда се познава. — A friend in need is a friend indeed.
2. Преструвам се на умрял. — To pretend to be dead.

Antonyms

гъст — рядък приближавам (се) — отдалечавам (се) гладен — сит

Additional Vocabulary

Гора, храст, стъбло, корен, пън, дънер, кора, жълд.
Дървета: бор, елха, дъб, бук, тополя, бреза, върба, липа.

EXERCISES

I. Tell the story.

II. Which words express the basic idea of the story?

III. Write a composition on *Приятел в нужда се познава*.

IV. Fill in the blanks with words from the right-hand column:

Кората на дървото е...

Детето ... на болно.

Дъбът има ... корени.

... има бяла кора.

Тополата има висoko ...

Трябва да търсиш винаги добри ...

Човекът се скрива зад един ...

дълбоки
брезата
се преструва
стъбло
другари
храст
кафява

GRAMMAR

THE COMPOUND SENTENCE. CONJUNCTIONS

The compound sentence represents a combination of independent simple sentences (clauses).

Examples:

Пролетта започва и дърветата се раззеленяват.

Телефонът работи, но линията не е свободна.

The simple sentences of a compound sentence can be joined together with or without conjunctions.

1. Clauses Joined without Conjunctions

Example:

Той влиза в телефонната кабина, пуска монета в отвора на апарата, вдига слушалката, набира номера.

Successive actions

2. Clauses Joined with Conjunctions

Example:

Работя в завода и уча.

и
Simultaneous actions

Мечката се приближава до човека, подушва го и го отминава.

и
Successive actions

Той трябва веднага да се скрие или да чака смъртта.

или
Alternative actions

Приятел си ми, **но** не мислиш за мене.

НО
Contrasted actions

Единият се качва на дървото, а другият остава на пътя.

а = но
Slightly contrasted actions

Той **ни**то мърда, **ни**то диша.

НИТО—НИТО
Both actions are negated

Punctuation

The simple sentences of a compound sentence are separated by commas.

A comma is never used before the conjunctions *и* or *или*.

Examples:

Мечката се приближава до човека, подушва го **и** го отминава. Той трябва веднага да се скрие **или** да чака смъртта.

GRAMMAR EXERCISES

1. Fill in the blanks with suitable conjunctions and insert commas where necessary:

Мечката подушва човека . . . не го изяжда. — Другарите вървят из гората . . . разговарят. — Корените на учението са горчиви . . . плодoвете са сладки. — Мечката не вижда човека на дървото . . . тръгва към другия на пътя. — Днес . . . вали дъжд . . . дъха вятър. — През лятото дните са дълги . . . през зимата са къси. — Този часовник работи добре . . . избързва . . . остава назад. — Довечера ще уча английски език . . . ще отида на концерт. — Днес трябва да те видя. Ще дойда у вас . . . ще ти телефонирам. — Момчето е сериозно болно . . . ще оздравее.

2. Make compound sentences by joining together the pairs of simple sentences by means of suitable conjunctions:

Единият човек се качва на дървото. Той остава сам другаря си на пътя. — Лошият човек изоставя в нужда другаря си. Добрият му помага. — Единият човек става от земята. Приближава се до другия. Започва да му говори. — Ще се върна на обед. Ще закъснея. — Момчето кашля. Момчето няма температура. — Момчето кашля. Момчето киха. Има висока температура. — Той не кашля. Няма хрема. — Драмата е хубава. Артистите не играят добре. — Ще отида на кино. Ще се разходя из градината. — Любчо телефонира на Никола. Никола не се обажда на Любчо. — Единият часовник е здрав. Другият часовник е красив.

3. Make compound sentences using the following words as subjects:
мечката, единият другар, другият другар; линия, Любчо; гражданин, часовникар; пролет, кооператори.

4. Make compound sentences using the following verbs:

набирам, чувам — цъфтя, раззеленявам се — срещам, поздравявам — влизам, избирам, купувам — преглеждам, подписвам, отивам си.

ДВАДЕСЕТ И ДЕВЕТИ УРОК

Състав на думата
Сложни думи

НА УЧИЛИЩЕ

Новото училище е в центъра на града. Учебната година започва. Ученици и ученички изпълват училищната сграда. Тук ще ги обучават много учители и учителки.

Любчо е отново между съученици и съученички. За него тази е последната година на учение и труд в гимназията.

Proverb. Науката е сила.

РАЗГОВОР

В училищния двор е шумно. Ученици и ученички в ученическа униформа се събират на групи и разговарят. Те обсъпват учителите с въпроси.

Един ученик: Добър ден, другарко Георгиева!

Учителката: Добър ден! Как се чувствуваш през първия учебен ден?

Ученикът: Вълнувам се, другарко. Тази година е последна. Предстоят ни изпити.

Учителката: „Който се учи, той ще сполучи“ — казва поговорката.

Друг ученик: Не трябва да се безпокоим. Ще учим и ще си помагаме. Всичко зависи от нас.

Учителката: Да си помагате е добре, но не трябва да си подсказвате в клас.

Трети ученик: Колко е хубава новата училищна сграда! Другарко, имаме ли вече седмична програма?

Учителката: Да. Утре започват занятията. Вие бяхте на лагер, нали, момчета? Доволни ли сте от почивката през лятната ваканция?

Един ученик: Чудесно беше, другарко! Има да Ви разказваме много неща.

Учителката: Чувате ли звънеца, момчета? Трябва да влизаме в училището.

Notes on the Text

1. Събираме се на групи. — To gather in groups.
2. Обсипвам някого с въпроси. — To ply s.o. with questions.
3. През първия ден. — On the first day.
4. Който се учи, той ще сполучи. (Proverb) — He who learns will succeed.
5. Това зависи от . . . . — That depends on . . . .
6. Доволен съм от . . . . — To be pleased with . . . .
7. Има да Ви разказваме . . . . — We have got lots of things to tell you .

Synonyms

безпокоя се — тревожа се
успявам — сполучвам

EXERCISES

- I. Learn the dialogue by heart.
- II. Write a composition on *Първият учебен ден*.

GRAMMAR

I. WORD STRUCTURE

The main parts of a word are: stem and ending.
Parts of the stem: prefix, root, suffix.

Stem			Ending
Prefix	Root	Suffix	
	уч-	-и-	-м
	уч-	-й-тел-	-и
	уч-	-йл-ищ-	-е
съ-	-уч-	-ен-ик	—
об-	-уч-	-ава-	-м
на-	-ук-	—	-а

The stem can consist of:

1. Prefix, root and suffix.

Examples: народден, погрешшен.

2. Prefix and root.

Examples: изход, надпис.

3. Root and suffix.

Examples: младост, лекар.

4. Root only:

Examples: труд, ум, стол.

Words that have neither a prefix nor a suffix are called primary (основни думи).

Examples: труд, стол, вода, уча, пиша, работя, млад.

New words are formed from primary ones by means of prefixes and suffixes.

Examples: вода — воден, уча — наука, пиша — препиша.

Words formed by means of prefixes and suffixes are called derivatives (производни думи).

Words formed by the same root are called cognate words (сродни думи).

Examples: пиша, подпис, писател, писалище, писмо.

1. Spelling of Prefixes

The prefixes *раз-*, *без-*, *из-*, *въз-* are written with **з**.

Examples: **р**азказвам, **б**езпокоя се, **и**зпит, **в**ъзкликвам.

The prefixes *под-*, *над-* are written with **д**.

Examples: **п**одказвам, **н**адписвам.

The prefixes *от-*, *с-* are written with **т**, **с**.

Examples: **о**тговарям, **о**тделям, **с**града, **с**бирам.

The prefixes *об-*, *в-* are written with **б**, **в**.

Examples: **о**бсипвам, **в**ключвам.

II. COMPOUND WORDS

Words consisting of two roots or of two stems are called compound words (сложни думи)

Examples: зъболéкар, електротехник, чуждестранен, черноморски, тригодишен, седемчасов.

GRAMMAR EXERCISES

1. Fill in the blanks with the missing letters:

И . . . ток, ра . . писка, и . . ключвам, по . . чертавам, и . . питвам.

2. Write five words with prefixes and five with suffixes.

3. Write cognate words for:

град, млад, род, път, работя, пиша.

4. Find the following words in the dictionary and state what their stem forms are:

хлебозавод, родолюбец, водопад, железопътен, гроздобер.

5. Form compound words from:

север/запад; ден/нощ; пеш/ходя; глава/боли; пет/година; седем/час.

Examples: север/запад — северозапад.

6. Write sentences with the words from exercise 5.

ТРИДЕСЕТИ УРОК

Сложно съставно изречение
Подчинено обстоятелствено
изречение. Някои подчинителни
обстоятелствени съюзи

СТАРАТА ВОДЕНИЧКА

В гориста долинка близо до реката се гуши стара воденичка. Вече сто и петдесет години работи тя непрекъснато и неуморно.

— Още ще работя — казва веднаж воденичката на реката. — Имам още сили. След смъртта на воденичаря ще работя на неговия внук. Ако той ме гледа хубаво, и аз ще го гледам.

Когато умира воденичарят, воденичката заглъхва. Един ден тя чува наоколо човешки стъпки. Пред нея се спират внукът на воденичаря и трима по-възрастни мъже. Внукът казва:

— Ето мястото. Тук, където е старата воденичка, ще строим електрическа юзина.

Като чува това, водата зашумява от радост и казва на воденичката:

— Слушай, старо, за мене пак се отваря работа, защото аз ще карам електрическа юзина вече. Тук ще светят електрически слънца и тази светлина аз ще я произвеждам, разбираш ли? Внукът не е като стария воденичар, не иска да се занимава с тебе. Той мисли друго.

— Ех, други са времената! — въздъхва воденичката. — Няма що да се прави. Няма да ми е жал, ако вместо мене тук работи електрическа юзина. Тя ще осветява всички градове и села в полето.

По Елин Пелин

Notes on the Text

1. Гледам някого. — Here: To look after s.o.
2. Отваря се работа. — There is work to be done.
3. Няма що да се прави. — There is nothing to be done.
4. Жал ми е. — To be sorry.

Synonyms

воденица — мелница
гледам някого — грижа се за някого
жал ми е — съжалявам

Additional Vocabulary

Вятърна мелница, мелничар, брашно, електростанция, електропровод, електрическо осветление, електрическа крушка, електрически стълб. Меля брашно.

EXERCISE

Answer the following questions:

1. Къде се намира старата воденичка?
2. Мисли ли тя да работи още?
3. Защо внукът на воденичаря не иска да работи с нея?
4. Какво ще строят на мястото на воденичката?
5. Защо се радва водата?
6. Кой са последните думи на воденичката?

GRAMMAR

I. THE COMPLEX SENTENCE

The complex sentence consists of a main clause and one or more than one subordinate clauses.

The main clause (главно изречение) is an independent simple sentence in the structure of the complex sentence.

The subordinate clause (подчинено изречение) is a simple sentence which qualifies some part of the main clause.

Example:

Няма да ми е жал, ако вместо мене тук работи електрическа юзина.
(main clause) (subordinate clause)

II. THE ADVERBIAL CLAUSE. CONJUNCTIONS

The adverbial clause qualifies usually the predicate of the main clause and is introduced by subordinating adverbial conjunctions.

Examples:

Когато умира воденичарят, воденичката заглъхва. (Когато заглъхва?)

КОГАТО

The action of the subordinate clause takes place before the action of the main clause.

Като чува това, водата зашумява от радост. (Когато зашумява?)

като = когато

Там, където е старата воденичка, ще строим електрическа централа. (Къде ще строим?)

където

За мене се отваря работа, защото аз ще карам електрическа юзина. (Защо се отваря работа?)

защото

Ако ти ме гледа хубаво, и аз ще го гледам. (При какви условия ще го гледам?)

ако

Note. After the conjunctions *когато* and *ако* futurity is expressed by means of сегашно време.

Example: Няма да ми е жал, ако тук работи вместо мене електрическа юзина (instead of: ако тук ще работи).

Position of the Adverbial Clause

The adverbial clause stands usually after the main clause and sometimes before it. It is rarely inserted between the parts of the main clause.

Adverbial clauses beginning with the conjunction *защото* always stand after the main clause.

Punctuation

Adverbial clauses are separated from the main clause by commas.

GRAMMAR EXERCISES

1. Underline the subordinating adverbial conjunctions:

Получавам телефонна връзка, когато линията е свободна. — Телефонната линия е прекъсната, защото телефонът е повреден. — Там, където е старата воденица, ще строят електрическа юзина. — Ако учим редовно, ще имаме успех. — Учениците се безпокоят, защото ще имат изпити.

2. Combine the pairs of sentences by means of the following conjunctions — *когато*, *където*, *защото*, *като*:

Учениците чуват звънеца. Влизат в училището. — Срещам го често. Там спира трамваят. — Никола не посещава курса по английски език. Има много работа в завода. — Стефан трябва да чака. Телефонната линия не е свободна. — Болн ме зъб. Отивам при зъболекар. — Лекарят преглежда Любчо. Написва рецепта.

Example: Учениците чуват звънеца. Влизат в училището. — Като чуват звънеца, учениците влизат в училището.

3. Complete the following sentences:

Ще ходим на театър, ако . . . — Ще пътувам до Пловдив, ако . . . — Ще ти телефонирам, ако . . . — Болестта ще мине, ако . . .

4. Answer the questions using the sentences in brackets as adverbial clauses:

Когато пресичате улицата? (Зелената светлина дава свободен път.) — Защо в училищния двор е шумно? (Учениците разговарят.) — Когато се събуждате сутрин? (Будилникът звъни.) — Защо въздъхва старата воденичка? (Тя си отива вече.)

5. Form complex sentences with the pairs of simple sentences joining them together by means of different adverbial conjunctions:

Стефан окачва слушалката на телефона. Линията е заета. Медицинската сестра ѝ прави инжекция. Тя е тежко болна. Вземам лекарства. Не се чувствавам добре. Давам часовника на поправка. Повреден е. Скиорите отиват на ски. В планината има сняг. Никола се връща в къщи късно вечерта. Той идва от събрание. Работниците имат много работа. Изпълняват годишен план.

Example:

Стефан окачва слушалката на телефона. Линията е заета. Стефан окачва слушалката на телефона, защото линията е заета. Стефан окачва слушалката на телефона, когато линията е заета. Стефан окачва слушалката на телефона, ако линията е заета.

ТРИДЕСЕТ И ПЪРВИ УРОК

Вид на глагола. Понятие за вид

ЗРЕЛОСТНИЦИ

Любчо, Георги, Владимир и Елена са ученици в единадесети клас. Младешите разговарят за бъдещето.

Любчо: Вече се разделяме с училището и трябва да си изберем професия. Аз ще следвам строително инженерство. Като стана инженер, ще отида на село. **Ще строя** заводи, мостове, училища, болници. **Ще построя** за трудещите се нови, удобни жилища.

Елена: Според мене най-хуманната професия е медицината. Аз мечтая да стана лекарка. Искам да **намеря** щастие в борбата с най-тежките болести. **Ще лекувам** хората, ще им помагам. **Ще излекувам** стотици болни, ще спася не един човешки живот.

Георги: Аз от дете гйша стихове. Обичам литературата и искам да стана поет. **Ще напиша** пёсни за дружбата и за любовта.

Владимир: Действително, човек **намира** истинско щастие само в трудя. Аз пък мечтая да стана учител, да разказвам на учениците за нашето героично минало.

Notes on the Text

1. Разделям се с училището. — To leave school.
2. Избирам си професия. — To choose one's profession.
3. От дете. — Since childhood.

Antonyms

обичам — мразя

Additional Vocabulary

Зрелостен изпит, зрелостно свидетелство, първоначално образование, средно образование, висше образование.

Явявам се на зрелостен изпит. Получавам зрелостно свидетелство. Продължавам образованието си. Записвам се в университета. Завършвам инженерство (математика, филология . . .). Следвам задочно.

EXERCISES

I. Answer the following questions;

1. Каква е професията на лекаря? 2. Какво прави инженерът, — учителият, — писателят? 3. Какви са мечтите на всеки един от зрелостниците? Какви са Вашите мечти?

II. Add suitable adjectives to the following nouns:

сграда, професия, болест, щастие, минало, изпит.

GRAMMAR

ASPECT OF THE VERB

1. Perfective and Imperfective Aspect of the Verb

In Bulgarian every verbal action can be expressed in two ways: by a verb of perfective aspect and by a verb of imperfective aspect.

Examples:

Imperfective Aspect

уча
пйша
четя
правя
строй
разказвам
помagam
спасявам
давам
купувам

Perfective Aspect

науча
напйша
прочетя
направя
построй
разкажа
помогна
спася
дам
купа

a) Verbs of imperfective aspect show the action in its progress, without including the result.

b) Verbs of perfective aspect show that the action is brought to completion and the result included.

Examples:

Imperfective aspect	Perfective aspect
Stress is laid on the duration of the action	Stress is laid on the result of the action
Ще строй заводи, мостове, училища, болници. Георги ще пйше стихове.	Ще построй за трудещите се нови, удобни жилища. Георги ще напише пёсен за дружбата.
Ще четя вестник „Работническо дело“.	Ще прочетя днешния брой на вестник „Работническо дело“.

2. Structure of the Verbs of Perfective and Imperfective Aspect

The verbs of perfective and imperfective aspect are primary (without prefixes) and derivative (with prefixes and suffixes).

a) Most of the primary verbs are of imperfective aspect.

Examples:

говоря, мисля, живея, ям, пия, храня се, уча, пйша, четя, ходя, метя, плетя, беря, спя.

About fifty primary verbs are of perfective aspect.

Examples:

дам, кажа, купа, видя, чуя, платя, пратя, реша, хвърля, стпя.

b) If a verb has two forms — with and without a prefix — the form with the prefix is of the perfective aspect.

Examples:

пйша — напиша
четà — прочетà

c) If a verb has two forms — with and without a suffix — the form with the suffix is of imperfective aspect.

Examples:

дàм — дàвам
решà — решàвам
разкàжа — разкàзвам

3. Сегашно време of the Verbs of Perfective and Imperfective Aspect

a) Verbs of imperfective aspect have an unrestricted use of сегашно време.

b) Verbs of perfective aspect have a restricted use of сегашно време. In сегашно време they can be used only with subordinate clauses introduced by the conjunctions *да, за да, ако, като, когато, щом, щом като*.

Imperfective aspect		Perfective aspect
Unrestricted use of сегашно време		Restricted use of сегашно време
четà	Работникът четè вестник.	прочетà Той иска да прочетè романа „Тютюн“.
пйша	Студентът пйше писмò.	напйша Щòм напише писмòто, ще отйде на почтата.
уча	Ученикът учи.	науча Като научи думите, ученикът ще разкàже урока.
купувам	Жената купува хляб.	купя Тя отйва да купи хляб.
получàвам	Чужденецът получàва писмò.	получа Ако получи писмò, ще отговори веднага.
побеждавам	Трудът побеждава всичко.	победя За да победим трудността, трябва да работим упорито.

Note. After the above mentioned conjunctions verbs of imperfective aspect can also be used to lay stress on the action.

Examples:

Мòга да четà довèчера.

Искам да уча бългàрски език.

After *запòчвам, продължàвам, свършвам* verbs of imperfective aspect are used.

Examples:

Запòчвам да се безпокоя.

Продължàвам да разкàзвам.

Свършвам да четà.

GRAMMAR EXERCISES

1. Write the verbs of perfective and imperfective aspect in two separate columns:

пèя — изпèя, строй — построй, уча — науча, пйя — изпйя, купя — купувам, чуйа — чувам, хвърля — хвърлям, стъпя — стъпвам.

2. Fill in the blanks choosing from the verbs in brackets:

Бългàрия . . . социализъм. Като . . . социализма, ще . . . комунизъм (строй, построй).

Дайте ми тази книга. Довèчера ще . . . до късно и ще я . . . (четà, прочетà).

Днèс следòбед трябва да . . . писмò. Ще . . . три писмà и ще отйда на разхòдка (пйша, напиша).

Вие . . . хубаво. Мòже ли да ми . . . една пèсен (пèя, изпèя)?

Днèс ще . . . месò с ориз. Ще . . . двè порции (ям, изям).

Аз не . . . вино. Ще . . . чаша бира (пйя, изпйя).

Дядото . . . приказка на Румянка. Сегà тя ще му . . . нèщо (разкàзвам, разкàжа).

Стèфан е в сладкарницата. Той си . . . кифла. Аз искам да си . . . шоколад (купувам, купя).

3. Open the brackets and make the imperfective verbs perfective where necessary:

КАК ДА УЧИМ БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Вие искате да (уча) добрè бългàрски език. Как трябва да (уча)? Необходимо е да работите упорито и системно. Трябва да си (купувам) речник. (Четà) например един текст. Като го (четà) един път, търсите непознатите думи. Нужно е да ги (пйша) в речника и да ги (уча).

Трябва да (уча) и грамàтика, за да говорите правилно. Такà се (уча) чужд език.

4. Answer the following questions using the imperfective and perfective aspect of the following verbs: *четà, уча, пйша, разкàзвам, ям*.

a) Каквò ще пйавите утре?

б) Каквò ще направите утре?

5. Use the verbs *запòчвам, свършвам, продължàвам* in verb combinations and form sentences with them.

Числителни имена за дробни
Числителни съществителни
имена
Числителни прилагателни име-
на

В ГАСТРОНОМА

Любчо и Румянка тръгват за продукти. Те вземат тройката (трамвай № 3) и отиват в гастронома на ЦУМ.

Магазинът е пълен със стоки. На рафтовете са наредени **стотинци** буркани с конфитюри и компоти, бутилки с ракия, вино, ликьори. Дървените поставки са отрупани с пакети: захар, сол, ориз, грис, брашно, юфка, макарони.

Децата разглеждат магазина с любопитство.

— Гледай, батко, какви колбаси има тук. Колко обичам чай с шунка!

Любчо и Румянка се спират пред щанда. Там чакат десетина души.

— Какво ще купим, батко? — пита Румянка.

— Ето списъка на мама.

— Имаш ли достатъчно пари?

— Хайде да направим сметка. Десет яйца по десет **стотинки** прави един лев. **Половин** килограм брашно струва двадесет и четири **стотинки**. Захарта е по седемдесет **стотинки** килограма. Килограм и половина струва един лев и пет **стотинки**. Маслото е по четири лева килограма. Колко прави **една четвърт**? Разделяме четири на четири и получаваме един лев. За **три четвърти** сирене са нужни 1,35 лева. Сега да съберем всичко.

1	лв. яйца
0,24	лв. брашно
+ 1,05	лв. захар
1,00	лв. масло
1,35	лв. сирене
4,64	лева

Всичко четири лева и шестдесет и четири **стотинки**.

— Ще стигнат ли парите, батко?

— Да. Имаме осем лева. Изваждаме от осем лева 4,64 лева (четири лева и шестдесет и четири **стотинки**). Остават 3,36 лева (три лева и тридесет и шест **стотинки**). Има и за един **двоен** шоколад.

Notes on the Text

1. Вземам тройката (трамвай № 3). — To get (take) the number 3 tram.
2. Магазинът е пълен със стоки. — The shop is full of goods.
3. С любопитство. — With interest (with curiosity).

4. Гледай! — Look!

5. Хайде да . . . — Let us . . .

6. Колко прави? — How much is it?

7. Правя сметка. — To add up (the prices).

8. Парите ми стигат. — There is enough money (I've got enough money).

Additional Vocabulary

Хранителни продукти, захар на бучки, ситна захар, халва, локум, кутия бонбони, бисквити, маслини, рибни консерви, черен пипер, червен пипер, оцет, олио, свинска мач, извара.

Везни, купувач, магазин със самообслужване.

Тегля (продукти), мѐря. Обслужвам.

Аритметични действия: събиране, изваждане, умножение, деление. Решавам задача.

Събирам, изваждам, умножавам, делия.

EXERCISES

I. Describe a grocer's shop.

II. Write a dialogue between a shop-assistant and a customer in a delicatessen shop (at the grocer's).

GRAMMAR

1. Numerals. Fractions

In Bulgarian fractions are written with cardinal and ordinal numerals. The cardinal numerals stand for the numerator and the ordinal numerals stand for the denominator.

Examples:

$\frac{1}{2}$	— една втора (половин, половина)
$\frac{1}{4}$	— една четвърт (четвърт, четвъртина)
$\frac{1}{3}$	— една трета (третина)
$\frac{2}{3}$	— две трети
$\frac{5}{6}$	— пет шести
$\frac{3}{8}$	— три осми
$\frac{9}{10}$	— девет десети
$\frac{12}{25}$	— дванайсет двадесет и пети
$\frac{99}{100}$	— деветдесет и девет стотни

2. Decimal Fractions

0,5 — нула цяло и пет десети

5,02 — пет цяло и две стотни

3,004 — три цяло и четири хилядни

3. Substantivised Numerals

единица	осмйца (осмърка)
двѝйка	деветица (деветърка)
трѝйка	десетица (десетърка)
четвѝрка	стотица (стотърка)
петѝца (петърка)	хиляда (хиядърка)
шестѝца (шестърка)	милиѝн
седмѝца (седмърка)	

The substantivised numerals *хиядърка* and *стотърка* are used mainly to denote money.

4. Adjectival Numerals

единичен	еднократен
двѝен	двукратен
трѝен	трикратен
четвѝрен	стократен
петѝрен	

5. Numerals of Approximate Number

Numerals of approximate number are formed in two ways:

a) By joining together two cardinal numerals without conjunctions.

Examples:

двѝ-трѝ (о̀коло трѝ)	дѝсет-двѝдесет
чѝтири-пѝт	стѝд-двѝста

b) By means of the suffix **-йна** (used for numerals denoting tens and scores).

Examples:

десетѝна
двадесетѝна
стотѝна

GRAMMAR EXERCISES

1. Solve the problems and say which rules of arithmetic are applied:

a) В едно село има 360 къщи. Половината от тях са нови. Колко са старите къщи?

б) Един метър копринен плат струва шест лева. Колко ще платите за три метра и половина?

в) В една книжарница има 1032 броя учебници. От тях 547 са за първи клас, а останалите за втори клас. Колко броя остават за втори клас?

2. Replace the words in brackets by substantivised numerals:

Аз пътувам с (трамвай № 4). — От Централната гара до квартал „Иван Вазов“ се движи (трамвай № 1). — Любчо има добри белѝжки. Той получава (шѝст) и (пѝт). — Слабият ученик получава (двѝ) и (трѝ). — (Стѝд) (хияда) граждани отиват на митинг. — (Милиѝн) хора поздравяват Юрий Гагарин.

3. Give the forms of approximate numbers of the following numerals: 3, 5, 7, 9, 10, 30, 50.

ТРИДЕСЕТ И ТРЕТИ УРОК

Образуване на глаголи от свършен вид

СТРОИТЕЛИ НА РЕПУБЛИКАТА

Ние ще изградим огромни стени от камък, ще преградим пътя на водата. **Ще построим** язовири. Електрическата крушка ще **свѝтне** и в най-отдалечените села.

Ние ще **направим** нови пътища и железопътни линии. **Ще открием** в земните недра много руди.

Ние ще **напишем** книги за новия живот. За работниците **ще изпѝем** най-хубавите си песни. **Ще възпѝем** техния геройчен труд.

За двѝ-трѝ десетилѝтия **ще израснем** с няколко века — ние, строителите на републиката.

По А. Каралйчев

GRAMMAR

FORMATION OF VERBS OF PERFECTIVE ASPECT

Verbs of perfective aspect are formed from verbs of imperfective aspect in two ways: by means of prefixes or the suffix **-на**.

1. Formation of Verbs of Perfective Aspect by Means of Prefixes

In forming verbs of perfective aspect by means of prefixes the following cases may be observed:

a) The prefix changes the lexical meaning of the verb.

Imperfective aspect	Perfective aspect	
пйша	препйша	Ще препйша този текст.
	подпйша	Секретарят трябва да подпйше протокола.
	предпйша	Лекарят ще му предпйше лекарство.
	надпйша	Трябва да надпйша тетрадката си.
	опйша	Ще ви опйша моя роден град.
градя	преградя	Ще преградим пътя на водата.
	заградя	Трябва да заградим двора.
бера	събера	В неделя у Христови ще се съберат всички роднини.
	избера	Трябва да избера плат за костюм.
	разбера	Ако не разберете урока, прочетете го още веднаж.

b) The prefix renders new shades of meanings to the verb.

Pre-fix	Meaning of the prefix	Imperfective aspect	Perfective aspect
за-	Denotes beginning of the action	пѐя работя	запѐя Аз ще запѐя, ти ще продължиш. заработя Ще заработя с нови сили.
по-	Denotes action of short duration	чакам	почакам Трябва да почакате няколко минути.
до-	Denotes termination of the action	четя пйша	дочета В неделя ще дочета романа. допйша Трябва да допйша писмото.
на-	Denotes absolute completion of the action	ям спя	наям Ще си поръчам две порции. Искам да се наям добре. наспя Тази нощ ще се наспя добре.

c) The prefixes на-, по-, про- do not change the basic meaning of some verbs.

Imperfective aspect	Perfective aspect
пйша строя четя	напйша Искам да напиша книга за новия живот. построя Ще построям язовири. прочета Трябва да прочета романа „Тютюн“.

2. Formation of Verbs of Perfective Aspect by Means of the Suffix -на

The suffix -на gives new shades to the meaning of the verb, i. e. it shows beginning of the action, momentary action and diminutiveness of the action.

Meaning of the suffix -на	Imperfective aspect	Perfective aspect
Beginning of the action	лежя Детето лежи в леглото. стоя Преподавателят стои пред черната дъска седя Пётър седи на първия чин. светя Лампата свети.	лѐгна Майката ще лѐгне до детето. стана Ученикът ще стане и ще отиде на черната дъска. седна Георги иска да седне на втория чин. светна Електрическата крушка ще свѐтне.
Momentary action	чўкам Една жена чўка на вратата. мāхам Пътниците мāхат с ръце.	чўкна Трябва да чўкнеш един път и аз ще ти отворя. мāхна Ще ти мāхна с ръка и ще ме видиш.
Diminutiveness of the action	пйя Аз пйя вино.	пййна Искаш ли да пйнеш малко?

Note. The following verbs with the suffix -на are of imperfective aspect: *расна, брѐсна (се), шѐпна, сѣхна, гйна, гасна, мрѣзна*.

GRAMMAR EXERCISES

1. Form verbs of perfective aspect by means of prefixes denoting beginning, termination and absolute completion of the action from the following verbs:

спя, играя, пия, ям, лежа, работя.

Use them in sentences.

2. Replace the word combination *започвам да* by verbs with the prefix *за-* in the following text:

Ще дойде пролетта. Ще започне да духа топъл вятър. Слънцето ще започне да блести. Птиците ще започнат да паят весело. Кооператорите ще започнат да работят на полето.

Example:

Ще започне да духа топъл вятър. — Ще задуха топъл вятър.

3. Fill in the blanks choosing from the verbs in brackets:

Болният трябва да... няколко дена в болницата. Веднага трябва да... на кушетката (лежа, легна). — Аз ще... от стола. Ще... прав (стой, стана). — На това място трябва да... старата жена. Таня... доня (седя, седна). — Вие трябва дълго да... на вратата. Ако не отворят, трябва да... още един път (чукам, чука).

4. Underline the perfective verbs with one line and the imperfective verbs with two lines:

бръсна се, махна, расна, мръзна, тръгна, шепна.

Use them in sentences.

ТРИДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТИ УРОК

Образуване на глаголи от не-
свършен вид

ПРИКЛЮЧЕНИЕ В ЧУЖБИНА

Един чужденец пристига в Париж. Отсяда в хотел и веднага изпраща на жена си телеграма. Портиерът вписва адреса на хотела, защото чужденецът не знае френски език.

Чужденецът остава сам. Какво да прави? Да се разходи из града, да разгледа някои забележителни сгради и паметници? Нека преди това да изпуши една цигара и после да излезе. Речено-сторено! Изпушва цигара, облича се и излиза. Като излиза от хотела, той забелязва пред вратата две хубави статуи. По тях ще познае хотела! Тръгва надолу по улицата и дълго върви без цел. Стига до един

ресторант. „Ще вляза да се нахраня — мисли той. — Ще покажа на келнера ястието в листата и той ще ме разбере. После ще му дам голяма банкнота и той ще ми върне рестото.“

Чужденецът сяда на маса срещу две момичета. Той разглежда листата за ястия и показва с пръст три ястия. Келнерът го поглежда в недоумение, но се връща с поднос и слага на масата три супи. Момичетата избухват в смях. Чужденецът яде набързо, плаща и излиза.

Тръгва по улицата, но не намира хотела. От двете страни на улицата той вижда много хотели и много статуи пред тях. Спира се смутен, объркан. Как ще намери своя хотел? Полицията го изглежда подозрително. „Ще ме арестуват. Само това ми остава“ — изплашва се чужденецът и веднага влиза в първия хотел насреща. Там наема стая. Той дълго се разхожда из стаята. Най-после намира изход. Праща на жена си телеграма: „Телеграфирай веднага в кой парижки хотел живея.“

На следния ден съпругата отговаря на телеграмата и той научава адреса на хотела.

Notes on the Text

1. Нека да изпуши една цигара. — Let him smoke a cigarette.
2. Речено-сторено. — No sooner said than done.
3. Вървя без цел. — To walk aimlessly.
4. В недоумение. — In bewilderment.
5. Избухвам в смях. — To burst into laughter.
6. Само това ми остава. — That'll be the last straw.
7. Намирам изход. — To find a way out.

EXERCISES

- I. Ask questions on the text and answer them.
- II. Fill in the blanks with suitable verbs:

Един студент влиза в ресторанта и... обяд. — Искам да... една цигара. — Той... в новия хотел и... стая. — Ще... телеграма до един познат. — Вие трябва да... адреса на хотела в телеграмата.

- III. Make sentences with the expressions from the notes on the text.

GRAMMAR

FORMATION OF VERBS OF IMPERFECTIVE ASPECT

Verbs of imperfective aspect are formed from verbs of perfective aspect by means of the suffixes **-ам, -ям, -вам, -авам, -явам**.

The suffixes **-ам, -ям, -вам, -авам, -явам** do not change the lexical meaning of the verb.

Perfective aspect	Imperfective aspect	Suffix	Changes in the root of verbs of imperfective aspect
прочетѝ намѝря	почѝтам намѝрам		е → и
спрѝ умрѝ	спѝрам умѝрам	-ам	If the root of the primary verb of perfective aspect contains no vowel, the derivative verb of imperfective aspect takes the vowel -и
помѝгна влѝза сѝдна	помѝгам влѝзам сѝдам		о → а я → и е → я
отговѝря вѝдя плѝтѝ облѝка	отговѝрям вѝждам плѝщам облѝчам	-ям (after <i>жд, щ, ш, ч</i> -ам)	о → а д → жд т → щ к → ч (е → и)
трѝгна измѝя кѝжа	трѝгвам измѝвам кѝзвам	-вам	ж → з
изпѝя пребрѝя поздравѝ наградѝ защѝтѝ рѝшѝ полѝча	изпѝвам пребрѝвам поздравѝвам наг раждѝвам защѝщѝвам рѝшѝвам полѝчѝвам	-ѝвам (after <i>жд, щ, ш, ч</i> -ѝвам)	д → жд т → щ
кѝпя	купѝвам	-ѝвам	Only after the verb <i>кѝпя</i> the suffix -ѝвам is added.

The suffix **-ам** is added mainly to verbs of the first conjugation; the suffix **-ям** (after *ч, жд, щ, ш* -ам) and the suffix **-ѝвам** (after *ч, жд, ш, щ* -ѝвам) are added to verbs of the second conjugation; the suffix **-вам** can be added to verbs of the first, second and third conjugations.

Verbs of imperfective aspect, formed from derivatives of verbs of perfective aspect without changing their lexical meaning, have the same meaning as the primary verbs of imperfective aspect.

Examples:

четѝ — прочетѝ — прочѝтам
пѝша — напиша — написвам
мѝя се — измѝя се — измѝвам се

Derivatives of imperfective aspect are used mainly in the following cases:

a) To denote iterative action.

Examples:

Пѝтѝр се измѝва всяка сѝтрин (*meaning*: Пѝтѝр се мѝе).
Рѝдка прочѝта вѝстника всѝки дѝн (*meaning*: Рѝдка четѝ вѝстника).

b) To denote an action that has taken place in the past (the Historic Present).

Example: Ивѝн Вѝзов написва ромѝна „Под ѝгото“ през 1888 годѝна.

GRAMMAR EXERCISES

1. Fill in the blanks choosing from the verbs in brackets:

Днѝс е прѝзник. Виктор ще... Тѝня. Рѝдка... преподавѝтелката (поздравѝ, поздравѝвам). — Румѝна... нѝва рѝкля. Довѝчера тѝ ще... нѝвото палтѝ (облѝка, облѝчам). — Пѝтѝр... от трамвѝя. Аз ще... на дрѝгата спѝрка (слѝза, слѝзам). — Ивѝн... писмѝ. Аз ще... ѝтре (полѝча, полѝчѝвам). — Чужденѝцѝт... телегрѝма на женѝ си. Тѝй ѝска тѝ да му... адрѝса на хотѝла (изпрѝтѝ, изпрѝщам). — Тѝй рѝшѝва да... из градѝ. Тѝй... дѝлго из стѝята (разхѝдя се, разхѝждам се).

Example: Днѝс е прѝзник. Виктор ще... Тѝня. Рѝдка... преподавѝтелката (поздравѝ, поздравѝвам). — Днѝс е прѝзник. Виктор ще поздравѝ Тѝня. Рѝдка поздравѝва преподавѝтелката.

2. Form verbs of imperfective aspect from the following perfective verbs: намѝря, разберѝ, лѝгна, повтѝря, изградѝ, плѝтѝ, разкѝжа, препѝша, изпѝя, победѝ, кѝпя.

Use them in sentences.

3. Substitute the primary verbs of imperfective aspect with derivatives of imperfective aspect where possible:

Писѝтелят пѝше сегѝ ромѝн за социалистѝческото стрѝителство. Всяка сѝдмица аз пѝша писмѝ на родѝтелите си. — Ученикѝт се мѝе в момѝнта. Всяка сѝтрин тѝй мѝе зѝбите си. — Бѝлният пѝе мляко. Всяка сѝтрин тѝй пѝе по една чѝша мляко. — Мѝжѝт се брѝсне. Мѝжѝт се брѝсне всѝки дѝн сѝс самобрѝснѝчка.

Употреба на глаголите от
свършен и от несвършен вид
в бъдеще време

ИКОНОМИЧЕСКОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО МЕЖДУ НАРОДИТЕ

Много страни в Азия, Африка и Латинска Америка сега изграждат самостоятелна икономика. Те **ще срещат** много трудности. Социалистическите страни им помагат и **ще им помагат**.

Съветският съюз изнася и **ще изнася** електрически уреди, камиони, трактори, цимент, а **ще внася** кожи, какао, кафе и други стоки.

Германската демократическа република изпраща и **ще изпраща** в Азия и Африка машини, хартия и лекарства, а **ще получава** кожи, плодове и различни подправки.

България има търговски договори с много държави. Български специалисти **ще работят** в Сирия, Алжир, Монголия, Тунис, Мали, Гвинея. Там **ще строят** пътища и язовири.

Тази година България **ще изнесе** в различни страни много машини, тютюн, розово масло, плодове, консерви, месо, птици, яйца, а **ще внесе** съоръжения за заводи, часовници, фотографически апарати. Тя **ще получи** нови лекарства, електрически уреди, леки коли.

Икономическото сътрудничество **ще изиграе** важна роля в борбата за мир.

Notes on the Text

1. Срещам трудности. — To meet with difficulties.
2. Играя (изигравам) роля. — To play a part.

Antonyms

внасям — изнасям   изпращам — получавам

Additional Vocabulary

Търговия, търговец, пазар, вътрешен пазар, външен пазар, международен пазар, панайр, вътрешна търговия, външна търговия, международна търговия, търговска мрежа, търговия на едро, търговия на дребно, внос, износ.

Търгувам. Поддържам търговски връзки с . . . . . Сключвам договор с . . . . .

I. Make a plan of the text. Tell the text according to this plan.

II. Write a composition on *Икономическото сътрудничество между нашата страна и другите държави*.

III. Fill in the blanks with suitable verbs:

Тези две страни сега... търговски договор. — България.. за международния пазар много стоки. — Тя... търговски връзки с различни държави. — Англия... с много страни. — Търговията... важна роля за икономическия напредък.

GRAMMAR

USES OF THE VERBS OF PERFECTIVE AND IMPERFECTIVE ASPECT
IN БЪДЕЩЕ ВРЕМЕ

In future time verbs of perfective aspect and primary verbs of imperfective aspect have a wide use.

Examples:

Perfective Aspect	Imperfective Aspect
Работниците ще построят новия завод предсрочно.	Българските инженери ще строят пътища и язовири в Сирия, Алжир, Монголия.
Икономическото сътрудничество ще изиграе важна роля в борбата за мир.	Икономическото сътрудничество и занаят ще играе важна роля в борбата за мир.

Verbs of imperfective aspect with a suffix 'used in future time denote iterative action.

Examples:

Perfective Aspect	Imperfective Aspect
И <i>този път</i> те ще изпълнят дълга си.	Те <i>винаги</i> ще изпълняват дълга си.
<i>Тази година</i> България ще изнесе месо, консерви, птици, яйца.	България ще изнася всяка година плодове и зеленчуци.

Verbs of imperfective aspect with a suffix can be used in future time to denote a concrete momentary action in order to lay stress on the action itself.

Examples:

Какво ще правите в ЦУМ? — **Ще купувам** фотографически апарат (instead of: **ще купя**).

Следобед **ще помагам** на детето да научи урока (instead of: **ще помогна**).

GRAMMAR EXERCISES

1. Rewrite the text below using бъдеще време:

ПТИЦИТЕ ОТЛИТАТ

Есента свършва. Прелетните птици отлитат в топлите страни. По своя път те срещат много трудности. Валят дъждове. Вятърът духа срещу тях. Някои падат в моретата. Други умират от глад. Но трудностите не ги спират.

Напролет останалите живи крилати пътници се връщат при нас. Отново правят гнезда, летят от дърво на дърво, пееят влюбено,

По В. Бианки

2. Choose the suitable aspect of the verbs in brackets and put the following sentences in бъдеще време:

Чужденецът (науча, научавам) адреса на хотела. — Келнерът (връщам, върна) ресто на гражданина. — При всяка митническа проверка Вие (показвам, покажа) всички документи. — След половин час болният (вземам, взема) сироп. — Лекарят (преглеждам, прегледам) в сряда, четвъртък и събота. Сега той (преглеждам, прегледам) само тежко болните. — Този час учениците (разказвам, разкажа) за ваканцията. — Поетът (възпявам, възпее) в тази поема геройното минало на народа. — Чужденецът (намирам, намеря) хотела.

3. Open the brackets using the verb that lays greater stress on the action:

Защо спира влакът? Митническият служител ще (проверявам, проверя) багажа и документите на пътниците. — Къде отивате? Ще (разгледам, разгледам) новия апартамент на Христови. — Румянка пита Любчо: „Батко, какво ще (купувам, купя) сега?“ — Ще пътувате ли? Не, ще (изпращам, изпратя) гости от чужбина.

ТРИДЕСЕТ И ШЕСТИ УРОК

Възвратно лично местоимение
Възвратни лични глаголи

ЕДИН РАБОТЕН ДЕН НА НИКОЛА

Часът е шест. Будилникът звъни. Никола се събужда и става от леглото. Той отива в банята. Мие се със сапун и студена вода и се избърсва с кърпа за лице. След това се бръсне. Облича се и се обува.

Никола закусва и тръгва за работа. Целия ден той прекарва в напрегнат труд в завода.

В 16 часа Никола се връща от работа. На улицата той среща един приятел. Двамата се спират и се ръкуват. Никола се усмихва и казва: „Много се радвам, че се виждаме.“

Приятелите вървят заедно по улицата и се разговарят. Никола разказва за работата в завода, за себе си. При един павилион за вестници приятелите се разделят. Никола си купува вестник и си отива.

II. REFLEXIVE VERBS

1. Conjugation of the Reflexive Verbs

обличам се

Сегашно време

	Positive	Interrogative
Sing.	1 р. обличам се 2 р. обличаш се 3 р. облича се	обличам ли се обличаш ли се облича ли се
Plur.	1 р. обличаме се 2 р. обличате се 3 р. обличат се	обличаме ли се обличате ли се обличат ли се
	Negative	Negative-Interrogative
Sing.	1 р. не сѐ обличам 2 р. не сѐ обличаш 3 р. не сѐ облича	не сѐ ли обличам не сѐ ли обличаш не сѐ ли облича
Plur.	1 р. не сѐ обличаме 2 р. не сѐ обличате 3 р. не сѐ обличат	не сѐ ли обличаме не сѐ ли обличате не сѐ ли обличат

Бъдеще време

	Positive	Interrogative
Sing.	1 р. ще се обличам 2 р. ще се обличаш 3 р. ще се облича	ще се обличам ли ще се обличаш ли ще се облича ли
Plur.	1 р. ще се обличаме 2 р. ще се обличате 3 р. ще се обличат	ще се обличаме ли ще се обличате ли ще се обличат ли

	Negative	Negative -Interrogative
Sing.	1 р. няма да се обличам 2 р. няма да се обличаш 3 р. няма да се облича	няма ли да се обличам няма ли да се обличаш няма ли да се облича
Plur.	1 р. няма да се обличаме 2 р. няма да се обличате 3 р. няма да се обличат	няма ли да се обличаме няма ли да се обличате няма ли да се обличат

2. Position of the Reflexive Pronouns *се* and *си* with Reflexive Verbs

a) The pronouns **се** and **си** are never used at the beginning of a sentence.

Correct:

Wrong:

Мия се.

~~Се мия.~~

b) If a sentence begins with a verb the reflexive pronoun stands after the verb.

Example: Бръсна **се** всеки ден.

c) If the sentence begins with another word the reflexive pronoun stands before the verb.

Example: Никола **се** бръсне.

3. Uses of the Reflexive Verbs

Reflexive verbs are used to express:

a) An action which originates from the subject and returns to it. (The same person is both the subject and object of the action).

Examples:

Никола **се** мие. (Никола мие **себе** си.)

Никола **си** купува костюм. (Никола купува костюм **на себе** си.)

In these cases the short forms **се** and **си** can be replaced by the full forms **себе** **си**, **на себе** **си**.

b) An action which is performed by two or more persons reciprocally:

Examples:

Никола и Христо **се** ръкуват.

Никола и Христо **си** пожелават „лека нощ“.

Любчо, Георги и Петър **си** помагат.

To the reflexive verbs belong also:

Some verbs that express a state of mind: *радвам се, смѣя се, усмихвам се, надявам се, страхувам се, вълнувам се, смуцавам се, възмуцавам се, възхищавам се, безпокоя се, грижа се, тревожа се, учудвам се, сърдя се, интересувам се, шегувам се, чувствавам се.*

Some verbs of motion: *движа се, спирам се, връщам се, обръщам се, навещавам се, изправям се, разхождам се.*

Verbs denoting a state of mind or motion cannot be used with the full forms of the reflexive personal pronoun.

Examples:

Вълнувам се (wrong: вълнувам себе си).

Разхождам се (wrong: разхождам себе си).

Note. The verbs *отивам си* (в къщи), *тръгвам си* (за в къщи), *лягам си* (в леглото), *почивам си* are used with the reflexive pronoun **СИ**.

GRAMMAR EXERCISES

1. Fill in the blanks choosing from the verbs in brackets:

Бръснарят... Пётър. Пётър... сам (бръсна, бръсна се). — Румянка... новите обувки. Румянка... (събувам, събувам се). — Радка... червеното палто. Тя... (събличам, събличам се). — Майката... детето. Детето не може да... само (реша, реша се).

2. Make the verbs in brackets reflexive:

Виктор влиза в сладкарницата и (поръчва) закуска. — Той (купува) кифла. — Тя женà ще (шие) блуза. — Детето (ляга) рано. — Ще (отидеш ли) след вечеря в къщи?

3. Fill in the blanks with the full or short forms of the reflexive pronoun:

Този човек говори само за... — Ще... помогна сам. — Тя води със... дете. — Той... защитава от врагсвѣте. — Габриела... купува рокля. — Той купува... цигари, а на Румянка шоколад.

4. Form a new sentence with each pair of sentences using the reflexive forms of the verb. Pay attention to the correct use of *се* and *си*:

Любчо срѣща Георги. Георги срѣща Любчо.

Студентът поздравява преподавателя. Преподавателят поздравява студента.

Радка пише писма на Ана. Ана пише писма на Радка.

Родителите обичат децата. Децата обичат родителите.

ГДР помàга на България. България помàга на ГДР.

Example: Любчо срѣща Георги. Георги срѣща Любчо. — Любчо и Георги се срѣщат.

5. Fill in the blanks with suitable verbs denoting a state of mind or motion

Болният... вѣче добрѣ. — ... на Вашите успѣхи. — Майката... за децата. — През пролетта прелетните птици... от топлия страни. — Чужденецът... пред един хотел. — Ние не... от трудностите.

ТРИДЕСЕТ И СЕДМИ УРОК

Притежателни местоимения
Пълни форми на притежателните местоимения

НАШАТА СТАЯ

Аз и моят брат Никòла имаме обща стая. Тя е хигиенична. Нейните прозорци гледат към градината. В градината цъфтят различни цветя. През пролетта и през лятото техният мирис се носи навсякъде.

В нашата стая има две легла. Едното е моє, а другото — на Никòла. Моето легло е в ъгъла, а неговото — до прозореца. До нашите легла има нощни шкафчета, а на тях — нощни лампи. На моето шкафче стои будилникът. На пода е постлан пѣстър български килим. В средата на стаята има голяма четвъртита маса. Там уча аз. Никòла работи на бюрото.

Аз и Никòла се интересуваме от литература. Ние си купуваме много книги. Неговите са в библиотеката, а моите са подредени на етажерката в единия ъгъл на стаята. Ние четем произведения от най-добрите български и световни писатели и поети. Моят любим поет е Вапцаров. Аз държа неговия портрет на етажерката. Никòла обича Смирненски и Яворов. Техните портрети са на стената над леглото на Никòла.

Notes on the Text

1. Прозорците гледат към... — The windows face... (look upon...).
2. Носи се мирис на... — The air is full of the scent of...

Additional Vocabulary

Мебели, гардероб, бюфет, канапе, картина, ваза, дюшек, юрган, чаршаф, възглавница, одеяло, покривка за легло, покривка за маса, мебелирана стая (апартамент), домашна обстановка.

Постылам (нареждам) легло. Нареждам маса.

EXERCISES

I. Describe Lyubcho's room.

II. Answer the following questions:

1. Каква е Вашата стая? 2. Какви мебели има в нея? 3. Какви книги имате? 4. Кой е Вашият любим поет (писател)? 5. Какви портрети и картини има във Вашата стая?

III. Write all the words you know about home.

GRAMMAR

I. POSSESSIVE PRONOUNS

1. Formation

Person	Gender	Full forms				Short forms	
		One possessor, one thing possessed			One possessor, many things possessed		
		masc.	fem.	neut.			
1 p.	masc. } neut. } fem. }	мoй	мoя	мoе	мoи	masc., fem. and neut. sing. and plur.	
2 p.		твoй	твoя	твoе	твoи		
3 p.		нeгoв	нeгoвa	нeгoвo	нeгoви		
		нeин	нeйнa	нeйнo	и ни		
		Many possessors, one thing possessed			Many possessors, many things possessed		
1 p.		нaш	нaшa	нaшe			нaши
2 p.	вaш	вaшa	вaшe	вaши	ви		
3 p.	тeхeн	тeхнa	тeхнo	тeхни		им	

Polite forms: Ваш, Ви.

2. Usage

The full and the short forms of the possessive pronouns can be used instead of the true or prepositional (with the preposition *на*) genitive forms of proper nouns (e. g. Lyubcho's, of Lyubcho).

Examples:

Любчoвaтa стая e хигиeничнa. } Нeгoвaтa стая (стаятa му) e
Стаятa нa Любчo e хигиeничнa. } хигиeничнa.

Любчoвият брaт e инжeнeр. } Нeгoвият брaт (брaт му) e инжe-
Брaтът нa Любчo e инжeнeр. } нeр.

Possessive pronouns are an answer to the question *чий* (*чий, чие, чий*).

Examples:

Ha мoетo шкaфчe стoй будилникът. (Ha чие шкaфчe?)
Портрeтитe им сa нa стeнaтa (Чий портрeти?)

II. FULL FORMS OF THE POSSESSIVE PRONOUNS

1. Uses of Articles with Possessive Pronouns

The full forms of the possessive pronouns take an article in the same way as adjectives.

Examples:

Нaшият нaрoд e дeмoкpaтичeн.
Ние сe бoрим зa щaстиeтo нa нaшия нaрoд.
В тeхнaтa гpaдина цeфтят paзлични цвeтeя.
Вaшите успeхи сa гoлeми.
Нeгoвoтo бюрo e нoвo.

Remember

мoй	мoят	мoя
твoй	твoят	твoя
нeин	нeиният	нeиния
тeхeн	тeхният	тeхния

Possessive pronouns usually do not take the definite article after the verb *съм*.

Examples:

Тaзи стая e мoя.
Тoвa бюрo e твoе.

If a noun is preceded by an attribute, the full form of the possessive pronoun stands usually before the attribute and takes the article instead of it.

Examples:

Приятният мирис на цветята се носи навсякъде.

Техният приятен мирис се носи навсякъде.

If words like *едн, този, всеки, някакъв, цял* are used as attributes, the possessive pronouns stand after them and do not take the article.

Examples:

Аз държа *едн негов* портрет на моето бюро.

Познаваш ли *този мой* приятел?

Цялата наша икономика е социалистическа.

2. Usage

The full forms of the possessive pronouns are preferred to the short forms in the following cases:

a) When the logical stress falls on the pronoun.

Examples:

Ще сложа вазата на *твоята* маса (не на друга маса).

Нашето семейство е по-голямо от *вашето*.

b) When used in the form of address.

Example: Обичам те, *моё* отечество!

Stress

The stress of the possessive pronouns falls always on the root.

Examples: *моят, твоя, наша, негово, техен, техни.*

GRAMMAR EXERCISES

1. Put suitable questions to the possessive pronouns in bold type:

Твоята етажерка е нова. — **Нашите** места са в лъжа. — Ще отида на преглед при **нашия** лекар. — **Тяхното** село е голямо. — Аз се избърсвам с **моята** кърпа за лице. — **Техният** завод е текстилен. — Аз ще изпълня **моя** месечен план.

2. Use the full forms of the possessive pronouns instead of the personal pronouns in brackets:

Това легло е (аз). — Тези цветя (ти) ли са? — Стаята е (той). — Портретите не са ли (тѐ)? — Книгите са (тя). — (Той) ли са тетрадките? — Това одеяло (Вие) ли е? — (Ти) ли е рѐчникът? — Грѐбенът е (тя). — Канапѐто е (ние).

Example: Това легло е (аз). — Това легло е моё.

3. Use the possessive pronouns in brackets with articles:

(Моя) стая е добре мебелирана. — (Мой) брат е малък, а (мои) сестри са омъжени. — Тази къща е на (наши) братовчеди. — (Наш) апартамент е в квартал „Изток“. — (Ваши) деца много ми харѐват. — Познаваш ли (моя) майка? — А (мой) баща? — Кой е (Ваш) любим

поѐт? — Между (наши) страни има икономическо сътрудничество. — Прозорецът на (тяхна) стая гледа към улицата.

Example: (Моя) стая е добре мебелирана. — Моята стая е добре мебелирана.

4. Use the full forms of the possessive pronouns instead of the nouns in bold type:

Приятелят на **Никѐла** е лекар. — Другарката на **Ана** е францужойка. — Дядото на **Никѐла** и **Любчо** е пенсионер, а бабата на **Никѐла** и **Любчо** е домакѐня. — Книгите на **Любчо** са подвързани. — Искаш ли да посетиш родния град на **Вапцаров**? — Ще прочетѐш ли тези стихотворѐния на **Яворов**? — Всички другари на **Мария** ще отидат на екскурзия. — В голѐмия апартамент на **Христови** е много приятно. — Най-добрата приятелка на **Таня** е Радка.

Example: Приятелят на **Никѐла** е лекар. — **Неговият** приятел е лекар.

ТРИДЕСЕТ И ОСМИ УРОК

Кратки форми на притежателните местоимения
Минало свършено и минало несвършено време на спомагателния глагол *съм*

НАЙ-СКЪПОЦЕННИЯТ ПЛОД

Трима братя трѐгват по света да търсят щастие. Баща **им** ги изпраща с думите: „Вие отивате в различни краища на земята. Там растат дървета с прекрасни плодове. Искам да ми донесѐте най-скъпоценния плод. Който изпълни желанието **ми**, ще получи цялото **ми** богатство.“

След пет години братята се връщат в къщи. Бащата се обръща към най-големия син:

— Е, синко, какво **ми** носиш?

Синът **му** му отговаря:

— Аз **бях** в различни страни, татко. Навсякъде има вкусни плодове. Най-сладко от всички е гроздето. Нося ти грозде. Ето **моя** подарък.

— Хубав е подаръкът **ти** — казва бащата.

— Ами **ти** къде **бѐше**, какво **ми** носиш? — обръща се той към средния син.

— Татко, аз **бях** в топлите страни и **ти** нося южни плодове: банани, портокали, лимони. Вкусът **им** е чудесен.

— Благодаря **ти** — казва бащата и се обръща към най-малкия син. — Виж, **сине**, колко подаръци **ми** носят братята **ти**. А защо твоите рѐце са празни?

— Не сè връщам с празни ръце — отговаря синът. — Нòся скъпи плодове. Тè са в умà ми и в сърцето ми. Цèли пèт години бях на учèние. Знанията са мòите скъпоцèнни плодове.

— Прав си, синко, знанието е сила. Ти заслужаваш наградата ми.

По народна приказка

Notes on the Text

1. Тръгвам по света. — To set out in the world.
2. Различни краища на земята. — Different parts of the world.
3. Изпълнявам желанието на... — To grant the wish of...
4. Обръщам се към... — Here: To address s.o.
5. Виж — вижте! — Look!
6. С празни ръце. — Empty-handed.
7. Бях на учение. — I have been studying.
8. Прав си. — You are right.
9. Знанието е сила. — Knowledge is power.
10. Заслужавам награда. — To deserve a reward.

EXERCISES

I. Answer the following questions:

1. Къдè тръгват тримата братя?
2. Каквò иска от тях баща им?
3. След колко време се връщат синовете?
4. Каквò донàся първият син?
5. А вторият?
6. Кòй получава наградата?
7. Кòя е основната идèя на приказката?

II. Learn the conversation between the father and his youngest son by heart.

III. Use the following nouns with suitable adjectives and make sentences with them:

плòд, подарък, награда, вкус, син.

IV. Make sentences with the following words and phrases:

заслужавам награда, с празни ръце, изпълнявам желание, в различни краища на земята, на учение.

GRAMMAR

I. SHORT FORMS OF THE POSSESSIVE PRONOUNS

a) The short forms of the possessive pronouns are used more often than the full forms.

Position of the Short Forms of the Possessive Pronouns

a) The short forms of the possessive pronouns are used after nouns.

Examples:

Семейството ми живее щастливо.

Задачата му е трудна.

Вкусът им е чудесен.

Nouns standing before the short forms of the possessive pronouns always take an article.

Nouns of masculine and feminine gender singular denoting relatives don't take an article before the short forms of the possessive pronouns: баща му, баба ти, дядо им, сестра ми.

But: синът ми (му), мъжът ѝ (ми).

Examples:

Баща ми е техник, а майка ми е лекарка.

Дядо му е много стар.

But: Синът ми замина.

Note. The short forms of the possessive pronouns can never be used at the beginning of a sentence.

Correct:

Масата ми е кръгла.

Wrong:

~~Ми маса е кръгла.~~

b) If a noun is preceded by more than one attribute the short forms of the possessive pronouns stand after the first attribute.

Examples:

Цялото ми богатство ще бъде ваше.

Най-големият ни поет-антифашист е Никòла Вапцàров.

Знанията са скъпоценните ни плодове.

The short forms of the personal pronouns in the Dative and the short forms of the possessive pronouns are identical. They are distinguished by their position and use in the sentence.

Personal Pronouns
(Object)

Каквò ми нòсиш?

(На когò нòсиш?)

Тòй ще ни подари килим.

(На когò ще подари?)

Possessive Pronouns
(Attribute)

Ти заслужаваш наградата ми.

(Чия награда?)

Килимът ни е български.

(Чий килим?)

II. МИНАЛО НЕСВЪРШЕНО AND МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ
OF THE VERB *СЪМ*

	Positive	Interrogative
Sing.	1 р. бях 2 р. беше // бѐ 3 р. беше // бѐ	бях ли беше ли//бѐ ли беше ли//бѐ ли
Plur.	1 р. бяхме 2 р. бяхте 3 р. бяха	бяхме ли бяхте ли бяха ли
	Negative	Negative-Interrogative
Sing.	1 р. не бях 2 р. не беше // не бѐ 3 р. не беше // не бѐ	не бях ли не беше ли//не бѐ ли не беше ли//не бѐ ли
Plur.	1 р. не бяхме 2 р. не бяхте 3 р. не бяха	не бяхме ли не бяхте ли не бяха ли

GRAMMAR EXERCISES

1. Use the short forms of the possessive pronouns instead of the full forms:

Тя̀хната родина е Унгария. — Мѐето одеяло е вълнено. — На̀шият жилищен блок е голям. — Нѐговите дрѐхи са на закачалката. — В на̀шата страна няма южни плодове. — Тѐхният баща ги посрѐща с радост. — Аз четѐ с интерес ва̀шите литературни вѐстници. — В на̀шия квартал има магазин със самообслужване. — Нѐговите нови стихотворѐния са революционни. — Мѐят по-голям брат живѐе в Пѐлша, а мѐята по-малка сестра — в Румѐния. — Ще изп̀лниш ли нѐйното желѐние?

Example: Тя̀хната родина е Унгария. — Родината им е Унгария.

2. Answer the following questions using the short forms of the possessive pronouns:

Хубав ли е подарѐкът на синѐ? — Инженѐр ли е вуйчото на Лю̀бчо? — На колко години е братът на Радка? — Добри ли са децѐта на Хрѝстови? — Ще дадѐш ли часовника на твѐята ма̀йка на поправка? — Има ли България търговски договор с Ва̀шата страна? — Каквѐ е изложѐнието на Ва̀шето жилище?

Example: Хубав ли е подарѐкът на синѐ? — Подарѐкът му е хубав.

3. Pick out all short forms of the pronouns (the short forms of the possessive pronouns and the short forms of the personal pronouns in the Dative) in the text *На̀й-скѐпоценният плод*; arrange them in two columns.

4. Replace the short forms of the possessive pronouns in the text *На̀й-скѐпоценният плод* by their corresponding full forms.

5. Make the following sentences interrogative and negative:

Виѐ бяхте на работа. — В стѐята бѐше то̀пло. — Плодовѐте бяха вкусни. — Аз бях дово̀лен от представлѐнието. — Вчѐра то̀й бѐше на спортни състѐзания. — В недѐля виѐ бяхте на екскурзия. — Ти бѐше облѐчен в нов костюм.

6. Fill in the blanks with *сегашно*, *бъдеще* or *минало свършено* (несвършено) *време* of the verb *сѐм*:

Вчѐра ниѐ ... на събрѐние. — Днѐс тѐ ... на лекции до пет часа. — У̀тре тя ... свободна. — След няколко години ти ... студѐнт. — Преди една седмица то̀й ... във ваканция. — Тѐ винаги ... вѐсели. — Тази сѐутрин аз не ... в кѐщи. — Виѐ ... ли сно̀щи на концерт?

ТРИДЕСЕТ И ДЕВЕТИ УРОК

Възвратно притежателно местоимение

НА РОЖДЕН ДЕН

Днѐс Лю̀бчо навършва 18 години. Вѐче става пълнолѐтен. Нѐговата радост е голяма. То̀й покѐнва на своѐя рожден ден съучениците и съученичките си, една своѐя братовчѐдка и нѐйната приятелка.

Часѐт е 17. Лю̀бчо облѐча новия си костюм и влиза в хо̀ла. Там е ма̀йка му. Тя прави последните приготвлѐния за празника. Румѐнка непрекѐснато я пита: „Ма̀мо, кога ще дойдат гѐстите? Искам да им покажа голѐмата си кѐкля.“

Кѐм 18 часа младѐжите и девѐйките запѐчват да идват.

— Добър ден, Лю̀бчо. Честит рожден ден! — казва Геѐрги. — Пожелѐвам ти щѐстие и успѐх на зрѐлостния изпит. Заповѐдай един ма̀лък подарѐк — нов фантастичен роман. Много е интересен. Авторѐт описва сво̀ето пътуване до Луната.

— От ѐмето на на̀шия клѐс ти пожелавам всичко най-хубаво по случѐй рождѐния ти ден и ти поднасям за спо̀мен този албѐм — казва Пѐтър.

— Трогнат съм, другѐри. Много благодарѐн на всички.

— Колко ти прилѐча цивѐлен костюм, Лю̀бчо! — възкликва Елѐна и слага във ѐзата букѐтче теменѐги. — А от когѐ е този хубав подарѐк — магнитофонѐт?

— От родителите ми. От брат си ще получа днес нови ски, а от неговата годеница — пуловер. Готов съм за зимен спорт.

— След един месец и аз ще имам рожден ден — казва Лиляна. — Ще ми дойдете на гости, нали?

— Хайде, другари. Чаят е готов. Заповядайте — ками Любчо. — Мама ще се обиди, ако не изядем всичките й сладки. А след това ще запалим свещите на тортата.

— И ти ще ги изгасиш — обажда се Елена. — Но всички изведнаж — с едно дъхване.

— Да потанцуваме — предлага някой. — По радиото предават вече танцова музика.

Започват танците.

В 22 часа гостите си тръгват. Любчо изпраща любезно **своите** другари.

— Пак заповядайте. Много ще ми бъде приятно.

Notes on the Text

1. Навършвам 18 години. — I am 18 years old (today).
2. Правя приготовления за ... — To make preparations for ...
3. Честит рожден (имен) ден! — A happy birthday (nameday) to you!
4. Пожелавам ти щастие. — I wish you happiness.
5. От името на ... — On behalf of ...
6. По случай ... — On the occasion of ...
7. За спомен. — As a keepsake.
8. Прилича ми — It suits me.
9. По радиото предават. — They are broadcasting.

Antonyms

успех — неуспех

Additional Vocabulary

Каня гости. Приемам гости. Имам гости. Отивам на гости, Черпя. Благодаря за поканата. Добре дошъл (Добре дошли)! Наздраве!

EXERCISES

I. Answer the following questions:

1. Защо се радва днес Любчо? 2. Когò поканва той на рождения си ден? 3. Какво правят у Любчови преди идването на гостите? 4. Какви подаръци получава Любчо по случай рождения си ден? 5. Как се забавляват младешките и девойките у Любчови? 6. Когà си отиват те? 7. Как ги изпраща Любчо?

II. Fill in the blanks with suitable words:

На Румянка много й ... тази рокля. — По радиото вече ... сутрешните новини. — Ласло ще си купи от София нещо за ... — След два дни Мария ... 18 години.

III. Write a composition on *На моя рожден ден*.

IV. Use suitable verbs with the following nouns:

гости, подарък, рожден ден, свещ, успех, щастие, години, радио, костюм.

GRAMMAR

THE REFLEXIVE POSSESSIVE PRONOUN

Full forms			Short form	
Singular		Plural	Singular and plural	
masc.	fem.	neut.	masc., fem. and neut.	masc., fem. and neut.
свѝй	свѝя	свѝе	свѝи	си

The reflexive possessive pronoun is used with nouns of objects which belong to the subject of the sentence.

Examples:

Любчо поканва на рожден ден **своята** братовчедка. Любчо поканва братовчедката **си**. (Братовчедката е на Любчо.)

Авторът описва **свѝето** пътуване до Луната. — Авторът описва пътуването **си** до Луната. (Пътуването е на автора.)

The reflexive possessive pronoun is an answer to the question *чий*. The reflexive possessive pronoun cannot be used as an attribute to the subject. Therefore it is never used with the full forms of the definite article.

Correct:

Неговата радост е голяма.
Неговият съквартирант е сириец.

Wrong:

~~Своята радост е голяма.~~
~~Своят съквартирант е сириец.~~

Full Forms

The full forms of the reflexive possessive pronoun stand before nouns and take an article in the same way as possessive pronouns.

Examples:

Майката се грижи за **своите** деца.
От **свѝя** брат ще получа нови ски.
Любчо ще облече **свѝя** цивилен **костюм**.

Short Form

The short form of the reflexive possessive pronoun stands after the noun which takes an article, with the exception of nouns denoting relatives. If the noun is preceded by an adjective the short form of the reflexive possessive pronoun stands between the adjective and the noun.

Майката се грижи за *децата* **си**.
От *брат* **си** ще получа нови ски.
But: Любчо ще облече *цивилния* **си** костюм.

The full forms of the reflexive possessive pronoun in the 1st and 2nd pers. sing. and plur. can be replaced by the full forms of the possessive pronouns while its short form cannot be replaced by the short forms of the possessive pronouns.

Examples:

Аз обичам своя (моя) приятел.	} си
Тй обичаш своя (твоя) приятел.	
Ние обичаме своя (нашия) приятел.	
Вие обичате своя (вашия) приятел.	
Аз обичам приятеля ~~жк~~	} си
Тй обичаш приятеля ~~жк~~	
Ние обичаме приятеля ~~жк~~	
Вие обичате приятеля ~~жк~~	

The full forms of the reflexive possessive pronoun for the 3rd pers. sing. and plur. **свѡй** (**свѡя**, **свѡе**, **свѡи**) as well as its short form **си** cannot be replaced by the corresponding possessive pronouns if they stand before a noun which denotes that it is in possession of the subject.

Examples:

Любчо кани **свѡята** братовчѡдка (братовчѡдката **си**). (Братовчѡдката е на Любчо.)

But: Любчо кани Геѡрги и **неговата** братовчѡдка (братовчѡдката **му**). (Братовчѡдката не е на Любчо, а на Геѡрги.)

Любчо поздравява **свѡите** родители (родителите **си**) по слѹчай Нѡва година. (Родителите са на Любчо.)

But: Любчо поздравява Геѡрги, Пѣтър и **техните** родители по слѹчай Нѡва година. (Родителите не са на Любчо, а на Геѡрги и Пѣтър.)

The short form of the reflexive possessive pronoun **си** differs from the short form of the reflexive personal pronoun **си** in its use and position in the sentence.

Reflexive Personal
Pronoun **си**
(Object)

Тѡй ще **си** облечѡ пулѡвер.
(На когѡ ще облечѡ?)
Никѡда **си** купѹва обѹвки.
(На когѡ купѹва?)

Nouns used with the short forms of the reflexive personal pronoun don't take an article.

Reflexive Possessive
Pronoun **си**
(Attribute)

Тѡй ще облечѡ пулѡвера **си**. (Чий пулѡвер?)
Никѡда обѹва обѹвките **си**. (Чий обѹвки?)

Nouns used with the short forms of the reflexive possessive pronoun take an article.

Stress

The stress of the reflexive possessive pronoun falls always on the root.

Example: **свѡя**, **свѡе**, **свѡите**.

1. Use the full and the short forms of the reflexive possessive pronouns with the words given in brackets:

Дѡвѡлни ли сте от (апартамент)? — Всѡки трѡбва да уважѡва (родители). — Тѡ прѡви приготѡвления за (рождѡн дѡн). — Любчо слѡга теменѹжки в (нѡва вѡза). — Всѡка сѹтрин тѡ чистят (обѹвки). — Ще изпѡлните ли наврѡме (мѡсечен плѡн)? — Хѡдите ли чѡсто в (рѡдно сѡло)? — Разкажѡте ми нѡщо за (родина).

Example: Дѡвѡлни ли сте от (апартамент)? — Дѡвѡлни ли сте от **свѡя** апартамент? Дѡвѡлни ли сте от апартаментѡта **си**?

2. Replace the reflexive possessive pronouns with ordinary possessive pronouns where possible:

Имате ли в **свѡя** багаж нѡщо за обмитѡване? — Тѡня обличѡ **свѡята** нѡва блѹза. — Аз обичам **свѡята** баба и **свѡя** дѡдо. — Никѡла обичѡ **свѡята** годеница. — Учѡиш ли редѡвно **свѡите** урѡци? — Тѡй ще отидѡ на почивка сѡс **свѡята** женѡ. — Синоѡете донѡсят на **свѡя** бащѡ слѡдки плодовѡ. — Чужденѡцѡт не знаѡ имѡто на **свѡя** хотѡл.

Example: Имате ли в **свѡя** багаж нѡщо за обмитѡване? — Имате ли във **Вѡшия** багаж нѡщо за обмитѡване?

3. Replace the words in brackets with possessive or reflexive possessive pronouns:

Любчо изпращѡ гѡстите (на Любчо). Гѡстите (на Любчо) са младѡжи и девѡйки. — Родинѡта на Лѡсло е Унгѡрия. Лѡсло обичѡ родинѡта (на Лѡсло). — Другѡрките (на Марѡя) ще отидѡт на екскурзия. — Марѡя ще отидѡ на екскурзия с другѡрките (на Марѡя). — Геѡрги ще сѡдне на мястѡто (на Любчо). — Мястѡто (на студѡнта) е свѡбѡдно. — Аз обичам брѡт (на аз). — Брѡт (на аз) слѡдва медицинѡ. — Тѡ слѡга дрѡхите (на тѡ) в гардерѡба. — Магнитофѡнѡт (на тѡ) е нѡв.

4. State whether **си** is used as a possessive or a reflexive pronoun:

Тѡй отивѡ на гѡсти у баба **си**. — Тѡ е умѡрѡна от пѡтѹването и веднѡга **си** лѡга. — Аз **си** слѡгам лѡмпа на нѡщното шкафче. — Аз слѡгам лѡмпѡта **си** на нѡщното шкафче. — Тѡ **си** събѹва обѹвките. — Ние **си** избѡраме профѡсия. — Тѡ обичѡт профѡсията **си**. — Тѡ оставѡш дрѡхите **си** в гардерѡба. — Вие **си** купѹвате нѡв гардерѡб.

Example: Тѡй отивѡ на гѡсти у баба **си** (**си** — прѡтежатѡлно местѡимѡние).

Относителни местоимения за лица и предмети
Подчинено определително изречение

ОТЪЧЕСТВО

Обичам те, мѐе мило отѣчество! Обичам твоите балкани, гори, ниви, скали и техните бистри и студени извори. Обичам те, мѐи мили край! Обичам те от цялата си душа и сърце, ако и да съм обрѣчен на тежки страдания и невѐли! Всичко, **коѣто** пазя в моята душа **добро и свѣто**, — всичко е твоѣ!

Ти си ѐня благословѣн край, **който** цѣфти, **който** е пѣлен с нежности, сияние и величие. Ти ме учиш да обичам и да плача над всяко човѣшко нещастие. И досегѧ чувам славеите, **който** оглѣсят с пѣсните си твоите гори. И досегѧ чувам нежния глас на българската девѐйка, **който** метѣ двѐра и тихо си пѣе.

По Л. Каравѐлов

Notes on the Text

1. От цялата си душа и сърце. — With all one's heart and soul.
2. Обрѣчен съм на... — To be doomed to...

EXERCISES

- I. Learn the text by heart.
- II. Make sentences with the expressions from the notes on the text.

GRAMMAR

I. RELATIVE PRONOUNS DENOTING PERSONS AND OBJECTS

1. Formation

The relative pronouns are formed by means of the interrogative pronouns plus the particle **-то**.

	Singular			Plural
	masc.	fem.	neut.	masc., fem. and neut.
For persons and objects	който	който	коѣто	който
	щѐ			
Only for persons	когѐто, preposition + когѐто			

Note. *Щѐ* is an old form and is almost out of use.

2. Usage

The relative pronouns serve to join the subordinate attributive (relative) clause to the main clause in complex sentences.

II. THE ATTRIBUTIVE (RELATIVE) CLAUSE

The attributive (relative) clause qualifies a noun or a pronoun of the main clause.

Examples:

Тук ще построят завод, **който** ще произвѣжда цимѣнт.
Тѐз, **който** падне в бѐй за свобѐда, тѐй не умира.

Relative pronouns for persons and objects have the same gender and number as the word which they qualify in the main clause.

Examples:

Ти си ѐня благословѣн край, **който** е пѣлен с величие. (Кѐй край?)
Говѐри *рабѐтникът*, **когѐто** награждават. (Кѐй рабѐтник?)
Не познавам *младѣжа*, за **когѐто** питате. (Кѐй младѣж?)
И досегѧ чувам гласѧ на българската *девѐйка*, **който** пѣе. (Кѐй девѐйка?)
Всичко *добро*, **коѣто** пазя в моята душа, е твоѣ. (Кѐе добро?)
И досегѧ чувам *славеите*, **който** оглѣсят твоите гори. (Кѐй славеи?)

Remember

Говѐри рабѐтникът.	}	Говѐри <i>рабѐтникът</i> ,
Награждават рабѐтника .		когѐто награждават.
Не познавам младѣжа.	}	Не познавам <i>младѣжа</i> ,
За младѣжа питате.		за когѐто питате.

Position of the Attributive (Relative) Clause

The attributive (relative) clause can stand after the main clause, before it or between its parts.

Examples:

Тук ще построят завод, който ще произвежда цимент.

Който не работи, той не трябва да яде.

Всичко добро, което пазя в моята душа, е твое.

Punctuation

The attributive (relative) clause is separated from the main clause by commas.

GRAMMAR EXERCISES

1. Underline the attributive (relative) clauses. Insert commas where necessary:

Каравелов възпява своето отечество което горещо обича. — Обувките които продават в този магазин са много скъпи. — Който изпълни желанието на бащата ще получи награда. — Мислата която е до прозореца е кръгла.

2. Fill in the blanks with suitable relative pronouns. Insert commas where necessary:

Артистът ... изпълнява главната роля ми е познат. — Публиката ... ръкопляска продължително е доволна от играта на артистите. — На събранията присъствуват всички ... са поканени. — Никола среща един приятел с ... се познава отдавна. — Младецът ... поздравяват е ударник.

3. Join each pair of sentences into a complex sentence by turning the first one into a main clause and the second into an attributive (relative) clause:

Не зная къде се намира улицата. Вие търсите улицата. — Ще Ви посоча лекар. При лекаря трябва да отидете непременно. — Аз нося скъпи плодове. Плодовете са в моят сърце и в моя ум. — Младеците са приятели. Те се ръкуват. — Заводът е текстилен. Любчо и Георги работят в завода. — Упражнението не е трудно. Вие пишете упражнението. — Запознайте се с другаря. С другаря ще пътувате заедно.

Example: Не зная къде се намира улицата. Вие търсите улицата. — Не зная къде се намира улицата, която Вие търсите.

ЧЕТИРИДЕСЕТ И ПЪРВИ УРОК

Минало свършено време
Минало свършено време на
глаголите от III и II спрежение

ПЪРВИЯТ КОСМОНАВТ

На 12 април 1961 г. Съветският съюз изпрати в космоса първия в света кораб-спътник с човек на борда.

Пилот на космическия кораб „Восток 1“ беше съветският гражданин Юрий Алексеевич Гагарин. Той летя около Земята 89,1 минути със скорост 29 000 километра в час, издържа всички трудности и се приземи успешно в определения район на СССР.

След полета Гагарин заяви: „Радостен съм, че изпълних задачата, която ми поставиха Централният комитет на Комунистическата партия и Съветското правителство. Чувствувам се чудесно и съм готов да изпълня всякаква нова задача.“

Подвигът на Гагарин учуди целия свят. Милиони хора от всички краища на земята приветстваха летяца-герой, който осъществи най-смелата мечта на човека — да лети в космоса. С тази грандиозна победа Съветският съюз прояви пред целия свят своето могъщество и миролюбие.

Notes on the Text

1. Изпълнявам задача. — To perform a task.
2. Поставям задача. — To set a task.
3. Осъществявам мечта. — To make a dream come true.

Additional Vocabulary

Планета, звезда, атмосфера, хоризонт, въздушно (безвъздушно) пространство, орбита, изкуствен спътник, балистична ракета, състояние на безтегловност, земно притегляне, астронавт.

EXERCISES

1. Answer the following questions:

1. Какво се случи на 12 април 1961 г.?
2. Кой е Юрий Гагарин?
3. Къде летя той?
4. Колко време летя?
5. Как се приземи?
6. Какво заяви Гагарин след полета?
7. Защо милиони хора приветстваха космонавта?
8. Какво прояви Съветският съюз с полета на Гагарин?
9. Кой са другите космонавти след Гагарин?
10. Какви полети извършиха те?

II. Add suitable adjectives to the following nouns and make sentences with them :

кораб, мечта, победа, ракета, полет, задача.

III. Find cognate nouns for the following verbs and make sentences with them :

поздравявам, приветствувам, приземя се, чувствавам се.

GRAMMAR

I. МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ (THE PAST SIMPLE TENSE)

1. Formation

Минало свършено време is usually formed by means of a special stem plus the following endings :

Singular	Plural
1 p. -х	1 p. -хме
2 p. -	2 p. -хте
3 p. -	3 p. -ха

There are no personal endings for the 2nd and 3rd pers. sing. The stem of some verbs in минало свършено време is the same as that of сегашно време. Other verbs form their stem by changing the stem-vowel.

2. Usage

Минало свършено време is used to describe an action completed at a definite moment in the past. It broadly corresponds to the English Past Simple Tense. It has a very wide use in Bulgarian.

Examples :

Всички хора **приветствуваха** летяца-герой.

Гагарин **летя** около Земята 89,1 минути.

Студентът **написа** доклада си.

II. МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ OF VERBS OF THE THIRD CONJUGATION

Verbs of the third conjugation form минало свършено време with the stem-vowels -а, -я. Their stems are identical with the stem of сегашно време.

приветствувам

	Positive	Interrogative
Sing.	1 p. приветствувах 2 p. приветствува 3 p. приветствува	приветствувах ли приветствува ли приветствува ли
Plur.	1 p. приветствувахме 2 p. приветствувахте 3 p. приветствуваха	приветствувахме ли приветствувахте ли приветствуваха ли
	Negative	Negative-Interrogative
Sing.	1 p. не приветствувах 2 p. не приветствува 3 p. не приветствува	не приветствувах ли не приветствува ли не приветствува ли
Plur.	1 p. не приветствувахме 2 p. не приветствувахте 3 p. не приветствуваха	не приветствувахме ли не приветствувахте ли не приветствуваха ли

изстрелям (to launch a rocket)

Sing. 1 p. изстрелях
2 p. изстреля
3 p. изстреля

Plur. 1 p. изстреляхме
2 p. изстреляхте
3 p. изстреляха

Stress

The stress of verbs of the third conjugation in минало свършено време remains on the same syllable for all persons singular and plural. It may either remain on the same syllable as in сегашно време or can be shifted to the last syllable.

Examples :

влизам — влизах, влизах
стрелям — стрелях, стрелях

The forms of минало свършено време for the 2nd and 3rd pers. sing. coincide with the 3rd pers. sing. сегашно време but the stress is shifted to the last syllable.

Examples :

Сегашно време   Минало свършено време

Радиото **пред**ава новини три пъти в денонощието.   Снощи радиото **пре**дава 15 минути спортни новини.

III. МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ OF VERBS OF THE SECOND CONJUGATION

The stem-form of минало свършено време of verbs of the second conjugation has the vowels **-и, -я** (-а after ж, ч, ш).

1. Most of the verbs of the second conjugation have an **-и** stem-form which is identical with the stem-form of сегашно време. To this group belong :

a) All transitive and intransitive verbs with accentuated stem-forms

	хòдя	уча	изпràтя
Sing. 1 p.	хòдих	учих	изпràтих
2 p.	хòди	учи	изпràти
3 p.	хòди	учи	изпràти
Plur. 1 p.	хòдихме	учихме	изпràтихме
2 p.	хòдихте	учихте	изпràтихте
3 p.	хòдиха	учиха	изпràтиха

Exceptions

	вìдя	забелèжа	рèша (to comb)
Sing. 1 p.	видя̀х	забеля̀зах	рèсах
2 p.	видя̀	забеля̀за	рèса
3 p.	видя̀	забеля̀за	рèса
Plur. 1 p.	видя̀хме	забеля̀захме	рèсахме
2 p.	видя̀хте	забеля̀захте	рèсахте
3 p.	видя̀ха	забеля̀заха	рèсаха

b) Transitive verbs with a final stress :

	пòздравя	с̀трой
Sing. 1 p.	пòздравя̀х	с̀тройх
2 p.	пòздравя̀	с̀трой
3 p.	пòздравя̀	с̀трой
Plur. 1 p.	пòздравя̀хме	с̀тройхме
2 p.	пòздравя̀хте	с̀тройхте
3 p.	пòздравя̀ха	с̀тройха

2. Intransitive verbs with a final stress have the stem-vowel **-я** in минало свършено време.

	летя̀	седя̀
Sing. 1 p.	летя̀х	седя̀х
2 p.	летя̀	седя̀
3 p.	летя̀	седя̀
Plur. 1 p.	летя̀хме	седя̀хме
2 p.	летя̀хте	седя̀хте
3 p.	летя̀ха	седя̀ха

Exceptions

	спя̀	
Sing. 1 p.	спя̀х	Plur. 1 p. спя̀хме
2 p.	спя̀	2 p. спя̀хте
3 p.	спя̀	3 p. спя̀ха

3. A small number of transitive and intransitive verbs with a final stress and with ж, ч before the ending in the 1st pers. sing. сегашно време have the stem-vowel **-а** in минало свършено време.

	мълчà	издържà
Sing. 1 p.	мълчàх	издържàх
2 p.	мълчà	издържà
3 p.	мълчà	издържà
Plur. 1 p.	мълчàхме	издържàхме
2 p.	мълчàхте	издържàхте
3 p.	мълчàха	издържàха

Stress

In минало свършено време verbs of the second conjugation having the stress on the root vowel can keep the stress on the same syllable as in the 1st person singular сегашно време or can shift it to the final syllable.

Examples :

хòдя — хòдих, ходя̀х
п̀равя — п̀равих, правя̀х

The forms of the 2nd and 3rd pers. sing. минало свършено време are identical with the 3rd pers. sing. сегашно време. They differ only by their stress which is shifted to the last syllable in минало свършено време.

Example:

Сегашно време   Минало свършено време
Тя **х**оди често на театър. | Тя **х**оди снощи на театър.

Verbs of the second conjugation having a final stress in сегашно време keep the stress on the same syllable in минало свършено време.

Examples:

брой — бройх
мълча — мълчах
лежа — лежах

GRAMMAR EXERCISES

1. Open the brackets and conjugate the verbs in минало свършено време:

Миналата неделя (празнувам) рождения си ден. — (Защитя) своя другар. — (Вървя) бавно по улицата. — (Лежа) болен няколко дни.

2. Open the brackets and put the verbs in минало свършено време;

Цветята (прецъфтя). — Космонавтите (проявя) голям героизъм при полетите. — Самолетите (приземя се) успешно. — Ние (изпуша) цигарите. — Робърт и Никола (реша) да отидат на Витоша. — Там те (прекарам) цял ден. — Аз не (спя) цялата нощ. — Не (строя) ли този завод български инженери? — Тя се (среща) набързо. — Вие (осъществя) Вашето желание. — Всички (мълча). — Вие (гледам) ли новия български филм? — Тя (изпратя) любезно гостите си. — Те (вечерям) в новия ресторант. — Ние не (забеляжа) грешката си. — Ти (ходя) ли на опера? — Вие (видя) ли Гагарин? — Вчера (валя) силен дъжд. — Ние (слѳжа) книгите в библиотеката. — Любчо (издържа) ли добре изпитите си? — Вие кога (събѳдя се) тази сѳтрин? — Ти какво (купя) от магазина?

3. State the correct tense of the verbs in bold type (сегашно време or минало свършено време) and mark the stress:

Той винаги **отваря** вратата безшѳмно. | Преди малко тя **отваря** няколко пѳти вратата на стаята. — Робърт Браун **пѳтува** от Англия за България. Робърт Браун **пѳтува** до България дълго време. — Любчо **учи** редѳвно уроците си. Преди две години Любчо **учи** немски език. — Никола **ходи** редѳвно на мач. Вчера Никола **ходи** на международен мач.

ЧЕТІРИДЕСЕТ И ВТОРИ УРОК

Минало свършено време на глаголите от първо спрежение със съгласна пред окончанието на основната форма

НА ГАРАТА

Днес група студенти от Софийския университет „Климент Охридски“ **посрещнаха** студенти от Съветския съюз.

Отговорникът на групата Петър беше много развълнуван. Той **се върна** от лекции в къщи, **написа** приветствено слѳво, **прочете** го, **преоблече** се и **отиде** при един свой другар. Дватама **преведоха** слѳвото на руски език. После **излязоха**, **купиха** цветя и **трѳгнаха** за гарата.

Цялата група **се събра** на перѳна половин час преди пристигането на влака. Там чакаха нетърпеливо много посрещачи и изпращачи с букети, пѳтници, носачи с кѳфари в ръце.

Петър попита началника на гарата:

— Има ли **закъснение** бързият влак от Русе?

— Няма **закъснение**, навреме ще дойде — отговори му началникът.

Високоговорителят събщи за пристигането на влака. Скоро всички **видяха** в далечината светлините на локомотива.

Влакът **пристигна**. Студентите се **запѳтиха** към първия колѳвѳз и **спрѳха** пред трѳтия вагон. Оттам **слязоха** съветските младежи. Студентки им **поднесоха** цветя. Петър **произнесе** приветственото си слѳво,

поздравй гостите с „Добрѣ дошли!“ и накрая ка̀за: „Да крѣпне дружбата между̀ нашите братски наро̀ди!“

Вода̀чът на съветските студенти прегърна Пѣтър и му благодарй на руски езйк. Всйчки го разбра̀ха. После цялата група тръгна към изхода на гарата.

Notes on the Text

1. Подна̀сям цветя. — To present flowers.
2. Произна̀сям сло̀во (рѣч). — To make a speech.
3. Да крѣпне дружбата между̀. . . — Long live friendship between . . .

Additional Vocabulary

Пѣтнически вла̀к, експрес, бърз вла̀к, товарен вла̀к, първа класа, втора класа, спален вагон, вагон-ресторант, вагон за пушачи, вагон за майки и деца, билет, перонен билет, билет за запазено място, разписание на влаковете, машинист, кондуктор, железопътна линия, рѣлси, тунѣл, железопътна катастрофа, чака̀лня, бюфѣт.

Пѣтувам по работа. Пѣтувам за развлечение. Изпускам вла̀ка. Оста̀вям вѣщите си на багаж. Ка̀рам вла̀к.

EXERCISES

- Put questions to the text and answer them.
- Describe meeting or seeing someone off at the station.
- Add suitable nouns to the following verbs:
посрѣщам, произна̀сям, подна̀сям, съобща̀вам.
- Find cognate verbs for the following nouns:
носач, посрѣщач, изпращач, пѣтник, отговорник, чака̀лня.

GRAMMAR

МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ OF VERBS OF THE FIRST CONJUGATION WITH A CONSONANT BEFORE THE ENDING OF THE 1st PERS. SING. СЕГАШНО ВРЕМЕ

Verbs of the first conjugation with a consonant before the ending of the 1st pers. sing. сегашно време have the stem-vowels **-о**, **-а**, **-я** in минало свършено време.

1. Verbs with the consonants *д, т, к, з, с* before the ending of the 1st pers. sing. сегашно време form минало свършено време with the stem-vowel **-о**. For the second and third person singular the stem-vowel is **-е**.

	отйда	прочета̀	сляза̀
Sing. 1 р.	отидох	прочѣтох	слязох
2 р.	отиде	прочѣте	слѣзе
3 р.	отиде	прочѣте	слѣзе
Plur. 1 р.	отидохме	прочѣтохме	слязохме
2 р.	отидохте	прочѣтохте	слязохте
3 р.	отидоха	прочѣтоха	слязоха

	поднеса̀	облека̀	
Sing. 1 р.	поднесох	облякох	
2 р.	поднесе	облѣче	к→ч before e
3 р.	поднесе	облѣче	
Plur. 1 р.	поднесохме	облякохме	
2 р.	поднесохте	облякохте	
3 р.	поднесоха	облякоха	

Special Forms

я̀м	да̀м
я̀дох	да̀дох
я̀де	да̀де
я̀де	да̀де
я̀дохме	да̀дохме
я̀дохте	да̀дохте
я̀доха	да̀доха

Only a small number of verbs which have a wide use in Bulgarian have the stem-vowel **-о** in минало свършено време:

плета̀, мета̀, дойда̀, бо̀да, преведа̀, сека̀ (сякох, сѣче), тека̀ (тѣкох, тѣче), пека̀ (пѣкох, пѣче), съблека̀ (съблякох, съблѣче), донеса̀, изна̀са, паса̀, вля̀за (вля̀зох, влѣзе), изля̀за (изля̀зох, излѣзе), река̀ (рѣкох, рѣче), раста̀, влека̀ (вля̀кох, влѣче).

2. Almost all verbs with a consonant before the ending of the 1st pers. sing. сегашно време have the stem-vowel **-а**. Exceptions are verbs with the consonants *д, т, к, з, с*.

	тръгна̀	къпя̀
Sing. 1 р.	тръгнах	къпах
2 р.	тръгна	къпа
3 р.	тръгна	къпа

Plur. 1 p.	трѣгнахме	кѣпахме
2 p.	трѣгнахте	кѣпахте
3 p.	трѣгнаха	кѣпаха

Verbs with a Change in the Root

a) The root vowel **-e** drops out.

	разберà	постѣля
Sing. 1 p.	разбрàх	постлàх
2 p.	разбрà	постлà
3 p.	разбрà	постлà
Plur. 1 p.	разбрàхме	постлàхме
2 p.	разбрàхте	постлàхте
3 p.	разбрàха	постлàха

The verbs *перà, берà, дерà* and their derivatives belong to this group (*прàх, брàх, дрàх*).

b) The root consonant is changed in the following way: *ш → с, ч → к, г → ж, ж → з, ж → г*.

	пйша	плàча	мòга	кàжа	рèжа	лѣжа
Sing. 1 p.	пйсах	плàках	можàх	кàзах	рjàзах	лѣгах
2 p.	пйса	плàка	можà	кàза	рjàза	лѣга
3 p.	пйса	плàка	можà	кàза	рjàза	лѣга
Plur. 1 p.	пйсахме	плàкахме	можàхме	кàзахме	рjàзахме	лѣгахме
2 p.	пйсахте	плàкахте	можàхте	кàзахте	рjàзахте	лѣгахте
3 p.	пйсаха	плàкаха	можàха	кàзаха	рjàзаха	лѣгаха

3. The following six verbs have the stem-vowel **-я**: *умрà, допрà, спрà (се), съзрà, прострà, проврà*.

спрà се

Sing. 1 p.	спрjàх се	Plur. 1 p.	спрjàхме се
2 p.	спрjà се	2 p.	спрjàхте се
3 p.	спрjà се	3 p.	спрjàха се

Stress

Verbs with the stem-vowel **-o** shift the stress to the root in минало свършено време.

Examples:

четà — четох; донесà — донесох.

The stress remains unchanged or can be shifted to the end with all other verbs of the first conjugation which have no prefixes.

Examples:

стàна — стàнах, станàх
кàжа — кàзах, казàх

Verbs with the stem-vowel **-o** whose forms for the 3rd pers. sing. минало свършено време coincide with those of the 3rd pers. sing. сегашно време shift the stress to the stem.

Examples:

Сегàшно време	Минало свършено време
Той четè редòвно вестник „Ра- бòтническо дèло“.	Вчèра той чèте до кѣсно вест- ниците.
Тя всèки дèн метè стàята си.	Предй половйн час тя мèте стàята си.

GRAMMAR EXERCISES

1. Conjugate the verbs in brackets in минало свършено време:

(Разкàжа) приказка на детето. — (Върна се) рàно от рàбота. — (Секà) дървà.

2. Put the verbs in brackets in минало свършено време:

Пѣтниците (прочетà) разписанието на влаковете. — Тй рàно ли (приберà се) снòщи у вас? — Посрещàщите (вляза) в чакàлнята. — Пѣтър (облекà се), (кàжа) на мàйка си довиждане и (трѣгна) за гàрата. — Тй (донесà) ли ми кùфара? — Днès тй (кѣпя се) ли? — Тй (дам) ли вèщите си на багàж? — Гòстите (ям) мнòго плодовè. — Днès вие (постѣля) нòви покривки на леглàта си. — Àз (изперà) чорàпите си и ги (прострà) да сѣхнат. — Вчèра (стàна) железопѣтна катастрофа. — Тй (нарèжа) ли хлjàба за обед? — Вапцàров (умрà) през 1942 г. — Защò (заплàча) децàта? — Вие (опекà) ли тòртата за рождèния дèн? — Защò ме (излѣжа)? — Не тè (излѣжа), а (пошегүвам се).

3. State whether the verbs in bold type are in сегашно време or in минало свършено време and mark the correct stress:

Пйтър **чете** добрè бългàрски език. Тòй **чете** вчèра тòзи тèкст. — Тя йска да **поднесе** цветя на артйстката. Тя **поднесе** голям букет на гòстите. — Влакът **влезе** в тунèла. Кòгато влакът **влезе** в тунèла, ще стàне тѣмно. — Пѣтникът даде кùфара си на носàча. Носàчът каза на пѣтника да му даде кùфара си. — Рòбърт Брàун отйва да **яде** вѣв вагòн-ресторàнта. Джон **яде** предй 15 минүти вѣв вагòн-ресторàнта.

Минало свършено време на глаголите от първо спрежение с гласна пред окончанието на основната форма

ДОБЪР УРОК

Вагоните на влака бяха пълни с хора. Един закъснял пътник беше още в бюфета на гарата. Той чу свирката на локомотива, изпий набързо чашата си с бира, плати и се затече към последния вагон. Влезе в едно купе, видя в ъгъла свободно място и пожела да седне. Един от пътниците го спря: „Другарю, мястото е заето. Приятелят ми слезе за малко на перона. Веднага ще се върне. Ето кюфарчето му.“ И пътникът показа малко кюфарче на мрежата над седалището. Но той излѣга. Кюфарчето беше негово.

В този момент началникът на влака даде сигнал за трѣгване.

— Къде е приятелят Ви? — попита закъснелият пътник.

— Изпусна влака.

— Тогава по-добре да му върнем багажа! — каза пътникът без място, взѣ кюфарчето и го хвърли на перона през отворения прозорец.

„Приятелят“ едва сдържѣ гневѣ си, простря ръце към прозореца, но не посмѣ да протестира.

Всички в купето се разсмѣха.

Proverb: На лъжата краката са къси.

Анекдот

Notes on the Text

1. За малко. — For a while.
2. Мястото е заето. — The seat is occupied.
3. Давам сигнал (за трѣгване). — To give the signal (for starting).
4. Сдържам гневѣ си. — To control one's anger.

EXERCISES

- I. Which of the two passengers is taught a good lesson?
- II. Make sentences using the expressions from the notes on the text.
- III. Make a list of words connected with travelling.

GRAMMAR

МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ OF VERBS OF THE FIRST CONJUGATION WITH A VOWEL BEFORE THE ENDING OF THE 1st PERS. SING.

СЕГАШНО ВРЕМЕ

Verbs of the first conjugation with a vowel before the ending of the 1st pers. sing. сегашно време have the stem-vowels -а, -я, -и, -у, -ю in минало свършено време.

1. Verbs with the vowel -а before the ending of the 1st pers. sing. сегашно време keep the same stem-vowel in минало свършено време.

пожелѣя

Sing. 1 p. пожелѣх	Plur. 1 p. пожелѣхме
2 p. пожелѣ	2 p. пожелѣхте
3 p. пожелѣ	3 p. пожелѣха

2. Verbs with the vowel -е before the ending of the 1st pers. sing. сегашно време replace the stem-vowel with -я in минало свършено време:

смѣя се

Sing. 1 p. смѣх се	Plur. 1 p. смѣхме се
2 p. смѣ се	2 p. смѣхте се
3 p. смѣ се	3 p. смѣха се

The following verbs have also the stem-vowel -я in минало свършено време: зная (знаях), лѣя (лѣях), трѣя (трѣях), вѣя (вѣях), etc.

3. Verbs with the root-vowels -и, -у, -ю form минало свършено време by adding the endings to the root.

п и я   ч у я   пл ю я

Sing. 1 p. пих	чух	плюх
2 p. пи	чу	плю
3 p. пи	чу	плю
Plur. 1 p. пихме	чухме	плюхме
2 p. пихте	чухте	плюхте
3 p. пиха	чуха	плюха

взѣма

Sing. 1 p. взѣх	Plur. 1 p. взѣхме
2 p. взѣ	2 p. взѣхте
3 p. взѣ	3 p. взѣха

4. The verbs отнѣма, приѣма, превзѣма, снѣма form минало свършено време like взѣма.

Stress

The stress falls on -я with verbs with the stem-vowel -я in минало свършено време.

Examples: смѣя се — смѣх се; закъснѣя — закъснѣх.

All other verbs of the first conjugation with a vowel before the ending of the 1st pers. sing. сегашно време don't shift the stress.

Examples: мечтѣя — мечтѣх; пожелѣя — пожелѣх; пия — пих.

Perfective verbs with prefixes belonging to the first, second and third conjugation, which have an accentuated stem in сегашно време, preserve the stress on the same syllable in минало свършено време.

Examples: разгледах, написах, направих.

GRAMMAR EXERCISES

1. Open the brackets and conjugate the verbs in минало свършено време:

(Пея) народна песен. — (Мечтая) да отида на морето. — (Заема) празното място в купето. — (Ушия) си нови дрехи.

2. Open the brackets and put the verbs in минало свършено време:

След пътуването те бяха много жадни и (изпий) по три чаши бира. — Аз и моята сестра (живея) няколко години в Москва. — Снощи много (смeya се) на комедията в театъра. — Кучето беше много гладно и (ляя) цяла нощ. — Ти (запознай се) ли с водача на младежката делегация? — Аз (узная) някои подробности за живота на този човек. — Фашистите (отнема) живота на много хора. — Пътниците (снema) кюфарите от мрежата над седалището. — Вие (закъснeя) ли за влака? — Вие (засeя) ли вече нивите? — Детето (простра) ръце към майка си и тя го (вzема). — Днес ние (чyя) тази новина по радиото. — Детето (играя) до късно и веднага (заспя). — Тази сyтрин аз бързах за работа и (обyя) старите си обyвки.

3. Write a composition on Какво правих вчeра using the following verbs in минало свършено време:

събyдя се, стана, облекa се, обyя се, закуся, работя, почивам, разхождам се, etc.

ЧЕТИРИДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТИ УРОК

Употреба на глаголите от свършен и несвършен вид в минало свършено време

СРЕЩА

Ротата на бай Стоян се установи за по-дълго време край едно село. Една вечер при землянката спря голям обоз. Накладаха огньове, пясна гайда и в това пустинно място настана оживление. Бай Стоян отиде при коларите на разговор. Той ги разпитва откъде идат и разглежда колите и добитъка. Спря пред една кола и се загледа в шарения ярем. Волът в ярема протегна шия и дъхна в лицето му.

— Я, това е Белчо, наш Белчо — викна развълнуван бай Стоян. — Позна ме. Жената ми писа, че е реквизиран, и аз рекох — прощавай, няма вече да се видим.

Бай Стоян се навeде и почна нежно да мълва Белчо по челото. След това му донесе храна. Умореното животно яде с благодарност, найде се и отпрати мъл поглед към своя стопанин.

Преди да си легне, бай Стоян се връща няколко пъти при Белчо. Той не спя цяла нощ. В душата му се събудиха нежни и хубави спомени за дома, за децата, за земята.

На утрото бай Стоян стана по-рано и пак обиколи добичето. Като потегли обозът, бай Стоян тръгна успоредно със своя Белчо да го изпрати. При раздялата той го спря, помилва го и го целуна по челото. После се обърна към коларя:

— Слушай, момче, гледай хубаво добичето!

Когато замина обозът, бай Стоян дълго гледа след него и се върна при другарите си тъжен като след раздяла с най-близък човек.

По Елин Пелин

Notes on the Text

1. Пясна гайда. — A bagpipe started.
2. Настана оживление. — Became animated.
3. На разговор. — To have a chat.
4. Прощавай (прощавайте). — Good-bye, farewell
5. Отпращам поглед към . . . — To cast a glance at . . .
6. В душата му се събудиха спомени. — Memories were awakened in his soul.

EXERCISE

Retell the text according to the following plan:

1. Обозът край селото.
2. Срещата на бай Стоян с Белчо.
3. Раздялата на бай Стоян с Белчо.

GRAMMAR

USES OF THE VERBS OF PERFECTIVE AND IMPERFECTIVE ASPECT IN МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ

Usually verbs of perfective and primary verbs of imperfective aspect are used in минало свършено време.

Examples:

Imperfective Aspect

Perfective Aspect

Умореното животно яде с благодарност.

Бай Стоян не спя цяла нощ.

Волът се найде и отпрати мъл поглед към стопанина си.

Бай Стоян заспа късно.

Verbs of imperfective aspect with suffixes are used after the following words: *дълго, продължително, няколко пъти.*

Examples:

Бай Стоян дълго **разглежда** колите.

Бай Стоян **се връща** няколко пъти при Белчо.

Verbs of imperfective aspect with suffixes can be used in *минало свършено време* to denote also a concrete momentary action in order to lay stress on the action itself.

Examples:

Купувах си учебник (instead of: **купих** си учебник).

Изпращах гостите (instead of: **изпратих** гостите).

GRAMMAR EXERCISES

1. Choose the suitable aspect of the pairs of verbs in brackets and put them in *минало свършено време*:

Пётър(пиша, напиша) приветственото си слóво половин час. — Пётър (пиша, напиша) бързо слóвото си. — Днес влакът (идвам, дойда) с 10 минути закъснение. — Когато представлението (свършвам, свърша), в залата (наставам, настана) оживление. — Когато детето (спя, заспя), майка му го (целувам, целуна). — Този човек (вземам, взема) участие във войната. — Самолетът (летя, излетя) от летището в 15 часа. — Тази вечер те (връщам се, върна се) уморени от работа. — Аргентинката (пях, изпях) на бис една народна песен. — Гагарин беше радостен, защото (изпълнявам, изпълня) задачата, поставена от Партията. — В училище (уча, науча) 5 години френски език. — За 5 години те (уча, науча) много добре френски език. — Бай Стоян не спя цяла нощ, защото (спомням си, спомня си) за дома и за близките си.

2. Open the brackets and use the verb which lays greater stress on the action in *минало свършено време*:

Къде беше Пётър? (Купувам, купя) цветя за гостите. — Ти какво прави на летището? (Посрещам, посрещна) сестра си от Варна. — Къде е Ирина? Аз я (виждам, видя) в градината. — Къде ходи? (Разглеждам, разгледам) града.

3. Use *минало свършено време* instead of the verb forms in bold type in the following text:

НОВАТА КНИЖКА

Любчо **се връща** от училище. Набързо **се съблича**. Сяда до прозореца. **Изважда** новата книжка. **Заглежда** я. На корицата — бурно море. Сред вълните плава човек на дъска от кораб. Още малко и ще потъне.

Любчо **започва** да прелиства страниците и **вижда**: човекът на брега — спасен. Под картината пише: Робинзон.

Любчо **започва** да четè. **Викат** го приятелите му. Той и глава **не повдига**. **Отказва** да отиде с тях.

Вечертà дълго **разказва** на сестричката си за живота на Робинзон Крузо на пустия остров.

ЧЕТИРИДЕСЕТ И ПЕТИ УРОК

Подчинено допълнително разказно изречение
Някои подчинителни допълнителни съюзи

ПИСМОТО НА ХРИСТО БОТЕВ ДО ЖЕНА МУ

Мили ми Венето, Димитре и Иванке,

Не ви казах къде отивам. Простете ми. Любовта към вас ме накарà да **направя това**. Аз зная, **че вие ще плачете**. А вашите сълзи са много скъпи за мене. Венето, ти си моя жена. Искам да ме **слушаш** и да ми **върваш във всичко**. Аз се моля на приятелите си да **не те изоставят**. И те трябва да те поддържат. Бог ще ме пази, а като оживея, ние ще бъдем най-честити на тоя свят. Ако умра, знай, **че след отечеството си обичах най-много тебе**. Затова гледай Иванка и помни любещия те Христо.

17 май 1876 г.
параход „Радѐчки“

Synonyms

прощавам — извинявам
честит — щастлив
обичам — любя

EXERCISE

Learn the letter by heart.

GRAMMAR

THE OBJECT CLAUSE

The object clause is an answer to the questions *какво, що, когò* used with the predicate of the main clause. It is an object to the main clause.

Examples:

Чакам да **дойде** пролетта. (Какво чакам?)

Ще покана **когòто** искам. (Когò ще покана?)

1. The Declarative Object Clause. Conjunctions

The declarative object clause is joined to the main clause by means of the conjunctions *че* and *да*.

The conjunction *че* is used mainly after the verbs *зная, мисля, вървам, разбирам, чувствавам, казвам*, etc.

Examples:

Знай, че след отечеството си обичах най-много тебе.

Мисля, че хората на физическия труд са еднакво ползени както хората на умствения труд.

Георги каза на Любчо, че му пожелава успех на зрелостния изпит. Учениците разбраха, че трябва да учат сериозно.

The conjunction *да* is used mainly after the verbs: *искам*, *мисля* (имам намерение), *смятам* (имам намерение), *зная* (мога), *заповядам*, *карам* (принуждавам), *мъля*, *забранявам*, etc.

Examples:

Венето, *искам* да ми върваш.

Мисля да следвам медицина.

Джейн *смята* да си замине за Англия.

Петър *знае* да говори руски език.

Бай Стоян каза на колара да гледа добре Белчо.

Любовта към вас ме *накара* да направя това.

2. Position of the Declarative Object Clause

The declarative object clause stands always after the main clause.

Example: Мъля приятелите си да не те оставят.

Punctuation

The conjunction *че* always takes a comma before it.

Example: Ботев върва, *че* борбата ще завърши с победа.

A comma is written before the conjunction *да* only when it is repeated.

Example: Искам да ме слушаш, да ми върваш във всичко.

GRAMMAR EXERCISES

1. Fill in the blanks with the conjunctions *че* or *да*. Put a comma where necessary:

Ботев знае ... България ще се освободи. — Ботев разбира ... той и Венета могат да бъдат щастливи само в свободна България. — Ботев върва ... другарите му ще се погрижат за семейството му. — Митническият служител казва на пътниците ... покажат багажа си. — Строителите на републиката искат ... построят огромни заводи. — Любчо казва на приятеля си ... брат му ще му подари ски. — Гагарин заяви ... се чувства чудесно след полета. — Ботев мечтае ... види родината си свободна. — Този човек не знае ... лъже. — Студентите мислят ... поднесат цветя на гостите.

2. Complete the following sentences using object clauses:

По радиото съобщиха ... — Тё разбраха ... — Ние чухме ... — Не желая ... — Любчо каза на гостите ... — Ботев мъли жена си ... — Закъснелият пътник иска ...

3. Make complex sentences using the following sentences as object clauses:

Няма да вали дъжд. — Той ще пристигне днес. — Трябва да работим упорито. — Тя свири хубаво на пиано. — „Тютюн“ е един от най-сполучливите български филми. — Родината е най-скъпото нещо за човека. — Говоря днес по телефона с приятеля си. — Всеки трябва да учи чужди езици.

Example: Няма да вали дъжд. — Мисля, че няма да вали дъжд.

ЧЕТИРИДЕСЕТ И ШЕСТИ УРОК

Наречие

ПРИ ШИВАЧКАТА

— Здравей, Радке!

— Здравей, Таня. Как си?

— Благодаря, добре съм. Скоро ще си замина. Заета съм много с подготовленията за път.

— О, ще прекъраш ваканцията в родината си! Сигурно вече те очакват. Какъде бързаш?

— Отивам в една шивашка кооперация. Там шият добре и не вземат скъпо. Искаш ли да дойдеш с мене? Не е далеч.

— С удоволствие. Хайде.

Таня и Радка влязоха в шивашкото ателие. Посрещна ги шивачката Попова.

— Добър ден, другарко Попова.

— Добър ден. Какво ще си шиеете?

— Купих си плат за костюм. Ето.

— Материята е хубава. И цветът ще Ви отива.

— Можете ли да ми го ушите по-бързо, за една седмица например?

— Претрупани сме с работа, другарко. Колективът работи на две смени и пак не успява да изпълни всички поръчки навреме. Но Вие сте наша постоянна клиентка и няма да Ви откажем. Вземете журналите и си изберете модел.

— Може би Вие ще ми препоръчате нещо по-интересно. Аз не следя редовно модата.

— Това костюмче ще Ви стои добре. То е красиво, практично и модерно. Вярвам, че ще Ви хареса. Младите хора обичат да се обличат модерно. Полата е разкроена, жакетът е с три четвърти ръкави и с малки ревери.

— Предпочитам полата да е на плох отпред, а жакетът с три копчета. На модела са две. Нека бъде без джобове.

— Добре. Други изменения ще направите ли?

- Нè. Мòжете да ми взèмете мярка.
 — Понèже бързате, ще Ви направя проба **утре**. Елате в шестнадесет часа.
 — Благодаря, другарко Попова. Довиждане.
 — Довиждане.

Notes on the Text

1. Вземам скъпо. — To charge a lot.
2. С удоволствие. — With pleasure.
3. Шия си костюм. — I am having a suit made.
4. Цветът ми отива. — The colour suits me.
5. Претрупан съм с работа. — To have a lot of work.
6. Работя на две смени. — To work in two shifts.
7. Стой ми добре. — It suits me.
8. Нека бъде без джобове. — I'd rather have it without pockets.
9. Вземам мярка. — To take one's measurements.
10. Правя проба (пробвам). — To have a fitting.

Additional Vocabulary

Шивач, кройч, шевна машина, ножица, игла, конец, макарà, топлийка (карфийца), напръстник, сантиметър, тегел, тропоска, подплата на дрèха, подплатена дрèха, набрана полà, плисирана полà, спортен костюм, официален костюм.

Крой дрèха. Удължавам дрèха. Скъсявам дрèха. Стеснявам дрèха. Разширявам дрèха. Правя си дрèха по мярка. Тропосвам. Поръбвам. Подшивам. Пришивам. Вдявам конец в игла. Кърпя скъсана дрèха, кърпя чорап.

EXERCISES

I. Retell the text according to the following plan:

1. Срещата между двете приятелки.
2. В шивашката кооперация.

II. Write a composition on *При шивача*.

III. Fill in the blanks with words from the right-hand column:

Този шивач взема ...
 Клиентът ... модел.
 С какво ... сащото?
 Искам да ми ушйете ... полà.
 Той шие без ...
 Купете една ...
 Ще си купя ... машина.
 Той взема ... и започва да крой.
 Тази рокля ми е широка. Трябва да я ...
 Полàта ми е дълга. Трябва да я ...
 Костюмът е готов. Остава само да ... копчетата.
 Утре ще отида на ...
 Блузата Ви ... много добре.

ще подплатите
 плисирана
 скъсите
 стесните
 пришйя
 ножиците
 стой
 си избира
 скъпо
 напръстник
 проба
 шевна
 макарà

GRAMMAR

THE ADVERB

1. Kinds of Adverbs

Kinds of adverbs	Examples	Interrogative adverbs	
Of place	тук, там, горе, долу, ниско, високо, напред, назад, близо, далеч, втре, вñ	Ще вървите все нагоре . Вñ е студено. Шивашката кооперация е далеч .	Къдè?
Of time	сега, довечера, снощи, догодина, рано, късно, скоро, отдавна, винаги	Довечера ще пътувам за Варна. Ще замينا скоро . Тя винаги има домашно упражнение.	Когà?
Of manner	добре, зле, весело, хубаво, силно, неочаквано, мъжки, приятно	Този костюм Ви стои добре . Младешите обичат да се обличат хубаво . Неочаквано заваля.	Как?
Of quantity and degree	много, малко, доста, още, повече, евтино, скъпо, веднаж	Доста се изморих. Там вземат евтино . Повторете думата още веднаж .	Колко? (До каква степен?)
Of comment	сигурно, непременно, може би, напразно, найстина	Сигурно Ви очакват в родината. Може би ще ми препоръчат нещо поинтересно. Непременно ще замينا.	

Adverbs are invariable words.

2. Formation

Adverbs are usually derived from adjectives plus the suffix **-o** (the suffixes **-e**, **-и** are seldom used).

Examples:

весел — весело	добър — добре
двоен — двойно	зъл — зле
напразен — напразно	дружески — дружески

Adverbs with the suffix **-o** have the same forms as the neuter gender of adjectives. They differ from them in meaning.

Examples:

Adjectives

Костюмчето е **модерно**.
(Какво е костюмчето?)
Тя има **хубаво** палто.
Полето е **оживено**.

Adverbs

Младите хора се обличат **модерно**.
(Как се обличат?)
Тя пее **хубаво**.
Те разговарят **оживено**.

3. Comparison of Adverbs

Adverbs derived from adjectives form the degrees of comparison in the same way as adjectives.

Examples:

Comparative Degree

Superlative Degree

Петър пише **по-красиво** от Христо.
Ана става **по-рано** от Радка.

Любчо пише **най-красиво**.
Габриела става **най-рано**.

Note. When the adverb is preceded by a preposition the adverb and the preposition are usually written as one word.

Example: Колективът изпълни поръчките **навреме**.

Exceptions:

Прескочих у вас **за малко**.

Без малко не закъснях.

Отивам **в къщи**.

GRAMMAR EXERCISES

1. Underline the adverbs in the following sentences and state what kind they are:

Влакът дойде навреме. — Вчера посрещнах гости от чужбина. — Яжте повече плодове. — Може би ще прекарам ваканцията на село. — Ще заплатиш скъпо грешките си. — Той никога не закъснява за работа. — Догодина ще се срещнем пак. — Далеч ли е ЦУМ? — Видях някъде такъв плат.

2. Make sentences with the following words using them both as adjective and adverbs:

внимателно, интересно, радостно, приятелски, обикновено, продължително.

3. Form adverbs from the following adjectives and use them in sentences:

смел, весел, сериозен, бърз, геройски, късен, напразен.

4. Replace the adverbs with their corresponding antonyms:

Детето говори **правилно**. — Той става **рано**. — Говорете **високо**. — **Вътре** има **много** хора. — Магазинът е **далеч**. — Груната върви **напред**. — Той разбира **малко** български език.

5. Write the degrees of comparison of the following adverbs:

светло, скъпо, близо, приятно.

Make sentences with their comparative and superlative degrees.

6. Add the prepositions in brackets to the adverbs in bold type. Pay attention to their spelling:

Ляво и **дясно** има здания (в). — **Горе** ще пътуваме с автобус (на). — Ще вървим **всё долу** (на). — **Там** се вижда добре (от). — Песента се чува **далеч** (на). — Той се приготви **бързо** (на). — Ще отида **малко** у един познат (за). — После ще се върна **къщи** (в).

ЧЕТИРИДЕСЕТ И СЕДМИ УРОК

Повелително наклонение

В РЕСТОРАНТА

Никола и Сергей Петрович влязоха в ресторант „България“ и потърсиха маса. Един келнер ги видя и ги покани:

— **Заповядайте**. Тук има свободна маса. **Елате**.

Двамата приятели се приближиха до масата. Никола каза на Петрович:

— **Не сядайте** в ъгъла, няма да Ви е удобно. По-добре **седнете** тук.

После той се обърна към келнера:

— Моля, **дайте** ни листата за ястия и **донесете** прибори.

Келнерът им подаде листата:

— **Заповядайте**. **Вижте** листата. **Изберете** си.

След малко той сложи на масата чинии, вилици, ножове и хляб. — Предй вечерята да **изпием** по чашка българска сливова ракия — предложи Никола. — Ще поръчам и зелена салата.

Келнерът прие поръчката. Скоро той се върна с поднос и попита:

— Какво вино желаете?

Никола запита Петрович:

— „Пиринско“ или „Тракия“? Какво предпочитате?

— „Тракия“ е по-добро, струва ми се, нали?

— Това е въпрос на вкус. Аз предпочитам „Тракия“. То е любимото ми вино.

Никола се обърна към келнера:

— Две бутилки „Тракия“, моля.

Никола прегледа листата за ястия и каза на Петрович:

— Има пържена риба, телешко задушено, свинска пържола, пиле печено. Какво желаете?

— Ще взема свинска пържола. Ако обичате, **кажете** на келнера да донесе цигари. Аз пуша „Слънце“.

Келнерът отново се приближи. Отвори една бутилка и наля вино в чашите. Никола му каза:

— **Недейте отваря** втората бутилка веднага. Не бързае. **Нека изпием** първата.

Никола вдигна чашата си и се чукна с Петрович:

— Наздраве! **Да пием** за нашето приятелство!

Notes on the Text

1. Струва ми се. — I think (It seems to me).
2. Въпрос на вкус. — A question of taste.
3. Чукам се с... — To cling glasses with...
4. Наздраве! — Your health! Here's to you!

Additional Vocabulary

Прибори: лъжица, вилица, нож, супена лъжица, чаена лъжичка, десертна виличка и десертно ножче; солница, салфетка.

Аперитив: хайвер, маслини, сарделца, руска салата, яйца с майонеза, луканка.

Ястия: супа, бульон, готвено, печено месо (агнешко, телешко, свинско), шницел (натюр, пане).

Скъра: кебапче, кюфтѐ, шийшче.

Гагнитурни: пържени картофи, пкрѐ от картофи, цветно зеле, задушени моркови, салати.

Десерти: баклава, торта, паста, крем, крем-карамел, компот, сладолед.

Напитки (питиета): бира, лимонада, плодов сок, сода, газирана вода, оранжада.

Храня се. Яденето е вкусно. Ям с апетит. Пуша цигара. Пия наздравца. Плещам сметка.

EXERCISES

I. Put questions to the text.

II. Answer the following questions:

1. Къде се храните?
2. Какво ядете на обед (вечеря)?
3. Коё е любимото Ви питие?
4. Какви цигари пушите?

III. Write a composition on *На обед в ресторанта*.

GRAMMAR

THE IMPERATIVE MOOD

The Imperative Mood has forms only for the 2nd pers. sing. and plur.

1. Formation

1st pers. sing. сегашно време	Imperative	Endings		Special cases
		sing.	plur.	
седна	седни седнете	-и	-ете	Verbs with a consonant before the ending of the 1st pers. sing. сегашно време have the endings -и and -ете in the Imperative.
избери	избери изберете			
пия	пей пейте	-и	-йте	Verbs with a vowel before the ending of the 1st pers. sing. сегашно време have the endings -и and -йте in the Imperative.
поръчам	поръчай поръчайте			

Special Forms

сѐм	—	бѐди	—	бѐдете	вляза	—	влѐз	—	влѐзте
видя	—	виж	—	вижете	изляза	—	излѐз	—	излѐзте
държѐ	—	дрѐж	—	дрѐжете	дѐйда	—	елѐ	—	елѐте
ям	—	яж	—	яжете	отида	—	идѐ	—	идѐте

Notes:

a) The Imperative is usually used without personal pronouns.

Example: Донесѐте прибори.

b) The verbs *мога* and *трябва* have no Imperative forms.

c) The Imperative of perfective aspect is used to express a wish or desire more politely than the Imperative of imperfective aspect.

Example: Кажѐ — кажѐте is more polite than казвай — казвайте.

2. Negative Imperative

1. It is formed by means of the particle *не* used before the positive forms of the Imperative.

Examples:

не говори — не говорете
не поръчвай — не поръчвайте

2. It is formed also by means of the auxiliary verb *недей* — *недейте* plus an invariable form of the main verb, which is identical with the 3rd pers. sing. минало свършено време.

Examples:

недей писа — недейте писа
недей чете — недейте чете

Only verbs of imperfective aspect can form a negative Imperative.

Examples:

Не сядайте в ъгъла.
Не пийте тази вода.

3. Complex Forms of the Imperative Mood

The complex forms of the Imperative Mood are formed by means of the particles *да* and *нека* plus сегашно време of the main verb.

сѣдна

Sing. 1 p. да сѣдна	нека (да) сѣдна
2 p. да сѣднеш	нека (да) сѣднеш
3 p. да сѣдне	нека (да) сѣдне
Plur. 1 p. да сѣднем	нека (да) сѣднем
2 p. да сѣднете	нека (да) сѣднете
3 p. да сѣднат	нека (да) сѣднат

Example: Да поръчаме бутылка „Тракия“.
Нека (да) сѣднат тук.

The complex forms of the Imperative Mood are mainly used in the 1st and 3rd pers. sing. and plur.

Stress

Verbs forming the Imperative with the endings **-й**, **-ете** have the accent on **-и** in the singular and on the syllable before the last one in the plural.

Example: избери — изберете.

Verbs forming the Imperative with the endings **-й**, **-йте** have the accent on the stem.

Example: поръчай — поръчайте.

GRAMMAR EXERCISES

1. Write the positive and negative forms of the Imperative of the following verbs:

мий се, работя, грижа се, усмихвам се.

2. Make sentences with the Imperative forms of the verbs in exercise 1.

3. Write the verbs in the following sentences in the 1st pers. sing. сегашно време.

Излез на разходка. — Дръж добре детето. — Превеждайте текста на български език. — Вижте новите му дрехи. — Яж пресни плодове. — Бъди учтива. — Винаги поздравявайте учителя си.

4. Make the following sentences Imperative (positive and negative):

(Вие) се обличате и тръгвате. — (Тй) пишеш на майка си и й благодариш за подаръка. — (Вие) си миете ръцете. — (Тй) сядаш на масата. — (Тй) ме чакаш на трамвайната спирка. — (Вие) се грижите за детето.

Example:

(Вие) се обличате и тръгвате. — Обличайте се и тръгвайте! Не се обличайте и не тръгвайте!

5. Rewrite the following sentences using the complex forms of the Imperative:

Говоря по телефона. — Обядваме в ресторант.

ЧЕТИРИДЕСЕТ И ОСМИ УРОК

Минало несвършено време

В БИБЛИОТЕКАТА

Народната библиотека „Кирил и Методий“ се намира до университетта „Климент Охридски“. Тя е голяма сграда, в която има стотици хиляди томове книги.

Радка влезе в библиотеката. В предверието имаше много студенти и граждани. Те стояха пред каталозиге и разглеждаха фишовете. Като намъреха сигнатурата на книгата, те попълваха заемна белѣжка. В нея вписваха името си, занятието си, заглавието и изданието на книгата, тома и сигнатурата. После подаваха белѣжката на библиотечния служител. Той влизаше в книгохранилището да търси книгата. Често библиотекарят все връщаше и казваше: „Книгата е заета.“

Радка отиде в една от читалните на библиотеката. Около масите седяха студенти и студентки и четяха. Някои си водеха белѣжки.

Всички **пазеха** тишина. Радка намери в шкафа запазената си книга и взе от рафта голям енциклопедически речник. После седна, разлисти книгата и зачете задълбочено.

Часът стана 19. Радка излезе от библиотеката.

Вън **валеше** сняг. Бели снежинки **хвърчаха** из въздуха и **падаха** по покривите, по дърветата, по земята. Радка **бързаше**. Неочаквано тя чу името си и се спря. От срещния тротоар **идваше** Стёфан.

— Здравей, Радке! Какво съвпадение — **вървях** и **мислех** за тебе.

— Защо?

— Защото не те виждам отдавна. Какво става с тебе? Къде се губиш?

— Тези дни редовно **ходех** в библиотеката. Там **учех** по цял ден и **не можах** на никого да се обадя. Утре имам изпит.

— Така ли? Е, тогава пожелавам ти успех. След изпита ще се обадиш, нали?

— Непременно. Довиждане, Стёфана.

— Довиждане, Радке.

Notes on the Text

1. Водя си белёжки. — To take notes.
2. Пазя тишина. — To be silent.
3. Часът стана 19. — It was 7 o'clock p. m.
4. Какво съвпадение! — What a coincidence.
5. Какво става с тебе? — What is the matter with you?
6. Къде се губиш? — Where have you been?
7. По цял ден. — All day long.
8. Така ли? — Is that so?

Additional Vocabulary

Абона̀т, абона̀мент. годишен абона̀мент, глава̀ на книга, подвѣрзия, корица, автор, писател, поет, съчинение, произведение, роман (исторически, приключенски, социален), повест, пътепис, драма, стихосбирка, списание (научно, техническо, илюстрирано), литература (научна, техническа, марксистическа, художествена), издание, издателство, печатница.

Абонирам се за списание (вестник). Абониран съм в библиотека. Абона̀т съм на библиотека. Заемам книга от библиотека. Връщам книга в библиотека. Давам книги безплатно. Книги за домашен прочит. Библиотеката е отворена от ... до ... часа.

EXERCISES

I. Make a plan of the text.

II. Fill in the blanks with the following words or phrases:

роман, научна литература, домашен прочит, абониран съм, пътепис, художествена литература, издание, подвѣрзия, илюстриран, приключенски, абона̀мент, автор, безплатно.

- Откъде вземаш книги за...?
- Аз... в една градска библиотека.
- Има ли там интересна... литература?
- Има...
- Какъв... четеш сега?

— Вчера върнах... „Под игото“ от Иван Вазов и взех „До Чикаго и назад“ от Алёко Константинов. В това произведение... описва едно своё пътуване до Чикаго. Книгата е интересен....

- Хубаво... ли е „Под игото“?
- Да, с илюстрирана...
- Кълко струва... в градската библиотека?
- Там дават книги...
- Така ли? Аз искам да четя... романи.

III. Answer the following questions:

1. Има ли във Вашия град библиотека? 2. Абониран ли сте в нея? 3. Какви книги заемате от библиотеката? 4. Какъв е годишният абонамент? 5. Какво вписвате в заемната белѐжка? 6. Когà е отворена библиотеката?

GRAMMAR

МИНАЛО НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ (THE IMPERFECT PAST TENSE)

1. Formation

Минало несвършено време is formed by means of a special stem and the following endings:

Singular	Plural
1 p. -х	1 p. -хме
2 p. -ше	2 p. -хте
3 p. -ше	3 p. -ха

Verbs of the first and second conjugation form their stems in минало несвършено време by changing the stem-vowels of сегашно време.

a) The stem-vowel changes into -я (or -а after ж, ч, ш) if the stress falls on the ending.

Examples:

четà, четè — четя̀х
вървя̀, вървѝ — вървя̀х

b) The stem-vowel changes into -е if the accent falls on the stem.

Examples:

уча̀, учѝ — уче́х
пи́ша, пи́ше — пи́шех

The stem of минало несвършено време of verbs of the third conjugation coincides with the present stem.

Examples:

бързам, бърза — бързах
отговарям, отговаря — отговарях

чета

	Positive	Interrogative
Sing.	1 р. четях	четях ли
	2 р. четеше	четеше ли
	3 р. четеше	четеше ли
Plur.	1 р. четяхме	четяхме ли
	2 р. четяхте	четяхте ли
	3 р. четяха	четяха ли
	Negative	Negative-Interrogative
Sing.	1 р. не четях	не четях ли
	2 р. не четеше	не четеше ли
	3 р. не четеше	не четеше ли
Plur.	1 р. не четяхме	не четяхме ли
	2 р. не четяхте	не четяхте ли
	3 р. не четяха	не четяха ли

	уча	мълча	лежа
Sing.	1 р. учех	мълчах	лежах
	2 р. учеше	мълчеше	лежеше
	3 р. учеше	мълчеше	лежеше
Plur.	1 р. учехме	мълчахме	лежахме
	2 р. учехте	мълчахте	лежахте
	3 р. учеха	мълчаха	лежаха

Stress

Минало несвършено време keeps the stress on the same syllable as in сегашно време.

Examples:

чета — четях
пйша — пйших

2. Usage

Минало несвършено време denotes a concrete action in its progress at a mentioned definite moment in the past. This moment can be defined by means of another verb in a past tense, by the adverbial expressions *тогава, по това време, в този момент* or can be implied.

Минало несвършено време corresponds partly to the Past Progressive Tense in English.

An action completed at a definite moment in the past (Минало свършено време)   An action in the past incomplete at the time mentioned (Минало несвършено време)

(Минало свършено време)

(Минало несвършено време)

Рядка **влече** в библиотеката.

Около масата **седяха** студенти и **четяха**.

Рядка **се спря**

В *този момент* от отсрещния тротоар **идваше** Стефан.

Рядка **излезе** на булеварда.

Вън **валеше** сняг.

Минало несвършено време is also used to express a repeated action in the past.

Examples: Тези дни **редовно ходех** в библиотеката. Там **четях** и **учех**.

3. Verbs of Perfective and Imperfective Aspect in минало несвършено време

Минало несвършено време is usually used with verbs of imperfective aspect.

The perfective aspect is used mainly in subordinate clauses after the conjunctions *когато, като, щом като, ако, където*.

Imperfective Aspect
(Main clause)

Perfective Aspect
(Subordinate clause)

Читателите **намираха** сигнатурата на книгата и **попълваха** заемна белѐжка.

Щом **намѐреха** сигнатурата на книгата в каталoга, читателите **попълваха** заемна белѐжка.

Тѐ **даваха** белѐжката на библиотекарката и тя **влизаше** в книгохранилището.

Като **дадяха** белѐжката на библиотекарката, тя **влизаше** в книгохранилището.

4. Verbs with Identical Forms in минало свършено and минало несвършено време

Verbs of the second conjugation with stem-vowels **-я, -а** and verbs of the third conjugation have identical forms in минало свършено and минало несвършено време. The forms of the 2nd and 3rd pers. sing. are exceptions.

Examples :

Вчера глѣдах хубав филм (мин. св. вр.).
Децата играеха, аз ги глѣдах (мин. несв. вр.).

GRAMMAR EXERCISES

1. Find all verbs in минало несвършено време in the text *В библиотеката* and write their forms for the 1st pers. sing. сегашно време.

2. Make sentences with the interrogative and negative forms of the 2nd pers. sing. and the 2nd pers. plur. минало несвършено време of the following verbs:

зная, държа, ям, летя, мога.

3. Make sentences using the following verbs in минало несвършено време :

a) грѣя, разхождам се, играя, пѣя, свиря (for actions in progress at a definite moment in the past);

b) пуша, кашлям, пия (for repeated actions in the past).

4. Put the verbs in bold type in минало свършено or минало несвършено време :

Един зимен ден Петър **взѣма** Захаринчо, **завързва** му ушите с кърпа и **трѣгва** за град.

На Захаринчо му **става** мѣчно. Той **заплаква**, но не **казва** нищо.

Пѣтят **извива** през снежната пустиня. Тѣ **вървят** през нея. Чичо му **бърза**. Той **крачи** направо, а Захаринчо **се мѣчи** да не остане назад. На сърцето му **тежи** камък. Той **върви** като насън и **се отдалява** от селото. Там **остава** другарчетата му, дядо му, стрина му и големият бѣр.

Из „Герациге“ от Елин Пелин

ЧЕТИРИДЕСЕТ И ДЕВЕТИ УРОК

Предлози за време
Безлични глаголи

ПРОЛЕТНА КАРТИНА

Пролетта настѣпваше бързо. Природата се събуждаше от зимния си сън. Сякаш за една само нощ дръвчетата потънаха в цвят и на сутринта работливите пчелици забръмчаха в клоните им.

Наврѣд беше весело. Пойни птици огласяха гората с пѣсните си.

На горската поляна край селцето от ранна сутрин радостни деца гонеха пеперуди и късаха пролетни цветя. Как волно **се играе** на зелената трева!

— Батко, виж минзухарче! Ще си набера букет!
— Побързай, ще завали!
— **Иска ми се преди** дъжд да намѣра теменужки!
— Ето ги тук, в храстите! Ела! — извика братчето.
— Гледай, гледай щъркел! — провикна се друго дете. — Кацна на комина. **Изглежда**, че там е гнездото му.

Децата загледаха тъмните облаци на небето. Тѣ **трябваше** да се скрият някъде, но не им се напускате хубавата поляна. **Весело им беше** всред цветята.

— Деца, ще завали. **Не бива** да оставате тук. Бягайте в хижата! — извика някой.

— **Не мѣ е страх** от дъжд! — отговори едно момченце.

В миг притъмня. Загърмя и **засвятка**. Завали силен дъжд. Децата се скриха в горската хижа.

Дъждът отмина бързо. Скоро **се изясни** и в детските лица отново грѣйнаха слънчевите лъчи.

Notes on the Text

1. На сутринта. — In the morning.
2. Потъвам в цвят. — To be covered with blossoms.
3. Иска ми се да . . . — I feel like . . .
4. В миг. — Suddenly.

Antonyms

работлив — мързелив   радостен — тъжен   кацам — излітам
на сутринта — вечерта

Additional Vocabulary

Горски цветя: кокиче, кукуряк, иглика.

Градински цветя: маргарита, мѣмина сълза, лалѣ, нарцис, зюмбюл, карамфил, роза.

Прелетни птици: кѣс, славей, ластовица, чучулига.

Горски птици: кукувица, кълвач.

EXERCISES

I. Describe the glade according to the text.

II. Answer the following questions :

1. Какви горски и какви градински цветя има във Вашата страна?
2. Какви пойни птици има във Вашата страна?

III. Write a composition on *Пролет в моята родина*.

GRAMMAR

I. PREPOSITIONS DENOTING TIME

Prepositions	Examples
за в	За една само нощ дръвчетата потънаха в цвят. В миг притъмня.
на	Във вторник ще се видим. На сутринта пчелици забръмчаха. Родена съм на 14 април.
от	От сутринта децата берат цветя. Уча български език от миналата година.
от—до през преди след	Децата играят на поляната от сутрин до вечер. Роден съм през месец април. Преди дъждъ грееше слънце. След дъждъ небето се изясни. Пролетта настъпва след зимата.

Remember

Във вторник ще се видим.
Работя **във** фабрика.

II. IMPERSONAL VERBS

Impersonal verbs do not indicate the doer of an action. They are used in the 3rd pers. sing.

Impersonal verbs	Expressed by	Denoting
гърмй святка	the 3rd pers. sing.	(natural) phenomena
гърмй се святка се	the reflexive form of the 3rd pers. sing.	

Impersonal verbs	Expressed by	Denoting
тресе ме боли ме	the 3rd pers. sing. plus the short Accusative form of personal pronouns	state of mind and body
яд ме е страх ме е срам ме е	the 3rd pers. sing. of the verb <i>съм</i> plus a noun and the short Accusative form of personal pronouns	
лошо ми е весело ми е приятно ми е съвестно ми е	the 3rd pers. sing. of the verb <i>съм</i> plus an adverb and the short Dative form of personal pronouns	
спй ми се яде ми се	the reflexive form of the verb and the short Dative form of personal pronouns	

The following verbs can also be used impersonally: *има, няма, може, изглежда, бива, стига*.

Examples:

Изглежда, че тя говори добре български език.
Не бива да оставате на поляната.

Note. The verb *трябва* is always used impersonally.
Verbs which have personal endings can also become impersonal when used as reflexive in the 3rd pers. sing. сегашно време.

Examples:

Как волно **се играе** на зелената трева!
В купето **не се пюши**.

GRAMMAR EXERCISES

1. Fill in the blanks with prepositions of time:

Събудих се . . . шест часа. — . . . шест . . . шест и половина прави гимнастика. — . . . гимнастиката се облякох. — Закъсих . . . лекциите. — . . . другия ден станах рано. — . . . цялото лято времето беше топло. — Първият семестър завършва . . . края на годината. — Вторият семестър

започва . . . месец февруари. — . . . Първи май ще празнуваме . . .
1962 . . . 1965 г. учих в България.

Make sentences using prepositions of time.

3. Arrange the impersonal verbs in columns according to their formation:

Загрява се. В природата се чувства нещо ново, животворно. На селяните им е леко и драго. Само на Гроздан му е тежко. Върви сам по полето и гледа гъстата зелена трева. Това беше неговата ливада. Защо я продаде? Яд го е сега. Как му се иска да окоси високата хубава трева!

По Йордан Йовков

ПЕТДЕСЕТИ УРОК

Показателни местоимения

В ЦЕНТРАЛНИЯ УНИВЕРСАЛЕН МАГАЗИН

Времето стана студено. Виктор има нужда от зимно палто. Вчера той отиде с един свой състудент в Централния универсален магазин (ЦУМ). Качиха се с ескалатора на втория етаж, спряха се пред щанда за готово мъжко облекло и започнаха да разглеждат балтоните.

Виктор облече един син балтон, после друг, сив. Той попита другаря си:

— Кой от тези два балтона ти харесва?

— Този, синият, ти прилича, но онзи, сивият, ти е по мярка и моделът е реглан. Аз харесвам такъв модел. Съветвам те него да вземеш.

Виктор реши бързо. Посочи на продавачката сивия балтон. Тя му даде белешка за касата. След това двамата младъжи слязоха в мецанина да търсят обувки.

— Моля, дайте ни един чифт кафяви обувки — обърна се българинът към продавачката.

— Какви желаете? С гумени подметки или с подметки от гьон?

— С гумени подметки. Ето такива — посочи българинът.

— Кой номер искате?

— 42 (четиридесет и втори).

— Заповядайте. Пробвайте ги.

Виктор обу дясната обувка. Обувката му беше удобна.

— Ще ги взема — каза той.

Продавачката уви обувките.

— Честито, Виктор — каза българинът. — Сега си готов за зимата.

ДАМСКО ОБЛЕКЛО

блуза

пола

рокля

палто

чорапи

обувки

ръкавици

чанта

МЪЖКО ОБЛЕКЛО

риза

панталон(и)

сакó

палто

пулóвер

чорапи

обувки

ръкавици

РАЗГОВОР ПРЕД ВИТРИНАТА

- Къде отиваш, Радке?
- Отивам в ЦУМ. Искам да си купя чадър и найлонови чорапи без рѣб. А ти?
- Аз пък търся нещо за подарък. Виждаш ли на витрината онѣзи синя връзка? Харѣсва ли ти?
- Да. Хайде да влѣзем в магазина. Там има такъв богат избор!

В МАГАЗИНА

Купувачката: Другарко, на витрината има тъмносиня връзка на бели райѣта. Имате ли тук такѣва връзки?

Продавачката: Тук има толкова много връзки. Кой желаете — тази или онѣзи?

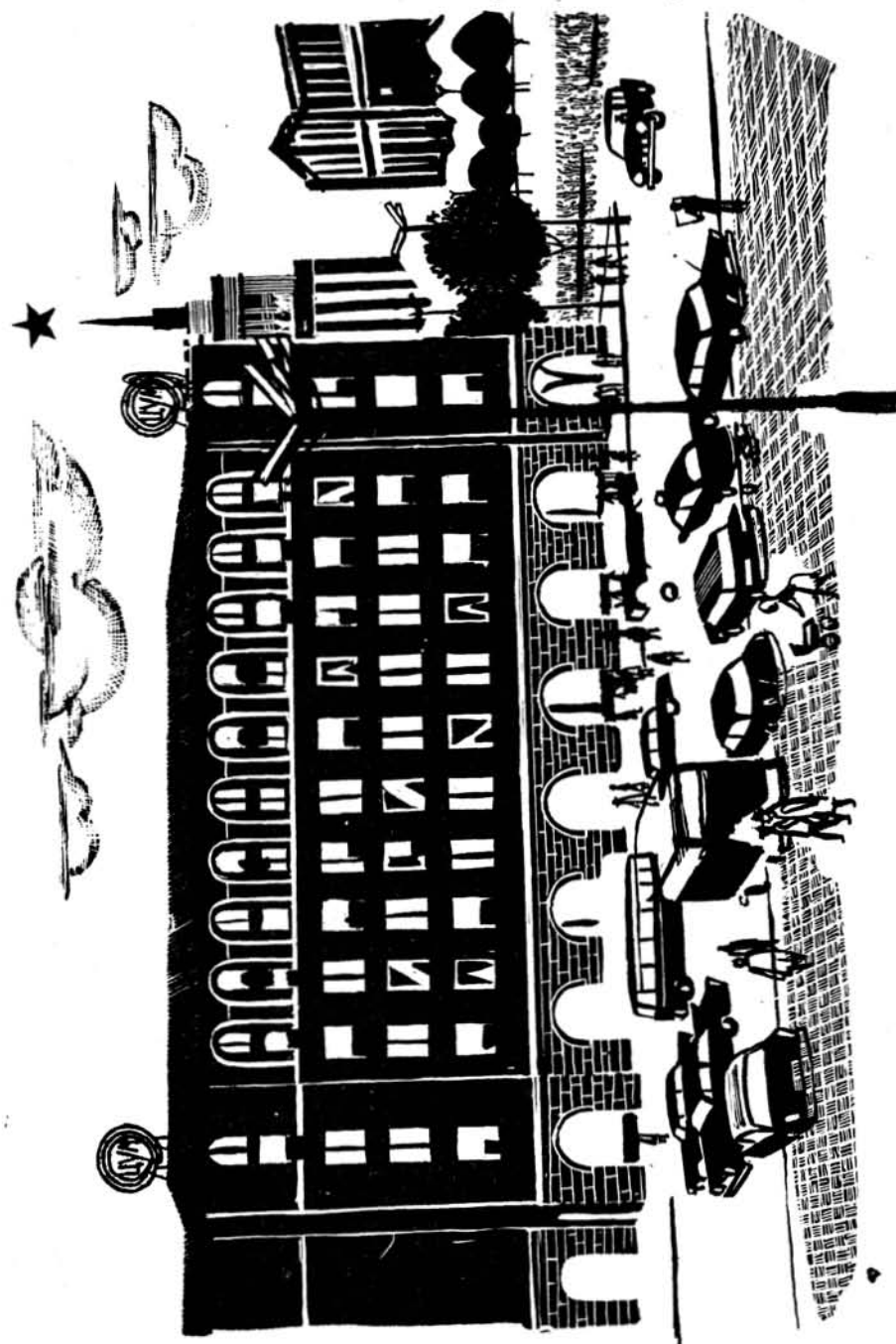
Купувачката: Ето, дайте ми онѣзи, моля!

ПРЕД ЩАНДА ЗА ПАРФЮМЕРИЯ

- Имате ли съветски парфюми?
- Нѣ, засега вносни парфюми нямаме. Може би ще получим тази седмица.
- А одеколони?
- Също български. „Арома 5“ е много хубав одеколон.
- А каквѣ червило и каквѣ пудра имате?
- Най-различни. Ето ги тук. Изберете си.
- Мога ли да видя цвета на това червило?
- Заповядайте.
- Ще го взема. Дайте ми една кутия пудра и крем за лице.
- Ето. Желаете ли още нещо?
- Да, да не забравя — едно шишенце розов лак за нѣкти.
- Заповядайте.
- Кѣлко струва всичко?
- Един лѣв и петдесѣт стѣтинки. Ето белѣжката. Платете на касата.

НА КАСАТА

- Другарко, белѣжката ми е за 1 лѣв и 50 стѣтинки, но нямам дрѣбни парѣ. Можете ли да ми развалите 10 лѣва?
- Да. Заповядайте рѣсто 8 лѣва и 50 стѣтинки.
- Благодаря.

Централен универсален магазин (ЦУМ), София

Notes on the Text

1. Имам нѹжда от . . . — I need . . .
2. По мѹрка ми е. — It fits me (it is my size).
3. Чифт обувки. — A pair of shoes.
4. Нѹся обувки (чорѹпи, рѹкавици) нѹмер . . . — I take size . . . in shoes (stockings, gloves).
5. Гѹтѹв сѹм за зѹматѹ. — I am ready for the winter.
6. Чорѹпи без рѹб. — Seamless stockings.
7. Врѹзка на райѹта. — A striped tie.
8. Да не забрѹвя. — Don't let me forget.
9. Дрѹбни парѹ. — Small change.
10. Развѹляям парѹ. — Give change for . . .
11. Заповѹдайте рѹсто. — Here is your change.

Additional Vocabulary

Отдѹли в универсѹлен магазин: галантерѹя, кинкалѹерѹя, отдѹл за кѹжени издѹлия, отдѹл за дѹмско бельѹ, отдѹл за мѹжко бельѹ, отдѹл за трикотѹж, отдѹл за гѹтѹво облеклѹ (конфѹкция), отдѹл за дѹмѹшни потрѹби, отдѹл за спѹртни принадлежности, отдѹл за електрически ѹреди, отдѹл за мѹбели, отдѹл за дѹтски играчки.

EXERCISES

- I. Put questions to the text and answer them.
- II. Topic for a conversation: *Пред щѹнда за обувки.*
- III. Describe what you are wearing.
- IV. Make sentences with the following phrases:
харѹсва ми, прилѹча ми, по мѹрка ми е, гѹтѹв сѹм за . . ., развѹляям парѹ, да не забрѹвя.

GRAMMAR

DEMONSTRATIVE PRONOUNS

	Singular			Plural	Inter-rogative pronouns
	masc.	fem.	neut.	masc., fem., neut.	
For nearby persons and objects	тѹзи	тѹзи	товѹ	тѹзи	кѹй
	тѹя	тѹя	тѹй	тѹя	

	Singular			Plural	Interrogative pronouns
	masc.	fem.	neut.	masc., fem., neut.	
For distant persons and objects	онзи оня	онази оняя	онова онуй	онези ония	кой
Denoting quality	такъв	такава	такова	такива	какъв
Denoting quantity	толкова				колко

The demonstrative pronouns can be used independently and attributively (before nouns).

Examples:

Independent Use

Кой балтон ти харесва?
Този ми харесва.
 Коя връзка искате?
 Дайте ми **онази**.
 Какви обувки имате?
 Ето, **такива**.

Attributive Use

Този балтон ми харесва.
Онази ли връзка искате?
 Имате ли **такива** обувки?

When used attributively demonstrative pronouns stand before nouns. The nouns standing after them are used without articles.

The demonstrative pronoun *толкова* can also express surprise.

Example:

Толкова много връзки има тук!

GRAMMAR EXERCISES

1. Fill in the blanks with the demonstrative pronoun which is an answer to the question in brackets:

На ... (кой?) витрина има хубава връзка. — Имате ли ... (какъв?) номер ръкавици? — Магазините са пълни с ... (колко?) много хора. — ... (кой?) чорапи са найлонови, а ... (кой?) копринени. — ... (кой?) пуловер е вълнен, а ... (кой?) памучен. — Моятя рокля е с къси ръкави; ти имаш ли ... (каква?) — Той има два шлифера; и аз имам ...

(колко?). — ... (коя?) червило ли ме съветвате да купя, или ... (коя?)? — ... (какъв?) чадър ми харесва. — Обичам ... (какъв?) плодове. — Обедът струва 2 лева, ... (колко?) струва и вечерята.

2. Point at several nearby and distant objects using demonstrative pronouns. Make sentences with the phrases.

3. Write sentences using demonstrative pronouns.

ПЕТДЕСЕТ И ПЪРВИ УРОК

Отглаголни съществителни
Междуметия

В ЗООЛОГИЧЕСКАТА ГРАДИНА

Днес Любчо и Румянка направиха посещение на Зоологическата градина. Още при влизането си те чува виеше на вълци и ръмжеше на лъвовете.

— **Ах**, страх ме е! — извика уплашено Румянка, но Любчо енергично я потегли към клетката на лъвовете.

Тук гледката беше найстина особена! Кръвожадният лъв, царят на дивите зверове, стоеше на няколко крачки от децата.

— **Ау-у-у** — ревяше той и показваше зъбите си. Лъвицата пък лениво лежеше на припек.

— Батко, хайде да видим слонове! — молеше се Румянка.

Упътиха се към клетката на слонове. Едър тромав слон се изправи пред тях и ги загледа спокойно. Любчо му подаде в шепата си бучка захар. Слонът протегна хобота си, взе захарта и я пхна в устата си.

— **Ех**, колко е голям, пък очите му малки! Батко, кой храни слонове?

— В онова помещение живеят пазачи, които се занимават с храненето и почистването на животните.

— Има ли в България слонове?

— Не. Слонове и лъвовете живеят в джунглите сред гъсти гори и тропически растения — започна да обяснява Любчо. — Хората от южните страни опитомяват слона и го използват, както и камилата, за пренасяне на товари.

— А къде е камилата?

— Ще видим и камилата, и мечките, и бизоните, но преди това да отидем при маймунките. Я виж колко хора са се събрали там.

— **О**, ето ги маймунките! — извика Румянка.

Тя широко разтвори очи и започна да разглежда с голямо любопитство и внимание животните.

— Кòлко приличат на хòрата, бàтко! Тè катò че ли си приказват.

— Мòже би имат събрàние — пошегува се Любчо.

Румянка и Любчо дълго наблюдаваха забавните маймунни. После се спряха и пред други клетки. Видяха мечки, тигри, змии.

Румянка се върна в къщи доволна, сякаш ѝ бяха чели чудна приказка.

Notes on the Text

1. На няколко крачки. — A few steps away.
2. Лежà на припек. — To bask in the sun.
3. Разтвърям широко очи. — To open one's eyes wide.

Synonyms

лениво — мързеливо
втрèнено — съсредотòчено
кръвожаден — хищен

Additional Vocabulary

Хищни живòтни.

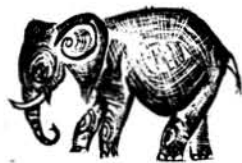
Гòрски живòтни: сърна, елèн.

Грабливи птйци: орèл, сокол.

Нòщни птйци: бухал, кукумявка.

Отрòвни змйи: пепелянка, усойница.

Муцуна, рòг, кòзина, опàшка, грйва.

слòн

лъв

тигър

мèчка

вълк

лисица

маймуна

камыла

змйя

орèл

EXERCISES

- I. Make a plan of the text.
- II. Retell the text according to your plan.
- III. Speak about the animals in your country.

GRAMMAR

I. THE VERBAL NOUN (ОТГЛАГОЛНО СЪЩЕСТВИТЕЛНО)

1. Formation

Verbal nouns are formed in two ways:

a) By means of the suffix **-не** added to verbs of imperfective aspect.

Examples: храня — хранене, почиствам — почистване, рева — реване, влизам — влизане, събирам — събиране.

b) By means of the suffix **-ние** added to verbs of perfective and imperfective aspect.

Examples: събера — събрàние, внимавам — внимàние, посетя — посещèние, заксьнея — заксьнèние, наблюдавам — наблюдèние, поместя — помещèние.

Nouns formed by means of the suffix **-не** are more verbal in character.

Verbal nouns with the suffix **-ние** denote both abstract conceptions and objects.

Some verbs form pairs of verbal nouns by means of the suffix **-не** and **-ние** which usually differ in meaning.

Verbal Nouns with the Suffix **-не**

Знàнията се усвояват със системно и задълбочено **учене**.
Събирането на членския внос ще запòчне **утре**.

Verbal Nouns with the Suffix **-ние**

Тòй се запозна с марксистко-ленинското **учèние**.
Мòже би тè имат **събрàние**.

2. Usage

Verbal nouns are mainly used in scientific or journalistic language. In spoken Bulgarian they are very often replaced by verbal phrases.

Examples:

Днес Любчо и Румянка направиха **посещение** на Зоологическата градина.

Още при **влизането** си Любчо и Румянка чуха **вие** на вълци. **Четенето** на чужда литература е много полезно.

Днес Любчо и Румянка **посетиха** Зоологическата градина.

Още като **влизаха**, Любчо и Румянка чуха, **че** **вият** вълци.

Да се четè чужда литература е много полезно.

Verbal nouns are often joined together with other nouns by means of the preposition *на*.

Examples:

Пазачите се занимават с **храненето** и **почистването** *на* животните. Слòнът се използва за **пренасяне** *на* товари.

The preposition *на* can be dropped out after verbal nouns with the suffix **-не**.

Examples:

Докладчикът направи препоръка за **отстраняване** слабостите в работата (instead of: **отстраняване на** слабостите).

Трябва да работим за **подобряване** качеството на производството (instead of: **подобряване на** качеството).

3. Uses of Verbal Nouns with Articles

When a verbal noun with the suffix **-не** stands after a preposition the article can be omitted.

Example: Работниците **полагат** усилия за **увеличаване** на продукцията.

II. THE INTERJECTION

Exclamations	Imitation of sounds (Onomatopoeic words)
ò-ò, àх, òх, èх, ух, èй, òй, брèй, òлеле	àу, bàу, мjàу, кùку, чùк-чùк, бùх, плjàс, тràк, хòп

Examples:

Ò, èто ги маймунките!

Àу-у-у — ревèше лъвът.

Punctuation

The interjection is separated by means of a comma. An exclamation mark is used when stronger feelings are expressed.

GRAMMAR EXERCISES

1. Group the verbal nouns in the text in two columns according to their formation and state which verbs they have been derived from:

Всèки дèн след привършване на пòлската работа Стàнка и Дòнка предjàха до кòсно. През есентà и зиматà тè ще работят в кòщи и по двòра. Мèене, мèгене, чистене, прèдене, тькàне, шèене, пранè, гòтвене, дèгане, слàгане — всè едно и сьщо от тьмно до тьмно.

Г. Караславов

2. Replace the verbal nouns by verb phrases:

Тòй попитà за **пристигането** на влака. — Децàта чуха **ръмжене** на лъвове. — Имате ли **желание** да посетите Зоологическата градина? — Всред цьфналите цветjà се чува **бръмченето** на пчели. — Чакаме с нетьрпение **настъпването** на пролеттà. — **Яденето** на плодове е полезно. — **Приземяването** на самолèта бèше успèшно.

3. Form verbal nouns from the following verbs by means of the suffix **-не** and use them in sentences:

трьгвам, слùшам, запòчвам, лежà, превèждам.

4. Make sentences with the following verbal nouns using them with the preposition *на*:

закьснение, наказàние, обучèние, изпòлнение.

5. Underline the interjections in the following text and add the necessary punctuation marks:

В двòра на бàй Васил се събра цялото сèло. Всички глèдаха убития вълк, кòйто лежèше под крушатà. Бàй Васил бèше вèсел, катò че правèше свàтба.

— Àз го раних, а Стоян го доуби — разпðвjàше тòй. — Èх брàво на Стоян.

— Брèй че голямо нèщо... Ò-ò тò цяла мèчка.

— Олеле какви зьби йма.

— Илjà, стòй настранà, че ще скòчи и хòп върхù тèбе.

— Àх сàмо да скòчи.

PART TWO
ВТОРА ЧАСТ

ПЕТДЕСЕТ И ВТОРИ УРОК

Образуване на съществителните имена
Особени случаи при съгласуването на сказуемото с подлога

електротехник

стругър

шлосер

механик

дърводелец

НА ПРАКТИКА В ЗАВОДА

Днес група ученици имат практически занимания в железопътния завод „Георги Димитров“ на Гара София. Тук работят много **стругари, шлосери, механици, електротехници, дърводелци**. Това са работници, хора на физическия труд.

В пещите на лаярния цех се топи мед и чугун. Част от младешите помагат на лаярите, които отливат колела за вагони. Всеки работник, всеки ученик работи под ръководството на бригадир.

— Е, как ти се струва работата, ще ни ставате ли колеги? — обръща се бригадирът към Георги.

Георги нетърпеливо отговаря:

— Разбира се! Аз и Иван искаме да работим във вашия завод. Може би едновременно и ще учим задочно.

— Значи ти и Иван ще работите в производството? Много добре. В живота практиката и теорията вървят ръка за ръка. Хората на физическия труд са еднакво необходими и ползени за народа и родината, както хората на умствения труд.

Notes on the Text

1. Имам практически занимания. — Do one's practical training.
2. Хора на физическия (на умствения) труд. — Manual workers (intellectuals).
3. Ставам колега на... — Become someone's colleague.
4. Разбира се. — Of course.
5. Уча задочно. — Study extra-murally.
6. Работя в производството. — Work in a factory.
7. Вървим ръка за ръка. — Go hand in hand.

Additional Vocabulary

Занаят, занаятчия, майстор, общ работник, работник-специалист, ударник, рационализатор; план — месечен план, годишен план; норма, наднормено производство, надница.

Работя на надница (на заплата).

EXERCISES

I. Answer the following questions:

1. Защо учениците отиват в завода? 2. В кой цех са те? 3. Какво работят лаярите? 4. Какво правят част от младешите? 5. Какво прави бригадирът?

II. Retell the conversation between the brigade-leader and Georgi.

III. Make a list of all the words you know about the different professions.

IV. Write a composition on *Моята професия*.

GRAMMAR

I. FORMATION OF NOUNS

Common Nouns

Common nouns are formed by means of a verbal or nominal stem and a suffix.

Suffixes:

a) To denote persons.

Suffixs	Masculine	Feminine
-тел	учител, служител	
-ник	ученик, работник	
-ар	лекар, стругар	
-ач	продавач, преводач	
-ец	певец, старец	
-ка		учителка, работничка
-ица		лекарка, продавачка певица, старица

b) To denote nationality and place of origin.

Suffix	Masculine	Feminine
-ин	българин	
-анин	гражданин	
-ец	кубинец, софиянец	
-ка		българка, гражданка, кубинка, софиянка

c) To denote diminutiveness and affection.

Suffix	Masculine	Feminine	Neuter
-ец	градѐц		
-ичка		сестричка	
-че			братче
-енце			момченце
-це			селце

d) To denote objects.

Suffix	Masculine	Feminine	Neuter
-тел -ник -ач	двигател будилник бомбардировач		
-алка -ица		писалка мастилница	
-ло			легло, одеяло

e) To denote places.

Suffix	Masculine	Feminine	Neuter
-ище			училище летовище
-ство			посолство

f) To denote abstract conceptions.

Suffix	Masculine	Feminine	Neuter
-изъм	социализъм		
-ост -ина		радост големина	
-ство			производство

II. SPECIAL CASES OF AGREEMENT OF SUBJECT AND PREDICATE

1. Agreement in Person

a) In case of several subjects of which one is a personal pronoun in the 1st pers. sing. the predicate is put in the 1st pers. plur.

Example: Аз и Иван ще работим.

b) If the personal pronoun is in the 2nd pers. sing. the predicate is put in the 2nd pers. plur.

Example: Какво ще работите ти и Иван?

2. Agreement in Number

1. The predicate is in the singular:

a) When there are two subjects in the singular, close in meaning. The subjects take no articles.

Example: В цеха се топи мед и чугун.

b) With a graduated list of closely connected subjects in the singular.

Example: Всеки работник, всеки ученик работи под ръководството на бригадир.

2. The predicate can be either in the singular or in the plural in case of a complex subject formed by a collective noun (*група, клас, бригада, тълпа, ято*, etc.) and a concrete noun in the plural. In this case the predicate stands in agreement with the noun on which greater stress is laid.

Examples:

*Група ученици имат практически занимания в завода.
В завода работи група младежи.*

3. After the phrase *част от* used as a subject the predicate stands usually in the plural.

Example: Част от младежите помагат на леярите.

GRAMMAR EXERCISES

1. Underline the suffixes in the following nouns and write the words from which these nouns have been derived:

войник, преподавател, книжар, борец, огледало, градинар, московчанин, аптекар, летец, пазач, подател, братство, братче, митница, писател, хубост, работничество, вилчка, маймунка, ножче, кученце, лъвица, цветенце.

2. Use the suffixes *-ник, -ар, -ач, -ка, -ец* to form nouns from the following words:

път, посрещам, хляб, бръсна, спирам, купувам, пуша, звъня, обуща

3. Join together the nouns *група, част, бригада, тълпа, ято, стадо* with other nouns and make sentences with the newly formed groups of nouns.

Сегашно историческо време

ХРИСТО БОТЕВ

(Биография)

Христо Ботев е знаме, което все по-високо ще се развива над нова, демократична България.

Г. Димитров

Христо Ботев, най-великият български поет-революционер преди освобождението от турско робство, е роден на 6 януари 1849 година в град Калюфер. Неговият баща е учител. Той възпитаваша сина си в любов към поробенния български народ,

към братята руси и в омраза към турските управници и българските чорбаджии. Майката на Ботев е будна родолюбива българка, която също оказва голямо влияние за патриотичното възпитание на своя любим син.

Христо Ботев учи отначало в Калюфер при баща си, а после продължава образованието си в Русия. Под влияние на руските революционери-демократи той се оформя като поет-революционер. Заради прогресивните си убеждения Ботев е изключен от гимназията и се завръща в родния си град. Тук 18-годишният младеж става учител и започва открита революционна пропаганда. Животът на младия патриот е в опасност и баща му отново го изпраща в Русия да учи. На път за Русия Ботев остава в Румъния при българските емигранти-революционери и там се отдава окончателно на борбата за освобождение на своя поробен народ.

Ботев работи и като учител, и като артист, и като печатар и така изкарва прехраната си. Редактира и няколко вестника, в които печата своите пламенни революционни стихотворения и остри политически статии и фейлетони. Ботев активно участва в подготовката на въстание в поробената си родина. Той е председател на Българския централен революционен комитет в Букурещ.

През май 1876 г., след потушаването на Априлското въстание, Ботев начело на чета от 200 души революционери минава Дунава с австрийския параход „Радъци“ и идва в България. На 2 юни същата година пада убит в Стара планина в сражение с турците.

Христо Ботев остава около 20 стихотворения, най-известни от които са: „Хаджи Димитър“, „Хайдүти“, „На прощаване“, „Борба“. Те са наситени с гореща любов към народа и със страстна омраза към политическите врагове и към експлоататорите. Ботевите стихове изразяват най-чист патриотизъм и интернационализъм.

Notes on the Text

1. Възпитавам в ... — To bring up in ...
2. Оказвам влияние ... — To influence.
3. Под влияние на ... — Under the influence of ...
4. Изключен съм от училище. — To be expelled.
5. На път за ... — On one's way to ...
6. Отдавам се на борба. — To devote oneself to the struggle.
7. Изкарвам прехраната си. — To earn one's living.
8. Начело на ... — At the head of ...
9. Падам убит. — To be killed.

Antonyms

робство — свобода поробен — свободен прогресивен — реакционен

Synonyms

велик — знаменит — прочут оформям (се) — изграждам (се)
пламенен — горещ — огнен убеждение — възглед — идея

Additional Vocabulary

Революционна борба. Революционер с желязна воля (с твърд характер, предан на народа).
Произхождам от ... Водя борба. Опълчвам се против ... Вземам активно участие в ... Служа за пример.

EXERCISES

I. Retell Botev's biography according to the following plan:

1. Родно място на Христо Ботев.
2. Възпитанието на Ботев.
3. Първоначално образование.
4. Ботев в Русия.
5. Отново в Калюфер.
6. Живот и дейност на Христо Ботев в Румъния.
7. Смъртта на Ботев.
8. Поезията на Ботев.
9. Ботев — знаме на младежта.

II. Write the biography of some of your national heroes in сегашно историческо време using the expressions from the additional vocabulary.

GRAMMAR

СЕГАШНО ИСТОРИЧЕСКО ВРЕМЕ (THE HISTORIC PRESENT TENSE)

The Present Tense used instead of a Past Tense is called сегашно историческо време.

In сегашно историческо време verbs of imperfective aspect are used.

Usage

Сегашно историческо време is used:

1. When telling historical events.

Examples:

Минало свършено време	Сегашно историческо време
Априлското въстание избухна в 1876 г.	Априлското въстание избухва в 1876 г.

Минало несвършено време

Българският народ не се при-миряваше с робството, а води борба за свобода.	Българският народ не се при-мирява с робството, а води борба за свобода.
--	--

2. In biographies.

Examples:

Минало свършено време	Сегашно историческо време
Ботев започна открита революционна пропаганда.	Ботев започва открита революционна пропаганда.
Ботев падна убит на 2 юни 1876 г.	Ботев пада убит на 2 юни 1876 г.
Минало несвършено време	
Ботев активно участвуваше в подготовката на въстанието.	Ботев активно участвува в подготовката на въстанието.
Той редактираше няколко вестника.	Той редактира няколко вестника.

3. In fiction, together with past tenses, to lay greater stress on the action and give vivacity.

Example:

Рада стоеше на портата, а отдолу идеше хайдутинът Шибил. Той **вървя** по средата на улицата. Върху покриви, върху овъшки **грее** слънце.

Далеч в дъното на улицата **се виждат** планините, където Шибил беше цар. **Няма** оръжие по него. Но как е променен! Той е близо до Рада. **Гледа** към нея и **й се усмихва**.

Изгърмяха пушки. Шибил се спря. Той не трепна. Рада тичаше към него и простираше ръце, като да го запази. Пак изгърмяха пушки. Падна Шибил. Падна до него и Рада.

Из „Шибил“ — Йор. Йовков

4. When telling the contents of novels, plays, stories, etc

GRAMMAR EXERCISES

Put all verbs in the text *В библиотеката* from *Радка влезе ... to Вън валеше ...* in сегашно историческо време.

ПЕТДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТИ УРОК

Сегашно деятелно причастие
Деепричастие

СРЕЩУ НОВА ГОДИНА

Днес е 31 декември — навечерието на Нова година. Навсякъде царят празнично оживление. Магазините са пълни с хора. Блестящи витрини привличат погледите на многочислените минавачи. Те бързат да направят последните си новогодишни покупки.

Тази вечер на тържествено наредените трапези ще се съберат близки и познати. Топовни гърмежи ще възвестят настъпването на Нова година. Тогава ще се вдигнат наздравници за щастие и успехи.

Нова година! Това е един от най-тържествените дни. Всички го очакват с голямо вълнение.

В Япония децата украсяват с цветя вишневи дървета. В Европа правят елхи от борчета. В България по стар обичай на Нова година момчетата сурвакат с украсени дрянови пръчки. Те обхождат роднини и близки, **пеейки** новогодишни песни.

Светът празнува Нова година по различен начин и в различно време, но смисълът на този ден е един и същ. Това е празник на светли надежди, на смели мечти. Хората посрещат Нова година, **мислейки** за бъдещето.

Трудещите се в България изпращат и тази година със забележителни завоевания, с нови задачи и планове за предстоящата работа през следващата година.

Сурвакарче

Вдигайки новогодишен тост, ние ще си пожелаем новата година да бѣде година на плодоносен труд, на щастие и мир за всички народи в света.

Notes on the Text

1. В навечерието на . . . — On the eve of . . .
2. Царй оживлѣние. — There is animation everywhere.
3. Магазините са пълни с хора. — The shops are crowded.
4. Права покѹпки. — To go shopping. To make purchases.
5. Сурвакам. — To tap s.o. on the shoulders with a decorated cornel branch saying traditional New Year greetings.
6. Вдигам наздравица (тост) за . . . — To propose a toast to . . .

Additional Vocabulary

Новогодишна елѣа, новогодишен подарѣк.
Права подарѣк на . . . . Честита Нова година! Изпращам честитка Честитѣ.

EXERCISES

- I. Ask questions on the text and answer them.
- II. Say how New Year is celebrated in your country.
- III. Give synonyms for:
многочислен, възвестявам, наздравица, завоевание.
- IV. Add suitable adjectives to the following nouns and use them in sentences:
витрина, ден, празник, надежда, мечта, завоевание, труд.
- V. Find cognate adjectives for the following words:
празник, тържество, щастие, успех, светлина, мир.

СУРВА ВЕСЕЛА ГОДИНА

Сурва весела година,
живо-здро̀во до амѝна!
Рудничарят да се тру̀ди
да изва̀ди мно̀го руди.
И до новите ни мѝни
да димят гора̀ комѣни.
Становете да тѣка̀т,
всѣчки да се облека̀т.
Колкото листа̀ в гора̀та,
толкова овцѐ и кра̀ви.
Като̀ буен лѣтен дѣжд
да шумят жита̀ и рѣж,
бу̀йни ца̀ревични нѝви
да развѣят свѣтли грѝви.
Сурва весела година,
мѝрна радостна година!

А. Босев

GRAMMAR

I. СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ (THE PRESENT PARTICIPLE — ADJECTIVAL PARTICIPLE)

Formation

Сегашно деятелно причастие is formed by means of the 1st pers. sing. сегашно време of the main verb plus the suffixes **-ещ, -ащ, -ящ** which are added instead of the personal endings.

Conjugation	1st pers. sing. сег. вр.	Сег. деят. причастие	Suffix	Formation
First and second	чета̀ блестя̀ лежа̀	чета̀щ блестя̀щ лежа̀щ	-ящ -ащ (after ж, ч, ш)	The stress falls on the ending in the Present Tense forms
	пѐя мѝсля	пѐещ мѝслещ	-ещ	The stress falls on the stem in the Present Tense forms
Third	слѐдвам повта̀рям	слѐдващ повта̀рящ	-ащ -ящ	

Only verbs of imperfective aspect can have сегашно деятелно причастие. It changes in gender and number and takes articles like adjectives.

Сегашно деятелно причастие corresponds to the English Present Participle.

Examples:

1. Блестя̀щият магазин привлича по̀гледите на минува̀щите.
2. Пожела̀вам Ви ща̀стие през слѐдващата година.
3. Ще се пригѣтвя за предсто̀ящото пъту̀ване.

Сегашни деятелни причастия can be used as attributes in the sentence in the same way as adjectives.

Example: Тѐ изпра̀щат ста̀рата година с пла̀нове за предсто̀ящата ра̀бота.

II. ДЕЕПРИЧАСТИЕ (THE PRESENT PARTICIPLE — ADVERBIAL PARTICIPLE)

1. Formation

Деепричастие is formed by means of the suffixes **-ейки, -айки, -яйки** which replace the ending of the 1st pers. sing. сегашно време.

Conjugation	1st pers. sing. сегашно време	Деепричастие	Suffix
First and second	пѣя мѣсля уча	пѣейки мѣслейки учейки	-ейки
Third	слѣдвам повтѣрям	слѣдвайки повтѣряйки	-айки -яйки

Only verbs of imperfective aspect can form деепричастие. It corresponds to the English Present Participle and qualifies the verb which can be put in any of the Present, Past or Future Tenses.

Examples:

Момчѣтата *обхождат* близки и познати, *пѣейки* новогодишни пѣсни (обхождат — сегашно време).

Посрѣцнахме Новата година, *мѣслейки* за бъдещето (посрѣцнахме — минало свършено време).

Вдѣйгайки новогодишен тѣст, ние *ще си пожелаем* щѣстие (ще си пожелаем — бъдеще време).

Spelling

The negative particle *не* is written separately from деепричастие.

Example: Тѣй клѣти глава, **не разбирайки** каквѣ го пѣтам.

Note: Деепричастия are separated by means of commas.

Examples:

Тѣ обхождат близки и познати, *пѣейки* новогодишни пѣсни.

Врѣщайки се в България, Бѣтев запѣчва революционна пропаганда.

2. Usage

Деепричастия are rarely used in spoken Bulgarian. They are usually replaced by descriptive phrases.

Examples:

Деепричастия

Момчѣта обхождат близки и познати, *пѣейки* новогодишни пѣсни.

Вдѣйгайки новогодишен тѣст, ние *ще си пожелаем* щѣстие.

Посрѣцнахме Нова година, *мѣслейки* за бъдещето.

Descriptive Phrases

Момчѣта обхождат близки и познати, **като пѣят** новогодишни пѣсни.

Като вдѣгнем новогодишен тѣст, ние *ще си пожелаем* щѣстие.

Посрѣцнахме Нова година, **като мѣслехме** за бъдещето.

GRAMMAR EXERCISES

1. Open the brackets and use the verbs as сегашни деятелни причастия. Pay attention to the agreement in gender and number:

(Спѣ) момчѣ се усмѣхва. — Мѣйката отиде при (играя) децѣ. — Тѣ се радват на (настъпвам) прѣлет. — (Говѣря) мѣж неочѣквано млѣкна. — Ще спрѣ (минавам) автобус и ще се качѣ в него. — Ще си кѣпя (пѣша) машина. — Пред клѣтката ймашѣ мнѣго децѣ, (наблюдавам) маймѣните.

2. Form сегашни деятелни причастия from the following verbs and use them in sentences:

строй, зрѣя, умѣрам, бѣря се.

3. Instead of the verbs in brackets use деепричастия. Pay attention to the correct place of the commas:

Тѣй си почѣва в стѣята (слѣшам) мѣзика. — (Желѣя) да наѣчим езика добрѣ ние ще работим усѣлено. — Тѣя вѣрвѣше (повтѣрям) стихотворѣнието. — Тѣй ме поздравѣ (усмѣквам се). — Ние вѣрвѣхме по улицата (вѣзхищѣвам се) от красивите здѣния. — (Работѣя) в заводѣа ще продѣлжим да ѣчим. — Лѣвѣт глѣдѣше децѣта (рѣмжѣ).

4. Use descriptive phrases instead of the деепричастия in exercise 3.

Example: Тѣй си почѣва в стѣята, **слѣшайки** мѣзика. — Тѣй си почѣва в стѣята, **като слѣша** мѣзика.

ПЕТДЕСѢТ И ПѢТИ УРОК

Минало свършено деятелно причастие
Минало неопределено време

ПРАЗНИЯТ ЖИТЕН КЛАС

Наближава жѣтва. Един сѣлянин вѣрви из полѣто със синѣ си. Пѣтят минава край **узрѣли** ниви. Житните класовѣ са **натежали** от зѣрно. Кооператорите са **излѣзли** на работа. Смѣх и пѣсни оглѣсят полѣто. Нѣси се мѣрис на **цѣфнали** пѣлски цветѣя.

— Глѣдай, тѣтко, какѣв хѣбав пѣлен клас, как гордо се е **изправил!** Жѣлко, че другите не прилѣчат на него.

— Лѣжеш се, момчѣто ми — отговѣря бащѣта. — Тѣзи клас, кѣйто горделиво е **вдѣгнал** глава, е празен. Мнѣго пѣти **сѣм** вѣждал такива класовѣ и **сѣм се лѣгал** като тебѣ. Тѣзи, кѣйто са **навѣли** глави, са пѣлни. От тѣх ще полѣчим висѣк добив.

Notes on the Text

1. Натѣжали от зърно класовѣ. — Wheat-ears heavy with grain.
2. Жълко! — It's a pity.
3. Вдигам главѣ. — To lift one's head.
4. Висок добив. — High yields.

Additional Vocabulary

Житни растѣния: пшеница, рѣж, ечемик, овѣс, царевица.

Слънчоглѣд.

Земеделски сечивѣ и машини: мотика, лопѣта, плуг, трактор, комбайн, вършачка.

Тракторист, комбайнер, бригадир.

Обработвам земята. Сѣя. Садя. Копая (с мотика). Ора (с трактор, с плуг). Жъна с (комбайн, със сърп). Вършея.

Вирѣя. Растѣ. Цѣфтя. Зрѣя.

EXERCISES

I. Answer the following questions:

1. Какво работи селянинът на полето през пролетта? — през лятото? — през есента? 2. С какво жънат и вършеят селяните?

Какви житни растения виреят във вашата страна? С какви сечива и машини се обработва земята във вашата страна?

II. What is the moral of the story *Пръзният житен клас*?

III. Write sentences with nouns used as subjects, of the verbs: *растѣ, цѣфтя, зрѣя*, and as objects of the verbs: *ора, сѣя, жъна, вършея*.

GRAMMAR

I. МИНАЛО СВЪРШЕНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ
(PAST PARTICIPLE PERFECTIVE)

1. Formation

Минало свършено деятелно причастие is formed by means of минало свършено време plus the suffix -л, which is used instead of the personal ending -х for the 1st pers. sing. минало свършено време.

Минало свършено деятелно причастие has the endings -а for the feminine, -о for the neuter and -и for the plural.

Ist pers. sing. сегашно време	Минало свършено време	Suffix	Минало свършено деятелно причастие	Feminine and neuter gender	Plural
узрѣя цѣфна работя натежа гледам	узрях цѣфнах работих натежах гледах	-л	узрял цѣфнал работил натежал гледал	узрѣла, узряло цѣфнала, цѣфнало работила, работило натежала, натежало гледала, гледало	узрѣли цѣфнали работили натежали гледали

Минало свършено деятелно причастие of verbs ending in -ох in минало свършено време

Ist pers. sing. сегашно време	Минало свършено време	Suffix	Минало свършено деятелно причастие	Feminine and neuter gender	Plural	Special cases of formation
четѣ наведѣ	чѣтох навѣдох	-л	чѣл навѣл	чѣла, чѣло навѣла, навѣло	чѣли навѣли	The consonants т, д drop out
изляза донеса река	излязох донесох рекох	-л	излязъл донесъл рѣкъл	излязла, излязло донѣсла, донѣсло рѣкла, рѣкло	излѣзли донѣсли рѣкли	ъ is inserted between the root of the verb and the suffix -л in the masculine forms

Remember

рѣкъл — рѣкла, рѣкло, рѣкли
but: казал — казала, казало, казали

Irregular Forms

сѣм — бил, била, билѣ, били
дойда — дошъл, дошла, дошлѣ, дошли
отйда — отишъл, отишла, отишлѣ, отишли
растѣ — расъл, расла, раслѣ, расли
мога — могъл, могла, моглѣ, могли

Минало свършено деятелно причастие changes in gender and number and takes articles in the same way as adjectives.

Examples:

Узрѣният клас е жълт.

Радвам се на узрѣлия клас.

Тѣ минават край узрѣлата нива.

Миналото лято нивите узрѣха по-рано.

Натежалите класовѣ се навѣждат към земята.

2. Usage

Минало свършено деятелно причастие is used:

a) As an attribute.

Example: Носи се мирис на **цъфнали** цветя.

b) To form compound tenses.

II. МИНАЛО НЕОПРЕДЕЛЕНО ВРЕМЕ (THE PRESENT PERFECT TENSE)

1. Formation

Минало неопределено време has compound forms. It is formed by means of сегашно време of the verb *съм* and минало свършено деятелно причастие of the main verb.

с ъ м

	Positive	Interrogative
Sing.	1 p. аз съм бил (-а, -ò) 2 p. ти си бил (-а, -ò) 3 p. той е бил тя е била то е било	бил (-а, -ò) ли съм бил (-а, -ò) ли си бил ли е била ли е било ли е
Plur.	1 p. ние сме били 2 p. вие сте били 3 p. те са били	били ли сме били ли сте били ли са
	Negative	Negative-Interrogative
Sing.	1 p. не съм бил (-а, -ò) 2 p. не си бил (-а, -ò) 3 p. не è бил не è била не è било	не съм ли бил (-а, -ò) не си ли бил (-а, -ò) не è ли бил не è ли била не è ли било
Plur.	1 p. не сме били 2 p. не сте били 3 p. не са били	не сме ли били не сте ли били не са ли били

ч е т а

	Positive	Interrogative
Sing.	1 p. аз съм чёл (-а, -о) 2 p. ти си чёл (-а, -о) 3 p. той е чёл тя е чела то е чело	чёл (-а, -о) ли съм чёл (-а, -о) ли си чёл ли е чела ли е чело ли е
Plur.	1 p. ние сме чели 2 p. вие сте чели 3 p. те са чели	чели ли сме чели ли сте чели ли са
	Negative	Negative-Interrogative
Sing.	1 p. не съм чёл (-а, -о) 2 p. не си чёл (-а, -о) 3 p. не è чёл не è чела не è чело	не съм ли чёл (-а, -о) не си ли чёл (-а, -о) не è ли чёл не è ли чела не è ли чело
Plur.	1 p. не сме чели 2 p. не сте чели 3 p. не са чели	не сме ли чели не сте ли чели не са ли чели

Note. The polite form of минало неопределено време is expressed by means of the plural form of the participle.

Examples:

Вие сте **работили** много, другарю професор.

Добрè **дошли**, другарко Петрова!

2. Word Order

a) The auxiliary verb *съм* stands:

Before the participle, if the sentence begins with some other word.

Examples:

Много **съм** чела.

Предй години те **са** ходили в чужбина.

After the participle, if the sentence begins with a verb.

Examples:

Чела съм много за изпит.

Ходили са в чужбина.

b) The interrogative particle *ли* stands between the participle and the auxiliary verb *съм*.

Examples:

Ти чела ли си?

Чела ли си?

Не си ли ходила в чужбина?

c) The negative particle *не* stands before the auxiliary verb *съм*.

Examples:

Аз не съм чела много по този въпрос.

Те не са ходили в чужбина.

d) The short forms of pronouns and the reflexive personal pronouns *се*, *си* stand after the auxiliary verb *съм*.

Examples:

Аз съм я чела.

Ние сме ги питали.

Ти си се облякла.

Вие сте си облели новите ризи.

Облели ли сте се?

Exception. The short forms of pronouns stand before the auxiliary verb *съм* in the 3rd pers. sing.

Examples:

Тя ги е питала.

Той ви е търсил.

Той се е облякъл.

Питала ли ги е?

3. Usage

Минало неопределено време is used to denote an action which has taken place in the past, having a result in the present.

It corresponds partly to the Present Perfect Tense.

Examples:

Кооператорите са излезли на работа. (Те са на полето.)

Виж как гордо се е изправил този житен клас! (Класът е прав.)

Някой е взел учебника ми. (Учебникът ми го няма.)

Гостите са дошли в къщи. (Те са у нас.)

Differences between минало свършено and минало неопределено време

Минало свършено време	Минало неопределено време
The speaker is thinking of a definite moment in the past	The speaker is not thinking of a definite moment in the past
Скоро четох този роман. Миналата седмица пътувах из България. През 1962 г. той работи в завод.	Чел съм този роман. Пътувала съм из България. Той е работил в завод.
The action is witnessed by the speaker	The action is not witnessed by the speaker
Влакът пристигна. Кооператорите ожънаха нивите.	Влакът е пристигнал. Кооператорите са ожънали нивите.

GRAMMAR EXERCISES

1. Form минало свършено деятелно причастие of the following verbs:

пристигна, изкажа се, зрѐя, седна, настѣпя, заспя.

2. Use the participles in exercise 1 as attributes to the nouns in bold type in the following sentences:

Инженерът посрѣща делегацията. — Докладчикът отговори на работника. — Децата браха ябълки. — Мъжът предложи мястото си на една жена. — Пролетта събужда природата. — Майката погледна детето.

Example: Инженерът посрѣща делегацията. Инженерът посрѣща пристигналата делегация.

3. Make the following sentences interrogative, negative and negative-interrogative:

Вие сте я посетили в болницата. — Тя го е купила. — Те са работили в завода. — Животните са излезли пред клетките си.

4. Put the verbs in brackets in минало неопределено време:

Никола не се обажда по телефона. (Изляза) от къщи. — Радка не намира книгата на рафта в библиотеката. Някой я (взема). — Преди

тук имаше воденица. На мястото на воденицата те (построй) електростанция. — Другарят Георгиев е съдия. Той (следвам) право. — Сега е есен. Овощните дръвчета (натежа) от плод. — Портмонето ми не е в чантата. Аз го (забравя) на масата. — В стаята не свети. Тя (легна си).

Example: Никола не се обажда по телефона. (Изляза) от къщи. — Никола не се обажда по телефона. Излязъл е от къщи.

ПЕТДЕСЕТ И ШЕСТИ УРОК

Минало неопределено време
във въпросителни и отрицателни изречения
Минало неопределено време
в подчинени изречения

В ТРУДОВО-КООПЕРАТИВНОТО ЗЕМЕДЕЛСКО СТОПАНСТВО

В края на май група студенти посещават едно трудово-кооперативно земеделско стопанство (ТКЗС) в Северна България. Няколко кооператори ги посрещат и всички заедно тръгват към стопанския двор.

Студентите завързват приятелски разговор с кооператорите.

— Много пъти сме слушали за вашето стопанство. И все хубави неща сме чували. Когато **сте** го **основа**ли?

— Основахме го в 1945 година. То е едно от първите в страната ни.

— Научихме, че вашето ТКЗС **е спечелило** съревнованието в пролетната сеитба. Какво **сте засели** тук?

— Тук засяхме бяла пшеница и ръж, а там — памук и коноп.

— А ето и ягоди. Колко много лехи! — възкликва една студентка. — **Вие не сте ги обрали.**

— **Не сме започнали** още беритбата.

Гостите влизат в стопанския двор. Кооператорите им показват краветофермата, свинетофермата, оборите, хамбарите, работилниците. Тук се отглеждат много животни: коне, овце, свине, птици.

— Къде е зоотехникът? — питат студентите.

— Мисля, че **е отишъл** в града — отговаря бригадирът.

Селските стопани дават обяд на гостите.

Студентите обещават, че ще дойдат през лятото на бригада за жътвата и вършитбата.

Notes on the Text

1. Завързвам разговор. — To start a conversation.
2. Спечелвам съревнованието. — To win the competition.
3. Давам обяд. — To give a lunch.

EXERCISES

- I. Describe the fields in May.
- II. Describe the yard of a co-operative farm.
- III. Retell the conversation between the farmers and the students.
- IV. Write cognate nouns for the following words and use them in sentences: сея, беря, жъна, вършея, добивам, изкласявам, миряша.

ПЛОДОВЕ

череша

ягода

слива

круша

праскова

зарзала

орех

дѝня

пѝлеш

ЗЕЛЕНЧУЦИ

лѝк

домѝт

чѝшка

ѝатладжѝан

чѝсѝн

крѝставица

зелѝн фасѝл

картѝфи

мѝрков

зелѝ

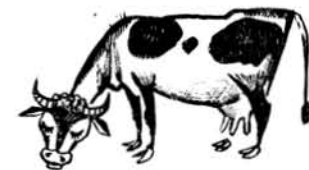
ДОМАШНИ ЖИВОТНИ И ПТИЦИ

кѝтка

кѝн

крѝва

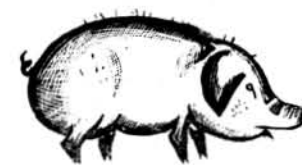
овѝа

ѝгне

козѝа

свинѝа

зѝек

петѝл

кѝкѝшка

пѝле

патѝца

гъска

пуйка

GRAMMAR

I. МИНАЛО НЕОПРЕДЕЛЕНО ВРЕМЕ IN INTERROGATIVE AND NEGATIVE SENTENCES

In interrogative and negative sentences минало неопределено време is mainly used when stress is laid on the result of the action.

Examples:

Когà **сте основàли** стопанството?

Каквò **сте засели** тук?

Не смè започнали още беритбата.

Нивите още **не сà узрели**.

Note. The participle is often omitted in negative answers.

Examples:

Хòдили ли сà в кооперативното стопанство?

— **Не сà.**

Не стè ли започнали беритбата?

— **Не смè.**

II. МИНАЛО НЕОПРЕДЕЛЕНО ВРЕМЕ IN SUBORDINATE CLAUSES

Минало неопределено време is used in subordinate clauses after the verbs *мисля, зная, казвам, научавам, разбирам, усещам*. It denotes actions completed before the action in the main clause.

Examples:

Научихме, че вашето ТКЗС (ТеКеЗеСе) е спечелило съревно-
ванието.

Мисля, че е отишъл в града.

GRAMMAR EXERCISES

1. Open the brackets and put the verbs in минало неопределено време. Replace the nouns in bold type by personal pronouns:

Студентите (помогна) на кооператорите по жътвата. — Касиерката (да) на Виктор белѝжка. — Виктор (обу)я новите обу̀вки. —

Аз (в̀рна) книгата в библиотеката. — Тя (облекà) палтòто си. — Бòтев (напиша) стихотворението „Борба“. — К̀лнерът в̀че (поднесà) на Никòла и Виктòр яденето. — Преподавателят (преведà) т̀кста на студентите.

Example: Студентите (помогна) на кооператорите по жътвата. Студентите сà им помогнали.

2. Open the brackets and put the verbs in минало свършено време or минало неопределено време.

РАЗГОВОР

Стèфан: Здравей, Радке, къде (хòдя)?

Радка: (Хòдя) в пòщата.

Стèфан: Нòсиш колèt, каквò (получа)?

Радка: Мàма ми (прàтя) новогодишен подарък. А ти къде (с̀м)?

Стèфан: (С̀м) на кино. (Глèдам) б̀лгарския филм „Цàр и генерàл“. Ти (глèдам) ли го?

Радка: Още не гò (глèдам).

Стèфан: Каквò нòво има? Научих, че ти (ом̀жа се).

Радка: Дà, (ом̀жа се).

Стèфан: Честитò, Радке.

Радка: Благодаря, и на тебе пожелавам да се ожèниш скòро.

ПЕТДЕСЕТ И СЕДМИ УРОК

Минало страдателно причастие

ВАСИЛ ЛЕВСКИ

Левски имаше среден ръст, сини очи и руса коса. Лицето му беше изпито от непрестанна мисъл, но се оживяваше от една постоянна веселост. Странно! Тоя момък, който проповядваше опасната мисъл за свобода, за борба, за смърт, имаше весел нрав. Той беше голям песнопоец. Неведнаж горите на Стара планина са еквили от гласа му.

Но когато беше потребно, ставаше друг. Погледът му добиваше сериозно изражение, гласът му ставаше твърд; словото му вълнуваше, убеждаваше.

Попитаха го един път селяните от Софийско:

— Бая Василе, когато се освободи България, кой ще стане цар?

— Ако се бием с турците само за цар, ние сме глупци. И сега си имаме султан. На нас ни трябва не господар, а свобода и човешко равенство — отговори Левски **навъсен**.

— Ами ти каква служба ще вземеш тогава? Пада ти се най-първата.

— Никаква. Ще йда у други **поробени** и **потиснати** народи и ще правя това, което правя сега.

И той говореше сериозно.

Апостолът беше безстрашен до явно рискуване на живота си. В Сопот имаше тайно комитетско събрание. Ненадейно се озовава един **преоблечен** турски шпионин и сяда. Всички мълчат, но гостът не си отива. Левски кипва, става, залепя му плесница и изревава **ядосан**:

— Навън, подлец!

— Как? С какво право удряш? — пита **обърканият** господин.

— Навън! Иди ни предай на турците. Аз съм Левски!

Цялото събрание потрепера от ужас при тия думи.

— Не се бойте — каза Левски спокойно. — Аз съм **увěřен**, че тоя предател нищо не ще смее да направи.

Разискванията продължиха. Никой не дойде да ги безпокой.

По Ив. Вазов

Notes on the Text

1. Вземам (заемам) служба. — To occupy a post.
2. Залепям някому плесница. — To slap s.o. in the face.
3. С какво право? — What right have you?
4. Потрепервам от ужас. — To tremble with horror.

EXERCISES

I. Describe Levsky's appearance.

II. Retell the conversation between Levsky and the peasants.

III. Describe what happened at the committee meeting.

IV. Describe Levsky's character.

V. Add suitable adjectives to the following nouns and write sentences with them:

прав, народ, събрание, лице, мисъл.

VI. Find cognate words for:

опасен, свобода, равенство, поробен, човешки.

GRAMMAR

МИНАЛО СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ (THE PAST PARTICIPLE PASSIVE)

1. Formation

Минало страдателно причастие is formed by means of минало свършено време. The endings for минало свършено време are replaced by the suffixes **-н, -ен, -т**.

Ist pers. sing. сегашно време	Минало свършено време	Suffix	Минало страдателно причастие	Endings for fem. and neut. gender	Plural endings	
ядосам	ядосах	-н	ядосан	-а, -о	-и	
разкажа	разказах		разказан	-а, -о	-и	
напиша	написах		написан	-а, -о	-и	
преоблека	преоблякох	-ен	преоблечен	-а, -о	-и	
прочета	прочетох		прочетен	-а, -о	-и	
поробя	поробих		поробен	-а, -о	-и	
потисна	потиснах	-т	потиснат	-а, -о	-и	Verbs ending in -нах in минало свършено време
бръсна	бръснах		бръснат	-а, -о	-и	
пия	пих		пит	-а, -о	-и	
изпия	изпих	изпит	-а, -о	-и	One-syllable verbs in минало свършено време and their derivatives	
чуя	чух	чут	-а, -о	-и		

2. Double Forms of минало страдателно причастие

пѣя	{	пѣн
		пѣт
посѣя	{	посѣн
		посѣт
нагрѣя	{	нагрѣн
		нагрѣт

Минало страдателно причастие changes in gender and number and takes articles in the same way as adjectives.

Examples:

Обърканият господин попита: „С какво право удряш?“

Той говори с **непознатия** мъж.

Левски се бореше за свободата на **поробената** родина.

България изнася **прочутото** грозде „Болгар“.

Поробените народи се борят за свобода.

3. Usage

Минало страдателно причастие is used:

a) As an attribute.

Example: Ненадейно на събранието се озова един **преоблечен шпионин**.

b) For the formation of Passive Voice.

Example: Книгата е **прочетена** от всички.

GRAMMAR EXERCISES

1. Write the verbs from which минали страдателни причастия have been formed in the following sentences:

Трябва да повтаряте **заучените** думи. — Мечтата на човека да лети в космоса е **осъществена**. — Закърпете **скъсаната** дреха. — **Измореният** пътник спря да си почине. — Дайте **скритите** предмети. — **Изкпаното** дете спи. — Дворът е **пометен**.

2. Form минали страдателни причастия from the verbs in brackets:

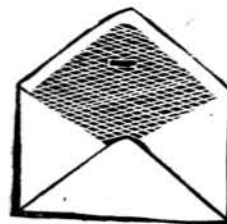
Ботев е (изключа) от гимназията за революционна дейност. — Намерихте ли (загубя) неща? — Мисата е (сложа). — Трябва да върнете (прочетя) книга в библиотеката. — Нивата е (засея) с пшеница. — Този блок е (изоран) с трактор. — Ще продължим делото на (убия) герой. — Децата играят около (украся) елха. — (Прочуя) артист изпълнява главната роля. — Роклята Ви е (ушия) много добре. — Момчето поздравява всеки (срещна) другар. — Ще довърша (започна) работа.

3. Form минали страдателни причастия from the following verbs and use them in sentences:

построя, излекувам, изплетя, разбера, обуя, получа, измия, ожъна, победя, наградя.

ПЕТДЕСЕТ И ОСМИ УРОК

Образуване на прилагателни имена с наставки
Определение

плик

пощенска марка

пощенска картичка

телеграма

колѣт

В ПОЩАТА

Радка получи **пощенски** запис от баща си. „Ще изтегля парите и ще направя **някои** покупки. Ще купя на **чичовия** плавник играчка“ — каза си тя и се упъти към **Централната софийска** поща.

След десетина минути Радка влезе в **първата** зала на **пощата**. От **двете** страни на **залата** има гишета с **табелки**. **Игривите** очи на **девйката** се спряха на **надписите** „Писма до поискване“, „Спестовна каса“, „Спорт Тото“ и др. Тя застана пред **гишето** за **пощенски** **записи**. Тук имаше **доста** хора и тя **трябваше** да чака. **Доиде** **нейният** ред. **Пощенският** служител ѝ **изплати** **стойността** на **записа** и тя **излезе** от **залата**. В **коридора** **срещна** **Стѣфан**.

— Здравей, Радке, къде отиваш?

— Отивам да **подам** **поздравителна** телеграма на **нашите** за **Нова година**. **Току-що** **получих** **пари** от **тях**.

— О, това е **хубав** **новогодишен** подарък! — **отвърна** **Стѣфан**.

— А ти какво правиш **тук**? — **запита** го **тя**.

— Трябват ми листове и пликосе за писма, илюстрирани картички, изгледни от Сѳфия. Налї знаеш, ймам приятели навсякъде по света, трябва да им честитя Нѳва година.

— Хубаво, но не забравяй да поздравяш и приятелите си в Сѳфия, Стѳчо — пошегува се Радка и се отправи към телеграфното отделение. Влезе вѳтре и се спря пред едно гише. Там ймаше куп бланки. Взѳ една и я попълни:

Велико Търново
Коларовска 23
Стоян Иванов

Честита Нѳва година. Сърдечни благопожелания.

Радка

Подател: Радка Стоянова, Шипка 26, Сѳфия

Радка подѳде телеграмата на служителката, плати, получи разписка и трѳгна към изхода на пощата. Там йма много пощенски кутїи с надписи: „Писма за Сѳфия“, „Писма за провинцията“, „Писма за чужбина“, „Писма с въздушна поща“, „Бърза поща“ и др. Тя пусна в кутїята „Писма за чужбина“ затворено писмо и излезе от пощата.

Notes on the Text

1. Изтеглям пари от пощата. — To draw money out of the post office.
2. Права покупка. — To do some shopping.
3. Йдва мѳят ред. — My turn comes.
4. Нашите. — My family, my people.
5. Трябва ми... (трябват ми...) — I need...
6. Навсякъде по света. — All over the world.
7. Попълвам бланка. — To fill in a form.
8. И други (и др.). — And so on.

Additional Vocabulary

Пощенски клѳн, обикновѳно писмо, препорѳчано писмо, писмо с обратна разписка, обикновѳна телеграма, бърза телеграма, колѳт, пощенски раздавач.

Подѳвам телеграма. Изпращам пари с пощенски запис. Получѳвам писмо (телеграма, колѳт).

EXERCISES

I. Retell the text according to the following plan:

1. Радка пред гишетѳ за пощенски записи.
2. Радка в телеграфното отделение.
3. Пред изхода на пощата.

II. Write a telegram.

III. Add suitable adjectives to the following nouns and use them in sentences: писмо, картичка, марка, поща.

IV. Add suitable verbs to the following nouns and use them in sentences: бланка, запис, телеграма, пощенски раздавач.

GRAMMAR

I. FORMATION OF ADJECTIVES BY MEANS OF SUFFIXES

Most adjectives are formed by means of nominal or verbal stems plus a suffix.

Suffixes	Examples
-ав	хубав подарѳк, корав хляб
-ив (-лив)	игриви очї, щастлив живот
-ен (-нен)	сърдечен поздрав, чуждестранен вѳстник
-ски (-шки)	софийска улица, войнишка пѳсен
-овит	ветровито време, шеговит разказ
-ов (-ев)	плѳдов сѳк, слънчев ден
	чїчов син, Любчова тетрадка
-ин	Радкин баща

II. THE ATTRIBUTE

There are two kinds of attributes: attributes which agree in gender and number with the noun which they qualify and others which don't. Attributes which agree in gender and number are adjectives, numerals, participles and pronouns.

Examples:

Подѳвам бърза телеграма. (Каква телеграма?)

Радка влезе в първата зала. (Коя зала?)

Трябват ми марки за две писма. (Кѳлко писма?)

Йдва нейният ред. (Чий ред?)

Блестящи витрини привличат погледите на минувачите. (Какви витрини?)

Радка пусна в кутїята затворено писмо. (Какво писмо?)

Attributes which don't agree in gender and number are nouns with prepositions (rarely without prepositions), short forms of personal pronouns and adverbs.

Examples:

Тѳй пѳе сѳк от ябълки. (Какъв сѳк?)

Там се продават пликосе за писма. (Какви пликосе?)

Служителката изплати записа й. (Чий запис?)

Радка получи пари от баща си. (Чий баща?)

Там ймаше доста хѳра. (Кѳлко хѳра?)

Тя видя куп бланки. (Кѳлко бланки?)

Remember

Любчова тетрадка	— тетрадка на Любчо
Радкин баща	— баща на Радка
ягодов конфитюр	— конфитюр от ягоди
шоколадова торта	— торта с шоколад

1. Uses with Articles

Attributes which agree in gender and number take articles when they qualify a definite object.

Examples:

Отивам в **пощата**. — Отивам в **Централната** поща.
Купувам марки за **писмата**. — Купувам марки за **двете** писма.

In case of two or more than two attributes only the first one takes an article.

Examples:

Отивам в **Централната** *софийска* поща.
Купувам марки за **двете** *затворени* писма.

Attributes which do not agree in gender and number usually don't take an article after the prepositions *за, от, с, по, без*.

2. Word Order

Attributes which agree in gender and number stand usually before the word which they qualify.

Attributes which don't agree in gender and number stand usually after the word which they qualify.

Attributes which agree in gender and number with the noun which they qualify

Attributes which don't agree in gender and number with the noun which they qualify

Радкинте родители живеят във Велико Търново.
Получих **новогодишен** подарък.

Родителите на Радка живеят във Велико Търново.
Получих *подарък* за **Нова** година.

GRAMMAR EXERCISES

1. Put questions to the attributes in the following sentences and state what parts of speech they are:

Радкинните родители не живеят в София. — В завода работят много шлосери. — Ще имам изпити през първия семестър на учебната година. — Той чака на телефона две-три минути. — Тя подаде телеграмата си в пети пощенски клон. — Тук продават хубави детски

играчки. — Неговият вуйчо е професор. — Подвигът на Ботев ни служи за пример.

2. Rewrite the following phrases using a preposition and noun instead of the adjective. Pay attention to the preposition:

ягодов компот, текстилен магазин, Румянкин баща, картофено пюре, супена лъжица, Любчов брат, винена чаша.

Example: ягодов компот — компот от ягоди.

3. Use the nouns in the right-hand column as attributes to the nouns in the left-hand column and make sentences with them. Pay attention to the correct preposition:

кърпа	— лице	месò	— ориз	упражнение	— граматика
група	— студенти	ваза	— кристал	рожден ден	— Петър
кутия	— цигари	събрание	— работници	букет	— цветя

Example: кърпа — лице — кърпа за лице.

ПЕТДЕСЕТ И ДЕВЕТИ УРОК

Глаголни представки

КЪМ РОДНИЯ БРЯГ

Наближаваше решителната минута. От парахода „Радёcki“ се виждаше българският бряг. Четниците се раздвижиха. Обхвана ги нетърпение и безпокойство. Ботев отвори кюфара си, извади войводските си дрехи, облече се, препаса сабя и сложи астраганен калпак със златно лъвче отпред. Той изсвири с рог и извика: „На оръжие, момчета!“ В парахода настана шум. Четниците наскочиха, бързо облякоха въстанически дрехи, грабнаха оръжие, събраха се и се стройха. Тё гледаха войводата с любов и възхищение. Той стоеше горд и величествен, огнените му очи вдъхваха смелост и уважение.

Ботев каза:

— Нека дойде комендантът при мене!

Двама четници доведоха капитана.

— Господин капитане — обърна се решително към него Ботев. — Аз имам честта да бъда войвода на двеста души смели юнаци. Ние отиваме да се бием и да мрем за свободата на своя поробен народ. Оставете парахода под моё разпореджане. Ще ни заведёте на българския бряг, където Ви посоча. Тук се слюша моята воля, сегà аз съм капитан!

Развълнуван от пламенните думи на войводата, капитанът отговори:

— Имам чест да Ви се представя: капитан на парахода „Радёcki“.

Двѣмата капитѣни си подѣдоха рѣцѣ. Разбрѣха се.

Бѣтев се обѣрна към свѣите другѣри:

— Знѣмето! Врѣме е да се развѣе над великата славянска рекѣ!

Знаменѣсецѣт развѣ зелѣното копрѣнено знѣме. Чѣтнициите свѣлиха калпѣците си, пѣтнициите снѣха шѣпки.

— Да живѣе Бѣлѣгѣрия! — вѣкаха момѣците и глѣдаха просѣлзѣени бѣлѣгѣрската свѣтѣня.

Парахѣдѣт се прибрѣлѣжавѣше вѣче до сѣло Козлодѣй. Бѣтев дѣде знѣк и капитѣнѣт спрѣ „Радѣцки“ на бѣлѣгѣрския брѣг. Прѣв скѣчи вѣйвѣдата, а след нѣго знаменѣсецѣт и чѣтнициите. Всѣчки колѣничиѣха и целѣунаѣха скѣпѣтата рѣдна земѣя, коѣто отѣваѣха да освѣбѣдѣят. Бѣтев дѣржѣ пламенѣно слѣво.

„Радѣцки“ бѣвно се отдѣлѣи от брегѣ. Чѣтнициите дѣлго вѣкаха „урѣ“. Пѣсле с развѣто знѣме потѣглиѣха след вѣйвѣдата към Врѣчанския Балкѣн. Над порѣбенѣтата бѣлѣгѣрска земѣя се понѣсе тѣхнѣтата бунтѣвническа пѣсен.

По Захѣри Стоѣнов

Notes on the Text

1. Обхѣща ме нетѣрпѣние. — To be seized with impatience.
2. На орѣжие! — To arms!
3. Вдѣхвам смѣлѣст (уважѣние). — To inspire courage (respect) in s.o.
4. Под мѣе разпорѣждане. — Under my command.
5. Ймам чѣст да... — I have the honour to...
6. Врѣме е да... — It is time to...
7. Дѣвам знѣк. — To give the sign.
8. Да живѣе Бѣлѣгѣрия! — Long live Bulgaria!
9. Дѣржѣ слѣво. — To make a speech.

Synonyms

рѣшѣтелен — вѣжен	потѣглям — трѣгвам
момѣк — младѣж	бунтѣвнически — рѣволюциѣнен
пламенѣн — горѣш	снѣмам — свѣлям

EXERCISES

I. Retell the lesson according to the following plan:

1. Бѣтев и чѣтнициите му при наблѣжавѣне на бѣлѣгѣрския брѣг.
2. Рѣзговорѣт междѣ двѣмата капитѣни.
3. Чѣтата пред знѣмето.
4. На рѣднѣя брѣг.

II. Describe Botev's appearance and character.

III. Describe an exploit of some of your national heroes.

IV. Make sentences using the following phrases:

врѣме е да . . . , дѣржѣ слѣво (рѣч), обхѣща ме нетѣрпѣние, вдѣхвам смѣлѣст.

Бѣтевѣта чѣта на бѣлѣгѣрския брѣг

GRAMMAR

VERBAL PREFIXES

Prefixes are used to form verbs from other verbs, nouns or adjectives.

Pre-fixes	Meanings of the prefixes	Basic word	Derivative	Examples
в-	Movement into	— дъхам	вляза вдъхам	Любчо и Румяна влязоха в Зоологическата градина. Огнените му очи вдъхваха смелост и уважение.
из-	Movement out of	вадя	извадя	Ботев извади войводските си дрехи и се облече.
за-	Removal	воя —	завадя заляза	Ще ни заведете на българския бряг. Слънцето залезе рано.
от-	Separation or removal	деля	отделя	„Радещки“ бавно се отдели от брега.
до-	a) Movement towards the speaker or an object b) Adding to	воя плащам	доведя доплащам	Двамата четници доведоха капитана. Гражданинът купи допълнително захар и доплати на касата.
раз-	Action in different directions	воя	развадя	Знаменосецът развя зеленото знаме.

Pre-fixes	Meanings of the prefixes	Basic word	Derivative	Examples
с-	a) Movement towards one centre and assembly	бера̀	събера̀	Четниците се събра̀ха около войводата.
	b) Movement downwards	—	снѐма	Пътниците снѐха шапки.
пре-	a) Movement across a special place or at a definite moment	минавам ка̀рам	преминавам прека̀рам	Ботев премина Дунава със своята чѐта. Ботев прека̀ра известно време в Румъния.
	b) Repeated action	облека̀ се	преоблека̀ се	Работникът се върна от работа, преоблѐче се и излѐзе.
	c) Excessive action	ям	преям	Яденето на обѐд бѐше много вкусно и ние преядохме.
при-	a) Approach towards s.th.	—	приближа̀ (се)	Параходът се приближаваше към село Козлодуй.
	b) Weak action	—	притвѐря	Притвѐрих вратата.
над-	Movement over s.th.	пиша	надпиша	Любчо надписа красиво тетрадка̀та си.
по-	Movement on the surface of s.th.	но̀ся (се)	понѐса (се)	Параходът Радѐчки се понѐсе по реката̀.
под-	a) Movement under s.th.	крепя̀	подкрепя̀	Вярата в побѐдата подкрепя Ботев и Левски в борбата̀.
	b) Change in the quality	млад	подмладявам	Плодовете и чистият въздух подмладяват човека̀.

Note. The stem of some verbs with prefixes cannot always be defined.

Examples: снѐма, вляза, разбера̀, отвѐря, etc.

GRAMMAR EXERCISES

1. Form verbs by means of the prefixes *до-, за-, из-, по-, през-, раз-, с-* and write sentences with them.

2. Form derivatives from the following verbs by means of prefixes and use them in sentences.

говѐря, обѐя, метà, шия, копая.

3. Form verbs with opposite meanings by using prefixes:

дока̀рам, влизам, изнесà, зачѐта̀, закова̀, доведà, надпиша, заработя.

4. Underline the prefixes of the verbs you know in the following text and explain their meanings:

ЧОВЕКЪТ

Човекът надминава другите животни по ум, който го прави по-горен от всички. Той подчинява цялата природа на волята си. Преследва и изтрѐбва ония, които му пакостят. Закрѐля и размножава всичко, което го ползува. Промѐня пустините в цѐфтящи поляни и плодородни ниви. Надвѐва морѐто, става господар на огъня и го използва. Всичко това човек дължи на благородните качества, с които го е надарѐла природата.

Петко Р. Славѐйков

ШЕСТДЕСѐТИ УРОК

Приложение

ПЛУВЕЦ

Пионерът Добри Средногорски бѐше на лагер в курорта „Слънчев бряг“ до град Несебър. Един ден той се върна в лагера изморѐн и лѐко зачервен. Лекарят го погледна и попита разтревожено:

— Къде бѐше цели два часа?

— Учих се да плувам.

— Но това е опасно! Може да се удавиш.

— Е, който се страхува от мѐчки, не ходи в гората — отвѐрна Добри. — Който е на морѐ, трябва да се научи да плува.

Доктор Иванов се усмихна:

— А кой те учи да плуваш?

— Дядо Фѐлип, старият лодкар.

Колко много научи Добри от този опитен лодкар! Всеки ден те плуваха. Пионерът участва дори в състезанията по случай празника на българския флот.

Три дни преди Добри да се завърне от летуването, баща му прочете във вестник „Спорт“: „В състезанията участва и тринайсетгодишният пионер Добри Средногорски. Той излезе пръв между младите състезатели-плуви.“

По Кр. Белев

Notes on the text

1. На лагер съм. — Be at camp.
2. На морѐ. — At the seaside.
3. По слѹчай. — On the occasion of.
4. Излизам пръв. — To come out first.

РАЗГОВОР НА ПЛЪЖА

Мария: Здравей, Радке, откога си във Варна?

Радка: Вече трети ден съм тук. Преди това имах карта за почивна станция в Несебър. Там прекарах две седмици.

Мария: Колко си почерняла! Какъв хубав бански костюм имаш!

Радка: Пек се на слънце доста, а и морският въздух ми действа добре. Пък и в летовището всичко беше много хубаво: чисти, светли стаи, вкусна храна, режим, спортване.

Мария: Това се казва истинска почивка на морѐ. Догодина и аз ще търся карта за някой почивен дом или морски санаториум.

Радка: А как прекарваш тук? Имаш ли приятна компания?

Мария: Да. Срещнах много приятелки и приятели. С тях ходим на „Златните пясъци“, в курорта „Дружба“. Почти всяка сутрин сме заедно на плажа, а вечер често ходим в казиното да танцуваме. Утре ще отидем за един ден с параход в Балчик. Искаш ли да дойдеш с нас? Ще ни чакаш на малкия пристан сутринта в 8 часа.

Радка: Благодаря, ще дойда с удоволствие.

EXERCISES

- I. Ask questions on the text and answer them.
- II. Learn the dialogue *Разговор на плажа* by heart.
- III. Write a composition on *Къде ще прекарам лятната ваканция*.

GRAMMAR

THE APPPOSITION

Appositions are nouns used without prepositions to qualify some other nouns.

Examples:

Запознах се на лагера с една студентка-кубинка.

Denotes nationality

Курортът „Слънчев бряг“ на Черно морѐ

Добри отиде при доктор Иванов.
Автор на този научен труд е професор Георгиев.

Denotes profession or title.

Добри се научи да плува от дядо Филип.

Noun denoting a relative used before a proper noun.

В състезанията участва и пионерът Добри Средногорски.

Proper noun standing after a common noun used with an article.

Добри беше на лагер в град Варна.

Geographic name used before a proper noun.

Живее на улица „Шипка“.
Близко до нас е книжарница „Вапцаров“.
Той получава вестник „Спорт“.

Names of streets, quarters, organizations, magazines, newspapers, works of literature.

Добри излезе пръв между младите състезатели-плувци.
Те влязоха във вагон-ресторанта.

Character of the object; purpose.

Note. Names of streets, quarters, organizations, works of literature, newspapers and magazines used as appositions are put in quotation marks.

Example: Научих наизуст стихотворението „Йохан“ от Смирненски.

Common nouns used as appositions to other common nouns are separated by means of hyphens.

Example: Гагарин е летец-герой.

GRAMMAR EXERCISES

1. Underline the appositions in the following sentences and add the necessary punctuation marks:

Реката Тунджа е приток на Марица. — Аз чета списание Септември и вестник Литературен фронт. — Секретарят на Писателския съюз Петров изнесе доклад. — Дядо Никола има много внуци — Гроздето Болгар е много сладко. — Любчо учи в училище Елин Пелин. — Реката Янтра тече в Северна България. — Аз говоря от телефон автомат. — Баща му е майстор шивач. — Ботев е поет революционер. — Те живеят на площад Ленин. — Прочете ли стихотворението Борба от Ботев? — Тя е майка героиня. — Те са ученици отличници. — Ще за-

кѹсим в сладкарница Студѣнтска срѣща. — Брат ми работи в завод Георги Димитров.

2. Add appositions to the following nouns and make sentences with them: площад, Сѹфия, завод, филм, институт, връх, Иван, опера, Георгиев.

ШЕСТДЕСѢТ И ПЪРВИ УРОК

Сказуемно определение

НАРОДНА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ (НРБ)

(Географско описание)

Народна република България се намира в източната част на Балканския полуостров. Река Дунав е северната ѝ граница. На запад България граничи със Социалистическа федеративна република Югославия, на юг — с Гърция, на югоизток — с Турция, а източната ѝ граница е Черно море. В тези си граници тя заема около 111 000 квадратни километра площ.

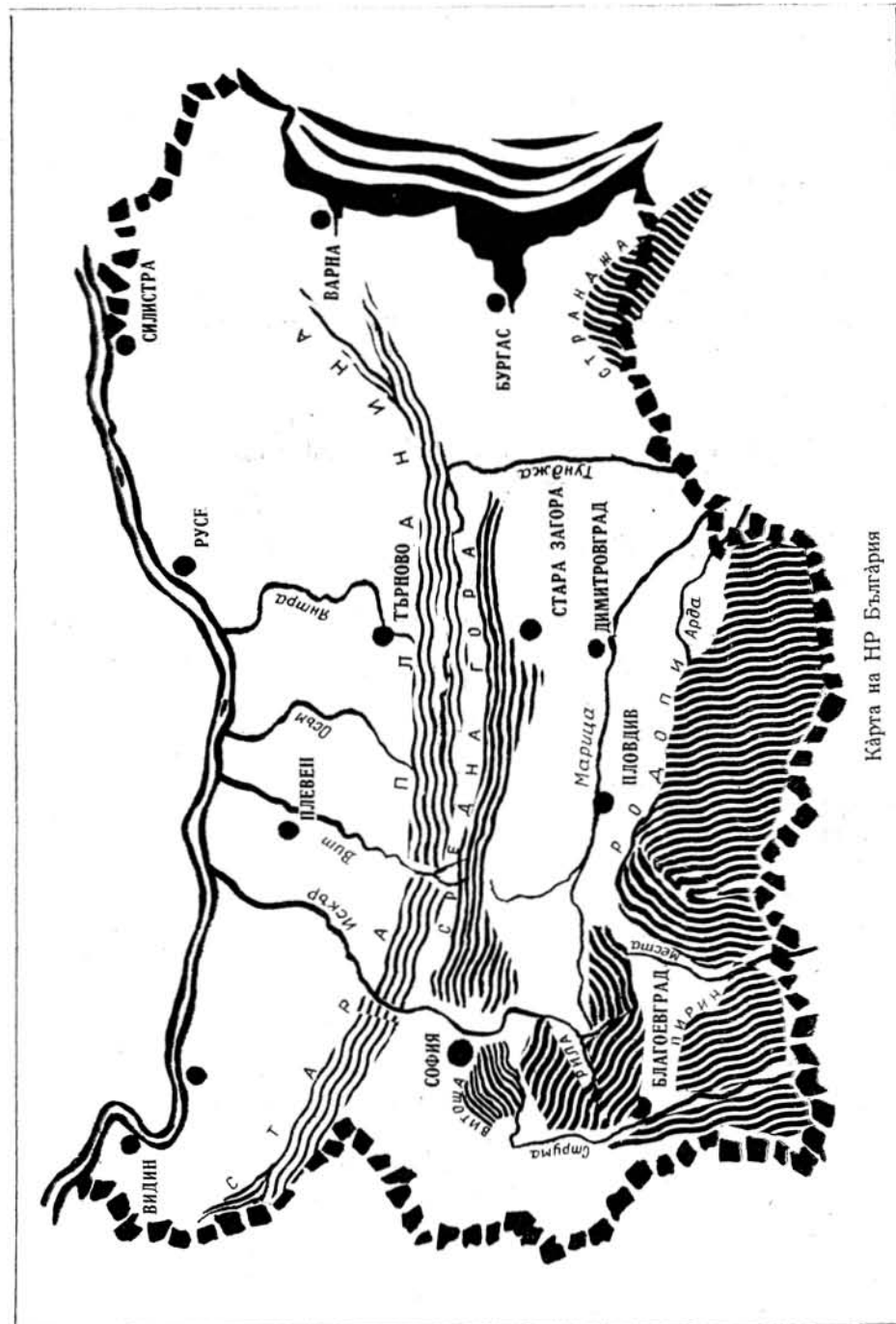
Повърхнината на България е разнообразна. Тук има обширни равнини и полета, китни долини, високи планини. От запад към изток, почти по средата на страната, се простира Стара планина (Балканът). Тя е най-дългата планина в България. Българският народ обича стария Балкан и го възпява в своите песни. На юг от Стара планина се издигат планините Средна гора, Родопите, Рила и Пирин. Рила е най-високата планина на Балканския полуостров. Най-високият връх на Рила е Мусала — 2925 м. Рила е величествена. Близко до София е Витоша, а в югоизточната част на България е Странджа планина.

Между Дунав и Стара планина се простира плодородната Дунавска равнина. Наричат я житница на България. Стара планина и Средна гора ограждат прочутата Розова долина. През май там цъфтят ароматни рози. От тях се произвежда известното в цял свят розово масло.

На юг, между Средна гора и Родопите, е слънчевата Тракийска низина. Напояват я река Марица и притоците ѝ. Марица извира от Рила и се влива в Бяло море. В Северна България текат Искър, Янтра, Вит и Осъм.

Климатът на България е умерено континентален.

В България се сеят житни растения, обработват се технически култури, отглеждат се разнообразни зеленчуци, зреят вкусни плодове. Земята е кооперирана. Обработка се с машини. В България се отглеждат коне, свине, овце, едър рогат добитък и птици, добиват се каменни въглища, олово, цинк, желязо, мед и петрол. На много места в страната бликат лечебни минерални извори — повече от 500.

Карта на НР България

България се слави не само като страна на розите, на тютюна, на едрото сладко грозде „Болгар“, на слънчевите черноморски летовища, но и като страна с бързо развиваща се промишленост.

България има над 8 000 000 жители.

София е столица на Народна република България. Други по-известни градове са: Пловдив, Русе, Плевен, Варна, Бургас и Димитровград. Велико Търново е стара столица на България. Град Велико Търново е разположен амфитеатрално над река Янтра.

В Народна република България усилено се строи социализъм. Всички граждани в страната имат равни права.

В България няма неграмотни.

Народна република България води миролюбива политика с всички страни в света.

Notes on the Text

1. В тези си граници . . . — Within these boundaries . . .
2. Страната заема площ от . . . — The country occupies an area of . . .
3. Славя се като . . . — Be famous for . . .
4. Разположен амфитеатрално. — Built amphitheatrically.
5. Имам равни права. — To have equal rights.

Additional Vocabulary

Местоположение, планинска верига, връх на планина, проход, залив. Конституция.

EXERCISES

I. Answer the following questions:

1. Какво местоположение има Народна република България? 2. С кой страни граничи тя? 3. Коя е източната ѝ граница? 4. Коя е северната ѝ граница? 5. Каква площ заема България и колко жители има? 6. Каква е нейната повърхнина? 7. Кой са планините и равнините в България? 8. Кой са най-известните реки? 9. Откъде извира и къде се влива река Марица? 10. Като каква страна е известна България? 11. Кой по-големи български градове знаете? 12. Какъв е климатът на страната? 13. Какви растения виреят в България? 14. Какви подземни богатства има тя? 15. Каква политика води българската държава?

II. Make a geographic description of your country.

III. Find synonyms for the following words:

процут, изграждам, равнина, грижа се, добивам.

IV. Add suitable adjectives to the following nouns and make sentences with them:

долина, равнина, планина, климат, богатство, роза.

V. Fill in the blanks with suitable verbs:

Там . . . сладки плодове. — На юг . . . Рила планина. — На север . . . Дунавската равнина. — В България . . . розово масло. — България . . . като страна на розите. — В Родопите се . . . много руди. — Кооператорите . . . нивите с машини.

Розовата долина

GRAMMAR

THE PREDICATIVE (СКАЗУЕМНО ОПРЕДЕЛЕНИЕ)

The predicative is a word (noun, adjective, numeral, pronoun) which completes the meaning of the verb by referring back to the subject or the direct object. It is an answer to the questions *какъв, кой, чий, колко* used with the predicate.

Attribute

Умерено континенталният климат е приятен. (Какъв климат?)

Predicative

Климатът на България е умерено континентален. (Какъв е климатът на България?)

The predicative stands usually after the auxiliary verb *съм*. It can be also connected with other transitive or intransitive verbs like: *ставам, изглеждам, наричам се, оказвам се, оставам, избирам, назначавам, преструвам се, славя се, влизам, излизам*, etc.

1. Predicative referring to the subject.

Examples:

Реката Дунав е северната граница на България.
Повърхнината на България е разнообразна.
Рила изглежда величествена.
Той се нарича Никола Христов.
Сестра му ще стане лекарка.
Те влязоха първи.

2. Predicative referring to the direct object.

Examples:

Наричат я житница на България.
Назначиха го главен инженер.

The predicative can also be used with prepositions.

Examples:

Смятат ги за умни.
България се слави като страна на розите.
Избраха го за председател на стопанството.
Децата се преструват на заспали.

Note. The predicative agrees usually with the subject or the direct object in gender and number.

Examples:

Земята е кооперирана.
Избраха ги за делегати на конгреса.

Remember

Град Велико Търново е разположен амфитеатрално.
But: Велико Търново е разположено амфитеатрално.

Uses with Articles

The predicative referring to the subject is very rarely used with the definite article. If the predicative is a noun in masculine gender, it takes the full article.

Example: Този е **ударникът** на завода.

If the predicative has an attribute, it is the attribute that takes the article.

Examples:

Стара планина е **най-дългата** планина в България.

Иван е **най-добрият** ми приятел.

The predicative used in polite forms:

Вие **инженер** ли сте?
Вие не сте **прав**.
Вие сте много **внимателна**.

GRAMMAR EXERCISES

1. Fill in the blanks with suitable predicatives:

Нашата страна е . . . . — Град Велико Търново е известен като . . . . — Той се връща от работа . . . . — Тя се нарича . . . . — Баща ми стана . . . . — Ще изберат брат ми за . . . . — Първи май е . . . . — Знанието е . . . . — Любчо и Никола са . . . . — Добри Средногорски е . . . . — След Девети септември 1944 г. земята стана . . . . — Сутрин излизам от къщи . . . . — Гагарин, Титов, Попович са . . . . — Ботев стана . . . .

2. Put the predicatives in agreement with the nouns which they qualify

Розовата долина е много (красив) през пролетта. — Жената поглъжда небето (загрижен). — Детето ще си легне (гладен). — Град Габрово е (известен) със своите фабрики. — Добри стана (тринайсетгодишен). — Гостите са (мой братовчед). — Левски и Ботев са (безсмъртен герой). — Четниците бяха (развълнуван).

3. Make sentences with the following verbs:

ставам, оказвам се, изглеждам.

Use predicatives referring to the subject.

4. Make sentences with the following verbs:

наричам, славя се, назначавам.

ШЕСТДЕСЕТ И ВТОРИ УРОК

Обобщителни местоимения
Минало предварително време

НА СТАДИОН „ВАСИЛ ЛЕВСКИ“

Вчера в София се състоя футболна среща между националния отбор на България и националния отбор на Франция за европейското първенство. Футболната среща се очакваше с голям интерес **от всекиго**. Около 50 000 зрители присъстваха на този мач, а стотици хиляди хора следяха играта по радиото или по телевизията.

Мачът започна в 15,30 часа. Още от 14 часа по улиците, които водят към стадиона, бързаха хора от **всякаква** възраст. Леките коли с мъка си пробиваха път между тях.

Моят приятел Петър е страстен любител на футбола. **Не бях** го виждал доста време, но преди два дни той ми се обади по телефона. **Беше** купил билети за **всячки** приятели. Уговорихме се да отида в деня на мача у тях да го взема.

В 15 часа в неделя позвъних на входната им врата. Отвори ми той. **Беше се обръснал, но не беше се още облякъл**.

Скоро излязохме и стигнахме до стадиона. Когато влязохме, повечето зрители **бяха** заели местата си, но нашите приятели още **не бяха дошли**.

След няколко минути на терена излязоха играчите. Чу се сигнал за започване.

Играта увеличаше, напрежението растеше. **Всяка** минута беше скъпа. Още две, още една до края на първото полувреме.

В миг топката влезе в мрежата на френския отбор.

— Го-о-ол! Вкараха гол!

Всеки викаше, свикаше, ликуваше. Във въздуха хвърчаха шапки. Първото полувреме завърши с резултат 1:0 за българския отбор. Пет минути преди края на футболната среща френските футболисти изравниха резултата и мачът завърши с резултат 1:1.

Всячки напуснаха стадиона много оживени. Ние дълго коментирахме играта.

Notes on the Text

1. Състой се футболна среща (играе се мач). — A football match takes place.
2. Очаквам с интерес. — To expect with interest.
3. Пробивам си път. — To make one's way.
4. Вкарвам гол. — To score a goal.
5. Изравнявам резултата. — To score an equalizer.
6. Един на един (1:1). — The score was one all.

Antonyms

присъствувам — отсъствувам   край — начало

Additional Vocabulary

Видове спорт: баскетбол, волейбол, шахмат, тенис, хокей на лед, голф, бокс, ски-спорт, пързалане с кърки, езда, грѐбане, фехтовка, стрелба, атлетика (лека атлетика, тежка атлетика), бягане, щафетно бягане; треньор, спортен съдия, наказателен удар.

Играчи: баскетболист, хокеист, скиор, боксьор, ездач, бегач, шахматист.

Упражнявам спорт (спортувам); яздя.

EXERCISES

I. Answer the following questions:

1. Какъв мач се играе на стадион „Васил Левски“? 2. Как софийнци очакват футболната среща? 3. Какъв е резултатът?

II. Describe the traffic in the streets on the day of a football match.

III. Write a composition on *Футболна среща между...*

IV. Find cognate words for the following words and use them in sentences.

интерес, игра, мъка, напрегнат, движение, победа.

GRAMMAR

GENERALIZING PRONOUNS

Formation

Generalizing pronouns are formed by means of interrogative pronouns and the particles **вся-** or **все-**.

	Singular			Plural
	masculine	feminine	neuter	masc., fem., neut.
For persons and objects	всѐки (всякой)	всяка (всякоя)	всяко (всякое)	всѐки (всякои)
Only for persons	всѐкиго, preposition + всѐкиго			
Only for objects	всѐчко			
For quality	всякакъв	всякаква	всякакво	всякакви
For quantity	всѐчки			

Generalizing pronouns are used independently and adjectively (before nouns).

Used independently	Used as adjectives (before nouns)
Всѐки викаше, свѐркаше.	Всѐки <i>зрител</i> викаше.
—	Всяка <i>минута</i> бѐше скѐпа.
—	Всѐко <i>детѐ</i> учи.
Това ли е всѐчко ?	—
Давам ви всѐчко .	—
—	Тук има всякакъв вид плодове.
—	По улиците вървят хора от всякаква възраст.
—	Ям всякакво ядене.
—	В библиотеката има всякакви книги.
Всѐчки са в стаята.	Всѐчки <i>платове</i> са хубави.

The generalizing pronoun **всѐки**, used independently only for persons, has the form **всѐкиго** when used as a direct object and the form **preposition + всѐкиго** when used as an indirect object.

Examples:

Моля **всѐкиго** от вас да дѐйде на събранието.

Мачът се очакваше с интерес **от всѐкиго**.

Ще дам билет **на всѐкиго**.

Note

Generalizing pronouns take no articles. Neither do the nouns which stand after them.

Stress

The stress of the generalizing pronouns falls always on the first syllable.

II. МИНАЛО ПРЕДВАРИТЕЛНО ВРЕМЕ (THE PAST PERFECT TENSE)

1. Formation

Минало предварително време is formed by means of минало не-свършено време of the verb *съм* plus минало свършено деятелно причастие of the main verb.

	Positive	Interrogative
Sing.	1 p. бях чёл (-а, -о)	бях ли чёл (-а, -о)
	2 p. беше чёл (-а, -о)	беше ли чёл (-а, -о)
	3 p. беше чёл (-а, -о)	беше ли чёл (-а, -о)
Plur.	1 p. бяхме чели	бяхме ли чели
	2 p. бяхте чели	бяхте ли чели
	3 p. бяха чели	бяха ли чели
	Negative	Negative-Interrogative
Sing.	1 p. не бях чёл (-а, -о)	не бях ли чёл (-а, -о)
	2 p. не беше чёл (-а, -о)	не беше ли чёл (-а, -о)
	3 p. не беше чёл (-а, -о)	не беше ли чёл (-а, -о)
Plur.	1 p. не бяхме чели	не бяхме ли чели
	2 p. не бяхте чели	не бяхте ли чели
	3 p. не бяха чели	не бяха ли чели

Note. When a sentence has two verbs in минало предварително време the auxiliary verb *сѣм* of the second verb-form is omitted.

Examples:

Той беше се обрѣснал и облякъл.

But: Той бѣше се обрѣснал, но не беше се облякъл.

2. Word Order

a) The auxiliary verb *сѣм* stands usually before the participle.

Examples:

Този ден той **беше** дошъл с нас.

Бяхме поканили и него.

b) The short forms of the personal pronouns, the reflexive pronouns *се, си* and the interrogative particle *ли* stand between the auxiliary verb *сѣм* and the participle.

Examples:

Не **бях** **го** виждал.

Той беше **се** облякъл.

Тѣ **бяха** **си** купили билети.

Бяхте **ли** купили билети?

Note. Adverbs or some other words can be inserted between the auxiliary verb and the participle.

Examples:

Не **бяха** **се** **още** върнали.

Тѣ **бяха** **вече** дошли.

3. Usage

Минало предварително време denotes an action completed before another action or moment in the past, which is mentioned or implied. The result of the action affects that past moment.

It corresponds to the Past Perfect Tense.

Action completed at a definite moment in the past

(минало свършено време)

Ние **влязохме** в стадиона.
Петър ми **се обади** по телефона.

Отидох да го взема.

Action completed before another action or moment in the past which is mentioned or implied

(минало предварително време)

Зрителите **бяха заели** местата си.
Преди това той **беше купил** билети за мача.

Той **беше се обрѣснал**, но не беше се облякъл.

Минало предварително време can be used instead of минало неопределено време in subordinate clauses after the past tense of the verbs *зная, мисля, научавам, разбирам, усещам* to denote actions completed before the action in the main clause.

Examples:

Знаех, { че мачът **е завършил** с равен резултат.
          { че мачът **беше завършил** с равен резултат.

GRAMMAR EXERCISES

1. Fill in the blanks with generalizing pronouns:

... (кой?) посрещат Нова година с вълнение. — Този ден се празнува от ... (когò?). — В ЦУМ продават ... (какъв?) вид стоки. — ... (колко?) домашни животни са излезли в стопанския двор. — На ... (когò?) поднесоха ягоди. — Тук във ... (кой?) градина има овощни дръвчета. — За ... (когò?) от нас има подарък. — Той обича ...

(какво?) ядене. — Тук бяха се събрали майстори от . . . (каква?) специалност. — От България се изнасят . . . (какви?) плодове.

2. Write the verbs in brackets in минало предварително време and replace the nouns in bold type with personal pronouns:

Ти (поръчам) **супата**. — Ботевият баща (възпитавам) **синя си** в любов към поробения български народ. — Тё (не засадя) **дръвчета**. — Тя (кажа) това **на лекарката**. — Аз (дам) **куфарите** на носача. — Ти (телефонирам) ли **на Петър**?

Example: Ти (поръчам) **супата**. — Ти беше я поръчал.

3. Put the verbs in brackets in минало предварително време:

Върнах се в къщи. Майка ми още (не дойда). — Чужденецът се загуби в Париж. Той (забравя) адреса на хотела си. — Виктор влезе в един ресторант. На масата (седна) две момичета. — Той беше уморен. Не (спя) цяла нощ. — Радка отиде в пощата. Тя (получа) пощенски запис. — Тя погледна часовника си. Той (спра).

Example: Върнах се в къщи. Майка ми още (не дойда). — Върнах се в къщи. Майка ми още не беше дошла.

4. Combine the following pairs of sentences by means of the conjunction *когато*. Put one of the verbs in минало предварително време:

Стигнахме на гарата. Влакът тръгна.
Тё дойдох на събрание. Той прочете доклада.
Аз се събудих. Будилникът иззвъня.
Влязох в киното. Филмът започна.
Потърсих го по телефона. Той излезе.

Example: Когато стигнахме на гарата, влакът беше тръгнал.

5. Write two sentences using минало предварително време. Make them interrogative and negative.

ШЕСТДЕСЕТ И ТРЕТИ УРОК

Преизказно наклонение
Минало свършено преизказно
време и минало несвършено
преизказно време

НЕВЪЛЯ

(Народна приказка)

Две момчета често **ходели** с баща си за дърва в гората. Веднаж баща им **казал**:

— Деца, хайде идете самички за дърва!

— Бива, тате — **рekli** момчетата. — Ами ако се строши колата, кой ще ни я направи?

— Ако ви се строши колата, синко, **викайте** невълята. Тя ще ви я направи.

Двете момчета **послушали** баща си. **Впрegli** волoвете. **Отишли** в гората. **Насekli** дърва. **Натоварили** добре колата.

Трgli си. Не щеш ли, **насред** пътя им **се строшила** колата. **Спрели се** момчетата и **почнали** да **викат**: „Невъльо, невъльо! Ела да ни направиш колата!“

Викали, викали те, **ала** никой **не** им **се обадил**. **Взело** да се **мръква**, а невълята я **нямало** още **никаква**.

Най-после **по-малкото** момче **рекlo**:

— Бате, тая **проклета** невълята **няма** да **дойде**. **Мръкна** се вече. Я да се **заловим** самички и **колкото** можем, да си **направим** колата.

Двете момчета **взели** брадвата и **теслата**, **навели се** и — **чук** от-тук, **чук** оттам — **поправили си** колата.

Като **си отишли**, баща им ги **попитал**:

— Е-е, как **прекарахте**, синко?

— **Остави се**, тате — **rekli** те. — **Насред** пътя ни **се строши** колата. **Викахме, викахме** проклетата невълята, **гърлата** си **продряхме**, но тя **не се обад**и. **Видяхме**, че **няма** да **дойде**. **Взехме** брадвата и **теслата** и **колкото** можахме, **направихме** си колата.

— **Ето**, синко, **това** е невълята! — **казал** им той. — **Вие** сте я **викали**, а тя **е била** при вас. **Като** **нямало** кой да ви **направи** колата, **направили** сте си я **самички**. **Дето** ще **рече**, невълята **ви** я **направила**.

Proverb: Невълята учи човека.

Notes on the Text

1. Бива. — All right.
2. Не щеш ли. — It so happened.
3. Взело да се мръква. — It was getting dark.
4. Продирам си гърлото. — To shout oneself hoarse.
5. Остави се. — Here: Better don't ask us.
6. Дето ще рече. — That is to say.

EXERCISE

Tell the story according to the following plan:

1. Съветите на бащата.
2. Разказът на момчетата.

GRAMMAR

1. ПРЕИЗКАЗНО НАКЛОНЕНИЕ (THE INDIRECT INDICATIVE MOOD)

Преизказно наклонение is a mood which denotes that the speaker reports what someone else has said.

All tenses have forms in преизказно наклонение.

Преизказно наклонение is used mainly in минало свършено and минало несвършено време.

II. МИНАЛО СВЪРШЕНО AND МИНАЛО НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ,
ПРЕИЗКАЗНО НАКЛОНЕНИЕ

1. Formation

a) Минало свършено време приказно наклонение is formed by means of сегашно време of the auxiliary verb *съм* and минало свършено деятелно причастие of the main verb.

b) Минало несвършено време приказно наклонение is formed by means of сегашно време of the verb *съм* and минало несвършено деятелно причастие of the main verb.

Note. Минало несвършено деятелно причастие is formed by means of the stem of минало несвършено време plus the suffix *-л*. It changes in gender and number as минало свършено деятелно причастие.

Examples:

говоря — говорех — говорел, -а, -о, -и
четя — четях — четял, -а, -о, четели

съм

Sing.	1 p. бил (-а, -о) съм	Plur. 1 p. били сме 2 p. били сте 3 p. били
	2 p. бил (-а, -о) си	
	3 p. бил (-а, -о)	

говоря

	Минало свършено време	Минало несвършено време
Sing.	1 p. говорил (-а, -о) съм	говорел (-а, -о) съм
	2 p. говорил (-а, -о) си	говорел (-а, -о) си
	3 p. говорил (-а, -о)	говорел (-а, -о)
Plur.	1 p. говорили сме	говорели сме
	2 p. говорили сте	говорели сте
	3 p. говорили	говорели

Note. The forms *e* and *ca* for the 3rd pers. sing. and plur. of the verb *съм* are omitted in приказно наклонение.

2. Usage

Минало свършено and минало несвършено време are always used in приказно наклонение to denote that the speaker has not witnessed the action.

Минало свършено and
минало несвършено време
Indicative Mood

Минало свършено and
минало несвършено време
Приказно наклонение

Насред пътя ни се строши (мин. св. вр.) колата.

Насред пътя им се строшила колата.

Викахме, викахме (мин. несв. вр.), ала никои не ни се обаждаше (мин. несв. вр.).

Викали, викали, ала никои не им се обаждал.

Взехме (мин. св. вр.) брадвата и теслата и колкото можяхме (мин. св. вр.), направихме (мин. св. вр.) колата.

Взели брадвата и теслата и колкото могли, направили колата.

The speaker can use приказно наклонение to report an action, performed by himself, if he reports what another person has said about it.

Examples:

Казват, че съм говорел добре български език.

Той твърди, че аз съм казал това.

Минало свършено and минало несвършено време приказно наклонение are used:

- 1) in ordinary speech (in the cases mentioned);
- 2) in stories and legends;
- 3) in telling historical events (not witnessed by the speaker).

GRAMMAR EXERCISES

1. Turn all the Past Tenses which are in приказно наклонение in the story *Неволя* into the corresponding Past Tenses Indicative Mood.

2. Tell a folk-tale from your country.

ШЕСТДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТИ УРОК

Употреба на приказни и изявители времена за предаване на исторически събития

БЪЛГАРИЯ

(Исторически белёжки)

През VII век прабългарите, които живеели между Каспийско и Черно море, навлезли начело с хан Аспарух в днешна Добруджа. Те сключили съюз с местните славянски племена и създали през 681 година славянобългарската държава със столица Плиска. В новата

държава постепенно **се утвърдил** нов обществен строй — феодализмът, който **създа** условия за класови противоречия. Недоволството на потиснатия народ **се изразило** във въстания и в социално-религиозното движение богомилство.

В края на XIV век България **падна** под турско робство, което траяло пет века. Народът **водел** смела борба за освобождение. **Избухнали** няколко въстания, а в края на XVI век **възникнало** хайдутското движение.

През втората половина на XVIII век в България **настъпи** икономически, културен и революционен подем. **Започна** величавата епоха, известна под името Българско възраждане. По време на Възраждането борбата **стана** организирана и **премина** в нов етап — борба за национално освобождение. Пръв идеолог на национално-революционното движение **бил** Георги Раковски. В Букурещ **се основа** Българският централен революционен комитет. Негови ръководители **били** видният писател Любен Каравелов и безсмъртният поет-революционер Христо Ботев. Централният революционен комитет **изпраща** в България чети, а вътре в цялата страна **действували** много революционни комитети, които **подготвяли** въстание. Най-пламенният организатор на въстанието **бил** Васил Левски. Цели седем години той **обикаля** страната и **зовя** народа за борба.

През 1876 г. **избухнало** Априлското въстание. Турците жестоко **потушили** въстанието със съдействието на капиталистическа Европа.

През 1877 г. Русия **обяви** война на Турция. С помощта на руските войски българският народ **извоюва** скъпата си свобода през 1878 г.

След Освобождението България **тръгна** по пътя на капитализма. През 1891 г. **се създа** Българската революционна социалдемократическа партия. Нейн основател е Димитър Благдев (Дядото). Партията **организира** работническата класа за борба против капитализма.

Първото антифашистко въстание в България беше Септемврийското въстание от 1923 г. Негови ръководители бяха Георги Димитров и Васил Коларов. Борбата против фашизма продължи 20 години. Най-геройният етап от нея беше партизанското движение.

На Девети септември 1944 г. народът взе властта в свои ръце. Решителна роля за победата изигра Съветската армия. Установи се народнодемократично управление и започна социалистическото строителство в града и селото.

Notes on the Text

1. Начело с . . . — Lead by . . .
2. Сключвам съюз с . . . — To conclude an alliance with . . .
3. Падам под робство. — To fall under the yoke of . . .
4. Водя борба. — To struggle.
5. Избухва въстание (война). — An uprising breaks out; war breaks out.
6. По време на . . . — During.

7. Зова за борба. — To call to struggle.
8. Потушavam въстание. — To crush an uprising.
9. Обявavam война на . . . — To declare war on . . .
10. С помощта на . . . — With the help of . . .
11. Извоювам свободата си. — To win one's liberty.
12. Тръгвам по пътя на . . . — To start along the road to . . .
13. Вземам властта в свои ръце. — To take power into one's hands.

Synonyms

днешен — съвременен
възниквам — появявам се
подем — възход

EXERCISES

I. Answer the following questions:

1. Как се създа славянобългарската държава?
2. Какъв обществен строй се установил в България тогава?
3. В какво се изразило недоволството на народа?
4. Колко време траяло турско робство?
5. Коя епоха се нарича Българско възраждане?
6. Какви етапи имала борбата за освобождение?
7. Кой били най-видните български революционери?
8. Как завършило Априлското въстание?
9. Когато българският народ се освободил от турско робство?
10. По какъв път тръгна новоосвободената българска държава?
11. Когато се основа Българската революционна социалдемократическа партия?
12. Защо избухнало Септемврийското въстание през 1923 г.?
13. Кой били ръководителите му?
14. Кой бил най-геройният етап на антифашистката борба?
15. Какво станало в България на 9 септември 1944 година?

II. Briefly describe the history of your country.

III. Fill in the blanks choosing the suitable synonym: *днешен — съвременен*
създавам — основавам, изразявам — изказвам:

. . . урок е лесен. Уча . . . история на България. — Прабългарите сключили съюз със славяните и . . . славянобългарската държава. Димитър Благдев . . . Българската комунистическа партия. — Студентите . . . благодарност на преподавателя. Богомилството . . . недоволството на народа.

IV. Make sentences using the following phrases:

начело с . . . , сключвам съюз с . . . , вземам властта в свои ръце, обявavam война на . . . , с помощта на . . .

GRAMMAR

USES OF THE PAST TENSES IN THE INDICATIVE MOOD AND ПРЕИЗКАЗНО НАКЛОНЕНИЕ WHEN DESCRIBING HISTORICAL EVENTS

Historical events are usually described by means of the past tenses **преизказно наклонение**.

Example: В края на XIV в. България **падна** под турско робство. Българите **водили** смела борба за освобождение.

Note. Historical events can also be told in сегашно историческо време.

Example: В края на XIV в. България **пада** под турско робство. Българите **водят** смела борба за освобождение.

Historical events are told in the past tenses Indicative Mood in the following cases:

1. When the speaker is a contemporary of the historical events which he describes.

Example: На 9 септември 1944 година българският народ **взе** властта в свои ръце. **Установи се** народнодемократично управление и **започна** социалистическото строителство в града и селото.

2. When well-known historical facts are told.

Example: Маркс, Енгелс и Ленин **създадоха** научния комунизъм.

GRAMMAR EXERCISE

Put the verbs in the following text in their corresponding past tenses **преизказно наклонение**:

Войските на генерал Гурко освободиха Търново и през Балкана преминаха в Южна България. Голяма турска войска **настъпваше** срещу руските войски. Решителният бой **стана** край Стара Загора. Турците **бяха** 3—4 пъти повече от руските войски и българските **опълченци**, които проявиха безпримерен героизъм. Под Самарското знаме, което **минаваше** от ръка на ръка, **загинаха** десетки герои.

ШЕСТДЕСЕТ И ПЕТИ УРОК

Сегашно преизказно време
Бъдеще преизказно време

РАЗГОВОР

В студентския клуб Радка среща студенти чужденци и разговаря с тях.

Радка: Добър ден, Виктор, как си? Какво учите сегà по български език?

Виктор: Добър ден, Радке, благодаря, добре съм. Сегà четем текст за историята на България. След няколко дни ще отидем на екскурзия из цялата страна и ще видим някои забележителни исторически места.

Радка (обръща се към един студент от Алжир): Чуваш ли, Али, те **четели** текст за историята на България и **щели да ходят** на екскурзия из България. Вашата група ще пътува ли някъде из страната?

Али: Да. Ние ще отидем в Пловдив, Велико Търново, ще видим Розовата долина, връх Столетов на Стара планина. Разправят, че тези места **били** много интересни. Вярно ли е, Радке, че със студентите чужденци **пътували** комсомолци и комсомолки?

Радка: Да. Понякога те придружават студентите чужденци.

Виктор: Нашата преподавателка ни каза, че **сме щели да видим** Шипка, където през Освободителната руско-турска война българските опълченци и руските войници **се сражавали** с турците. Горе в Балкана **имало** голям паметник на убитите герои, **имало** и хубав ресторант. Там **ходели** много чужденци.

Радка: Ние сме учили, че на върха са станали решителните боеве с турците, че българските опълченци и руските войници героически са се били и са дали много жертви, но са спечелили победата и освободили родината ни.

Виктор: А вярно ли е, Радке, че ти **нямало да дойдеш** с нас?

Радка: Още не зная със сигурност.

Али: Аз познавам Велико Търново. Ако Радка не дойде, аз ще ви **вода**.

Виктор: Чувате ли, другари, Али **познавал** Велико Търново и **щял да ни води**. Само да не се загубим някъде!

GRAMMAR

I. СЕГАШНО ВРЕМЕ AND БЪДЕЩЕ ВРЕМЕ ПРЕИЗКАЗНО НАКЛОНЕНИЕ

1. Formation

a) The forms of сегашно време преизказно наклонение are identical with the forms of минало несвършено време преизказно наклонение,

Боят на Шипка

i. e. they are formed by means of *сегашно време* of the auxiliary verb *съм* and *минало несвършено деятелно причастие* of the main verb. Remember that in the 3.d pers. sing. and plur. the forms *e* and *ca* of the verb *съм* are omitted.

Examples:

Чуваш ли, Али, тѐ **четѐли** тѐкст за истѐрията на Бѐлгѐрия.
Гѐре в Балкѐна **ѝмало** голѝм пѐмѐтник на убитите герѐди.

b) Бѐдѐще време *преизказно наклонение* is formed by means of *преизказно наклонение* of the verb *ща* (*щѝл, щѝла, щѝло*, respectively for the masculine, feminine and neuter gender singular, and *щѐли* for the plural, plus *сегашно време* of the verb *съм*) plus the conjunction *да* and *сегашно време* of the main verb.

Examples:

Щѐли сме да вѝдим Шѝпка.
Алѝ **щѝл** да ни вѝди вѝв Вѝлко Тѐрново.

The negative of бѐдѐще време *преизказно наклонение* is formed by means of the negative form *нѝмало*, for all persons sing. and plur., plus the conjunction *да* and *сегашно време* of the main verb.

Example:

Вѝрно ли е, Рѐдке, че тѝ **нѝмало да дѝйдѐш** с нас?

говѐря

Сегашно време преизказно наклонение

Sing.	1 р. говѐрел (-а, -о) съм	Plur.	1 р. говѐрели сме
	2 р. говѐрел (-а, -о) си		2 р. говѐрели сте
	3 р. говѐрел (-а, -о)		3 р. говѐрели

Бѐдѐще време преизказно наклонение

	Positive	Negative
Sing.	1 р. щѝл (-а, -о) съм да говѐря	нѝмало да { говѐря говѐриш говѐри
	2 р. щѝл (-а, -о) си да говѐриш	
	3 р. щѝл (-а, -о) да говѐри	
Plur.	1 р. щѐли сме да говѐрим	нѝмало да { говѐрим говѐрите говѐрят
	2 р. щѐли сте да говѐрите	
	3 р. щѐли да говѐрят	

2. Usage

The use of сегашно and бъдеще време приказно наклонение is not obligatory. If the speaker believes that what he reports is true, he can use сегашно or бъдеще време Indicative Mood.

Сегашно and бъдеще време приказно наклонение must be used in the following cases:

a) To express doubt as to the truth of the statement.

Examples:

Студентите **отивали** на екскурзия. (Чух това, но не съм сигурен.)
Вярно ли е, че той **знаел** добре български език? (Казаха ми, но не вярвам.)

b) To express irony.

Example: Али щял да ни води във Велико Търново. Само да не сè загубим някъде!

Note. In subordinate clauses verbs in сегашно and бъдеще време are not used in приказно наклонение.

Examples:

Тè отишли на екскурзия, за да се запознаят с България.
Той обеща, че ще ни разведе из България.

GRAMMAR EXERCISE

Retell the text as a story you have heard from someone else:

Крумчо ще си дойде от чужбина и ще донесе радост на всички в къщи. Старият Калинков често наминава към общината, за да види дали има писъмце или телеграма от София. Синът му ще спрè в столицата. Бащата не знае колко дни ще остане там, но знае, че трябва да търси пари. Той беше сигурен, че никои няма да му откаже заем. После Крум ще работи и сам ще изплати заема.

По Г. Караславов

ШЕСТДЕСЕТ И ШЕСТИ УРОК

Обстоятелствено пояснение

НА КИНО

От няколко дни в София се прожектира филмът „А бяхме млади“. Той е награден на международен кинофестивал. Поради големия интерес към филма в много кина има извънредни прожекции.

Аз съм голям любител на киното. Вчера отидох за билети в кино „Москва“. Моят приятел беше вече там. Пред касата имаше

много хора. Едни разговаряха, други четяха вестник. Двама студенти се смееха високо. Взехме билети за вечерно представление.

Пристигнахме със закъснение. Когато влязохме в залата, публиката гледаше вече прегледа. Той беше много разнообразен. На екрана се редяха политически събития от цял свят, картини от строителни обекти в нашата страна, от културния живот и спорта.

Главният филм започна. Той представя моменти от антифашистката борба на българския народ. Герои на филма са младежи-ремсисти. Тè се борят за свобода и социална справедливост. Вярата в победата окриля младите патриоти и тè умират без страх.

Артистите играят много добре.

Зрителите следяха филма с интерес и напрежение. Останахме много доволни.

На излизане посетителите шумно споделяха впечатленията си. Върнах се у нас и дълго не можах да заспя от вълнение.

Notes on the Text

1. Следя с интерес (с напрежение). — To watch with interest (excitement).
2. Върнах се у нас. — I came back home.

Additional Vocabulary

Късометражен филм, дългометражен филм, озвучен филм, документален филм, игрален филм, приключенски филм, исторически филм; сценарий на филм, кинорежисьор, кинооператор, кинематография.

EXERCISES

I. Answer the following questions:

1. Кой филм се прожектира в кино „Москва“?
2. Какво представя той?
3. Какви са неговите герои?
4. За какво се борят?
5. Как публиката следя филма?

Обичате ли киното? От кои филми се интересувате?

II. Combine the following nouns with suitable adjectives and make sentences with them:

филм, представление, събитие, съпротива, патриот.

III. Make sentences with the following words and phrases:

окрилям, следя, интересувам се от . . . , споделям впечатления.

GRAMMAR

THE ADVERBIAL MODIFIER — ADVERBIAL WORDS AND PHRASES (ОБСТОЯТЕЛСТВЕНО ПОЯСНЕНИЕ)

The adverbial modifiers may be either an adverb or a noun or pronoun with a preposition. Nouns without prepositions are rarely used as adverbial modifiers.

Examples:

Там имаше много хора.

Пред късата имаше много хора.

Kinds of adverbial modifiers

a) Of place. They are an answer to the questions *къде, откъде, докъде*.

Examples:

Влязохме в залата. (Къде влязохме?)

Оттам не се вижда нищо. (Откъде не се вижда?)

Ще вървим пеш до спирката. (Докъде ще вървим пеш?)

Върнах се у нас. (Къде се върнах?)

b) Of time. They are an answer to the questions *кога, откога, докога*.

Examples:

Сутрин ставам рано. (Кога ставам?)

Ще четя до обед. (Докога ще четя?)

Представленията започват от петнайсети септември. (Откога започват?)

c) Of manner. They are an answer to the question *как*.

Examples:

Зрителите шумно споделяха впечатленията си. (Как споделяха?)

Младите патриоти умираха без страх. (Как умираха?)

Чакахме гостите с нетърпение. (Как чакахме?)

d) Of cause. They are an answer to the question *защо (по каква причина)*.

Examples:

Има извънредни прожекции поради големия интерес към филма. (Защо има извънредни прожекции?)

Дълго не можах да заспя от вълнение. (Защо, по каква причина не можах да заспя?)

Ще изляза по работа. (Защо ще изляза?)

e) Of purpose. They are an answer to the question *защо (с каква цел)*.

Examples:

Отидох в киното за билети. (Защо, с каква цел отидох?)

Ще замина за Варна на почивка. (Защо ще замина?)

f) Of condition. They are an answer to the question *при какво условие*.

Example: При лошо време самолетите не летят. (При какви условия не летят?)

g) Of quantity and degree. They are an answer to the question *колко (до каква степен)*.

Example: Много се изморих. (Колко, до каква степен се изморих?)

h) Of comment.

Examples:

Непремънно ще ти се обадя.

Може би ще закъснея.

Като че ли се познаваме с Вас.

Note. If the adverbial modifier is a masculine noun it takes the short article.

Example: На екрана се редяха картини от строителните обекти, от културния живот.

GRAMMAR EXERCISES

1. Underline the adverbial modifiers and put questions to them:

Тѐ чакат пред щанда. — Той решава всички задачи бързо. — Мясите са наредени тържествено. — Нова година се очаква от всички с голямо нетърпение. — Той плаче от болка. — Турците потушили жестоко Априлското въстание. — Тя работи без напрежение. — От запад към изток се простира Стара планина. — Отивам при касиера за заплатата си. — Левски и Ботев умряха за свободата на България.

2. State what words are used as adverbial modifiers in the following sentences and underline them:

В България земята се обработва с машини. — Тѐ работят колективно. — През май цъфтят розите. — Тѐ се връщат с празни ръце. — Тук живее моят приятел. — Децата слушат приказките с внимание. — Тѐ живеят щастливо. — Седем години Левски обикаля България. — По цял ден тя четѐ в библиотеката.

3. Fill in the blanks with adverbial modifiers which are answers to the questions in brackets:

Той четѐ романа ... (как?). — ... (кога?) ще замине за чужбина? — ... (къде?) чакат много хора. — Публиката гледа мача ... (как?). — Той няма да отиде на екскурзия ... (по каква причина?). — Ще запѐя ... (защо?). — Тѐ отиват в магазина ... (с каква цел?).

Неопределителни местоимения
Отрицателни местоимения

ПРЕД КАСАТА НА КИНОТО

Гражданинът: Другарко, кога ще се дава филмът „Цар и генерал“?

Касиёрката: Представленията ще започнат от утре, другарю.

Гражданинът: Има ли **някакви** билети за събота?

Касиёрката: Няма **някакви** билети. За днешното представление в неделя от 10 часа останаха още **няколко** свободни места. Ето тези на втория ред в партера.

Гражданинът: **Нещо** друго няма ли?

Касиёрката: **Нйщо**. Всичко е продадено. **Някои** представления са откупени изцяло за учещите се от гимназиите.

Гражданинът: Е, няма как! . . . Ще взема тези два билета. По колко са?

Касиёрката: По 30 стотинки. Заповядайте.

СЛЕД ПРЕДСТАВЛЕНИЕТО

— Добър вечер, Тая. Каква приятна изненада!

— Добър вечер, Радке.

— И ти ли беше на кино? Разбра ли всичко?

— Не всичко, но **една** моя състудентка ми беше разказала предарително съдържанието.

— Хареса ли ти филмът?

— Да. Направи ми силно впечатление, особено образът на генерал Займов.

— Виждаш ли се **с някого** от нашите познати?

— **С никого** не се виждам. Всички са заети. Учат за изпит.

Никой не ми се е обаждал.

— Довиждане, Тая.

— Довиждане, Радке.

Notes on the Text

1. Всичко е продадено. — We are sold out.
2. Представлението е откупено изцяло. — All the tickets have been bought up (by an organization).
3. Няма как! — There's nothing to be done.
4. Каква приятна изненада! — What a pleasant surprise.
5. Прави ми впечатление. — It makes (a deep) impression on me.
6. Обаждам се на . . . — Here: To go and see somebody.

EXERCISES

I. Learn the conversation *Пред касата на киното*.

II. Tell about your impressions of a film.

GRAMMAR

I. INDEFINITE PRONOUNS

1. Formation

The indefinite pronouns are formed by means of the particles **ня-** or **не-** plus the interrogative pronouns.

	Singular			Plural
	masculine	feminine	neuter	masc., fem., neut.
For persons and objects	някой един	някоя една	някое едно	някои един
Only for persons	някого, preposition + някого			
For objects and animals	нещо			
For quality	някакъв	някаква	някакво	някакви
For quantity	няколко			

Indefinite pronouns are formed also by means of the interrogative pronouns and the particles *да е, еди, си*. These particles serve to make the object even more indefinite, though we may speak about a well known object. The particle *си* sometimes gives a touch of irony.

Examples:

Вземй билети за **кой да е** филм.

Купй **какви да е** плодове.

Това се случи в **еди-кой си** град.

Четох тази статия в **някакво си** списание.

Някакъв си лекар я лекува, но не ѝ помогна.

2. Usage

Indefinite pronouns may be used independently and adjectively (when used with nouns).

Independent use	Adjectival use
Някой чука на вратата. — —	Някой мъж чука на вратата. Някоя студентка ще изпълни тази задача. Някое дете счупи стъклото на прозореца.
Някои не харесват този филм.	Някои представления са откупени изцяло.
Друго нещо няма ли? — — —	— Дават ли тази седмица някакъв нов филм? Дайте ми някаква интересна книга. Има ли някакви билети за събота? Останаха няколко свободни места.

The indefinite pronoun for masculine gender **някой** used, independently only for persons, has the form **някого** for the direct object and the form **preposition plus някого** for the indirect object.

Examples:

Ще питам **някого** за този адрес.

Виждаш ли се **с някого**?

Ще дам билета **на някого**.

Stress

The stress of the indefinite pronouns falls always on the first syllable.

Examples: **някакъв**, **няколко**, **нещо**.

II. NEGATIVE PRONOUNS

1. Formation

Negative pronouns are formed by means of the particle **ни-** plus the interrogative pronouns.

	Singular			Plural
	masculine	feminine	neuter	masc., fem., neut.
For persons and objects	някой	някоя	някое	някои
Only for persons	някого, preposition + някого			
For objects and animals	нищо			
For quality	някакъв	някаква	някакво	някакви
For quantity	няколко			

2. Usage

Negative pronouns are used only with negative verbs.

Negative pronouns can be used independently and adjectively (when used with nouns).

Independent use	Adjectival use
Някой не ми се е обаждал. — —	Някой приятел не ми се е обаждал. Някоя майка не иска война. Не можах да взема билети за някое представление.
— — —	С някои младежи в групата не се познавам.
От последния ред нищо не се вижда. — — —	— Водата няма някакъв вкус. Не видях някаква позната в театъра. Не пропускам някакво състезание на стадиона. Няма вече някакви билети.

The negative pronoun for masculine gender **никой**, used independently only for persons, has the form **никого** for the direct object and the form **preposition plus никого** for the indirect object.

Examples:

Не познавам **никого** в този град.
Не съм се виждал **с никого**.
Няма да кажа това **на никого**.

3. Uses with the Definite Article

The indefinite and negative pronouns are never used with the definite article. The noun which they qualify does not take an article either.

Stress

The stress of negative pronouns falls always on the first syllable.

Examples: **никой**, **никакъв**, **нищо**.

GRAMMAR EXERCISES

1. Fill in the blanks with indefinite pronouns which are answers to the questions in brackets:

Мери иска от библиотекарката... българска книга. (какв̀а?) —
Посетихте ли... български град? (кой?) — Във всеки етаж на
библиотеката има по... отдела. (по колко?) — ... български филми са
наградени на международни фестивали. (кой?) — Гледах филма „Тютюн“
... пъти. (колко?) — Прочете ли ... стихотворение на Ботев? (как-
в̀о?) — Тези дни ще се дава... нова опера. (какв̀а?) — В главната
роля ще пее... италиански артист. (какъв?) — Купете... за закуска.
(какв̀о?) — Искам да ти кажа... важно. (какв̀о?) — Трябва да по-
говоря с... другар. (с кой?) — Мога ли да гв̀оря с... от вас? (ког̀о?) —
Снощи слушах по радиото... хубава песен. (какв̀а?) — Вч̀ера отсъству-
вах от училище, но ще препиша от... урока. (от ког̀о?) — Свободен
ли си днес, или имаш... работа? (какв̀а?) — Ще питам... къде е кино
„Москва“. (ког̀о?) — Поръчай на... да ти купи билет за „Тютюн“. (на
ког̀о?)

2. Fill in the blanks with indefinite pronouns using the particles *еди, да е, си*:

Ще си купя... нова връзка. — ... момч̀е сч̀упи стъкл̀ото на проз̀о-
реца. — Каза ми, че живее на ... н̀омер. — Нямам храна за вечеря и ще
ям... — ... младж̀еж искаше да ме пререде на опашката пред теат̀ра. —
Прочетй ми... стихотворение на Смирненски. — Дай ми... книга.

3. Fill in the blanks with negative pronouns which are answers to the ques-
tions in brackets:

Не срещнах... от нашите познати. (ког̀о?) — Днес... не дойд̀е
у нас. (кой?) — Не мога да ти кажа... интересно. (какв̀о?) — Тьмно

е, ... не с̀е вижда. (какв̀о?) — Не зная... българска д̀ума. (какв̀а?) —
В киното не видях... познат. (кой?) — Не можах да купя билет на...
от моите другари. (на ког̀о?) — Нямам... др̀ебни пари. (какви?) —
Той е егоист, не обича... (ког̀о?) — Филмът не хареса на... (на
ког̀о?) — В читалнята няма... свободно място. (какв̀о?) — Не разбрах...
д̀ума в изречението. (Коя?)

4. Replace the demonstrative pronouns by negative pronouns:

Иван няма (так̀о̀ва) палт̀о. — Не обичам да н̀ося (такъв) пул̀овер. —
Днес не взех (такъв) вестник. — В моята ваза няма (такива) цветя. —
От библиотеката не с̀е изнасят (такива) книги. — Не прочетох (тази)
статия във вестника. — (Онзи) другар не м̀е потърси. — Не искам
да уча в (так̀о̀ва) професионално училище.

Example: Иван няма (так̀о̀ва) палт̀о. — Иван няма никакво палт̀о

5. Answer the questions using negative and indefinite pronouns:

Кой ще дойде с мене на разходка? — С ког̀о говорихте за мене? —
На ког̀о писахте днес писма? — Колко чифта обувки ще купиш? —
Кой Ботеви статии прочете? — Какви изпити ще имате сег̀а? —
Какв̀о закупихте тази с̀утрин?

ШЕСТДЕСЕТ И ОСМИ УРОК

Обособени части на изрече-
нието

КОСАЧИ

Падна чудна лятна нощ, прохладна и свежа. Безкрайното тракий-
ско полє потъна в мрак.

Мария тихо подплъскваше мътните си води. Влага и хладина
лѳхаше из тайнствените ѳ недра.

От ливадите край нея се обади ясен мъжки глас и потъна в ти-
шината.

— Ан-др̀е-я-я-я, Ан-др̀е-я-я-я!

— Ида, ѳ-д-а-а! — отзова се друг отдалече.

След малко свегна огън. Бухнаха игриви пламъци. В тяхната сла-
ба светлина, която се поглѳщаше от околния мрак, се мърнаха хора.
Това бяха петима селяци от загорските краища, дошли с коси на
рамо да търсят работа в далечна Тракия.

Лазо, сѳх, слабичък момък, бѳше клѳкнал до огъня и подтик-
ваше сѳчките. Другите, увити в ямурлѳци, бяха налягали около огъня.
Най-старият от тях, петдесетгодишен мъж, бѳше подпрял глава
на жилестата си рѳка, гола до лакът, и пушеше замечтан. Срещу
нег̀о лежеше Благолажът. Той постоянно шаваше и се мѳчеше да

скрие краката си под късия ямурлук. Русите му чорлави мустаци вземаха половината от лицето му. Под големите му гъсти вежди играеха хитри и умни очи.

— Лазо, ти чул ли си песента за невярната булка Стояница? — попита Благолажът. — Искаш ли да я изпеем?

— Всѣ едно — рече Лазо.

Веднага в тъмнината се подаде гъст, сладък и треперлив глас и заизвива тъжна прочувствена песен.

Лазо лежеше и мислеше.

Мъчителна въздишка се изтръгна от Лазовите гърди.

Нощта напредна и унесе в дълбоки сънища всичко наоколо. Бялото мъниче, **свито на кълбѣ**, спокойно беше заспало край догорелия огън, над който едва-едва избухваха и гаснеха нѣмощни пламъчета.

Косачите един след друг заспаха. Огънят започна да загасва.

Само Лазо не заспа. Закъчките размѣтиха младата му душа и въображението му зарисува картини, **една след друга по-мъчителни**. Мисълта му го отнесе при Пѣнка в село. Той я вижда тънка, пѣргава и бяла като сняг. Тя стои на къщния праг и дълго и тъжно гледа прашния път, който се вие из полето за към далечни страни. По този път замина Лазо и я остави. Остави я за пуста печалба...

Лазо се стрѣсна и стана.

— Какво правя аз тук? — помисли той и отметна ямурлука.

Нощта мълчеше. Само щурците тихо и едногласно църкаха: Пѣнка, Пѣнка, Пѣнка...

Рано сутринта, когато дрезгавината на близкия ден вдигна косачите, те видяха, че Лазо не беше при тях.

По Елин Пелин

Notes on the Text

1. Светлината се поглъща от мрака. — The light is swallowed up in the darkness.
2. Всѣ едно. — It's all the same to me.
3. Заизвива се песен. — A song rang out.
4. Пуста печалба! — Damned money making.

Synonyms

озѣртам се	—	оглѣждам се	игрив	—	жив
плахо	—	страхливо	разправам	—	разказвам
чудноват	—	необикновен	усилен	—	тежък

EXERCISES

I. Describe the scene round the fire.

II. Answer the following questions:

1. Защо косачите са дошли в Тракия?
2. Какво чувствува Лазо след песента на Благолажа?
3. Какъв е животът на селяните във вашата страна?

III. Find cognate verbs for the following words and use them in sentences:

косач, сън, път, светлина, игрив, печалба.

IV. Make sentences using expressions from the notes on the text.

GRAMMAR

APPOSITIONAL PHRASES (ОБОСОБЕНИ ЧАСТИ)

Secondary parts of a sentence which amplify the meaning of a word in a sentence are known as appositional phrases. They are always separated from the rest of the sentence by a slight pause.

Examples:

Падна чудна лятна нощ, **прохладна и свежа**.

Бялото мъниче, **свито на кълбѣ**, спокойно беше заспало край догорелия огън.

Appositional phrases are more expressive than attributes.

Examples:

Attributive Use

Appositional Phrase

Падна чудна, **прохладна и свежа** лятна нощ.

Падна чудна лятна нощ, **прохладна и свежа**.

Appositional phrases can be attributes, appositions or adverbial modifiers.

Appositional phrases — attributes

Examples:

Той беше подпрял глава на жилестата си ръка, **гола до лакът**...

Другите, **увити в ямурлуци**, бяха налягали около огъня.

Such appositional phrases are separated by means of commas and are not used with the definite article.

Appositional phrases — appositions

Example: Лазо, **сѹх, слабичък момък**, беше приклѣкнал до огъня.

Such appositional phrases are separated by means of the following punctuation marks:

a) By means of commas.

Example: Най-старият от тях, **петдесетгодишен мъж**, пушеше замечтан.

b) By means of a colon — when enumerating.

Example: В изграждането на социализма участвуват всички: **работниците, селяните, интелигенцията**.

c) By means of parentheses — when additional information is given.

Example: В средата на България се издига Стара планина (Балканът).

Appositional phrases — adverbial modifiers

If in a sentence there are two successive adverbial modifiers of time or of place, one of them usually becomes an appositional phrase.

Examples:

Там, на мястото на старата воденичка, ще строят електрическа централа.

Сутринта, на разсъмване, косачите видяха, че Лазо не беше при тях.

Деепричастия used as adverbial modifiers always become appositional phrases.

Example: Той тръгна на печалба, оставяйки младата си жена.

Note. Adverbial modifiers are separated by commas.

GRAMMAR EXERCISES

1. State what kind of appositional phrases are used in the following sentences, underline them and put the necessary commas:

РУСИТЕ ИДАТ

Излизаме на пътя. Сред селото на площада са се събрали много хора: мъже, жени, деца. Всички са весели. Всички разговарят за русите — нашите освободители.

— Аз ги видях.

— И аз ги видях.

— И аз.

— И аз... — викат момчетата сияещи от радост.

Русите приближават. Виждат се гъстите редове на войниците с пушки на рамо, а нататък, докъдето ти очите стигнат, само пушки, пушки. Пред войската върви командирът стръбен възрастен мъж със сабя отстраня.

Като приближава селяните излезли на пътя командирът се спира. — Добре дошли, братушки! — викаме ние... — Добре дошли!

Чува се продължително „ура“.

Народът развълнуван също започва да вика.

Една мома подава китка цвете на командира. Усмивайки се той благодарни и вдига ръка към шапката си.

Войниците тръгват, народът хвърля цветя по пътя им. Едно тържествено невиджано дотогава!

По Т. Г. Влайков

2. Replace the attributes in bold type by appositional phrases:

Ботевата чета се би за свободата на **поробената от турците** родина. — **Просълзени** четници целунаха родната земя. — В България се произвежда **прочутото в цял свят** розово масло. — Край София се издига **величествената и красива** Витоша. — Утре ще се състои среща между **борещите се за световно първенство** отбори.

3. Replace the appositional phrases by attributes. Pay attention to the use of the definite article:

Развълнуван, капитанът отстъпи параклада на Ботев. — Поздравихме артиста, награден на фестивала. — Вратарят, изненадан, се хвърли към топката. — Младецът, разочарован, седна на мястото си. — Доволна от играта, публиката ръкопляскаше продължително. — Отборът, победен, напусна игрището.

4. Make sentences with the following words using them as appositional phrases:

уморен, ободрен, узрял, цъфнал, радостен.

ШЕСТДЕСЕТ И ДЕВЕТИ УРОК

Сложно съчинено изречение
Съчинителни съюзи (продължение)

ЕНЬО И ЦВЕТА

Цвета ситно вървеше по тясната пътека между градините с кобилица на рамо. Тя се връщаше от кладенчето. Там вечер селските момичета отиваха за вода.

Над дола падаше здрач и Цвета бързаше. Иззад големия дънер на една стара върба ненадейно изскочи Еньо и пресрещна девойката.

— Добър вечер, Цвето!

— Дал бог добро, баце Еньо — отговори Цвета и краката ѝ се подкосиха от страх и вълнение.

— Може и бате да съм ти, много по-стар съм от тебе, но спри. Искам да пийна водича.

Цвѐта се поколебѐ. Дали да спрѐ, или да отминѐ? Лицѐто ѝ заруменѐ, тя се засмѐ и се засрами.

Енѐо хвѐна лѐко кобилицата, навѐде се, пи водѐ от бѐлия мѐдник и поглѐдна Цвѐта. Тя си трѐгна, но Енѐо не пусна кобилицата.

— Много бѐрзаш.

— Остави ме, бате Енѐо, мама ме чака.

Вълнѐние и непознат дотогѐва срам изгорѐха Цвѐта.

— Не бѐрзай толкова, амй спри. Ти си вече момѐ и майка ти не те чака да се вѐрнеш самичка — сѐ някого ще ѝ заведѐш. Заведѐ мене, Цвѐто.

— Бате Енѐо, каквѐ говориш? Аз съм още мѐничка.

— И врабѐто е мѐничко, па и тѐ гнездѐ си виѐ.

Минаха двѐ Цвѐтини другѐрки, поглѐднаха я зачѐдено и забѐрзаха. Цвѐта свѐсѐм загуби кураж. Срам я горѐше катѐ огън. Каквѐ ще кажат другѐрките ѝ?

— Янке, Янке — подвикна тя гѐзно и плахо, — чакайте ме. Заедно ще вѐрвим.

— Така ли? — рѐче Енѐо обидено. — Катѐ е така, вѐрви си.

Тѐй отстѐпи назад, направи ѝ пѐт, алѐ не трѐгна по пѐтѐката, а слѐзе към долѐ. Не искаше никой да го види.

Цвѐта се обѐрна, та го поглѐдна винѐвно, извинително.

Енѐо улови тѐзи поглѐд, почувствува се победител и гордост изпѐлни душѐта му.

Цвѐта се вѐрна в кѐщи съкрушѐна. Ще я заприкаже ли пак Енѐо, или няма да я поглѐдне? Хѐдеше катѐ замѐяна. Нѐто можѐ да вечеря, нѐто продѐума на някого.

Тѐзи нѐщ за прѐв пѐт я остави тихият дѐтски сѐн.

Среднѐщ Цвѐта скѐчи от леглѐто, залепи горѐщо чѐло върху студѐното стѐклѐ на прозѐреца и впи отчаѐно очѐ навѐн.

Каквѐ се мѐрка там? В сѐнката на срѐщния зид изпѐкна ѐдра мѐжка фигура по бѐли рѐкави, мина тихо, спря се срѐщу кѐщата на Цвѐтини и се изправи. Фигурата тѐ се очертаваше под светлинѐта на месечинѐта, тѐ се гѐбеше в сѐнката на зидѐ.

Енѐо! Тѐй е тѐк, близо до нѐя, пред тяхната кѐща!

Енѐо дѐлго стоя до нѐския зид и тихо, предпазливо си отидѐ.

Цвѐта се заглѐда след нѐго. Душѐта ѝ се успокой. Тѐха дрѐмка склопи очѐте ѝ.

По Елин Пелин

ДОКЛѐ Е МЛАДОСТ

Доклѐ е младост, златно слѐнце грѐй,
сърцѐто златни блянове лелѐй.

Доклѐ е младост, лѐко пѐт се хѐди
и лѐки са светѐвните несгѐди.

Доклѐ е младост, всичко е шѐгѐ;
не хвѐрля сѐнка на сърцѐ тѐгѐ.
Дорѐ тѐгѐта извор е на радост —
доклѐ е младост, ах, доклѐ е младост!

Пѐнчо Славѐйков

Notes on the Text

1. Пада здрач. — Dusk is falling.
2. Дал бѐг добрѐ. — An archaic greeting equivalent to "God bless you".
3. Кракѐта ми се подкосѐват. — My legs give way under me.
4. Вѐя си гнездѐ. — To build a nest.
5. Губя кураж. — To lose courage.
6. Впивам очѐ (поглѐд) в... — To fix one's eyes on...

Synonyms

ненадѐйно — неочѐквано	вълнѐние — смущѐние	заруменѐвам — зачервя-
срам — стеснѐние	сѐ — всѐ	вам се
предпазливо — внимѐтел-	склѐпвам очѐ — затѐ-	съкрушѐн — разбит
но	ням очѐ	зид — ограда

Additional Vocabulary

Любѐм, любѐма.

Влюбѐвам се. Влюбѐн съм в... Любя. Правя предложѐние за женѐнба.

EXERCISES

I. Retell the text according to the following plan:

1. Цвѐта на вѐрщане от клѐденеца.
2. Срѐщата на Цвѐта и Енѐо.
3. Вълнѐнията на Цвѐта.
4. Енѐо пред Цвѐтини.

II. Describe Tsveta.

III. Fill in the blanks with suitable verbs:

Еднѐ лястовичка ... гнездѐ под покрѐва на нашата кѐща. — В живѐта ѝма много труднѐсти, но аз не ... — От страх кракѐта ми ... — Когѐто се вѐрщах от разхѐдка, ... здрач.

GRAMMAR

THE COMPOUND SENTENCE. COPULATIVE CONJUNCTIONS (CONTINUED)

The clauses within the compound sentence may be copulative, disjunctive or adversative independent clauses.

1. The Copulative Compound Sentence

The independent clauses within the copulative compound sentences can express simultaneous or subsequent actions.

The independent clauses are joined together in two ways; without conjunctions or by means of the conjunctions *и*; *и — и*; *нè сàмо — нò и*; *нèто — нèто*; *та*; *па*.

Examples:

Младёжите **и** пяха, **и** се смяха, **и** си разказваха спомени от детството.

и — и
One action follows another (subsequent actions)

Таня **нè сàмо** четè добре български, **нò и** пише без грешки.

нè сàмо — нò и = и

И врабчето е м'ничко, **па** и тò гнездò си вие.

па = и
(colloquial)

Цветà се обърна, **та** го изгледа видно.

та = и
(colloquial)

2. The Disjunctive Compound Sentence

The independent clauses within the disjunctive compound sentences may express subsequent, mutually exclusive or alternative actions.

The independent clauses are joined together by means of the conjunctions *или*, *или — или*, *дали — или*, *ли — или*, *т'у — т'у*, *х'ем — х'ем*.

Examples:

Или ела у нас в 16 часа, **или** в'общ'е не идвай до дов'ечера.

или — или
Mutually exclusive actions

Дали да спрè, **или** да отмине?

дали — или
Expressing hesitation

Ще я заприкаже **ли** пак Ёньо, **или** няма да я погледне?

ли — или = дали — или

Фигурата **т'у** се очертаваше, **т'у** се губеше в сянката на зида.

т'у — т'у
Subsequent actions

Х'ем ще се разходиш, **х'ем** ще купиш хляб.

х'ем — х'ем
Simultaneous actions

3. The Adversative Compound Sentence (Showing Contrast)

The independent clauses in adversative compound sentences express actions which are opposed to one another.

The independent clauses are joined together by means of the conjunctions *а*, *но*, *обаче*, *алà*, *пък*, *сàмо че*, *амй*.

Examples:

Аз сл'двам в университета, **пък** т'ой работи в завода.

пък
Contrasting actions

Влязох в стаята, **обаче** не намèрих нйкого.

обаче = но

Т'ой й направи п'ът, **алà** не тр'гна по п'т'ката.

алà = но
(colloquial)

Не бързай, **амй** спри.

амй = но
The action in the affirmative clause is strongly opposed to the action in the negative clause

Искам да уча български език, **сàмо че** нямам р'чник.

сàмо че = но
The actions are partly opposed

GRAMMAR EXERCISES

1. Fill in the blanks with suitable copulative conjunctions and supply the necessary commas:

Цветà си отива в к'щи ... Ёньо я спира на п'т'ката. - Дв'ете момч'ета викали нев'олята ... т'я не им се обадила. — Знаеш .. кога се е освободила България от т'урско р'бство ... не си ч'л нищо от българската история? — Отидох на касата ... билетите бяха св'ршени. — Ёньо б'ше скрит зад зида ... луната го огря ... Цветà го видя. — Моят другар ще сл'два зад'чно. ... ще работи в производството ... ще учи. — Цветà ... поглеждаше плахо Ёньо ... нав'ждаше засрамено очй. — Отидох на к'но ... филмът не ми хар'са ... си излязох по средата на представлението. — Ще посетиш ... Велико Т'рново ... сегà нямаш време? — ... можеш да ми усл'жиш с уч'бника си по география ... ти трябва? — Б'тев ... пишеше стихотворения ... редактираше революционни в'стници. — Б'лният ... говори ... ядè ... сàмо спи. — Т'ой се влюби в н'я ... й направи предлож'ние за женитба.

2. Join the pairs of sentences into compound sentences by means of suitable conjunctions:

Той говори добре български език. Той пише лошо на български език. — Падна здрач. Момите и ергените продължаваха да се разговарят на кладенчето. — Цвета се върна в къщи. Тя беше съкрушена. — Днес времето беше непостоянно. Валеше дъжд. Греше слънце. — Ще прекъраш ли лятото в България? Ще отидеш ли в Прага? — Ботев възпя борбата за свобода. Ботев умря за свободата. — Тя не говори добре български език. Тя не пише добре на български език. — Купих си билет за опера. Забравах билета в къщи. — Благолажът разказваше приказка. Косачите го слушаха с интерес.

Example: Той говори добре български език. Той пише лошо на български език. — Той говори добре български език, обаче (ала, но) пише лошо на български език.

3. Make compound sentences using the following verbs:

Връщам се, пресрещам, спирам. — Засрамам се, заруменявам, губя кураж. — Плача, смее се. — Ям, плащам, излизам.

4. State the kind of compound sentences in the following text. Underline the conjunctions and insert commas where necessary:

ГЕРОЙ

Боят при Драва пламна. Огнян се промъкна незабелязано при враговете. Фашистите го обградиха но той не се предаваше.

— Аз съм сам а те са много! — мислеше той. — Ще загина обаче няма да падна жив в ръцете им!

Младецът нито мислеше за смъртта нито се боеше от нея. Той хвърли една бомба в редиците на враговете и легна на земята. Бомбата избухна разпръсна се на парчета и няколко неприятелски войници паднаха убити. Фашистите не знаеха какво да правят. Дали да чакат или да бягат? Изплашени, те се обърнаха па хукнаха назад.

— Герой! — поздравя командирът Огнян.

По Иван Мартинов

СЕДЕМДЕСЕТИ УРОК

Бъдеще време в миналото

ПРЕД РАЗСТРЕЛ

В затворническата килия вече втори месец лежеше Борис Йлов. Осъдиха го на смърт за саботажи против хитлеристките окупатори.

Преди съдебния процес Борис мислеше, че няма да му наложат тежко наказание. Не беше извършил никакво престъпление. Когато му

прочетоха обвинителната реч, той остана поразен. Щяха да го разстрелят. Последня леко, но не трепна. Стана му мъчно само за детето. То беше съвсем малко, щеше да расте сираче и нямаше да запомни баща си.

Единствената радост за Борис в затвора бяха новините за отстъпването на хитлеристите. Те търпяха поражение след поражение. Скоро Червената армия щеше да им нанесе и последния удар.

Една нощ желязната врата на килията се отвори.

— Събери си багажа, местим те в друг затвор! — каза полицаят.

Борис, който за момент щеше да повярва, разбра всичко. Краят беше дошъл.

Изведоха го навън. Нощта беше мрачна и студена. Борис се спря за миг и вдигна глава.

— Другари! — викна той, сякаш щеше да произнесе дълга и пламенна реч. — Аз отивам на смърт. Отмъстете за мене. Продължете борбата!

От сивия корпус на затвора се чуха викове. Някои запяха:

„Бой последен е тоя,
дружно вси да вървим.
С Интернационала
света да обновим!“

По Г. Караславов

Notes on the Text

1. Лежа в затвора. — To lie in prison.
2. Осъждам на смърт. — To sentence to death.
3. Търпя поражение след поражение. — To suffer defeat after defeat.
4. Нанасям удар на . . . — To inflict a blow on . . .
5. Краят беше дошъл. — This was the end (i. e. he was going to die).
6. Отивам на смърт. — To go to one's death.

EXERCISES

I. Answer the following questions:

1. Защо Борис Йлов е осъден на смърт? 2. Как посреща той смъртната присъда? 3. Коя е единствената радост за него в затвора? 4. Как се държи Борис преди смъртта си?

II. Describe how Boris was taken out of prison.

III. Describe Boris' appearance and character.

IV. Make sentences using the expressions from the notes on the text.

GRAMMAR

БЪДЕЩЕ ВРЕМЕ В МИНАЛОТО (THE FUTURE IN THE PAST TENSE)

1. Formation

Бъдеще време в миналото has compound forms. It is formed by means of минало несвършено време of the auxiliary verb *ща* (*щях, щеше...*) plus the particle *да* and сегашно време of the main verb.

The negative is formed by means of *нямаше*, for all persons singular and plural, plus the particle *да* and сегашно време of the main verb.

The Auxiliary Verb *съм*

	Positive	Interrogative
Sing.	щях да бъда (щях да съм) щеше да бъдеш (щеше да си) щеше да бъде (щеше да е)	щях ли да бъда (щях ли да съм) щеше ли да бъдеш (щеше ли да си) щеше ли да бъде (щеше ли да е)
Plur.	щяхме да бъдем (щяхме да сме) щяхте да бъдете (щяхте да сте) щяха да бъдат (щяха да са)	щяхме ли да бъдем (щяхме ли да сме) щяхте ли да бъдете (щяхте ли да сте) щяха ли да бъдат (щяха ли да са)
Negative		
	Negative	Negative-Interrogative
Sing.	нямаше да бъда (нямаше да съм) нямаше да бъдеш (нямаше да си) нямаше да бъде (нямаше да е)	нямаше ли да бъда (нямаше ли да съм) нямаше ли да бъдеш (нямаше ли да си) нямаше ли да бъде (нямаше ли да е)
Plur.	нямаше да бъдем (нямаше да сме) нямаше да бъдете (нямаше да сте) нямаше да бъдат (нямаше да са)	нямаше ли да бъдем (нямаше ли да сме) нямаше ли да бъдете (нямаше ли да сте) нямаше ли да бъдат (нямаше ли да са)

четà

	Positive	Interrogative
Sing.	щях да четà щеше да четеш щеше да четè	щях ли да четà щеше ли да четеш щеше ли да четè
Plur.	щяхме да четем щяхте да четете щяха да четат	щяхме ли да четем щяхте ли да четете щяха ли да четат
Negative		
	Negative	Negative-Interrogative
	нямаше да { четà четеш четè четем четете четат	нямаше ли да { четà четеш четè четем четете четат

2. Word Order

The interrogative particle *ли* stands before the particle *да*. The short case forms of the personal pronouns and the reflexive pronouns *се, си* stand after the particle *да*.

Examples:

Щяха да го разстрелят.

Щяхме да се разходим из града.

Щеше ли да го поканиш в къщи?

3. Usage

Бъдеще време в миналото denotes an action in the past which had taken place after another moment in the past. It corresponds to the English Future in the Past.

The past moment can be expressed by means of a verb in the past tense (минало свършено, минало несвършено, минало предварително) or can be implied.

Action completed at a definite moment in the past

Фашистите **търпяха** поражение след поражение.

Пътниците **заеха** местата си.

Борис **беше** написал писмо.

(След смъртта на Борис)

Action in the past which had taken place after a definite moment in the past

Червената армия **щеше** да им **нанесе** последния удар.

След пет минути влакът **щеше** да **тръгне**.

Женà му **щеше** да го **получи** след неговата смърт.

Детето **щеше** да **расте** сираче.

Comparison between бъдеще време and бъдеще време в миналото

Examples:

Пътниците **заемат** (сег. вр.) местата си.

Пътниците **заеха** (мин. св. вр.) местата си.

Петимата косачи **идват** (сег. вр.) на работа в Тракия.

Петимата косачи **дойдоха** (мин. св. вр.) на работа в Тракия.

След 5 минути влакът **ще тръгне** (бъд. вр.).

След 5 минути влакът **щеше** да **тръгне** (бъд. вр. в миналото).

Тук **ще прекърат** (бъд. вр.) цялото лято.

Тук **щяха** да **прекърат** (бъд. вр. в миналото) цялото лято.

Бъдеще време в миналото is also used to denote an action which could have been performed but was not.

Examples:

Борис, който за момент **щеше** да **повярва** (но не повярва), разбра всичко.

Щях да **замина** за чужбина (но не заминах).

GRAMMAR EXERCISES

1. Make the following sentences interrogative and negative:

Лазо **щеше** да се **върне** на село. — Тè **щяха** да си **поправят** колата. — Тази вечер Цвета **щеше** да **отиде** на кладенеца. — Вие **щяхте** да **пътувате**. — **Щях** да **отсъствам** от лекции.

2. Replace the words in bold type with personal pronouns:

Щях да поздравя **артистите**. — Той **щеше** да вземе **книгата**. — Петър **щеше** да даде **билета на Христо**. — **Щяхме** да превеждаме **новия текст**.

3. Open the brackets and put the verbs in бъдеще време в миналото:

В Букурещ се основа Централният революционен комитет. Той (ръководя) подготовката за въстание. — В Румъния се създадоха чети, които (отиде) в България. — Двамата братя впрегнаха воловете. (Отида) в гората за дърва.

4. Change the verbs in сегашно време into минало несвършено време and the verbs in бъдеще време into бъдеще време в миналото:

Димо Казака нощем не спя. Той мисли за богатството на Деян. Колко ниви ще му дадат? За колко време ще ги увеличи? Той ще има свой дом.

Само едно тревожи Димо. Кина е саката. Едната ѝ ръка е крива. Но ако тя не è саката, няма да му я дадат за женà. Той няма да стане господар на нейното богатство.

По Г. Караславов

5. Write a composition on Едно неосъществено пътуване.

СЕДЕМДЕСЕТ И ПЪРВИ УРОК

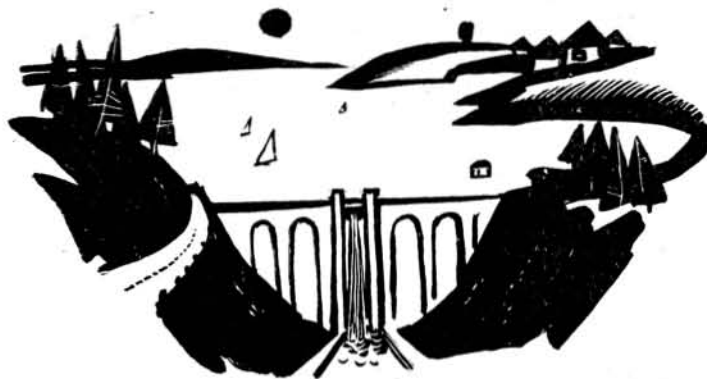
Относителни местоимения (продължение)

Подчинено определително изречение (продължение)

СТРОИТЕЛСТВОТО В БЪЛГАРИЯ

След Девети септември 1944 г. в България започна усилено социалистическо строителство.

Изградиха се грамадни язовири, които събраха водите на планинските реки. През горещите летни дни те напояват плодородните

Язовир

Лёка промишленост, текстилна промишленост, хранителна промишленост, машиностроителна промишленост, химическа промишленост.

Увеличавам продукцията. Подобрявам качеството на продукцията. Намалявам себестойността на продукцията.

EXERCISES

I. Answer the following questions:

1. Когà започва социалистическото строителство в България?
2. Какви язовири има в България?
3. За какво служат те?
4. Кой са най-големите заводи?
5. Какво произвеждат те?
6. Кой са промишлените и минните центрове в България?

II. Tell about construction work in your country.

GRAMMAR

I. RELATIVE PRONOUNS (CONTINUED)

Denoting	Singular			Plural
	masculine	feminine	neuter	masc., fem., neut.
quality	какъвто	каквато	каквото	каквито
possession	чийто	чято	чието	чийто
quantity	колкото			

II. THE ATTRIBUTIVE CLAUSE (CONTINUED)

Attributive clauses may be connected with the main clause by means of relative pronouns used as conjunctions: **който**, **какъвто**, **чийто**, **колкото**.

The relative pronoun **какъвто** agrees in gender and number with the word which it qualifies in the main clause.

Examples:

Завод „Вулкан“ произвежда *цимент*, от **какъвто** нашата страна се нуждае. (Какъв цимент?)

Какъвто е бащата, такъв е и *синът*. (Какъв е синът?)

Тъ създадоха *машини*, **каквито** не е имало досега. (Какви машини?)

Той извършва *дело*, **каквото** никой не е очаквал. (Какво дело?)

Електроцентраля

равнини. Блестят язовирите: „Искър“, недалеч от София, „Георги Димитров“ до Стара Загора, „Васил Коларов“ в Родопите, „Александър Стамболийски“ край град Севлиево.

Постройха се електроцентрали, чиято енергия се използва в селищата и предприятията. Всички градове и села в България са електрифицирани.

Електрическата енергия движи турбините на много нови заводи, чийто машини работят денонощно. Химкомбинатът в Димитровград, най-големият на Балканите, произвежда изкуствени торове. В завод „Вулкан“ се получава доброкачествен български цимент, от **какъвто** нашата страна има голяма нужда. В Пловдив и Кърджали има оловно-цинкови заводи. Край Перник се издига металургичният завод „Ленин“. Гордост на нашето строителство е огромният металургичен комбинат „Кремиковци“, в чието изграждане участвуват хиляди работници. Построен е и нефтохимически комбинат край Бургас.

Израснаха нови промишлени и минни центрове, **каквито** са Рудозем, Мадан, Димитровград.

И още много заводи и електроцентрали построиша трудещите се у нас и създадоха нашата тежка промишленост.

Notes on the Text

Тежка промишленост (индустрия). — Heavy industry.

Каквото посееш, *таква* ще пожънеш. (Какво ще пожънеш?)
 Израснаха нови промишлени *центрове*, **каквито** са Рудозем,
 Мадан, Димитровград. (Какви центрове?)
 The relative pronoun **чийто** agrees in gender and number with the
 word which it precedes in the subordinate clause.

Examples:

Тук ще има електроцентраля, **чийто** *строещ* скоро ще започне.
 Създадох се електроцентрали, **чийто** *енергия* се използва в
 селищата и предприятията.

Гордост на нашата промишленост е комбинатът „Кремиковци“,
 в **чийто** *изградяване* участвуват хиляди работници.

Тя построиха завод, **чийто** *машини* работят денонощно.

Remember

Тук ще има електростанция. <i>Строещт</i> на електростанцията ще започне скоро.	} Тук ще има електростанция, чийто <i>строещ</i> ще започне скоро.
---	---

The pronoun **колкуто** does not change.

Examples:

Ще ви заплатя толкова пари, **колкуто** искате.

Колкуто изработите, толкова ще получите.

Replacing of Attributive Clauses by Appositional Phrases

Attributive clauses may be replaced by appositional phrases.

Examples:

Attributive Clause

Appositional Phrase

Това бяха петима селяни, **който**
 бяха дошли с коси на рамо в
 далечна Тракия.

Химкомбинатът в Димитровград,
който е най-големият на Бал-
 каните, произвежда изкуствени
 торове.

Това бяха петима селяни, **дошли**
 с коси на рамо в далечна
 Тракия.

Химкомбинатът в Димитровград,
най-големият на Балканите,
 произвежда изкуствени торове.

By using appositional phrases instead of attributive clauses repetition is avoided and terseness of style is achieved.

GRAMMAR EXERCISES

1. Fill in the blanks with suitable relative pronouns which are answers to the questions in brackets. Insert the necessary commas:

Никой не желает да има син . . . има той (какъв?). — В ЦУМ ще
 намерите всичко . . . потърсите (какво?). — България води миролюбива

политика . . . е политиката на всички социалистически страни. (Как-
 ва?) — Двете момчета насекли толкова дърва . . . им казал бащата.
 (Колко?) — Червената армия щеше да нанесе последния удар на
 хитлеристите . . . армия търпеше поражение след поражение. (Чий?)

2. Combine the pairs of sentences making them complex sentences with
 attributive clauses:

Съобщиха името на майстора. Бригадата на майстора е първенец.
 — Купих билети. Таква билети ви искате. — През 1923 година
 избухна Септемврийското въстание. Ръководители на въстанието бяха
 Г. Димитров и В. Коларов. — Детето ще остане сираче. Бащата на
 детето е осъден на смърт. — Еньо погледна Цвета. Лицето на Цвета
 гореше от срам. — Наближихме града. Зданията на града се виж-
 даха отдалеч. — Наложиха на Борис смъртна присъда. Такава присъда
 той не очакваше.

Example: Съобщиха името на майстора. Бригадата на майстора е
 първенец. — Съобщиха името на майстора, чийто бригада е първенец.

3. Copy all complex sentences with attributive clauses from the following
 text and underline the conjunctions:

Като видяха Павел, трите жени се спряха. Божаница и Петровица
 започнаха да говорят с него. А Елка застана настрана смутена, изне-
 надана и бледа от вълнение. Тъжните ѝ очи овлажняха. Тя не знаеше
 какво да прави пред този човек, за когото непрекъснато мислеше,
 в чието завръщане не вярваше.

— Елке, ела ми кажи добре дошъл! — рече шеговито Петровица,
 която в добри часове ставаше найстина добра.

Елка, чийто крака се подкосяваха от срам, подаде мълчаливо
 ръка на Павел. Той пое ръката ѝ тежко, сухо и я погледна със студено
 любопитство. Елка отстъпи настрана още повече смутена.

— Много сте подраили — рече Павел на снахите си, който
 стояха пред него и го разпитваха за това-онова.

Елка гледаше мъжа си с учуден поглед. Струваше ѝ се, че това
 е син, който я е лъгал толкова пъти.

Жените тръгнаха.

— Невясто, добре е Елка да остане в къщи — обърна се Йор-
 дан към Божаница.

— Е, нека остане, ако иска. И без нея ще ожнем толкова,
 колкото и с нея. Не ѝ е много спорна работата — рече Божаница.

Елка наведе глава и тръгна. На сърцето ѝ легна мъка, каквато не
 беше изпитвала досега.

4. Replace the appositional phrases by attributive clauses:

Заводът, спечелил съревнованието, беше награден за Първи май. —
 Стара планина, най-дългата планина в България, разделя страната на
 две части. — Еньо, скрит в сянката на зида, дълго стои пред Цвети-
 ни. — Лазо, сурх, слабичък момък, седеше край огъня.

Бъдеще предварително време
Вметнати думи и изрази

МЕЧТИ ЗА БЪДЕЩЕТО

Всички мечтаем за по-щастливи дни. И нашите мечти са реални. Радиото и печатът постоянно съобщават за епохални открития, за все нови и нови постижения на човешкия ум.

А как ли ще изглежда светът през 2000-ната година например? Естествено след 20—30 години светът ще се промени. Трудно е, разбира се, да си представим живота в бъдеще. Но нека помечтаем.

Човекът на бъдещето ще е покорил природата и ще е разкрил много неизвестни досега нейни тайни. Той ще е стигнал до дъното на океаните, в „света на мълчанието“. На много километри под земята хората ще са открили неизчерпаеми залежи от нужни за човека суровини. А горе, в необятните висини, огромни космически кораби ще излитат на далечен път към неизяните светове на вселената. Може би човекът ще е достигнал до планетите на слънчевата система и ще ги е изучил. Вероятно учените-медици на бъдещето ще са намерили лекарство против рака и другите нелечими днес болести.

Животът след 2—3 десетилетия ще стане по-хубав.

Note on the Text

Отдавам се на труд. — To devote oneself to work.

Additional Vocabulary

Прогрѣс, висѳка тѣхника, наѳчен ѳпит, лаборатория, обсерватория, микроскоп, сонда.

Физика, химия, математика, астрономия, биология.

EXERCISES

I. Answer the following questions:

1. Какво е постигнало човечеството досега? 2. Какви постижения ще е извоювал човекът след 20—30 години?

II. Find cognate words for:

откритие, постижение, служба, световен, епохален, мечта, медико-лекарство.

Use the expressions in sentences.

GRAMMAR

I. БЪДЕЩЕ ПРЕДВАРИТЕЛНО ВРЕМЕ (THE FUTURE PERFECT TENSE)

1. Formation

Бъдеще предварително време is formed by means of бъдеще време of the auxiliary verb *съм* and минало свършено деятелно причастие of the main verb.

п о с т р о я

	Positive	Interrogative
Sing.	1 p. ще съм построи́л, -а, -о (ще бъда построи́л, -а, -о)	ще съм построи́л ли (ще бъда ли построи́л)
	2 p. ще си построи́л, -а, -о (ще бъдеш построи́л -а, -о)	ще си построи́л ли (ще бъдеш ли построи́л)
	3 p. ще е построи́л, -а, -о (ще бъде построи́л, -а, -о)	ще е построи́л ли (ще бъде ли построи́л)
Plur.	1 p. ще сме построи́ли (ще бъдем построи́ли)	ще сме построи́ли ли (ще бъдем ли построи́ли)
	2 p. ще сте построи́ли (ще бъдете построи́ли)	ще сте построи́ли ли (ще бъдете ли построи́ли)
	3 p. ще са построи́ли (ще бъдат построи́ли)	ще са построи́ли ли (ще бъдат ли построи́ли)
	Negative	Negative-Interrogative
Sing.	1 p. няма да съм построи́л, -а, -о (не ще съм построи́л, -а, -о)	няма ли да съм построи́л (не ще ли съм построи́л)
	2 p. няма да си построи́л, -а, -о (не ще си построи́л, -а, -о)	няма ли да си построи́л (не ще ли си построи́л)
	3 p. няма да е построи́л, -а, -о (не ще е построи́л, -а, -о)	няма ли да е построи́л (не ще ли е построи́л)
Plur.	1 p. няма да сме построи́ли (не ще сме построи́ли)	няма ли да сме построи́ли (не ще ли сме построи́ли)
	2 p. няма да сте построи́ли (не ще сте построи́ли)	няма ли да сте построи́ли (не ще ли сте построи́ли)
	3 p. няма да са построи́ли (не ще са построи́ли)	няма ли да са построи́ли (не ще ли са построи́ли)

2. Word Order

The short forms of the personal pronouns and the reflexive pronouns *се, си* stand between the auxiliary verb *съм* and the participle in бъдеще предварително време. Only in the 3rd pers. sing. they stand between *ще* and the auxiliary verb *съм*.

Examples:

След една седмица ти **ще си** [се] явил на изпит и **ще си** [го] издържал.

Човекът ще е достигнал до планетите на слънчевата система и **ще** [ги] е изучил.

Хората ще са изучили природата и **ще са** [я] покорили.

Ако го потърсим след половин час, той сигурно **ще** [се] е прибрал вече в къщи.

3. Usage

Бъдеще предварително време denotes a future action which will be completed by a given future moment. The result of the action affects that future moment.

It corresponds to the English Future Perfect Tense.

Examples:

Action completed at a given future moment

(Бъдеще време)

След 20—30 години светът **ще се промени**.

В 17 часа по радиото **ще предадат** съобщение за движението на космическия кораб.

Утре **ще дойда** да те взема за кино.

Action that will be completed by a given future moment

(Бъдеще предварително време)

Дотогава човекът **ще е променил** природата.

До 17 часа космическият кораб **ще е направил** вече няколко обиколки около Земята.

Дотогава ти **ще си превел** статията от английски език.

II. PARENTHETICAL WORDS AND EXPRESSIONS

Examples:

Все още, **за нещастие**, не е открито лекарство против рака.

Может би човекът на бъдещето ще е достигнал до планетите на слънчевата система.

Expressing feelings:
за щастие, за нещастие, за
мое (твоё) удоволствие, etc.

Expressing suggestion:
навярно, може би, напри-
мер, струва ми се, etc.

Естествено всички мечтаем за
по-щастливи дни.

Expressing certainty:
найстина, явно, безспорно,
естествено, etc.

Пиесата **по мое мнение** не е
хубава.

Expressing personal opinion
or that of someone else:
мисля, според мене, по
мое мнение, както казват,
etc.

Този проблем, **от една страна**
е интересен, а, **от друга страна**, е
много труден за разбиране.

Expressing train of thought:
първо, второ, после, преди
всичко, от една страна, от
друга страна.

Без мир няма живот, няма ща-
стие, **следователно** трябва да се
борим за мир.

Drawing conclusions:
и така, значи, изобщо, сле-
дователно, etc.

Punctuation

Parenthetical words and expressions are usually separated from the other parts of the sentence by commas.

The following parenthetical words and expressions are not separated by commas: *вероятно, сигурно, навярно, особено, например, обаче, като че ли, според мене, може би*, etc.

Examples:

Има **вероятно** още няколко свободни места.

Сигурно всичко е продадено.

Според мене артистката не играе добре.

GRAMMAR EXERCISES

1. Put the verbs in brackets in бъдеще предварително време:

Ти (прочетà) няколко пъти учебника, докато започнат изпитите. — Той (съобщà) вече новината, когато аз се върна в къщи. — След пет години този студент (завършà) университет и (постъпà) на работа като инженер. — Когато ти дойдеш да ме вземеш за театъра, аз (облекà се), (пригòтвà се) и ти няма да ме чакаш. — Когато децата дойдат от училище, родителите им не (върна се) още от работа. — След 10 години Румянка (порасна) и (стàна) красива девойка. — След 2 часа децата (наиграя се) и (прибèра се) в къщи. — Не (остàна) безрезул-

татни опитите на хората ди стигнат до Марс. — Ако закъснея за операта с 10 минути, увертюрата (започна).

2. Make the following sentences interrogative and negative:

През септември розите в градината ще са прецъфтели. — Аз ще съм прочёл книгата, когато си я поискат. — Когато дойдеш у нас, аз ще съм излязъл.

3. Replace the words in bold type by personal pronouns:

След 2—3 години няма да сме завършили **висшето си образование**. — До Първи май писателят ще е издал **новия си сборник разкази**. — Ще си напуснал ли **България** до есента?

4. Write a composition on *Какво ще съм постигнал след 10 години*. Use verbs in бъдеще предварително време.

5. Use the following parenthetical words and expressions in sentences:

найстина, струва ми се, както казват, преди всичко, според мене, за щастие, изобщо.

6. Supply the following sentences with suitable parenthetical words and expressions:

Животът след 2—3 десетилетия ще стане по-хубав. — Нашите мечти са реални. — Днес трудът на човека е облекчен. — Довечера ще вали дъжд. — Постиженията на човешкия ум са грандиозни. — Тя е умна жена. — Строителството в България върви с бързи темпове.

СЕДЕМДЕСЕТ И ТРЕТИ УРОК

Съвместна употреба на глаголните времена

РАДА

Шибил, страшният хайдутин, слизаше от планината и отиваше да се предаде. Утре тяя вест щеше да се разчуе навсякъде, но кой щеше да я повърва?

Шибил малко се грижеше за това. Той бързаше и мислеше за друго. Мислеше си как преди месец-два от високите върхове на Сяните камъни той видя, че долу по пътя идат жени. Хайдутите препречиха пътя им. Жените се показаха на завоя и щом ги видяха, спряха се като втрещени. Хайдутите не ги и погледнаха. Тяхното внимание беше другаде: една жена стоеше още на пътя, млада, хубава. И как се беше променила! Къде беше тръгнала? Луд ли беше тоя баша, който беше я пуснал сама из тия планини?

Шибил пристъпи по-напред. Момата го гледаше спокойно и право в очите. Една отвесна черта се беше спряла между гайтанените ѝ вежди.

Шибил измери с очи отвисоко момата. Какво бяло лице! И тънка в кръста. И какъв кураж! Очите му заблестяха весело, наду го смях. Но по-рано от него момата беше се разсмяла с глас. Лицето ѝ светна, стана по-хубаво и сега можеше да се види, че очите ѝ са сини, а зъбите бели. Шибил я гледаше учуден.

— Та ти си момиче на Велико кехая — говореше Шибил. — Рада се казваш. Че как те е пуснал баша ти? И променена, с жълтици . . . Аз ще ги взема.

— Брѐ, ще ги вземеш! Я виж — извика тя, като показваше с ръка, — я виж как ти се е скъсал ръкавт. Чакай, аз ще ти го зашия.

Шибил погледна ръкава си. Червеното сукно найстина се беше скъсало. И преди той да разбере шегува ли се тя или не, видя я близо до себе си. Усмиваше се и го гледаше дяволито, прибираше скъсания ръкав, а в устата си държеше игла с конец.

— Слушай — продължаваше Рада, — да се ожениш, че да има кой да те кърпи.

— Да се ожѐня — отговори Шибил, — ама момите не мѐ искат.

— А, ще те искат. Такъв ергѐн!

— Ё, хайде вземй ме ти.

— Кой? Аз ли? Не ми трябва хайдутин. Хайдутин не искам.

Шибил се намръщи. Рада срѐсна умолителните очи на жените и реши да се поправи:

— Може, може . . . Ще те взема. Трябва само да питаш Велико кехая.

По Йор. Йовков

Notes on the Text

1. Измѐрвам с очи. — To look s.o. up and down.
2. Надува ме смях. — To be on the point of laughing.
3. Смѐя се с глас. — To laugh out loud.
4. Вземй ме. — Take me.

EXERCISES

I. Retell the text according to the following plan:

1. Шибил слиза от планината.
2. Споменът на Шибил за първата срѐща с Рада.

II. Retell the conversation between Shibill and Rada.

III. Make a description of Rada.

GRAMMAR

TENSE COMBINATIONS

1. Basic Tenses

The main tenses used when telling a story are минало свършено време and сегашно историческо време.

2. Supplementary Tenses

a) Supplementary to минало свършено време are the following tenses: минало несвършено време, минало предварително време and бъдеще време в миналото.

b) Supplementary to сегашно историческо време are: минало неопределено and бъдеще време.

Examples:

Минало време

Шибил, страшният хайдутин, **слизаше** от планината и **отиваше** да се предаде. Утре тя **вѣст щѣше да се разчуе** навсякъде, но **кой щѣше да я повярва?**

Шибил **малко се грижеше** за това. Той **бързаше** и **мислеше** за друго. **Мислеше си** как преди мѣсец-два от високите върхове на Сините камъни той **видя**, че долу по пътя **идат жени**. Хайдутите **препръчиха** пътя им. Жените **се показваха** на завоя и щом ги **видяха**, **спряха се** като втрещени. Хайдутите **не ги и погледнаха**. Тяхното **вниманиѣ** **бѣше** другаде: една жена **стоѣше** още на пътя, млада, хубава. И как **се бѣше пременила!** Къде **бѣше тръгнала?** Луд ли **бѣше** тѣя баща, който **бѣше** я **пѣснал** сама из тѣя планини?

Шибил **пристъпи** по-напред.

Note. In conversation минало неопределено време can be used together with минало свършено време.

Example: — Я **виж** — **извика** Рада — **как ти се е скъсал** рѣкавѣт.

Сегашно историческо време

Шибил, страшният хайдутин, **слиза** от планината и **отива** да се предаде. Утре тя **вѣст ще се разчуе** навсякъде, но **кой ще я повярва?**

Шибил **малко се грижи** за това. Той **бърза** и **мисли** за друго. **Мисли си** как преди мѣсец-два от високите върхове на Сините камъни той **вижда**, че долу по пътя **идат жени**. Хайдутите **препръчват** пътя им. Жените **се показват** на завоя и щом ги **виждат**, **спират се** като втрещени. Хайдутите **не ги и погледват**. Тяхното **вниманиѣ** **е** другаде: една жена **стой** още на пътя, млада, хубава. И как **се е пременила!** Къде **е тръгнала?** Луд ли **е** тѣя баща, който **я е пѣснал** сама из тѣя планини?

Шибил **пристъпва** по-напред.

GRAMMAR EXERCISES

1. Retell the story *Край Черно морѣ* using: а) минало свършено време, б) сегашно време.

КРАЙ ЧЕРНО МОРЕ

Група приятели (трѣгвам) за Слънчев бряг. (Пѣтувам) с кола. Асфалтовото шосѣ (минавам) между гористи хълмове. Някои от младѣжите за прѣв път (виждам) морѣто. Нетърпението им (растѣ).

(Наближавам) Несѣбър. Картината (съм) вълшебна! Зад златистата пясъчна ивица (се белѣя) новите сгради на летовището, потѣнало в зеленина.

Групата (слизам) от колата и (се отправям) към летовището. Младѣжите (гледам) с възхищениѣ красивите хотѣли. Какѣв модѣрен град (израствам) тук, сред пясъчните дюни!

2. Tell the story *Рада* in сегашно време from *Шибил пристѣпи по-напред*.

СЕДЕМДЕСѢТ И ЧЕТВЪРТИ УРОК

Подчинено допълнително изречение
Подчинителни допълнителни съюзи (продължение)

СЪБРАНИЕ В ЗАВОДА

Първото тримѣсечие е към края си. Работниците от завода трябва да отчетат изпълнението на производствения план. Рѣководството на завода реши да свика производствено събрание. На входа поставиха следната обява:

„Съобщава се, че на 21. IV. 1971 г. от 18 часа в залата на завода ще се състои събрание за отчитане на производствения план. Присъствието на всички е задължително.“

От рѣководството на завода

Всички дойдѣха навреме. Никой не отсъствуваше.

Директорът на завода откри събранието и събщи дневния рѣд.

1. Отчетен доклад от др. Иванов, главен инженер на завода.

2. Съобщения.

Директорът предложи да се избере секретар на събранието.

В своя доклад главният инженер събщи **кой цѣхове са първенци в изпълнението на плана**. Той направи критика на някои бригади. Инженер Иванов завърши с думите: „Да не забравяме, че нашият

завод е първенец, че на нас се възлагат големи надежди. Трябва да работим упорито и да спечелим съревнованието със завод № 12.“

Започнаха разисквания по доклада. Пръв взе думата главният майстор от монтажния цех. Той разказа какви трудности срещат работниците. Разясни как трябва да се преодоляват те.

Имаше и други изказвания по доклада. Говориха много работници и инженери. Те обясниха защо някои бригади изостават. Дадоха препоръки за отстраняване на слабостите. Някои попитаха дали ще се пуснат скоро в експлоатация новите машини.

Работниците обещаха, че ще увеличат още повече продукцията и ще подобрят качеството ѝ.

В 20 часа директорът на завода закры събранието. Всички разбраха колко отговорна задача стои пред тях.

Notes on the Text

1. Към края си. — Nearing its end.
2. Отчитам изпълнението на плана. — To report on the fulfilment of the plan.
3. Производствен план. — Production plan.
4. Свиквам събрание. — To call a meeting.
5. Производствено събрание. — Production meeting.
6. Присъствието е задължително. — Attendance is obligatory.
7. Откривам събрание. — To open a meeting.
8. Дневен ред. — Agenda.
9. Отчетен доклад. — (Annual, monthly) report.
10. Първенец в изпълнението на плана. — Champion (in fulfilling the plan.)
11. Правя критика (правя си самокритика). — Criticise s.o. (o.s.).
12. Възлагам надежди на... — To set one's hopes on...
13. Разисквания по доклада. — Discussions on the report.
14. Вземам думата. — To take the floor.
15. Изказвания по доклада. — Discussions on the report.
16. Давам препоръки. — To make recommendations.
17. Пускам в експлоатация. — To put into commission.
18. Закривам събранието. — To close the meeting.

Antonyms

изоставям — напредвам   забравям — помня

Additional Vocabulary

Докладчик, общо събрание, просветно събрание, профсъюзно събрание, организационно събрание, партийно събрание, годишно събрание, комсомолско събрание, тържествено събрание.

Давам думата, отнемам думата. Посочвам слабости.

Гласувам. Правя си отвод. Водя протокол. Правя изводи.

EXERCISES

- I. Make a plan of the text. Retell the text according to your plan.
- II. Write the minutes of a meeting using the following phrases:

откривам събрание, състои се събрание, присъствам на събрание, отсъствам от събрание, дневен ред, давам думата, вземам думата, правя критика, правя си самокритика, посочвам слабости, давам препоръки, гласувам, правя изводи, закривам събрание, разисквания по доклада.

GRAMMAR

THE OBJECT CLAUSE. CONJUNCTIONS (CONTINUED)

1. The Interrogative Object Clause (Indirect Question)

The interrogative object clause is an indirect question. It is interrogative only in form. It is joined to the main clause by means of the interrogative pronouns (*кой, кога, какъв*), adverbs (*къде, кога, защо, колко*) or particles (*ли, дали*).

Examples:

Не разбрах в кой завод работиш.

Не чух с кога говореше.

Чий е този речник, тя не ми каза.

Някои попитаха къде ще бъде събранието.

Студентите се интересуваха кога е основано стопанството.

Работниците разбраха колко отговорна задача им предстои.

Те обясниха защо някои бригади изостават.

Шибил си мислеше как среща за първи път Рада.

Шибил попита Рада иска ли да се ожени за него.

Някои се интересуваха дали ще се пуснат в експлоатация новите машини.

2. Position of the Interrogative Object Clause

The interrogative object clause stands usually after the main clause though it may sometimes precede it.

Examples:

Той разказа какви трудности срещат работниците.

В коя лаборатория работи химичката, не знам.

Punctuation

The interrogative object clause (indirect question) is not separated from the main clause by means of commas.

A comma is written only in the following cases:

a) To separate a list of indirect questions.

Example: Не попитах от каква народност е този младеш, кога е дошъл в България, какъв език говори.

b) After an indirect question preceding the main clause.

Example: Дали ще спечелим съревнованието, зависи от нас.

A question mark is written only if the main sentence is interrogative

Example: Знаете ли кой е тази улица?

GRAMMAR EXERCISES

1. Fill in the blanks with suitable conjunctions:

Трябва да разбереш ... щех е първенец на нашия завод. — Интересувам се... ще отидете на морето. — Лекарят попита Добри... е бил цели два часа. — Попитаха го... е последното му желание. — Тя не е решила още ще дойде... със студентите на екскурзия. — Нали ще провериш... тръгва влакът? — Не разбрах... стихове ми прочете. — ... е дневният ред на събранията, не чух. — Ще ми разкажеш ли... си прекарала във Варна? — Чу ли... български филм е награден на фестивала? — Знаеш ли... жители има София? — Видях... живописен град е Велико Търново. — Видя ли с... интерес гледаха всички филма? — ... ще води протокола на събранията, не попитах. — Съобщете... продукция има заводът ви този месец. — Цвета се чудеше... да се спреш при Еньо.

2. Complete the following sentences with interrogative object clauses:

Съдията попита Борис Йлов... — Един работник се интересува... — Инженерът обясни... — Борис Йлов не разбираше... — Всички мечтаем... — От историята знаем... — Селяните попитали Лёвски...

Example: Съдията попита Борис Йлов... — Съдията попита Борис Йлов кой е последното му желание.

3. Make complex sentences using the following sentences as interrogative object clauses:

От кога е стихотворението „Вяра“? — Дали ще дойдете с нас на бригада? — Защо България се слави като страна на розите? — Когато ще се свика годишното събрание? — Колко души присъстваха на тържественото събрание?

Example: От кога е стихотворението „Вяра“? — Всеки български младеж знае от кога е стихотворението „Вяра“.

4. Underline the object clauses in the following text and state what kind they are:

ПИСМО ОТ БЪЛГАРИЯ

Сред щайгата с грозде чужденецът намери малък затворен плик. Отвори го. В писмото пишеше:

„Който и да сте Вие, незнаен чужденец, за Вас съм наредила това грозде. Аз зная, че Вие сте добър човек. Затова Ви целувам по челото и Ви изпращам цял влак поздравии от моето отечество. Вие не знаете колко красива е нашата страна. Не знаете и кой Ви пише. Аз съм едно десетгодишно момиче на име Радка Петрова от село Бяла

църква, Великотърновско. Искате ли да научите нещо за мене? Ние сме три сестричета и едно братче. Татко е работник. Имаме едно хубаво лозе.

Много ме интересува дали Вие имате деца и какви са те.

Спомнете си за нас, когато хрупките здравите сочни зърна от нашето лозе.“

По Ангел Каралийчев

СЕДЕМДЕСЕТ И ПЕТИ УРОК

Пряка реч

ЛЁВСКИ ПРЕД СЪДА

— Да влезе Лёвски! — извика един от съдиите.

Вратата се отвори. Чу се дрънкане на железата и шум от стъпки. Присъстващите затаиха дъх.

Окован в тежки вериги, Апостолът на свободата влезе в залата. Бледото му лице беше отслабнало. Очите му гледаха напред, съсредоточени, дълбоки.

Разпитът започна. Запитаха го:

— Как е името ти? Откъде си? Какво е занятието ти?

— Казвам се Васил Кунчев. Роден съм в Карлово. Занятието ми е да облекчавам положението на българите. Обикалях България, за да вдъхвам кураж на народа.

— Кой са твоите помощници?

Лёвски отговори без колебание:

— Действах сам. Никого не познавам.

— Кажй какво е настроението на народа и кой тръгна с тебе?

— Днешният век е век на свободата — започна Лёвски с любимите си думи. — Никой не иска да търпи насилие. А кой са потиснатите българи? Чорбаджиите ли, или такива като тебе — впи той поглед в Иванчо Пенчович, — който са се настанили на важни царски служби? Не, тия хора не жадуват за свобода. Селяните, които са останали без земя и трябва да работят денонощно на агите, са потиснати и копнеят за освобождение. Ето тия хора тръгнаха след мене.

— Нахално отговаря — каза озлобено агата. — Но трябва да си признаем, той е смел човек. Заслужава името си Лёвски.

Осъдиха Лёвски на смърт. Апостолът отиде спокоен на бесило. Той не съжаляваше за нищо, защото беше изпълнил дългата си към родината. Неговият любим народ беше събуден вече и никой не можеше да го спре в борбата му за свобода. Лёвски си спомни думите на Ракovski: „По-добре смърт за свободата, отколкото живот в робство.“

По Ст. Дичев

Notes on the Text

1. Затаявам дъх. — To hold one's breath.
2. Впивам поглед в... — To fix one's eyes on...
3. Настанявам се на служба. — To obtain a post.
4. Жадувам (копнѐя) за свобода. — To long for freedom.
5. Тръгвам след някого. — To become s.o.'s follower.
6. Заслужавам името си... — To live up to one's name.
7. Отивам на бесилото. — To go to the gallows.
8. Изпълнявам дългa си към... — To fulfil one's duty to...
9. По-добре смърт за свободата, отколкото живот в робство. —

It is better to die for freedom than live in bondage.

EXERCISES

I. Retell the text according to the following plan:

1. Влизането на Левски в залата на съда.
2. Държането на Левски пред съдиите.
3. Преценката на агата за Левски.

II. Make a characteristic of Levsky.

III. Make a list of words on the theme "A revolutionary".

IV. Find synonyms for the following words:

кураж, смел, жадувам, враг, търпя, вериги.

Use them in sentences.

GRAMMAR

I. DIRECT SPEECH

Words reported by the speaker (or the writer) without changing them constitute direct speech.

Examples:

Запитаха го:

— Кой са твоите помощници?

Левски отговори без колебание:

— Действувах сам.

Direct speech can be introduced by the author's words which stand before it, after it or separate it.

Punctuation

Direct speech begins with a capital letter and is put in quotation marks.

The quotation marks at the end are put after the punctuation of the sentence.

Examples:

„По-добре смърт за свободата, отколкото живот в робство.“

„На оръжие, момчета!“

„С какво право удряш?“

No quotation marks are used in dialogue form. Direct speech is written as a new paragraph introduced by a dash.

1. Direct speech is separated from the introductory words of the author by a colon.

Example: Ботев извика: „На оръжие, момчета!“

2. Direct speech is separated by a dash from the words of the author following after it.

Example: — Да влезе Левски! — извика един от съдиите.

3. If the author's words are inserted into the direct speech they are preceded and followed by dashes. A full stop or a comma following the first part of direct speech comes after the author's words and before the second dash, while an exclamation or a question mark comes before the author's words and before the first dash.

Examples:

а) — Днешният век е век на свободата — започна Левски с любимите си думи. — Никой не иска да търпя насилие.

Direct speech   Author's words   Direct speech
(The author's words are omitted: Днешният век е век на свободата. Никой не иска да търпя насилие.)

б) — Кой са потиснатите българи? Такива като тебе ли — впи той поглед в Иванчо Пенчович, — който са се настанили на важни царски служби?

Direct speech   Author's words   Direct speech
(The author's words are omitted: „Кой са потиснатите българи? Такива като тебе ли, който са се настанили на важни царски служби?“)

б) — Нахално отговаря! — каза озлобено агата. — Но трябва да си признаем, той е смел човек.

Direct speech   Author's words   Direct speech
(The author's words are omitted: Нахално отговаря! Но трябва да си признаем, той е смел човек!)

II. INDIRECT SPEECH

When turning direct speech into indirect the author's words become the main clause and the direct speech becomes an object clause. They are joined together by means of the conjunction *че*, if the direct speech is a declarative or exclamatory sentence, and by means of the conjunction *да*, if it is an imperative sentence.

Kind of sentences	Direct speech	Indirect speech	Conjunction
Declarative	— Роден съм в Карлово.	Левски каза, че е роден в Карлово.	че
Imperative	— Да влезе Левски! — извика един от съдците.	Един от съдите извика Левски да влезе.	да
Interrogative	Запитаха го: — Как е името ти? Откъде си? Какво е занятието ти?	Запитаха го как е името му, откъде е, какво е занятието му.	The same interrogative word is used.
	— Имаш ли помощници?	Запитаха го има ли помощници. Ог: Запитаха го дали има помощници.	The interrogative particles <i>ли</i> or <i>дали</i> are used.

Note. When turning direct speech into indirect the verb becomes 3rd pers. sing. or plur.

Any past tense in direct speech is turned into минало неопределено време in indirect speech.

Example:

Direct Speech

Indirect Speech

Левски отговори:
— Действувах сам.

Левски отговори, че е действувал сам.

If in direct speech there is more than one subordinate clause, only one or two are turned into indirect speech. The rest change only in person.

Example:

Direct Speech

Indirect Speech

— Казвам се Васил Кунчев. Роден съм в Карлово. Занятието ми е да облекчавам положението на българите.

Левски отговори, че се казва Васил Кунчев. Роден е в Карлово. Занятието му е да облекчава положението на българите.

GRAMMAR EXERCISES

1. Supply the necessary punctuation marks in the following text:

ЕДНА БЪЛГАРКА

Бунтовникът вървеше и разправяше на баба Илийца, че иде от Балкана. Изгубил четата онай нощ, не ял два дена и две нощи. Синко, ти не можеш да вървиш каза му тя дай си пушката. И тя му взе пушката. Върви, стягай се, момче. Къде ще отида, бабо, запита я той. Как къде? Ами у дома! Истина ли? Благодаря ти, бабо, ти си добра жена отговори трогнат до сълзи бунтовникът.

По Ив. Вазов

2. Turn the direct speech into indirect in the following text:

СЕПТЕМВРИЙСКОТО ВЪСТАНИЕ

Конникът погледна учуден претоварените коли, обърса чело и спря задъхания си кон пред първата кола.

— Чакайте! — извика той и вдигна ръка. Колите спряха.

— Вие от Борово ли сте? — запита конникът.

— Оттам — обади се един от коларите.

— Къде сте тръгнали по това време?

— Не виждате ли? За станцията.

— Аз виждам — каза загрижен конникът, — ами вие не виждате. Във вашата станция се бият сегà, кръв се лее...

— Кой се бие?

— Въстание има днеска. Градът е вече зает от нашите. Почна се...

Крум Велков

3. Turn the text *Събрание в завода* into dialogue form from *Започнаха разискванията* to the end.

СЕДЕМДЕСЕТ И ШЕСТИ УРОК

Страдателен залог

ПАРТИЗАНИТЕ В СЕЛО

Отредът се промъкваше безшумно през селските градини. Часът беше четири след полунощ. Завземаването на селото беше възложено на мене и на още петима бойци. Влязохме в двора на първата селска къща. Вратата беше заключена.

— Кой е? — чу се глас отвътре.
 — Отворете, ние сме учители, отиваме за Байлово, объркахме пътя — обадих се аз.

Селянинът отвори и любезно ме покани.

— Другарю, ние не сме учители, а партизани — открих му аз. — Селото е обкръжено от наши хора. Кажете ми има ли тук полиция.

Селянинът ни погледна изпитателно.

— Снощи в кръчмата пъеха няколко стражари, но не зная дали са си отишли.

Приближихме се във верига към общината. Пристигна и комисарят на четата. Започна трескава работа. На двора се натрупаха куп книжа за данъци и глоби, които властта щеше да събере от селяните. Партизаните запалиха книжата. Купчината пламна и след няколко минути всичко бе изгорено и превърнато в пепел.

Разсъмваше се. Скоро на площада се събра цялото село. Отprozореца на общината се показа наш другар и заговори. Селяните слушаха като заковани.

— Другари! — започна той. — Ние дойдохме да ви уверим, че теглото на нашия народ скоро ще бъде прекратено. Но за това е необходимо по-смела борба, необходим е здрав съюз между работниците и селяните. Ние разчитаме на вашата поддръжка. Наредете се смело под разветите знамена на Отечествения фронт, който се ръководи от нашия изпитан вожд Георги Димитров.

Думите на партизаната бяха посрещнати от селяните с ръкопляскания и възторжени викове. Започна истинско народно веселие. Чорапи и дрехи се поднесоха като дар на партизаните от развълнуваните селянки.

По Ж. Кюлев — Мильо

Notes on the Text

1. Завземам село (град). — To capture a village (town).
2. Обърквам пътя. — To lose one's way.
3. Превръщам се в пепел. — To be reduced to ashes.
4. Разчитам на... — To depend on...
5. Слушам като закован. — To listen as though rooted to the spot.
6. Наредждам се под знамето на... — To line up under the banner of...

Synonyms

безшумно — тихо   отправям се — упътвам се
 потропвам — почуквам   трескав — неспокоен
 обкръжавам — заобикалям   тегло — мъка
    прекратявам — прекъсвам

EXERCISES

I. Make a plan of the text. Retell the text according to your plan.

II. Combine the following words with suitable adjectives:

боец, отред, тирания, свобода, борба, съюз, гост, веселие.

Use the phrases in sentences.

GRAMMAR

THE PASSIVE VOICE

1. Formation

Only transitive verbs have passive voice. It is formed in two ways.

1. By means of the particle *се* added to the verb-forms in active voice.

2. By means of страдателно причастие of the main verb and the auxiliary verb *съм*.

Сегашно време — Passive Voice

ръководя

	Passive voice formed by means of the particle <i>се</i>	Passive voice formed by means of страдателно причастие
Positive		
Sing.	1 р. ръководя се 2 р. ръководиш се 3 р. ръководи се	ръководен (-а, -о) съм ръководен (-а, -о) си ръководен (-а, -о) е
Plur.	1 р. ръководим се 2 р. ръководите се 3 р. ръководят се	ръководени сме ръководени сте ръководени са
Interrogative		
Sing.	1 р. ръководя ли се 2 р. ръководиш ли се 3 р. ръководи ли се	ръководен (-а, -о) ли съм ръководен (-а, -о) ли си ръководен (-а, -о) ли е
Plur.	1 р. ръководим ли се 2 р. ръководите ли се 3 р. ръководят ли се	ръководени ли сме ръководени ли сте ръководени ли са

Negative		
Sing.	1 p. не сè ръководя	не съм ръководен (-а, -о)
	2 p. не сè ръководиш	не си ръководен (-а, -о)
	3 p. не сè ръководи	не è ръководен (-а, -о)
Plur.	1 p. не сè ръководим	не сме ръководени
	2 p. не сè ръководите	не сте ръководени
	3 p. не сè ръководят	не са ръководени
Negative-Interrogative		
Sing.	1 p. не сè ли ръководя	не съм ли ръководен (-а, -о)
	2 p. не сè ли ръководиш	не си ли ръководен (-а, -о)
	3 p. не сè ли ръководи	не è ли ръководен (-а, -о)
Plur.	1 p. не сè ли ръководим	не сме ли ръководени
	2 p. не сè ли ръководите	не сте ли ръководени
	3 p. не сè ли ръководят	не са ли ръководени

2. Tenses in the Passive Voice

ръководя

With the particle <i>се</i>		With страдателно причастие
Сегашно време	Партизанският отряд се ръководи от командир.	Партизанският отряд е ръководен от командир.
Минало неопределено време	Партизанският отряд се е ръководил от командир.	
Минало свършено време	Партизанският отряд се ръководи от командир.	Партизанският отряд беше ръководен от командир.
Минало несвършено време	Партизанският отряд се ръководеше от командир.	
Минало предварително време	Партизанският отряд беше се ръководил от командир.	

Бъдеще време	Партизанският отряд ще се ръководи от командир.	Партизанският отряд ще бъде ръководен от командир.
Бъдеще в миналото	Партизанският отряд щеше да се ръководи от командир.	Партизанският отряд щеше да бъде ръководен от командир.

The forms with *се* are usually used in сегашно and минало несвършено време.

The forms of the passive voice with participles are more often used in the Past and Future tenses.

Note. The grammatical subject which is an answer to the questions *кой, що* takes the full form of the definite article and the grammatical object (which in meaning is the doer of the action) takes the short form of the definite article in passive voice.

Examples:

Партизанинът беше покънен от селянина в къщи.

Партизанският отряд се ръководи от смелия командир.

GRAMMAR EXERCISES

1. Write the following sentences in the active voice:

Завземањето на селото беше възложено от комисаря на мене. — Вратата на къщата беше заключена от стопанина. — Селото е обкръжено от партизаните. — На двора се натрупаха многу книжа от селяните. — Книжата бяха изгорени от партизаните и превърнати в пепел. — Чорапи и дрехи се поднесоха на партизаните от селянките.

Example: Завземањето на селото беше възложено от комисаря на мене. — Комисарят възложи (беше възложил) завземањето на селото на мене.

2. Make the following sentences [passive using the forms with the particle *се*:

Учениците пишат домашното упражнење. — Тя мете всеки ден стајата. — Думите на партизанина развлнуваха селяните. — Учените ще използват атомната енергија за мирни цели. — Учените изнајмуваат все по-свършени машини. — Инженерите строят моцни електроцентралаи

3. Make the following sentences passive using the forms with participles:

Васил Левски организира Априлското встание. — Нетърпение и безпокойство беше обхванало четниците. — Фашистите го бяха осъдили на смърт. — Тè щяха да изпълнят смъртната му присъда след два дена. — Учените ще впрèгнат науката в служба на човека. — Турците обесиха Левски. — Съветската армија разби хитлеристките войски.

4. Write the words in brackets with the full or short forms of the definite article according to their grammatical functions in the sentences:

Изгарянето на книгата се извърши от (комисар) на отряда. — (Площад) се изпълни с хора. — (Нов) металургичен завод е вече построен. — (Партизански) отряд беше преследван от войници. — (Трудолюбив) студент е награден. — (Прозорец) е затворен. — (Болен) е прегледан от (лекар).

5. Put the following verbs in the 3rd pers. sing. cerашно, минало свършено and бъдеще време passive voice and make sentences with them:

перѝ, мийѝ, чистѝя, шийѝ, донесѝ, изпратѝя, посрещна.

СЕДЕМДЕСЕТ И СЕДМИ УРОК

Преизказване на страдателен залог

КИРИЛ И МЕТОДИЙ

Славянската азбука била създадена през втората половина на IX век от двамата братя Кирил и Методий. Те са родени в град Солун. Кирил получил в Цариград високо образование и за големите си способности и за ораторската си дарба бил наречен философ. Методий дълго време бил управител на славянска област. Византийският император възлагал на двамата братя важни политически мисии.

По това време славяните нямали своя писменост и били заплашени от претопяване. Южните славяни били застрашени от погърчване, а западните, които живеели в съседство с немците — от понемчване. Затова моравският княз поискал от Византия проповедници на християнството на славянски език. За да наложи влиянието си и на запад, императорът приел неговата молба. За тази цел Кирил и Методий съставили славянската азбука, превели някои богослужбни книги и заминали за Моравия. Там били посрещнати от славяните с голяма радост. Те просветявали народа на разбираем славянски език и подготвили много ученици.

Интересите на немското духовенство били засегнати и то почнало борба против Кирил и Методий. Двамата братя били наклеветени пред папата като еретици и били повикани на съд в Рим. Там Кирил умрял. Методий се завърнал в Моравия и продължил просветната си дейност. Той бил непрекъснато преследван от немското духовенство, затварян и измъчван.

След смъртта на Методий учениците на двамата братя били изгонени от Моравия. Някои от тях дошли в България, където развили широка просветна и книжовна дейност. Оттук славянската писменост била пренесена и в други славянски страни.

Таква България изиграла историческа роля за опазване и разпространяване на славянската писменост и култура.

Делото на Кирил и Методий е прогресивно и демократично. В мрачното средновековие те героично защитавали правото на всеки народ да създава култура на свой роден език. Тяхното дело обединява всички славяни през вековете в борбата им против всяка агресия.

Notes on the Text

1. Налagam влиянието си. — To impose one's will.
2. Възлагам мисия (задача) на ... — To entrust s.o. with a mission (task).
3. Засягам интересите на ... — To damage s.o.'s interests.
4. Приемам молбата на ... — To grant s.o.'s request.
5. Развивам дейност. — To become very active.

EXERCISES

1. Retell the text according to the following plan:

1. Начало на славянската писменост.
2. Кирил и Методий — биографични белѝжки.
3. Моравската мисия на Кирил и Методий.
4. Ролята на България за славянската култура.
5. Историческото значение на Кирило-Методиевото дело.

II. Find suitable adjectives to the following nouns and use them in sentences: средновековие, дейност, дело, роля, мисия.

III. Make sentences using expressions from the notes on the text.

GRAMMAR

THE PASSIVE VOICE, ПРЕИЗКАЗНО НАКЛОНЕНИЕ

The tenses of the passive voice also have преизказно наклонение as the tenses of the active voice.

Only the passive forms with participles can be used in преизказно наклонение.

Formation

Only the auxiliary verbs *съм* and *ща* are put in the forms of преизказно наклонение.

затвърдя

	Passive voice	Passive voice
	Indicative mood	Преизказно наклонение
Минало свършено време	Методий беше затворен от немското духовенство.	Методий бил затворен от немското духовенство.
Минало несвършено време	Методий беше затварян няколко пъти от немското духовенство.	Методий бил затварян няколко пъти от немското духовенство.
Бъдеще време	Училището ще бъде затворено през ваканцията.	Училището щяло да бъде затворено през ваканцията.

GRAMMAR EXERCISES

1. Put all the passive forms into преизказно наклонение:

Ботев беше изпратен от баща си в Русия да учи. — Българската държава беше създадена през 681 година. — Васил Левски беше изпратен в България да организира въстание. — Левски беше осъден на смърт чрез обесване. — Събранието ще бъде открито в 17 часа. — Народът беше събуден и никой не можеше да го спре в борбата му за свобода. — На партизаните бяха поднесени много подаръци. — Събранието ще бъде ръководено от главния инженер. — Тази студентка няма да бъде изпитана днес. — В бъдеще ще бъде променен по изкуствен начин климатът на Земята.

2. Replace the passive forms of the verbs in преизказно наклонение in the text *Кирил и Методий* by indicative forms.

3. Replace the passive forms in the following sentences by the indicative forms:

На площада били събрани всички селяни. — На парахода „Радъци“ било развято българското знаме. — Ролята на генерал Займов от филма „Цар и генерал“ щяла да бъде изпълнена от добър артист. — Ти си щял да бъдеш назначен тези дни като инженер в завод „Смирненски“. — Днес няма да бъде свикано тържественото събрание.

СЕДЕМДЕСЕТ И ОСМИ УРОК

Подчинени обстоятелствени изречения
Подчинителни обстоятелствени съюзи (продължение)

ПЪРВИ МАЙ

Първи май е боен празник на трудещите се от цял свят. Дълга и геройна е историята му.

Първите вълнения на работниците стават в 1886 година в Чикаго. Работниците искат да извоюват правото си на осемчасов работен ден и стачкуват. След като Вторият интернационал взема решение за празнуването на Първи май, работниците от почти всички европейски страни започват да устройват всяка година на този ден събрания, митинги, улични демонстрации. Колкото по-жесток са ударите на експлоататорите, толкова повече укрепва международното сътрудничество на пролетариата. Работниците не прекъсват борбата си, въпреки че двубоят им с капиталистите е неравен.

В България Работническата социалдемократическа партия организира празнуването на Първи май през 1893 година.

От 1944 година насам този ден се посреща от българските работници с трудови успехи. Във всички заводи, фабрики, предприятия и трудово-кооперативни стопанства се разгъра съревнование. Трудещите се отчитат своите постижения, награждават се челниците в производството.

На самия ден София придобива празничен вид. Софийнци украсяват сградите със знамена и пестроцветни килими. Сутринта на Първи май улиците са пълни с хора. Хиляди трудещи се, учащи се и граждани участвуват в първомайската манифестация.

На площад Девети септември, там, където е трибуната за членовете на ЦК на БКП и на правителството, манифестантите издигат високо лозунга: „Да живее Първи май!“

Многократно „ура“ се разнася по целия площад, докато трае манифестацията.

Notes on the Text

1. Стават вълнения. — Signs of unrest occur.
2. Извоювам правото си на . . . — To win the right to . . .
3. Вземам решение. — To take a decision.
4. Устройвам събрание (митинг, демонстрация). — To organize (call) a meeting (rally, demonstration).
5. Разгъра се съревнование. — Emulation is in full swing.

6. Отчитам постиженията на... — To give an account of one's achievements.

7. Чёлници в производството. — Production champions.

8. На самия ден. — On the day itself.

9. Издигам лозунг. — To raise a slogan.

10. Да живее Първи май! — Long live the First of May.

Synonyms

постигане — успех   чёлник в производството — първенец в производството
украсявам — окичвам   вземам решение — решавам

Antonyms

прекъсвам — продължавам   увеличавам — намалявам
сигурен — несигурен

Additional Vocabulary

Обществени стрёве: първобитнообщинен строй, робовладёлски строй, феодализъм, капитализъм, социализъм, комунизъм.

Класа, класова борба, класов враг; буржоазия, пролетариат; надница, заплата; увеличаване на надниците (заплатите), намаляване на надниците (заплатите); стачка, стачник, безработица.

EXERCISES

I. Retell the text according to the following plan:

- Историята на Първи май.
- Приготвянията за този празник в България.
- Празнуването на Първи май в София.

II. Combine the following nouns with suitable verbs:

демонстрация, митинг, манифестация, съревнование.

III. Find suitable adjectives for:

празник, история, демонстрация, удар, двубой, сътрудничество, постигане, разоръжаване.

Make sentences with the phrases.

GRAMMAR

THE ADVERBIAL CLAUSE. CONJUNCTIONS (CONTINUED)

There are several kinds of adverbial clauses: of time, place, quantity and degree, condition, concession, manner, cause and purpose.

1. Adverbial clauses of time are answers to the question *кога*.

Examples:

Когато влязохме, повечето зрители бяха заели местата си. (Когато бяха заели?)

КОГАТО

The action in the subordinate clause takes place after the action in the main clause.

След като Вторият интернационал взема решение, те започват да празнуват Първи май. (Когато започват да празнуват?)

СЛЕД КАТО

The action in the subordinate clause takes place before the action in the main clause.

Щом като узрят нивите, кооператорите започват жътвата. (Когато започват?)

ЩОМ КАТО = СЛЕД КАТО

По целия площад се разнасяше „ура“, **докато траеше манифестацията**. (Докогато се разнасяше?)

ДОКАТО

Both actions are parallel.

2. Adverbial clauses of place are answers to the question *къде*.

Examples:

Там, **където е трибуната**, манифестантите издигат лозунги. (Къде издигат лозунги?)

КЪДЕТО

Ще вървя пеш дотам, **докъдето пътят е свободен**. (Докъде ще вървя?)

ДОКЪДЕТО

Нататък, **накъдето отиваш**, ще срещнеш много хора. (Накъде ще срещнеш много хора?)

НАКЪДЕТО

3. Adverbial clauses of quantity and degree are answers to the question *колко*.

Examples:

Колкото по-жесток са ударите на експлоататорите, толкова повече укрепва международното сътрудничество на пролетариата. (Колко, в каква степен укрепва?)

КОЛКОТО

Той отговаряше на чужденеца, **доколкото разбираше езика му**. (Доколко отговаряше?)

ДОКОЛКОТО

Манифестацията трай по-дълго, **откъл-
кото очаквахме.** (Колко трай?)

ОТКЪЛКОТО

Used after degrees of comparison of adjectives and adverbs.

4. Adverbial clauses of condition are answers to the question *при каквo условие.*

Examples:

Ако работят по-дълго време, те ще получат повече пари. (При каквo условие ще получат?)

ако

Да не ме чака мама, ще тръгна с вас. (При каквo условие ще тръгна?)

да = ако

Върви ли по тази пътека, тя ще стигне до кладенчето. (При каквo условие ще стигне?)

ли

5. Adverbial clauses of concession.

Examples:

Работниците не прекъсват борбата, **въпреки че** двубоят им с капиталистите е неравен.

въпреки че =
макар че

Ако и да съм уморен, ще работя още.

ако и да

Note. Some adverbial clauses, joined to the main clause by means of the conjunctions *където, когато,* modify the noun of the main clause and are considered as attributive clauses.

Examples:

Пред **трибуната,** където са членовете на ЦК на БКП и на правителството, манифестантите издигат лозунги.

В **момента,** когато топката влезе в мрежата на френския отбор, всички започнаха да викат.

Punctuation

Adverbial clauses are separated from the main clause by means of commas.

GRAMMAR EXERCISES

1. Fill in the blanks with suitable conjunctions:

... Нейчо се показа от вратата навън, **вятърът** го задъха силно по лицето. Той тръгна по широкия път, ... по пътеката беше трудно да се върви. Гледаше да стъпва там, ... снегът се беше стопил.

... минаваше по дървеното мостче, дърветата зашумяха. „Какъв студ“ — каза си Нейчо. ... се беше по-добре облякъл, сегашна имаше да му е студено. Нейчо трябваше да мине по хълма, там, ... има път. Той бързаше, ... имаше сили. Пътят слизаше към една долинка. ... слезе в долинката, Нейчо погледна нагоре. Там, ... беше минал, стоеше вълк. Вълкът остана на хълма, ... Нейчо отмина.

По Йор. Йовков

2. Answer the questions using adverbial clauses:

Когà започна работата в завода? — При каквo условие работниците ще спечелят съревнованието? — Когà се чу сигнал за започване на мача? — Къдè по полето се чуват песни през пролетта?

3. Complete the sentences using adverbial clauses which are answers to the questions in brackets:

Румянка се уплаши, ... (Когà?). — Шибил ще се ожени за Рада, ... (При каквo условие?). — Хайдутите видяха жени, ... (Когà?). — Жълтеят се узрели ниви, ... (Докъдè?). — По-добре да умреш за свободата, ... (Колко по-добре?).

4. Complete the following adverbial clauses with main clauses and put the punctuation marks:

Макар че се страхуваше от лъва ... — Колкото повече машини има в завода ... — След като докладчикът свърши ... — Щом закриха събранията ... — Накъдето и да погледнеш ... — Преди Шибил да се засмее ...

5. Join together the pairs of simple sentences into complex sentences using adverbial clauses:

Присъстващите затайха дъх. Чу се дрънкане на железà. — Потиснатите селяни тръгнаха след Левски. Селяните копнèеха за свобода. — Левски беше осъден на смърт. Левски подготвяше народа за въстание. — Работниците отчитат изпълнението на производствения си план. Годината е към края си. — Партизаните натрупаха на двора куп книжа. Партизаните запалиха книжата. — Теглото на народа ще бъде прекратено. Борбата е по-смела. — Партизаните бяха само петима. Те зивèха селото.

Example: Присъстващите затайха дъх. Чу се дрънкане на железà. — Присъстващите затайха дъх, когато се чу дрънкане на железà.

Подчинено обстоятелствено
изречение
Подчинителни обстоятелствени
съюзи (продължение)

ИДЕ ЛИ?

Примиряето стана. Войниците започнаха да си идват в отпуск. И във Ветрен се завърнаха няколко души. Само Стоенчо го няма — ни него, ни вест никаква. Загрижи се баба Цена, нехубави мисли ѝ идват.

Цялото село се е раздвижило. Посреща първия полк, който се връща.

— Трябва да посрещнете батко си, както правят другите хора — каза баба Цена на Кина и Радълчо.

Деца̀та се затичаха към заснежната улица и излязоха на шосето. А баба Цена остана на вратията да чака.

На шосето тук-там се чернееха посрещачи: девойки, деца, баби. Двете деца отидоха най-напред, за да видят първи Стоенчо. Тѣ ще го познаят, макар че снегът им замръзва очите.

Двама войници се задодоха, цели обсыпани в сняг. Не ѣ той.

— Иде ли отгоре войска? — попита Кина войниците.

— Не знам, девойко. Когѣ чакате?

— Батко! — отговори Радълчо.

Уморените пътници заминаха.

Часовете минават. Планинският вятър брули лицата им, развява дрехите на деца̀та, но те не си отиват.

Зададе се конница. Кининото сърце трепна. Толкова много войници! Навярно батко ѣ там. Тя чака, без да мигне.

— Капитане, батко иде ли? — попита тя просълзено.

— Кой ти е батко?

— Батко Стоян! Нашият батко! — извика нетърпеливо Радълчо.

— Няма го при нас, деца̀. Върнете се в село, че ще измръзнете.

Кина и Радълчо се разплакаха. Посрещачите бяха се вече прибрали, понеже се мръкваше. Вятърът режеше все по-остро. Тогѣва двете деца̀ потеглиха към село.

Ноцта падаше. С ръце, мушнати в пазви, те вървяха, като хленчеха тихо.

Един нов файтон с три коня мина край тях. Кина махна, като че искаше да го спре.

— Господине, войска иде ли още?

Файтонът стрелна край тях и не се чу, не се видя из тъмнината.

А снежната виелица страшно виеше, сякаш отговаряше на деца̀та. Тя идеше откъм бойното поле, където сегѣ засипваше грѣба на Стоенчо.

Иван Вазов

Notes on the Text

- Идват ми мисли. — Thoughts come to my mind.
- Снегът ми замръзва очите. — Snow veils my eyes.
- Сърцето ми трепва. — My heart jumps.
- Вятърът реже. — The wind is cutting.
- Ноцта пада. — Night is falling.
- Не се чу, не се видя . . . — Could not be heard or seen.

EXERCISES

I. Retell the text according to the following plan:

- Грижете на баба Цена.
- Кина и Радълчо на шосето.

II. Make sentences with the expressions from the notes on the text.

GRAMMAR

THE ADVERBIAL CLAUSE. CONJUNCTIONS (CONTINUED)

1. Adverbial clauses of manner are answers to the question *как*.
Examples:

Кина чака, без да мигне. (Как чака?)

без да

Двете деца̀ вървят, като хленчат тихо. (Как вървят?)

като

The adverbial clauses of manner can be replaced by *деепричастия*.

Examples:

Двете деца̀ вървяха, като хленчеха тихо.

Двете деца̀ вървяха, хленчейки тихо.

2. Adverbial clauses of comparison are answers to the question *как*.

Examples:

Кина махна с ръка, като че искаше да спре файтона. (Как махна?)

като че

Снежната виелица виеше, сякаш отговаряше на деца̀та. (Как виеше?)

сякаш

3. Adverbial clauses of cause are answers to the question *защо*.

Examples:

Посрещайте се бяха прибрали, **понеже** мръкваше.
(Защо се бяха прибрали?)

понеже

Върнете се в село, **че** ще измръзнете. (Защо да се върнат?)

че = защото

Двете деца заплакаха, **тъй** като ба̀тко им не сѐ завърна. (Защо заплакаха?)

тъй като

4. Adverbial clauses of purpose are answers to the question *защо*.

Examples:

Кина и Радълчо отидоха най-напред, **за да** видят първи ба̀тко си. (Защо отидоха?)

за да

Ба̀ба Цѐна остана на вратнята **да** чака. (Защо остана?)

да

Punctuation

Adverbial clauses are separated by means of commas.

A comma is put before the conjunction *да* only when it is repeated.

Example: Тѐ отидоха да посрѐщнат Стоѐнчо, да го доведат вкъщи.

GRAMMAR EXERCISES

1. Fill in the blanks with suitable conjunctions:

Войниците се завърнаха, . . . настъпи мир. — Пѐтър отиде у Христови, . . . ги покани на гости. — Футболистите играеха, . . . усѐщат умора. — Зрителите напуснаха стадиона, . . . разговаряха оживѐно. — Работниците стачкуват, . . . извоюват осемчасов работен ден. — Тѐ се вълнуваха, . . . победата бѐше тяхна.

2. Complete the following sentences:

Двете деца заплакаха, защото . . . — Студентите ще дойдат през лятото в стопанството, за да . . . — Трудещите се минаваха край трибуната, като . . . — Цвета вървѐше, бѐз да . . . — Болният бѐше затворил очи, сякаш . . .

3. Make complex sentences using the following as adverbial clauses:

. . . , **тъй** като играта бѐше много интересна. — . . . , **за да** видят фермите. — . . . , **за да** уча български език. — . . . , **да** си купя учебници. — . . . , **бѐз да** правя грѐшки. — . . . , **както** мѐга. — . . . , **като** викаха радостно. — . . . , **за да** спечѐлим съревнованието.

4. Join the pairs of sentences into complex sentences turning one of them into adverbial clause of manner, purpose or cause:

Деца̀та се разплакаха. Ба̀тко им не сѐ върна. — Лѐвски обикаляше страната. Вдъхва кураж на народа. — Лѐвски отговори смело. Не сѐ колебаеше. — Той не съжеляваше за нищо. Бѐше изпълнил дълг̀а си към народа.

Example: Деца̀та се разплакаха. Ба̀тко им не сѐ върна. — Деца̀та се разплакаха, защото ба̀тко им не сѐ върна.

5. Underline the adverbial clauses in the following text and state what kind they are. Insert commas where necessary:

ЕДНА БЪЛГАРКА

Илийца трѐгна към Черепишкия манастир въпреки че бѐше вече късно. На гърдите си носеше болното си внуѐче. Когато минаваше през гората из нея излѐзе момък в чудати дрѐхи и с пушка. „Ба̀бо, хляб! Умирам от глад!“ — каза той като застана на пътя. Тя веднага се сѐти: „От ония е дѐто ги гонят сег̀а!“ Извади от торбата парчѐ хляб и го подаде на момъка.

— Ба̀бо, в това село може ли да се скрия? — попита той.

— Не може, синко, не може! — каза му тя като глѐдаше мило-стиво измѐченото му лице. — Там сег̀а е огън. Ще те хванат турците.

Илийца замълча сякаш размисляше неѐщо. Сѐтне каза:

— Скрый се, синко, сег̀а в гората! Тяя нощ ме чакай тук. Ще ти донеса хляб и някоя дрѐха . . . с тия не бива.

Очите на Илийца се наляха със сълзи. Тя се спусна тичешком надолу. Реши да вземе хляб и дрѐхи от манастира и щом мръкне веднага да трѐгне.

И тя бързаше сег̀а с утроѐна сила за да спаси ако дадѐ бог два живѐта.

По Иван Вазов

ОСЕМДЕСѐТИ УРОК

Условно наклонение
Условно изречение

КЪМ ПОБЕДА

Дивизията се движеше стремително напред. Бѐше получила бойна задача да атакува врага и да освободи окупираните от него унгарски села.

Спряхме се на висок хълм. Оттук се виждаше селото, където се бѐше укрепил врагът.

Командирите на полка се събраха, за да обсъдят плана за атака. Оформи се две предложения: да нападнем веднага врага или да чакаме настъпването на нощта. Коѐ да изберѐм?

Ако нападнем неприятели веднага, през деня, щяхме да го изненадаме. Победата щеше да бѐде сигурна, но ние щяхме да дамѐ много жѐртви. Преди да достигнем сѐлото, противникът би ни забелязал и би започнал да ни обстрѐлва.

Макар и да бързахме да изгоним неприятели чак по-скоро, решихме да чакаме нощта. Изпълнихме ли този план успешно, бихме постигнали целта си с най-малко жѐртви и бихме успели да заловим пленници.

Вечерта настѐпи. Бойците заѐха позиция и чакаха заповед. В ѐсем часа червена ракета се изви над височината. Чу се мощното „ура“ на пехотата. Противникът, изненадан, започна да стрѐля безрѐдно.

В 10 часа стрелбата утихна. Чуваха се тук-там единични изстрели на отстъпващия неприятели.

След сражението на бойното поле настѐпи спокойствие. Да не са труповете, лѐквите кръв, никой не би допуснал, че преди малко тук е имало кървава битка.

Жестока, ужасна война! Седя в окопа и си мисля: „Кѐлко щастливи ще бѐдат хората, ако на земята настѐпи мир!“

Notes on the Text

1. Получавам задача. — To be given a task.
2. Давам жѐртви. — To suffer heavy losses.
3. Чак по-скоро. — As soon as possible.
4. Постигам целта си. — To achieve one's aim.
5. Заемам позиция. — To take up a position.

EXERCISES

- I. Make a plan of the text. Retell the text according to your plan.
- II. Find synonyms for the following words:
окупатор, враг, сражение, нападение, нападам.
- III. Find cognate words for:
бѐен, атака, сражение, стрелба, успешен.

GRAMMAR

THE CONDITIONAL (УСЛОВНО НАКЛОНЕНИЕ)

1. Formation

The conditional is formed by means of special forms of the verb *съм*: *бих, би, бихме, бихте, биха*, and минало деятелно свършено причастие of the main verb.

спечѐля

	Positive	Interrogative
Sing.	бих спечѐлил (-а, -о) би спечѐлил (-а, -о) би спечѐлил (-а, -о)	бих ли спечѐлил (-а, -о) би ли спечѐлил (-а, -о) би ли спечѐлил (-а, -о)
Plur.	бихме спечѐлили бихте спечѐлили биха спечѐлили	бихме ли спечѐлили бихте ли спечѐлили биха ли спечѐлили
	Negative	Negative-Interrogative
Sing.	не бих спечѐлил (-а, -о) не би спечѐлил (-а, -о) не би спечѐлил (-а, -о)	не бих ли спечѐлил (-а, -о) не би ли спечѐлил (-а, -о) не би ли спечѐлил (-а, -о)
Plur.	не бихме спечѐлили не бихте спечѐлили не биха спечѐлили	не бихме ли спечѐлили не бихте ли спечѐлили не биха ли спечѐлили

2. Word Order

The auxiliary verb *съм* stands usually before the participle. The short forms of the personal pronouns, the reflexive pronouns *се, си* and the particle *ли* stand between the auxiliary verb and the participle.

Examples:

Бих я прочѐл за един ден.

Бих се разхѐдил из парка.

Не бих си купил тази писалка.

Бихте ли изпълнили тази задача?

3. Usage

The conditional is used to express an action which may take place under certain conditions.

Examples:

Ако изпълнихме успешно тази задача, бихме постигнали целта си.
Ако нападнем през деня, врагът би ни забелязал.

The conditional serves also to express desire.

Examples:

С удоволствие **бих станал** летец.

Бихме посетили новата художествена изложба

За него — Живота —
направил бих всичко. —
Летял бих
 с пробна машина в небето,
бих влезнал във взривна
 ракета, самичък
бих търсил
 в простора .....
 далечна
 планета

Н. Й. Вапцаров

The interrogative form of the conditional is used to express polite request.

Examples:

Бихте ли ми дали Вашия учебник? (instead of: Моля, дайте ми Вашия учебник.)

Бихте ли превели това стихотворение? (instead of: Преведете, моля, това стихотворение).

II. THE CONDITIONAL SENTENCE

The conditional sentence is a complex sentence which consists of two parts: condition (adverbial clause of condition) and result (main clause).

Conditional sentences can be past and future, and the verbs are respectively in the Past, Future or Present.

Condition	Result	
Ако на земята настъпи мър,	хората ще живеят щастливо (хората биха живели щастливо).	The verb in the condition is in сегашно време and it is бъдеще or conditional in the result.
Ако на земята настъпеше (беше настъпил) мър,	хората щяха да живеят щастливо (хората биха живели щастливо).	The verb in the condition is in минало несвършено or минало предварително време and it is бъдеще време в миналото or conditional in the result.

Note. The conditional can be used in the result (main clause) instead of бъдеще or бъдеще време в миналото.

Бъдеще време and бъдеще време в миналото express a certainty of the action, while the conditional shows only a possibility.

Expresses
certainty

Expresses
possibility

Ако **имам** свободно време, **ще разгледам** града. } **бих разгледал**
 Ако **имах** свободно време, **щях да разгледам** града. } **града.**

GRAMMAR EXERCISES

1. Underline the verbs in the conditional in the following text:

УЧИТЕЛЯТ

Реших да покажа моите стихотворения на новия учител. Ако той ги беше прочёл, навярно би ме насърчил и аз щях да работя с по-голямо желание.

Един ден, когато учителят излезе от класа, аз му подадох сгънат лист.

— Едно стихотворение — казах свенливо.

Учителят го взе. На другия ден ми каза:

— Хареса ми стихотворението. Ти навярно си писал и други. Бих желал да прочета и тях. Ако ги донесеш в къщи, ще си поговорим повече.

След три дни отидох у учителя.

— Добри са — каза той, като прочете стихотворенията. — Ако ги поправиш, биха ги напечатали.

По Т. Г. Влайков

2. Make the following sentences negative and negative-interrogative:

Бих пътувал тази вечер. — Вие бихте искали да говорите с тях. — Те биха купили фотоапарата. — Бих се научил да плувам за няколко дни.

3. Put the following verbs in the conditional and use them in sentences:

идвам, плетя, науча, отговоря, прочета.

4. Put the following sentences in the past conditional:

Ако видят ба̀тко си, Кина и Радълчо ще го познаят отдалеч. — Децата ще се радват, ако ба̀тко им се завърне. — Ако изпълним предсрочно плана, ще спечелим съревнованието. — Ако не изгорят списъците,

властта ще събере данъците от селяните. — Ако животните не се опитомяват, няма да служат на човека.

5. State which verbs in the conditional mood in exercise 1 express certainty of the action and which possibility only.

ОСЕМДЕСЕТ И ПЪРВИ УРОК

Сложно съставно изречение с
повече подчинени изречения

ГЕОРГИ ДИМИТРОВ

Великият син на българския народ Георги Димитров е роден на 18 юни 1882 година в село Ковачевци, Радомирско.

Георги Димитров произхожда от бедно занаятчийско семейство. След като завършва шест клас, става печатарски работник, за да изкарва прехраната си. Жаден за знание, младежът непрекъснато четеше и се самообразова.

Твърде рано Димитров се запознава с произведенията на Маркс и Енгелс. От прочетената марксистическа литература прави изводи за задачите на работническата класа в България. Тя ще извоюва победа над буржоазията, ако води последователна и настойчива борба, ако се сплоти

около Партията. Георги Димитров става смел борец и изпитан ръководител на българското работническо движение.

През 1923 година Димитров заедно със своя пръв другар и съратник Васил Коларов организира и ръководи славното Септемврийско въстание. След разгрома на въстанието той отива в чужбина и оттам насърчава българските работници, вдъхва им вяра в бъдещата победа.

За своята революционна дейност Георги Димитров е осъден от фашисткия съд два пъти на смърт.

През 1933 година немските фашисти обвиняват комунистите в подпалването на райхстага. Георги Димитров, който по това време се намира в Германия, е арестуван. На Лайпцигския процес той се опълчва геројски срещу фашисткия съд и от обвиняем става обвинител. Целият прогресивен свят се удивява на революционната му смелост. Благодарение на своето геројчно държане пред съда Георги Димитров е оправдан. След като е освободен от затвора, Димитров заминава за

Съветския съюз и оттам като генерален секретар на Коминтерна ръководи работническото движение в целия свят.

През 1942 година по предложение на Димитров се създава Отечественият фронт в България.

След Девети септември 1944 г. Георги Димитров се завръща в родината, за да поеме кормилото на новата държава, която тръгва по пътя на социализма.

На 2 юли 1949 година българският народ претърпя тежка загуба — Георги Димитров почина.

Днес нашият народ осъществява заветите на своя мъдър ръководител.

ГОРДЕЯ СЕ, ЧЕ СЪМ СИН НА БЪЛГАРСКАТА РАБОТНИЧЕСКА КЛАСА

Когато Георги Димитров застана пред имперския съд на хитлеристка Германия, той не мислеше да защитава само себе си. Поважно беше да защити правото дело на комунистите и да изложи хитлеризма пред целия свят.

Още в първия момент председателят на съда се обърна строго към подсъдимия:

— Димитров, през време на следствието Вие сте се държали твърде недисциплинирано. Длъжен съм да Ви предупредя, че се намирате пред върховния имперски съд, че трябва да промените държането си.

Димитров отговори:

— Ако Вие бяхте лежали невинен седем месеца в затвора, бихте разбрали, че човек загубва спокойствието си.

— Вярно е — продължи Димитров, — че съм болшевик, че съм пролетарски революционер. Член съм и на Изпълнителния комитет на Комунистическия интернационал. Ето защо съм отговорен ръководещ комунист за всички решения и действия на Българската комунистическа партия и на Комунистическия интернационал. И именно затова аз не съм авантюрист, не съм заговорник, не съм подпалвач. Аз съм за пролетарската революция и за победата на комунизма — това съставя съдържанието на моя живот. Бих желал да поживея за комунизма поне още двацет години и тогава спокойно да умра.

Публиката го слушаше с явен интерес, защото той говореше за всичко, за което не можеше да се говори в Германия.

Димитров изобличи геројски истинските подпалвачи на райхстага, даде заслужен отговор на враговете и защити достойно своя народ:

„Българският народ, който 500 години живя под чуждо йго, без да загуби своя език и националност, не може да бъде див и варварски. Диваци и варвари в България са само фашистите. Българският народ се е борил с всички сили против чуждото йго. Ето защо протестирам против нападките срещу него. Нямам причини да се срамувам, че съм българин. Гордея се, че съм син на българската работническа класа.“

По К. Калчев

Notes on the Text

1. Произхождам от ... — To come of ...
2. Изкарвам прехраната си. — To earn one's living.
3. Извоювам победа над ... — To win the victory over ...
4. Сплотяваме се около ... — To unite (rally) round ...
5. Опълчвам се срещу ... — To take up arms, rise against ...
6. Благодарение на ... — Thanks to ...
7. Поемам кормилото на ... — To take the helm of ...
8. Претърпявам загуба. — To suffer a loss.
9. Осъществявам заветите на ... — To carry out the work of ...
10. През време на. — During.
11. Аз съм за ... — I am for ...
12. Давам заслужен отговор на ... — To give a well-deserved answer to ...
13. Живя под иго (рѐбство). — To live in bondage.

EXERCISES

I. Give the biography of Georgi Dimitrov.

II. Write a composition on *Геройното държане на Георги Димитров пред съда*.

III. Write the biography of a revolutionary using the following words and phrases:

произхождам от ..., изкарвам прехраната си, получавам образование, запознавам се с ..., вода борба, ръководя, организирам, сплотявам около, насърчавам, вдъхвам смелост, защитавам, опълчвам се срещу ..., изобличавам, лежа в затвор, революционна смелост, извоювам победа.

IV. Make a list of words in connection with Law-courts.

V. Find suitable nouns for the following words and use them in sentences последователен, устойчив, демократичен, изпитан, мъдър, геройчен заслужен.

VI. Find cognate words for the following verbs:

подпалвам, успявам, обвинявам, ръководя, действувам, съдя.

GRAMMAR

COMPLEX SENTENCES WITH MORE THAN ONE SUBORDINATE CLAUSE

Formation

A complex sentence can have several subordinate clauses.

The subordinate clauses can qualify the main clause or can be subordinated to each other.

a) Subordinate clauses modifying the main clause only.

Examples:

След като завършва шест класа, Георги Димитров става печатарски работник, за да изкарва прехраната си.
(subordinate to the main clause) (main clause)
(subordinate to the main clause)

Работническата класа ще извоюва победа над буржоазията.
(main clause)

ако води последователна и настойчива борба, ако се сплоти около
(subordinate to the main clause) (subordinate to the main clause)

Партията.

Note. Subordinate clauses are separated from the main clause or from each other by means of commas.

A comma is written before the conjunction *и* only when it joins together parts of the main clause between which subordinate clauses are inserted.

Example: Работниците, които бяха експлоатирани, и селяните, които нямаха земя, се наредиха под знамето на Отечествения фронт.

A comma is written before the conjunction *да* only when it is repeated.

Example: Искам да работя, да бъда полъзен на родината си.

b) Successively subordinated clauses.

Example:

След 9 септември 1944 г. Георги Димитров се завръща в родината,
(main clause)

за да поеме кормилото на новата държава, която тръгва по пътя
(subordinate to the main clause) (subordinate to the preceding

на социализма.

subordinate clause)

Note. Successively subordinated clauses are separated from the main clause or from each other by means of commas.

A comma is not written before the conjunction *да* even when it is repeated.

Example: Желя да замина в чужбина да продължа образованието си.

GRAMMAR EXERCISES

1. Underline the complex sentences with more than one subordinate clause in the text *Гордея се, че съм син на българската работническа класа*.

2. Join the simple sentences together by making them complex sentences with more than one subordinate clause:

Тъжната история отнесе Лазо в тяхното село. Песента разправяше тъжната история. На село беше Пенка. — Косачите се събудиха. Косачите видяха. Лазо го нямаше. — Това бяха петима селяни. Селяните бяха дошли в далечна Тракия. Те търсеха работа. — Те ще го познаят. Снегът вали. Снегът им замръзва очите. — Въстанието е разгромено. Георги Димитров отива в чужбина. От чужбина насърчава работниците. — Георги Димитров заявява. Българският народ не може да бъде див и варварски. Диваци и варвари в България са само фашистите. — Работниците вземат властта в свои ръце. Георги Димитров се завръща в България. Той поема кормилото на новата държава. — Партизанинът говореше на селяните. Теглото ще бъде прекратено. Свободата скоро ще дойде.

Example: Тъжната история отнесе Лазо в тяхното село. Песента разправяше тъжната история. На село беше Пенка. — Тъжната история, която разправяше песента, отнесе Лазо на село, където беше Пенка.

VOCABULARY РЕЧНИК

ABBREVIATIONS

СЪКРАЩЕНИЯ

<i>безл. гл.</i>	— impersonal verb
<i>възвр.</i>	— reflexive verb
<i>ед.</i>	— singular
<i>межд.</i>	— interjection
<i>мест</i>	— pronoun
<i>мн.</i>	— plural
<i>нар.</i>	— adverb
<i>неизм.</i>	— unchangeable word
<i>несв.</i>	— imperfect aspect of the verb
<i>обикн.</i>	— usually
<i>обр.</i>	— address
<i>предл.</i>	— preposition
<i>св.</i>	— perfect aspect of the verb
<i>с. ж.</i>	— feminine noun
<i>с. м.</i>	— masculine noun
<i>с. ср.</i>	— neuter noun
<i>стр.</i>	— passive
<i>умал.</i>	— diminutive noun
<i>част.</i>	— particle
<i>числ.</i>	— numeral

А

à *свюз* and, while
à *част.* just about to
абонамент, *мн. -и, с. м.* subscription
годишен ~ yearly subscription
абона̀т, *мн. -и, с. м.* subscriber
абонирам, *-аш, несв. и св.* subscribe (s.o.)
абонирам се, *възвр.* subscribe (o. s.)
абониран, *-а, -о, мн. -и* subscribed (for)
авантюрист, *мн. -и, с. м.* adventurer
август, *с. м.* August
австрийски, *-а, -о, мн. -ски* Austrian
автобус, *мн. -и, с. м.* bus
автомат, *мн. -и, с. м.* telephone; telephone
boot (box), call-box; slot-machine
автомобил, *мн. -и, с. м.* car
автор, *мн. -и, с. м.* author
ага, *мн. -й, с. м.* agha (*chief officer in
Mohammedan countries*)
агне, *мн. -ета, с. ср.* lamb
агресия, *мн. -ни, с. ж.* aggression
администратор, *мн. -и, с. м.* administra-
tor, receptionist, clerk
адрес, *мн. -и, с. м.* address
азбука, *мн. -и, с. ж.* alphabet
ако *свюз* if
активен, *-вна, -вно, мн. -вни* active
активно *нар.* actively
албум, *мн. -и, с. м.* album
алжирец, *мн. алжирци, с. м.* Algerian
алжирка, *мн. -и, с. ж.* Algerian woman
амй *свюз* but
амин *неизм.* amen
амфитеатрално *нар.* amphitheatrically
ангажирам, *-аш, несв. и св.* engage; re-
serve, book
ангажирам се, *възвр.* promise, undertake,
engage (o. s.)
ангина, *с. ж.* angina, quinsy
английски, *-а, -о, мн. -ски* English
англичанин, *мн. англичани, с. м.* Eng-
lishman
англичанка, *мн. -и, с. ж.* English woman
анекдот, *мн. -и, с. м.* anecdote
антифашист, *мн. -и, с. м.* antifascist
антифашистки, *-а, -о, мн. -стки* anti-
fascist

антракт, *мн. -и, с. м.* interval
апарат, *мн. -и, с. м.* apparatus
апартамент, *мн. -и, с. м.* flat, apartment
аперитив, *мн. -и, с. м.* appetizer; drink
апетит, *мн. няма, с. м.* appetite
апостол, *мн. -и, с. м.* apostle
април, *с. м.* April
аптека̀р, *мн. -и, с. м.* chemist
ара̀бски, *-а, -о, мн. -ски* Arabian
арестувам, *-аш, несв. и св.* arrest
арестуван, *-а, -о, мн. -и* arrested
армия, *мн. -ии, с. ж.* army
Червена ~ the Red Army
Съветска ~ the Soviet Army
аромат, *мн. -и, с. м.* aroma, fragrance
ароматен, *-тна, -тно, мн. -тни* fragrant
артист, *мн. -и, с. м.* actor
артистка, *мн. -и, с. ж.* actress
асансьор, *мн. -и, с. м.* lift
астраганен, *-а, -о, мн. -и* astrakhan
астрона̀т, *мн. -и, с. м.* astronaut, space-
man
астрономия, *мн. няма, с. ж.* astronomy
асфалтиран, *-а, -о, мн. -и* asphalted
асфалтов, *-а, -о, мн. -и* asphalt
атакувам, *-аш, несв. и св.* attack
ателие, *мн. -ета, с. ср.* work-room;
studio
атлетика, *мн. няма, с. ж.* athletics
лѐка ~ tract and field athletics (events)
тежка ~ heavy athletics
атмосфера, *мн. -и, с. ж.* atmosphere
атомен, *-мна, -мно, мн. -мни* atomic
аудитория, *мн. -ии, с. ж.* hall; audience
ах *межд.* oh

Б

баба, *мн. -и, с. ж.* grandmother
бавен, *-вна, -вно, мн. -вни* slow
ба̀вно *нар.* slowly
багаж, *мн. -и, с. м.* luggage
бай, *мн. байовци, с. м.* uncle
баклава, *мн. -й, с. ж.* bakhlava (*a kind
of sweet pastry*)
балкан, *мн. -и, с. м.* mountain
Балкан, *с. м.* the Balkan Range, Stara
Planina (*a mountain in Bulgaria*)

балкѡн, *мн. -и, с. м.* dress circle; balcony
 балтѡн, *мн. -и, с. м.* overcoat
 банан, *мн. -и, с. м.* banana
 банка, *мн. -и, с. ж.* bank
 банкнѡта, *мн. -и, с. ж.* bank-note
 баня, *мн. -и, с. ж.* bathroom; bath
 баскетбол, *мн. нѣма, с. м.* basket-ball
 баскетболѡн, *-лна, -лно, мн. -лни*
 basket-ball
 баскетболист, *мн. -и, с. м.* basket-ball
 player
 бѣтко, *обр. от бѣте* brother
 баша, *мн. -й, с. м.* father
 бѣгач, *мн. -и, с. м.* runner
 бѣден, *-дна, -дно, мн. -дни* poor; un-
 fortunate
 без *предл.* without
 безкраен, *-ѣйна, -ѣйно, мн. -ѣйни* endless
 безѡблачен, *-чна, -чно, мн. -чни* cloudless
 безплатно *нар.* free of charge
 безпокойство, *мн. -а, с. ср.* anxiety
 безпокой, *-ойш, нескв.* trouble, disturb,
 bother
 безпокой се, *възвр.* worry, be anxious
 безпримерен, *-рна, -рно, мн. -рни*
 unparalleled
 безработица, *мн. нѣма, с. ж.* unemploy-
 ment
 безредно *нар.* disorderly
 безрезультѣтен, *-тна, -тно, мн. -тни* in-
 effective
 безсъртен, *-тна, -тно, мн. -тни* im-
 mortal
 безспир *нар.* continually; constantly
 безстрашен, *-шна, -шно, мн. -шни*
 fearless
 безшумно *нар.* noiselessly
 белѣжка, *мн. -и, с. ж.* note; mark
 заѣмна ~ form (for borrowing books
 at a library)
 белѣжник, *мн. -ци, с. м.* note-book
 белѣя се, *-ѣш се, нескв.* show white,
 gleam white
 бѣли *вж.* бѣл
 берѣ, *-ѣш, нескв.* pick, gather
 беритба, *мн. нѣма, с. ж.* harvest, picking
 бесѣлка, *мн. -и, с. ж.* gallows
 бесѣло, *мн. -а, с. ср.* gallows
 библиотѣка, *мн. -и, с. ж.* library; book-
 case
 библиотѣчен, *-чна, -чно, мн. -чни* library
 бива, *само 3 л. (случва се)* it happens
 бива, *само 3 л. (трябва, може)* may,
 should, ought, must
 бивам, *-аш, нескв.* be
 бизѡн, *мн. -и, с. м.* bison
 билет, *мн. -и, с. м.* ticket
 перѡнен ~ platform ticket
 ~ за запазено място ticket for a seat
 reservation

биография, *мн. -ни, с. ж.* biography
 биология, *мн. нѣма, с. ж.* biology
 бѣра, *мн. -и, с. ж.* beer
 бисквит, *мн. -и, с. м.* biscuit
 бѣстър, *-тра, -тро, мн. -три* clear
 бѣтка, *мн. -и, с. ж.* battle
 бѣя, бѣеш, *нескв.* beat
 бѣя се, *възвр.* fight
 бѣлаго, *мн. -ѣ, с. ср.* welfare
 благодарност, *мн. -и, с. ж.* gratitude
 благодарѣя, *-йш, нескв.* thank
 благопожелание, *мн. -ня, с. ср.* good
 wishes
 благороден, *-дна, -дно, мн. -дни* noble
 благословѣн, *-а, -о, мн. -и* blessed
 бланка, *мн. -и, с. ж.* form, slip
 блѣд, *-а, -о, мн. -и* pale
 блѣсна, *-еш, св. (блѣсна нескв.)* shine,
 glitter
 блестя, *-йш, нескв.* shine, glitter
 блестящ, *-а, о, мн. -и* shining; brilliant
 близо *нар.* near, near by
 близък, *-зка, -зко, мн. -зки, прил.*
 near, neighbouring
 близък, *м., близка, ж., близки, мн., с.*
 relative, close friend
 бѣлкам, *-аш, нескв.* well, gush
 бѣлка, *-еш, св.* well, gush
 блѡк, *мн. -ове, с. м.* block
 жилищен ~ block of flats
 кооперативен ~ co-operative field;
 ~ за рисуване drawing block
 блуза, *мн. -и, с. ж.* blouse
 блузка, *мн. -и, с. ж.* blouse
 бѣян, *мн. -ове, с. м.* dream
 бѣявам, *-аш, нескв. (блѣсна св.)* shine,
 glitter
 бѡг, *мн. -овѣ, с. м.* god
 богѣт, *-а, -о, мн. -и* rich
 богатство, *мн. -а, с. ср.* wealth
 подземни богатства mineral wealth
 богослужѣбен, *-бна, -бно, мн. -бни*
 liturgical
 бѡдър, *-дра, -дро, мн. -дри* fresh; lively
 бѡден, бѡйна, бѡйно, *мн. бѡйни* fighting,
 military, (comrade) of arms
 бѡец, *мн. бѡйци, с. м.* fighter
 бѡже, *обр. от бѡг* God
 бѡй, *мн. -евѣ, fight, battle*
 бѡксѡр, *мн. -и, с. м.* boxer
 болѣдувам, *-аш, нескв.* be ill, suffer
 болѣн, *-лна, -лно, мн. -лни* ill, sick
 болѣст, *мн. -и, с. ж.* disease, illness
 болѣй, *гл., само 3 л. (it)* hurts
 болка, *мн. -и, с. ж.* pain, ache
 болница, *мн. -и, с. ж.* hospital
 бомба, *мн. -и, с. ж.* bomb

бомбардировач, *мн. -и, с. м.* bomber,
 bombing plane
 бѡнбѡн, *мн. -и, с. м.* sweet, bonbon
 бѡр, *мн. -ове, с. м.* pine-tree
 борба, *мн. -й с. ж.* struggle, fight
 бѡрд, *мн. -ове, с. м.* deck, board
 борѣц, *мн. борци, с. м.* fighter
 бѡрче, *мн. -ѣта, с. ср.* little pine-tree
 бѡря се, *-иш се, нескв.* fight
 бой, *мн. -й, с. ж.* paint, dye
 ~ за обувки shoe polish
 бой се, *-йш се, нескв.* be afraid of
 браво *междум.* bravo, well done
 брада, *мн. -й с. ж.* chin; beard
 брадва, *мн. -и, с. ж.* axe
 брак, *мн. -ове, с. м.* matrimony; marriage
 брат, *мн. -я, с. м.* brother
 братѡв, *-а, -о, мн. -и (my)* brother's
 братовчѣд, *мн. -и, с. м.* cousin
 братовчѣдка, *мн. -и, с. ж.* cousin
 братски, *-а, -о, мн. -ски* brotherly
 братство, *мн. нѣма, с. ср.* brotherhood
 братушка, *мн. -и, с. м.* brother (Russian)
 братче, *мн. -ѣта, с. ср.* little brother
 брашно, *мн. -ѣ, с. ср.* flour
 бре *част.* why
 бреговѣ, *вж.* бряг
 бреза, *мн. -й, с. ж.* birch
 бригадѣр, *мн. -и, с. ж.* brigade
 бригадѣр, *мн. -и, с. м.* member of a
 brigade; team-leader
 брѡй, *мн. брѡве, с. м.* number; copy;
 issue
 брѡй, *-ойш, нескв.* count
 брѡля, *-иш, нескв.* shake down
 брѣсна, *-еш, нескв.* shave
 брѣсна се, *възвр.* shave, have (get) a
 shave
 бряг, *мн. бреговѣ, с. м.* bank; coast,
 shore
 будѣн, *-дна, -дно, мн. -дни* awake;
 intelligent
 будѣлник, *мн. -ци, с. м.* alarm-clock
 бѡен, бѡйна, бѡйно, *мн. бѡйни* impe-
 rious; violent
 бук, *мн. -ове, с. м.* beech
 букѣт, *мн. -и, с. м.* bouquet; nosegay
 букѣтче, *мн. -ѣта, с. ср.* nosegay
 булевѣрд, *мн. -и, с. м.* boulevard
 бѡлка, *мн. -и, с. ж.* bride
 бульѡн, *мн. -и, с. м.* clear-soup
 бунтѡвник, *мн. -ци, с. м.* rebel
 бунтѡвнически, *-а, -о, мн. -ски* rebellious
 буржоазия, *мн. нѣма, с. ж.* bourgeois'e
 буркан, *мн. -и, с. м.* jar
 бутѣлка, *мн. -и, с. ж.* bottle
 бѡхал, *мн. -и, с. м.* owl
 бѡхвал, *-аш, нескв.* be ablaze
 бухна, *-ѣш, св.* be ablaze
 бѡчка, *мн. -и, с. ж.* lump

бѡдѣще, *мн. нѣма, с. ср.* future
 бѡлгарин, *мн. бѡлгари, с. м.* Bulgarian
 бѡлгарски, *-а, -о, мн. -ски* Bulgarian
 бѡрз, *-а, -о, мн. -и* quick, fast
 бѡрзам, *-аш, нескв.* hurry, hasten
 бюрѡ, *мн. -ѣ, с. ср.* writing desk; office
 бюфѣт, *мн. -и, с. м.* sideboard; refresh-
 ment-room
 ~ на гара refreshment-room
 бѡгане, *мн. -ия, с. ср.* running
 шафѣтно ~ relay race
 бѡл, *-а, -о, мн. бѡли* white

В

вагѡн, *мн. -и, с. м.* carriage
 спѣлен ~ sleeping car
 ~-ресторѣнт dining-car
 важѣн, *-жна, -жно, мн. -жни* important
 ваза, *мн. -и, с. ж.* vase
 ваканция, *мн. -ни, с. ж.* holidays
 валѣта, *мн. -и, с. ж.* currency
 вали (дѣжд, град, сняг) *само в 3 л. (it)*
 rains (hails, snows)
 вѣрварин, *мн. вѣрвари, с. м.* barbarian
 вѣрварски, *-а, -о, мн. -ски* barbaric
 вѣя, вѣеш, *нескв.* sculpture, chisel; carve;
 model
 вѣнеш, *вж.* вдѣвам
 здѣгам, *-аш, нескв.* lift, raise
 вдѣгна, *-еш, св.* lift, raise
 вдѣгам се, вдѣгна се, *възвр.* rise, get up
 вдовѣц, *мн. вдовици, с. м.* widower
 вдовица, *мн. -и, с. ж.* widow
 вдѣхвам, *-аш, нескв.* breathe; inspire
 вдѣхна, *-еш, св.* breath; inspire
 вдѣвам, *-аш, нескв.* thread (a needle)
 вдѣна, вѣнеш, *св.* thread (a-needle)
 веднага *нар.* at once, immediately
 веднаж, веднаж *нар.* once
 вѣжда, *мн. -и, с. ж.* eyebrow
 везни, *мн., ед. (рядко)* везна, *с. ж.* scales
 вѣк, *мн. -овѣ, с. м.* century
 велик, *-а, -о, мн. -и* great
 величѣв, *-а, -о, мн. -и* majestic, impressive
 величествен, *-а, -о, мн. -и* majestic,
 impressive
 величие, *мн. -ия, с. ср.* greatness, majesty
 вѣрен, вѣрна, вѣрно, *мн. вѣрни* true; right
 верига, *мн. -и, с. ж.* chain
 вероятно *нар.* probably
 весѣл, *-а, -о, мн. -и* gay, merry
 весѣлие, *мн. -ия, с. ср.* gaiety, fun
 весело *нар.* gaily
 веселост, *мн. нѣма, с. ж.* gaiety
 вѣст, *мн. -и, с. ж.* (a piece of) news
 вѣстник, *мн. -ци, с. м.* newspaper
 ветровѣ *вж.* вѣтър
 вѣче *нар.* already
 вѣчер, *мн. -и, с. ж.* evening
 вѣчерен, *-рна, -рно, мн. -рни* evening

вечѐря, *мн. -и, с. ж.* dinner, supper
вечѐрям, -яш, *несв.* dine, have dinner (supper)
вѐчно *нар.* eternally, for ever
вѐщ, *мн. -и, с. ж.* thing
взѐма, -еш, *св.* take
взѐмам, -аш, *несв.* take
взѐмам, *вж* взѐмам
взрѝвен, -вна, -вно, *мн. -вни* explosive
вѝд, *мн. -ове, с. м.* kind, sort; appearance, look
вѝден, -дна, -дно, *мн. -дни* outstanding
вѝдя, -иш, *св.* (вѝждам *несв.*) see
вѝелица, *мн. -и, с. ж.* blizzard
вѝене, *мн. -ня, с. ср.* howl, wail, roar
вѝждам, -аш, *несв.* (вѝдя *св.*) see
вѝза, *мн. -и, с. ж.* visa
византѝйски, -а, -о, *мн. -ски* Byzantine
вѝк, *мн. -овѐ, с. м.* cry, shout
вѝкам, -аш, *несв.* cry (out), shout
вѝкна, -еш *св.* cry (out), shout
вѝлица, *мн. -и, с. ж.* fork
вѝличка, *мн. -и, с. ж.* little fork
десѐртна ~ dessert fork
вѝнаги *нар.* always
вѝнен, -а, -о, *мн. -и* wine
вѝно, *мн. -ѝ, с. ср.* wine
вѝновно *нар.* guiltily
вѝрѝя, -ѐеш, *несв.* thrive, grow
вѝсинѝ, *мн. -ѝ, с. ж.* vault of heaven, height
вѝсок, -а, -о, *мн. -и* tall, high; loud
високоговорѝтел, *мн. -и, с. м.* loudspeaker
вѝсота, *мн. -ѝ, с. ж.* height
височинѝ, *мн. -ѝ, с. ж.* height; altitude; hill
вѝш, -а, -е, *мн. -и* high; higher
вѝтрина, *мн. -и, с. ж.* shop-window
вѝшне, -а, -о, *мн. -и* cherry, cherry-coloured
вѝя, вѝеш, *несв.* bend; twist; plait, weave
вѝя се, *вжвр.* meander, twist
вѝѝрам, -аш, *св.* get (s.o.) in, drive in' shoot (score) a goal
вѝѝрам, -аш, *несв.* get (s.o.) in, drive in, shoot (score) a goal
вѝключѝ, -иш, *св.* include; turn on
вѝключѝвам, -аш, *несв.* include; turn on
вѝкус, *мн. -ове, с. м.* taste
вѝкусен, -сна, -сно, *мн. -сни* tasty
вѝлага, *мн. нѝма, с. ж.* dampness
вѝлак, *мн. -ове, с. м.* train
бѝръз ~ fast train
пѝтнически ~ passenger train
товѝрен ~ freight train
вѝласт, *мн. нѝма, с. ж.* power; government; system
вѝласти, *мн. ед. нѝма* authorities; officials
мѝтнически вѝласти customs officials

влѝзеш *вж.* вѝязѝ
влѝкѝ, вѝлѝеш, *несв.* drag, draw
влѝчѝеш *вж.* вѝлѝкѝ
влѝѝ се, -ѐеш се, *св., вжвр.* flow, empty (into)
влѝвам се, -аш се, *несв., вжвр.* flow, empty (into)
влѝзам, -аш, *несв.* (влѝязѝ, *св.*) enter, go in(to)
влѝзане, *мн. -ня, с. ср.* entering
влѝяние, *мн. -ня, с. ср.* influence
влѝлюбѝвам се, -аш се, *несв. вжвр.* fall in love
влѝлюбѝ се, -иш се, *св. вжвр.* fall in love
влѝлюбено *нар.* lovingly
влѝязѝ, вѝлѝзеш, *св.* (влѝязѝм, *несв.*) enter, go into
вѝмѝсто *предл.* instead of
вѝнѝсям, -яш, *несв.* (вѝнесѝ, *св.*) bring in; import
вѝнесѝ, -ѐш, *св.* (вѝнѝсям, *несв.*) bring in import
вѝнимѝние, *мн. -ня, с. ср.* attention; care
вѝнимѝтелен, -лна, -лно, *мн. -лни* attentive
вѝнос, *мн. нѝма, с. м.* import
вѝнѝк, *мн. -ци, с. м.* grandson
вѝнѝчѝ, *мн. -ѝта, с. ср.* grandchild
вѝнѝчка, *мн. -и, с. ж.* granddaughter
водѝ, *мн. -ѝ, с. ж.* water
водѝч, *мн. -и, с. м.* leader; guide
водѝен, -дна, -дно, *мн. -дни* water, aquatic
воденѝца, *мн. -и, с. ж.* (water)-mill
воденѝчѝр, *мн. -и, с. м.* miller
воденѝчка, *мн. -и, с. ж.* mill
водѝца, *умал. от* водѝ, *с. ж.* (a little) water
водопѝд, *мн. -и, с. м.* waterfall
водѝя, -иш, *несв.* lead, bring (s.o.)
войвѝда, *мн. -и, с. м.* vojvode, chieftain
войвѝдски, -а, -о, *мн. -ски* vojvode
войнѝ, *мн. -ѝ, с. ж.* war
войнѝк, *мн. -ци, с. м.* soldier
войскѝ, *мн. -ѝ, с. ж.* army
вѝл, *мн. -ѝве, с. м.* ox
вѝлейбол, *мн. нѝма, с. м.* volley-ball
вѝлно *нар.* freely
вѝля, *мн. нѝма, с. ж.* will
впечатлѝние, *мн. -ня, с. ср.* impression
впѝвам -аш, *несв.* fix (o.'s gaze); stare
впѝя, -ѝеш, *св.* fix (o.'s gaze); stare
впѝсѝвам, -аш, *несв.* enter (in); inscribe
впѝша, -еш, *св.* enter (in); inscribe
впрѝгна, -еш, *св.* (впрѝгам, *несв.*) harness
впрѝгам, -аш, *несв.* (впрѝгна *св.*) harness
врабѝчѝ, *мн. -ѝта, с. ср.* sparrow
враг, *мн. -ове, с. м.* enemy
вратѝ, *мн. -ѝ, с. ж.* door; goal
вратѝр, *мн. -и, с. м.* goalkeeper; porter
вратѝя, *мн. -и, с. ж.* gateway

врѝме, *мн. -енѝ, с. ср.* time; weather; tense
врѝзка, *мн. -и, с. ж.* tie; string; relation
телефѝнна ~ telephone line
прѝятелски врѝзки friendly relations
врѝх, *мн. врѝховѝ, с. м.* top; peak, summit, point; height
врѝщам, -аш, *несв.* (врѝрна, *св.*) return; send back; give back
врѝщам се, *вжвр.* return, come back
все *нар.* all, whole
всѝки, всѝѝка, всѝѝко, *мн. всѝѝки, мест.* every, everyone
вселѝна, *мн. нѝма, с. ж.* universe
всѝѝки *мест.* all, everybody
всѝѝчо *мест.* everything
всѝѝѝка *вж.* всѝѝки
втѝри, -а, -о, *мн. -и* second
втѝрник, *мн. -ци, с. м.* Tuesday
втрѝнено *нар.* fixedly
втрѝшен, -а, -о, *мн. -и* stunned
вѝйчо, *мн. -овци, с. м.* uncle
вхѝд, *мн. -ове, с. м.* entrance
вхѝден, -дна, -дно, *мн. -дни* entrance
вчѝра *нар.* yesterday
вѝглица *мн., ед. нѝма* coal
кѝменни ~ coal
вѝзѝвѝстѝвам, -аш, *несв.* proclaim
вѝзѝвѝстѝя, -ѝш, *св.* proclaim
вѝзѝвишен, -а, -о, *мн. -и* high, elevated lofty
вѝзгѝлѝвица, *мн. -и, с. ж.* pillow, cushion
вѝзгѝд, *мн. -и, с. м.* point of view
вѝздѝшка, *мн. -и, с. ж.* sigh
вѝздѝх, *мн. нѝма, с. м.* air
вѝздѝхам, -аш, *несв.* sigh
вѝздѝхна, -еш, *св.* sigh
вѝзкѝлкѝвам, -аш, *несв.* exclaim
вѝзкѝлкѝна, -еш, *св.* exclaim
вѝзлѝгам, -аш, *несв.* (вѝзлѝжа, *св.*) assign set (hopes) on s.o.
вѝзлѝжа, -иш, *св.* (вѝзлѝгам, *несв.*) assign, set (hopes) on s.o.
вѝзмутѝя, -ѝш, *св.* arouse indignation
вѝзмутѝѝвам, -аш, *несв.* arouse indignation
вѝзмутѝ се, *вжвр.* become indignant
вѝзмутѝѝвам се, *вжвр.* become indignant
вѝзникѝвам, -аш, *несв.* arise, spring up
вѝзникѝна, -еш, *св.* arise, spring up
вѝзпѝя, -ѝеш, *св.* (вѝзпѝявам, *несв.*) sing (the praise of), glorify
вѝзпитѝвам, -аш, *несв.* bring up; educate
вѝзпитѝм, -аш, *св.* bring up; educate
вѝзпитѝние, *мн. нѝма, с. ср.* upbringing education
вѝзпѝявам, -аш, *несв.* (вѝзпѝя, *св.*) sing (the praise of), glorify
вѝзрѝжданѝ, *мн. нѝма, с. ср.* revival

вѝзраст, *мн. -и, с. ж.* age
вѝзрастен, -стна, -стно, *мн. -стни* elderly, old
вѝзтѝржѝно *нар.* enthusiastically
вѝзхѝтѝ се, -ѝш се, *св. вжвр.* admire
вѝзхѝщѝвам се, -аш се, *несв. вжвр.* be filled with admiration
вѝзхѝщѝние, *мн. -ня, с. ср.* admiration
вѝзход, *мн. нѝма, с. м.* progress, advance
вѝлѝк, *мн. -ци, с. м.* wolf
вѝлна, *мн. нѝма, с. ж.* wool
вѝлна, *мн. вѝлнѝ, с. ж.* wave
вѝлнен, -а, -о, *мн. -и* woollen
вѝлнѝние, *мн. -ня, с. ср.* emotion, agitation; motion; excitement
вѝлнѝвам, -аш, *несв.* move, excite; agitate
вѝлнѝвам се, *вжвр.* be moved; be agitated
вѝлнѝбен, -бна, -бно, *мн. -бни* miraculous, enchanting
вѝн *нар.* outside, out
вѝншен, -шна, -шно, *мн. -шни* outside, outer; external; foreign
вѝпрѝс, *мн. -и, с. м.* question
вѝрѝба, *мн. -ѝ, с. ж.* willow
вѝрѝвѝя, -ѝш, *несв.* go, walk
вѝрна, -еш, *св.* (врѝщам, *несв.*) return; send back; give back
врѝрна се, *вжвр.* return, come back
врѝховѝ, *вж.* врѝх
врѝховѝен, -вна, -вно, *мн. -вни* supreme
вѝстѝние, *мн. -ня, с. ср.* uprising; rebellion
вѝстѝнически, -а, -о, *мн. -ски* revolutionary
вѝтре *нар.* inside
вѝтрѝшен, -шна, -шно, *мн. -шни* inside, inner, internal
вѝра, *мн. вѝри, с. ж.* belief, faith
вѝрѝвам, -аш, *несв.* believe
вѝрна, *вж.* вѝрен
вѝтѝр, *мн. ветровѝ, с. м.* wind
вѝтѝрен, -рна, -рно, *мн. -рни* wind
вѝтѝрна мѝлница wind-mill

Г

гѝйда, *мн. -и, с. ж.* bagpipe
гѝйтѝнен, -а, -о, *мн. -и* braided
галѝнѝтерѝя, *мн. нѝма, с. ж.* fancy goods
галѝерѝя, *мн. -ни, с. ж.* gallery
Нациѝнална художѝствѝна ~ National Art Gallery
гѝра, *мн. -и, с. ж.* station
гарѝж, *мн. -и, с. м.* garage
гардерѝб, *мн. -и, с. м.* wardrobe
гарнѝтурѝ, *мн. -и, с. ж.* garnish, vegetables; dressing

гасна, -еш, *несв.* go out, fade
гастроном, *мн. -и, с. м.* grocery store;
delicatessen shop
гвинеец, *мн. гвинейци, с. м.* Guinean
гвинейка, *мн. -и, с. ж.* Guinean
германски, -а, -о, *мн. -ски* German
геройзъм, *мн. няма, с. м.* heroism
геройня, *мн. -и, с. ж.* heroine
геройчен, -чна, -чно, *мн. -чни* heroic
герой, *мн. -џи, с. м.* hero
геройски, -а, -о, *мн. -ски* heroic
гигант, *мн. -и, с. м.* giant
гимназия, *мн. -ии, с. ж.* secondary school
гише, *мн. -џета, с. ср.* pay desk; booking-office
глава, *мн. -џи, с. ж.* head
~на книга chapter
главен, -вна, -вно, *мн. -вни* chief, principal
гладен, -дна, -дно, *мн. -дни* hungry
глас, *мн. -овџе, с. м.* voice
гласувам, -аш, *несв.* vote
гледам, -аш, *несв.* look, see
гледка, *мн. -и, с. ж.* view
глоба, *мн. -и, с. ж.* fine
глобус, *мн. -и, с. м.* globe
глупак, *мн. -ци, с. м.* fool
гнездо, *мн. -џа, с. ср.* nest
гняв, *мн. няма, с. м.* anger
говоря, -иш, *несв.* speak, talk
годџж, *мн. -и, с. м.* engagement
годеник, *мн. -ци, с. м.* fiancé
годеница, *мн. -и, с. ж.* fiancée
година, *мн. -и, с. ж.* year
годишен, -шна, -шно, *мн. -шни* yearly, year, annual
годишно време season
годя, -џиш, *несв. и св.* betroth
годя се, *възвр.* become engaged (to)
годявам, -аш, *несв.* betroth
годявам се, *възвр.* become engaged (to)
гол, -а, -о, *мн. -и* naked
гол, *мн. -ове, с. м.* goal
големи *вж.* голям
големина, *мн. -џи, с. ж.* size
гольф, *мн. -ове, с. м.* golf; plus-fours
голям, -а, -о, *мн. големи* big, large
гоня, -иш, *несв.* chase, run after
горя, *мн. -џи, с. ж.* wood, forest
горд, -а, -о, *мн. -и* proud; haughty
горделиво *нар.* haughtily
гордџа се, -џеш се, *несв.* be proud (of)
гордо *нар.* proudly
гордост, *мн. няма, с. ж.* pride
горе *нар.* up, above, upstairs
горен, -рна, -рно, *мн. -рни* upper, top
горџш, -а, -о, *мн. -и* hot
горџшина, *мн. -џи, с. ж.* heat
горџшо *нар.* hot, hotly
горџст, -а, -о, *мн. -и* woody

горски, -а, -о, *мн. -ски* forest
горчив, -а, -о, *мн. -и* bitter
горя, -џиш, *несв.* burn
господар, *мн. -и, с. м.* master
господин, *мн. -и, с. м.* Mister
gentleman
гџст, *мн. -и, с. м.* guest, visitor
гџтвене, *с. ср.* cooking
гџтвено, *мн. няма, с. ср.* stew
гџтвя, -иш, *несв.* cook
гџтов, -а, -о, *мн. -и* ready
грабвам, -аш, *несв.* seize, snatch
грабна, -еш, *св.* seize, snatch
граблив, -а, -о, *мн. -и* of prey
граблива птица bird of prey
град, *мн. -овџе, с. м.* town, city
градивен, -вна, -вно, *мн. -вни* constructive; building
градина, *мн. -и, с. ж.* garden
градинар, *мн. -и, с. м.* gardener
градински, -а, -о, *мн. -ски* garden
градски, -а, -о, *мн. -ски* town, city
градче, *мн. -џета, с. ср.* townlet
градя, -џиш, *несв.* build
гражданин, *мн. -и, с. м.* citizen, townsman
граждански, -а, -о, *мн. -ски* civil; civilian; civic
гражданство, *мн. няма, с. ср.* citizenship; townspeople
граматика, *мн. -и, с. ж.* grammar
грандиџзен, -зна, -зно, *мн. -зни* impressive, majestic
граница, *мн. -и, с. ж.* frontier; border
граница, -иш, *несв.* border
гребане, *мн. -ия, с. ср.* rowing
гребен, *мн. -и, с. м.* comb
грџйвам, -аш, *несв.* shine
грџйна, -еш, *св.* shine
грџша, -џиш, *несв.* make a mistake, be wrong
грџшка, *мн. -и, с. ж.* mistake
грџя, -џеш, *несв.* shine; give out warmth
грива, *мн. -и, с. ж.* mane
грџжа се, -иш се, *несв., възвр.* take care of, look after
грип, *мн. няма, с. м.* influenza, grippe
грџс, *мн. няма, с. м.* semolina
грџб, *мн. -џе, с. м.* grave
грџзде, *мн. няма, с. ср.* grapes
грџздобџр, *мн. няма, с. м.* grape-gathering
грџзен, -зна, -зно, *мн. -зни* ugly
грџб, -а, -о, *мн. -и* rough; rude
група, *мн. -и, с. ж.* group
грџк, *мн. -џици, с. м.* Greek
губя, -иш, *несв.* lose
губя се, *възвр.* be lost
гузно *нар.* guiltily
гума, *мн. -и, с. ж.* (India) rubber; tyre

гуша се, -иш се, *несв.* huddle
гушна се, -еш се, *св.* huddle, nestle
гџба, *мн. -и, с. ж.* mushroom; sponge
гџрџи, *мн., рядко ед.* гџрџа, *с. ж.* chest; breast
гџрџкия, *мн. -и, с. ж.* Greek woman
гџрлен, -а, -о, *мн. -и* throat(y)
гџрмџж, *мн. -и, с. м.* shot, report
гџска, *мн. -и, с. ж.* goose
гџст, -а, -о, *мн. -и* thick, dense

Д

давам, -аш, *несв.* give
дадџш *вж.* дам
далџч *нар.* far (away)
далџчен, -чна, -чно, *мн. -чни* far off, distant
далџчина, *мн. -џи, с. ж.* distance
дам, дадџш, *св.* give
дамски, -а, -о, *мн. -ски* lady's
данџк, *мн. -ци, с. м.* tax
дар, *мн. -ове, с. м.* gift, present
дарба, *мн. -и, с. ж.* gift, talent
два *числ.* two
две two
двигатџл, *мн. -и, с. м.* motor, engine
движа се, -иш се, *несв., възвр.* move
движџние, *мн. -ия, с. ср.* movement; traffic
двџен, -џйна, -џйно, *мн. -џйни* double
двор, *мн. -џе, с. м.* yard
двубџй, *мн. няма, с. м.* duel
девџйка, *мн. -и, с. ж.* young girl, maiden
дежџрен, -рна, -рно, *мн. -рни* on duty
дейност, *мн. -и, с. ж.* activity
действие, *мн. -ия, с. ср.* action; act
действитџлно *нар.* indeed; in reality
действувам, -аш, *несв.* act, work
декџмври, *мн. няма, с. м.* December
делџгация, *мн. -ии, с. ж.* delegation
делџн(и)е, *мн. -ия, с. ср.* division
делџло, *мн. -џа, с. ср.* work, deed; case
деля, -џиш, *несв.* divide
демократичен, -чна, -чно, *мн. -чни* democratic
демократически, -а, -о, *мн. -ски* democratic
демонстрация, *мн. -ии, с. ж.* demonstration
ден, *мн. дни, с. м.* day
денџнощно, *мн. -ия, с. ср.* day (twenty four hours)
денџнощно *нар.* night and day
дџсен, дџсна, дџсно, *мн. дџсни* right
дџсџрт, *мн. -и, с. м.* sweet, dessert
дџсетилџтне, *мн. -ия, с. ср.* decade
дџсетка, *мн. -и, с. ж.* ten, score; decade
детџе, *мн. децџа, с. ср.* child
детски, -а, -о, *мн. -ски* child, childish, for children

дџџб, *мн. -џе, с. м.* pocket
дџџбен, -бна, -бно, *мн. -бни* pocket
дџџнџгла, *мн. -и, с. ж.* jungle
дџџгноза, *мн. -и, с. ж.* diagnosis
дџџв, -а, -о, *мн. -и* wild
дивџак, *мн. -ци, с. м.* savage
дивџан, *мн. -и, с. м.* couch
дивџизия, *мн. -ии, с. ж.* division
дџгане *с. ср.* *мн. няма* lifting
димя, -џиш, *несв.* smoke
дџня, *мн. -и, с. ж.* water melon
дџрџктор, *мн. -и, с. м.* director, head
дџшам, -аш, *несв.* breathe
дџџжен, -жна, -жно, *мн. -жни* indebted, owing money; obliged
~сџм be obliged; must
дџнџвен, -вна, -вно, *мн. -вни* day
~ рџд agenda
дџнџс, дџнџска *нар.* today
дџнџшен, -шна, -шно, *мн. -шни* today's
дџнџ *вж.* ден
до предл. by, beside, to, till
дџџбџв, *мн. -и, с. м.* production, yield
дџџбџвам, -аш, *несв.* obtain, produce
дџџбџя, -џеш, *св.* obtain, produce
дџџбџтък, *мн. -ци, с. м.* cattle
џдџр рџгџт ~ cattle
дџџбџче, *мн. -џета, с. ср.* animal, beast (of burden)
дџџбрџе, *нар.* well, right
дџџбрџџкџчџствен, -а, -о, *мн. -и* of high quality
дџџбџр, -брџа, -брџо, *мн. -брџи* good
дџџведџа, -џеш, *св.* bring (along), fetch (s.o.)
дџџвџждам, -аш, *несв.* bring along, fetch
дџџвџчџера, *нар.* tonight
дџџвџлен, -лна, -лно, *мн. -лни* pleased
дџџгаря, -џаш, *несв.* (догоря, *св.*) burn out, burn low
дџџговор, *мн. -и, с. м.* contract, agreement; treaty, pact
дџџгодџйна, *нар.* next year
дџџгоря, -џиш, *св.* (догаря, *несв.*) burn out, burn low
дџџџда, -џеш, *св.* (дохџждам, *несв.*) come, arrive
дџџкарџам, -аш, *св.* bring (about)
дџџкарџвам, -аш, *несв.* bring (about)
дџџклџд, *мн. -и, с. м.* report; lecture, talk
дџџклџдџчик, *мн. -ци, с. м.* lecturer, speaker
дџџклџе, *нар.* till
дџџктор, *мн. -и, с. м.* doctor
дџџкумент, *мн. -и, с. м.* document
дџџкументџлен, -лна, -лно, *мн. -лни* documentary, documentary
дџџл, *мн. -џе, с. м.* valley
дџџлен, -лна, -лно, *мн. -лни* lower; mean
дџџлинџа, *мн. -џи, с. ж.* valley
дџџлинџка, *мн. -џи, с. ж.* little valley
дџџлу, *нар.* beneath, down; downstairs

дом, *мн. -овѣ, с. м.* home
партѣен ~ Party Headquarters, Party Home
почивен ~ rest home
домаќиња, *мн. -и, с. ж.* housewife, hostess
домат, *мн. -и, с. м.* tomato
донасям, -яш, *несв. (донеса, св.)* bring, fetch
донеса, -ѣш, *св. (донасям, несв.)* bring, fetch
допѣрам, -аш, *несв. (допра, св.)* touch
доплатѣ, -иш, *св.* pay the difference
доплащам, -аш, *несв.* pay the difference
допра, -ѣш, *св. (допѣрам, несв.)* touch
допускам, -аш, *несв.* admit, allow
допусна, -ѣш, *св.* admit, allow
допълнително *нар.* additionally, in addition
дорѣ *нар.* even
досега *нар.* so far, up to now
доста *нар.* rather, quite
доставам, -яш, *несв.* supply, provide
достава, -иш, *св.* supply, provide
достатъчно *нар.* enough
достѣгам, -аш, *несв.* reach
достѣгна, -ѣш, *св.* reach
дотам *нар.* up to there
дотогава *нар.* till then
доубивам, -аш, *несв.* finish off, kill
доубия, -иѣш, *св.* finish off, kill
доходдам, -аш, *несв., (дойда, св.)* come, arrive
драго (ми е) *нар.* (be) pleased
драма, *мн. -и, с. ж.* drama
дрѣбен, -бна, -бно, *мн. -бни* small
дрезгавина, *мн. -ѣи, с. ж.* (morning, evening) twilight
дрѣмя, -ѣш, *несв.* doze, drowse
дрѣха, *мн. -и, с. ж.* clothes
друг, -а, -о, *мн. -и* other, another
другар, *мн. -и, с. м.* comrade
другарка, *мн. -и, с. ж.* comrade
другарко *обр.* comrade
другарю *обр.* comrade
другарче, *мн. -ѣта, с. ср.* playmate
другојаче *нар.* otherwise
дружба, *мн. њяма, с. ж.* friendship
дружески *нар.* friendly
дружина, *мн. -и, с. ж.* company; battalion
дружно *нар.* together
дрѣмка, *мн. њяма, с. ж.* нар
дрѣнов, -а, -о, *мн. -и* cornel(-tree)
дрѣвчѣ, *мн. -ѣта, с. ср.* tree, sapling
овощно ~ fruit-tree
елхово ~ alder tree; Christmas tree
дрѣнкане, *мн. -ија, с. ср.* clatter, chatter
дрѣпна, -ѣш, *св. (дрѣпам, несв.)* pull
дрѣпна се, *св. вѣзвр.* draw back
дума, *мн. -и, с. ж.* word
дух, *мн. -овѣ, с. м.* spirit

духам, -аш, *несв. (духна, св.)* blow
духване, *мн. -ија, с. ср.* blowing
духна, -ѣш, *св.* blow
духовенство, *мн. њяма, с. ср.* clergy
духом, *нар.* in spirit
душа, *мн. -ѣи, с. ж.* soul
душа, -иш, *несв.* choke, smother
душа, -иш, *несв.* smell, sniff
дѣб, *мн. -овѣ, с. м.* oak-tree
дѣжд, *мн. -овѣ, с. м.* rain
дѣлг, *мн. -овѣ, с. м.* debt; duty
дѣлгометражен, -жна, -жно, *мн. -жни,* full-length
дѣлжа, -иш, *несв.* owe; be indebted
дѣлж, -лжа, -лго, *мн. -лги* long
дѣнер, *мн. -и, с. м.* trunk
дѣно, *мн. -а, с. ср.* bottom
дѣрвен, -а, -о, *мн. -и* wooden
дѣрво, *с. ср., мн. дѣрвета* tree; *мн. дѣрва* wood, logs
дѣрводелец, *мн. дѣрводелци, с. м.* carpenter
дѣржа, -иш, *несв.* keep, hold
дѣржа се, *вѣзвр.* hold (onto); be active; resist
дѣржава, *мн. -и, с. ж.* state
дѣржане, *с. ср.* behaviour
дѣрпам, -аш, *несв. (дрѣпна, св.)* pull
дѣрпам се, *несв. вѣзвр.* draw back
дѣска, *мн. -ѣи, с. ж.* board, plank
дѣх, *мн. њяма, с. м.* breath
дѣщеря, *мн. -ѣи, с. ж.* daughter
дѣюля, *мн. -и, с. ж.* quince
дѣюна, *мн. -и, с. ж.* sand-dune
дѣюшк, *мн. -ци, с. м.* mattress
дѣдо, *мн. -овци, с. м.* grandfather
дѣсна, *вж дѣсен*

Е

е *част.* well
ѣвтин, -а, -о, *мн. -и* cheap
егойст, *мн. -и, с. м.* egoist
едва-едва *нар.* hardly
едѣн, едѣна, едѣно, *мн. едѣн* one
единичен, -чна, -чно, *мн. -чни* single
единствен, -а, -о, *мн. -и* only one, single, sole
еднакво *нар.* same
едновремено *нар.* simultaneously
ѣдр, ѣдра, ѣдро, *мн. ѣдри* big, stout
ѣзда, *мн. њяма, с. ж.* ride, riding
ѣздач, *мн. -и, с. м.* rider
ѣзеро, *мн. -а, с. ср.* lake; pond
ѣзык, *мн. -ци, с. м.* tongue; language
ѣквам, -аш, *несв.* resound
ѣземплѣр, *мн. -и, с. м.* copy
ѣкна, -ѣш, *св.* resound
ѣкран, *мн. -и, с. м.* screen
ѣкскурзия, *мн. -ни, с. ж.* excursion

ѣксплоататор, *мн. -и, с. ж.* exploiter
ѣкспрес, *мн. -и, с. м.* express
ѣлектрифициран, -а, -о, *мн. -и* electrified
ѣлектрически, -а, -о, *мн. -ски* electric
ѣлектростанция, *мн. -и, с. м.* wiring, grid
ѣлектростанция, *мн. -ни, с. ж.* power station
ѣлектротехник, *мн. -ци, с. м.* electrician
ѣлен, *мн. -и, с. м.* stag, deer
ѣлха, *мн. -ѣи, с. ж.* alder; Christmas tree
ѣмигрант, *мн. -и, с. м.* emigrant
ѣнергично *нар.* vigorously
ѣнергия, *мн. њяма, с. ж.* energy
ѣнциклопедически, -а, -о, *мн. -ски* encyclopaedic
ѣпоха, *мн. -и, с. ж.* epoch
ѣпохален, -лна, -лно, *мн. -лни* epoch-making
ѣргѣн, *мн. -и, с. м.* bachelor
ѣретик, *мн. -ци, с. м.* heretic
ѣсен, *мн. њяма, с. ж.* autumn
ѣсенен, -нна, -нно, *мн. -нии* autumn(al)
ѣскалатор, *мн. -и, с. м.* escalator
ѣстѣственно *нар.* naturally
ѣтаж, *мн. -и, с. м.* floor, storey
ѣтажѣрка, *мн. -и, с. ж.* (set of) shelves
ѣтап, *мн. -и, с. м.* stage
ѣтикет, *мн. -и, с. м.* label
ѣто *част.* here is (are)
ѣх *междум.* ah, well
ѣчемѣк, *с. м.* barley

Ж

жаден, -дна, -дно, *мн. -дни* thirsty
жадувам, -аш, *несв.* thirst, crave
жакѣт, *мн. -и, с. м.* jacket
жа̀лко *нар.* (it is a) pity
желание, *мн. -ија, с. ср.* wish, desire
желая, -аѣш, *несв.* wish, want
желѣзен, желѣзна, желѣзно, *мн. желѣзни* iron
желѣзопѣтен, -тна, -тно, *мн. -тни* railway
желѣзна *вж.* желѣзен
желѣзо, *мн. желѣза, с. ср.*
само в *ед. ч.* — (мѣтал) iron
само в *мн. ч.* — (окови) fetters
женѣ, *мн. -ѣи, с. ж.* woman
женѣн, -а, -о, *мн. -и* married
женѣтба, *мн. -и, с. ж.* marriage
женѣня, -иш, *несв.* marry
женѣня се, *несв. вѣзвр.* get married
жѣртѣ, *мн. -и, с. ж.* victim
жѣстоко, -а, -о, *мн. -и* cruel
жѣстоко *нар.* cruelly
жив, -а, -о, *мн. -и* alive
живѣя, -ѣш, *несв.* live
живо-здрѣво *нар.* (I'm) fine
живописен, -сна, -сно, *мн. -сни* picturesque

живот, *мн. њяма, с. м.* life
животворен, -рна, -рно, *мн. -рни* life-giving
животно, *мн. -и, с. ср.* animal
домашно ~ domestic animal
диво ~ wild animal, beast
хѣшно ~ beast of prey
жилѣст, -а, -о, *мн. -и* sinewy
жилѣще, *мн. -а, с. ср.* house, dwelling
жилѣщен, -щна, -щно, *мн. -щни* housing, house
житѣл, *мн. -и, с. м.* inhabitant
житѣн, -тна, -тно, *мн. -тни* wheat, corn; cereal
житница, *мн. -и, с. ж.* granary
жито, *мн. -а, с. ср.* wheat, corn
жица, *мн. -и, с. ж.* wire
журнал, *мн. -и, с. м.* fashion magazine
жѣлт, -а, -о, *мн. -и* yellow
жѣлтица, *мн. -и, с. ж.* gold piece (coin)
жѣлѣд, *мн. -и, с. м.* acorn
жѣна, -ѣш, *несв.* rear
жѣтва, *мн. -и, с. ж.* harvest
жѣтѣварка, *мн. -и, с. ж.* harvester, reaper

З

за *предл.* to; for; till
забавен, -вна, -вно, *мн. -вни* entertaining, amusing
забавлявам, -аш, *несв.,* entertain
забавлявам се, *вѣзвр.* amuse (enjoy) o.s.
забѣлѣжа, -иш *св.* notice, remark
забѣлѣжителен, -лна, -лно, *мн. -лни* remarkable
забѣлязвам, -аш, *несв.* notice
забѣлѣстѣ, -иш, *св.* (begin to) shine
забѣлѣстѣвам, -аш, *несв.* shine, glitter
забравя, -иш, *св.* forget
забравям, -яш, *несв.* forget
забрана, *мн. -и, с. ж.* prohibition
забраня, -иш, *св.* forbid, prohibit
забранявам, -аш, *несв.* forbid, prohibit
забрѣмчѣ, -иш, *св.* buzz, drone, hum
забрѣмчѣвам, -аш, *несв.* buzz, drone, hum
забрѣрам, -аш, *св.* hurry (off)
забрѣрвам, -аш, *несв.* hurry (off)
завалѣ, *св., само в 3 л. (ii)* rain(s), snow(s)
завалѣвам, *несв., само в 3 л. (it)* rain(s), snow(s)
завѣда, -ѣш, *св.* take (s.o. somewhere)
завѣждам, -аш, *несв.* take (s.o. somewhere)
завѣса, *мн. -и, с. ж.* curtain
завѣт, *мн. -и, с. м.* shelter
завѣт, *мн. -и, с. м.* bequest; behest
завѣмане, *мн. -ија, с. ср.* seize, capture, occupation
завѣвам, -аш, *несв.* turn
завѣнаги *нар.* for ever
завѣся, -иш, *несв.* depend

зав'я, -йеш, *св.* turn
зав'д, *мн.* -и, *с. м.* plant, works
завоевание, *мн.* -ия, *с. ср.* conquest; achievement
зав'дй, *мн.* зав'ди, *с. м.* turn, bend
завръщам се, -аш се, *несв.* (зав'рна се, *св.*) *взвр.* return
завръщане, *мн.* -ния, *с. ср.* return
завържа, -еш, *св.* tie
завързвам, -аш, *несв.* tie
зав'рна се, -еш се, *св.* (завръщам се, *несв.*) return
завърша, -иш, *св.* finish
завършвам, -аш, *несв.* finish
зага́сам, -аш, *несв.* go out; put off, switch off
зага́сна, -еш, *св.* go out; put off, switch off
заги́вам, -аш, *несв.* perish
заги́на, -еш, *св.* perish
зага́сявам, -аш, *несв.* put off (out)
загла́вие, *мн.* -ия, *с. ср.* title, heading
загле́дам, -аш, *св.* (begin to) look at
загле́дам се, *взвр.* (begin to) look at
загле́ждам, -аш, *несв.* (begin to) look at
загле́ждам се, *взвр.* (begin to) look at
загль́хам, -аш, *несв.* (загль́хна, -еш, *св.*) die away (out), fade away
загов'ря́м, -аш, *несв.* (загов'ря́, *св.*) begin to speak, address s.o.
загов'орник, *мн.* -ци, *с. м.* plotter, conspirator
загов'оря́, -иш, *св.* (begin to) speak, address s.o.
загра́дя, -иш, *св.* fence in; surround; encircle
загра́ждам, -аш, *несв.* fence in; surround; encircle
загри́жа се, -иш се, *св.* *взвр.* worry
загри́жвам се, -аш се, *несв.* *взвр.* worry, be anxious
загри́жен, -а, -о, *мн.* -и worried, anxious
загу́ба, *мн.* -и, *с. ж.* loss
загу́бвам, -аш, *несв.* lose
загу́бвам се, *взвр.* get lost, lose o.'s way
загу́бя, -иш, *св.* lose
загу́бя се, *взвр.* get lost
загър'мя́, -иш, *св.* begin to thunder
загър'мя́вам, -аш, *несв.* begin to thunder
зад *предл.* behind
зада́вам, -аш, *несв.* set (a task); ask (a question)
зада́м, зада́деш, *св.* set (a task); ask (a question)
зада́вам се (зада́м се), *взвр.* appear
зада́ча, *мн.* -и, *с. ж.* task
задо́чно *нар.* extra-murally
заду́хам, -аш, *св.* (begin to) blow
заду́хам, -аш, *несв.* (begin to) blow
задълбоч'ен, -а, -о, *мн.* -и profound

задълбоч'ено *нар.* profoundly, thoroughly
задължителен, -лна, -лно, *мн.* -лни obligatory
задържа́ -иш, *св.* keep; hold back, detain
задържам, -аш, *несв.* keep; hold back, detain
задържам се (задържа́ се) *взвр.* hold; stay (in a place)
задъ́хан, -а, -о, *мн.* -и breathless
зае́дно *нар.* together
зае́к, *мн.* за́йци, *с. м.* rabbit, hare
зае́м, *мн.* -и, *с. м.* loan
зае́ма, -еш, *св.* lend
зае́мам, -аш, *несв.* lend
зае́т, -а, -о, *мн.* -и busy; occupied
заизв'ивам, -аш, *несв.* (заизв'ия, -йеш, *св.*) start (*singing*)
закача́, -иш, *св.* hang; tease
закача́лка, *мн.* -и, *с. ж.* peg, hat-stand
зака́чвам, -аш, *несв.* hang
зака́чка, *мн.* -и, *с. ж.* joke
заключа́, -иш, *св.* lock, lock up
заключа́вам, -аш, *несв.* lock, lock up
зако́ва, -е́ш, *св.* nail
зако́вам, -аш, *несв.* nail
зако́ван, -а, -о, *мн.* -и nailed
закра́ча, -иш, *св.* begin to pace
закра́чвам, -аш, *несв.* begin to pace
закривам, -аш, *несв.* hide, cover
закрива́, -йеш, *св.* hide, cover
закривля́, -иш, *св.* protect, defend
закривля́м, -аш, *несв.* protect, defend
заку́ся, -иш, *св.* have breakfast
заку́свам, -аш, *несв.* have breakfast
заку́ска, *мн.* -и, *с. ж.* breakfast
закр'пвам, -аш, *несв.* mend
закр'пя́, -иш, *св.* mend
закъ́снение, *мн.* -ния, *с. ср.* delay; being late
закъ́сн'ея, -е́еш, *св.* (закъ́снявам, *несв.*) be late
закъ́снявам, -аш, *несв.* (закъ́сн'ея, *св.*) be late
за́ла, *мн.* -и, *с. ж.* hall
зала́вам се, -яш се, *несв.* (заловя́ се, *св.*) *взвр.* grip, clutch (at s.th.), set to
зал'ежи, *мн.*, *ед.* няма, *с. м.* deposits
зал'езеш, *вж.* зал'язвам
зал'епвам, -аш, *несв.* (залепя́, *св.*) stick (on); paste (on), slap (s.o.'s face)
зал'епна, -еш, *св.* stick
залепя́, -иш, *св.* stick
залепя́ се, -иш се, *взвр.* stick (on); cling (to)
залепя́м се, -яш се, *взвр.* stick (on); cling (to)
за́лив, *мн.* -и, *с. м.* bay
заловя́ се, -иш се, *св.* (залавя́м се, *несв.*) set to, clutch at
зал'яз, зал'езеш, *св.* set down
зал'язвам, -аш, *несв.* set down

замая́н, -а, -о, *мн.* -и dizzy
замеч'ан, -а, -о, *мн.* -и dreamy
замйна́, -еш, *св.* leave, depart
замин'авам, -аш, *несв.* depart, leave
замре́жа, -иш, *св.* veil; darn
замре́жвам, -аш, *несв.* veil; darn
замълча́, -иш, *св.* become silent
замълча́вам, -аш, *несв.* become silent
занайт, *мн.* -и, *с. м.* trade, craft; profession
занайт'чия, *мн.* -и, *с. м.* craftsman
занима́вам, -аш, *несв.* occupy; entertain; teach
занима́вам се, *взвр.* attend to, entertain, work
занима́ние, *мн.* -ния, *с. ср.* occupation; study
заня́тие, *мн.* -ния, *с. ср.* occupation; lessons
заобика́лям, -яш, *несв.* surround
заобико́ля, -иш, *св.* surround
заобле́н, -а, -о, *мн.* -и rounded
запа́дам, *мн.* няма, *с. м.* west
запа́звам, -аш, *несв.* keep, preserve, reserve
запа́зя, -иш, *св.* keep, preserve, reserve
запа́зен, -а, -о, *мн.* -и preserved; booked
запа́лвам, -аш, *несв.* light; switch on
запа́ля, -иш, *св.* light; switch on
запа́я, -е́еш, *св.* (запа́явам, *несв.*) begin to sing
запис, *мн.* -и, *с. м.* (postal) order; record
по́щенски ~ postal order
запи́свам, -аш, *несв.* (запи́ша, -еш, *св.*) write, put down; enroll
запла́квам, -аш, *несв.* (запла́ча, -еш, *св.*) begin to cry; burst into tears
запла́та, *мн.* -и, *с. ж.* salary
запла́ша, -иш, *св.* threaten
запла́швам, -аш, *несв.* threaten
заплатя́, -иш, *св.* pay
запла́щам, -аш, *несв.* pay
запов'ед, *мн.* -и, *с. ж.* order, command
запов'я́дам, -аш, *св.* order, command
запов'я́дам, -аш, *несв.* order, command, запов'я́дай(те) help yourself; come in
запозна́вам се, -аш се, *несв.* (запозна́я се, -а́еш се, *св.*) *взвр.* be introduced, make s.o.'s acquaintance; get familiar with
запо́мня, -иш, *св.* remember
запо́мням, -яш, *несв.* remember
запо́чвам, -аш, *несв.* begin, start
запо́чване, *мн.* -ния, *с. ср.* beginning, start
запо́чна, -еш, *св.* begin, start
заприка́жа, -еш, *св.* begin talking; open a conversation (with s.o.)
заприка́звам, -аш, *несв.* begin talking
запъ́твам се, -аш се, *несв.* start, set out
запъ́тя се, -иш се, *св.*, *взвр.* start, set out
запя́вам, -аш, *несв.* (begin to) sing

запе́я, -е́еш, *св.* (begin to) sing
зарабо́твам, -аш, *несв.* (begin to) work
зарабо́тя, -иш, *св.* (begin to) work
заради́ *предл.* because of
зара́зен, -зна, -зно, *мн.* -зни, infectious, contagious
зара́зен, -а, -о, *мн.* -и infected
зарзала, *мн.* -и, *с. ж.* apricot
зарису́вам, -аш, *несв.* (begin to) draw, paint
зарумен'ея, -е́еш, *св.* turn crimson
зарумен'явам, -аш, *несв.* turn crimson
заса́дя, -иш, *св.* plant
заса́ждам, -аш, *несв.* plant
засв'ятка се, *св.*, *само 3 л. ед. ч.* there are flashes of lightning
засв'ятка се, *несв.*, *само 3 л. ед. ч.* there are flashes of lightning
засега́ *нар.* for the time being
засе́гна, -еш, *св.* (зася́гам, *несв.*) touch; affect, offend
засе́я, -е́еш, *св.* (зася́вам, *несв.*) sow
заси́лвам, -аш, *несв.* (заси́ля, -иш, *св.*) strengthen; increase; speed up
заси́лявам се, *взвр.* become stronger; make a dash to
заси́пям, -аш, *несв.* (заси́пя, -еш, *св.*) cover up; bury under
заслу́жа, -иш, *св.* deserve; be worthy of
заслу́жавам, -аш, *несв.* deserve; be worthy of
заслу́жен, -а, -о, *мн.* -и well deserved
заслу́жил, -а, -о, *мн.* -и honoured, merited
засме́я се, -е́еш се, *св.* (засми́вам се, *несв.*), *взвр.* smile
засми́вам се, -аш се, *несв.* (засме́я се, *св.*), *взвр.* smile
засне́жен, -а, -о, *мн.* -и covered with snow
заси́пям, -аш, *несв.* (заси́пя, *св.*) go to sleep
заси́пя, -иш, *св.* (заси́пям, *несв.*) go to sleep
засра́мам се, -аш се, *несв.* be ashamed
засра́мам се, -иш се, *св.* be ashamed
засра́мено *нар.* ashamed
заста́вам, -аш, *несв.* stand
заста́на, -еш, *св.* stand
застра́ша, -иш, *св.* threaten
застра́швам, -аш, *несв.* threaten
зася́вам, -аш, *несв.* (засе́я, *св.*) sow
зата́я, -иш, *св.* keep secret; hold (o.'s breath)
зата́явам, -аш, *несв.* keep secret, hold (o.'s breath)
затв'оря́м, -яш, *несв.* (затв'оря́, *св.*) close; imprison
затв'ор, *мн.* -и, *с. м.* prison
затв'орен, -а, -о, *мн.* -и closed; imprisoned

затвѳрнически, -а, -о, мн. -и prison, prisoner's
затвѳря, -иш, св. затвѳрям, нескв. close; imprison
затекѳ се, затечѳ се, св. (затичвам се, нескв.) възвр. rush; run
затова нар., съюз therefore
затичвам се, -яш се, нескв. (затекѳ се, св.) възвр. rush; run
затопля, -иш, св. warm (up), get warm
затопля се, страд. и възвр. get warm
затоплям се, -яш се, нескв. warm (up), get warm
затоплям се, възвр. get warm
зауча, -иш, св. learn
заучавам, -аш, нескв. learn
захар, мн. няма, с. ж. sugar
зачѳкам, -аш, св. (begin to) wait
зачѳквам, -аш, нескв. (begin to) wait
зачетѳ, -ѳш, св. (зачитам, нескв.) begin to read; become engrossed in reading
зачитам, -аш, нескв. respect; begin to read
зачервен, -а, -о, мн. -и reddened
зачервя, -иш, св. redden, turn red
зачервявам, -аш, нескв. redden
зачервя се, възвр. turn red, blush
зачервявам се, възвр. turn red, blush
зачудено нар. in surprise, in amazement
зашивам, -аш, нескв. sew up
зашия, -иш, св. sew up
зашумявам, -аш, нескв. raise a noise
зашумя, -иш, св. (begin to) raise a noise
защо нар. why
защитѳ, -иш, св. defend
защитавам (защитявам), -аш, нескв. defend
защото съюз because
заявя, -иш, св. declare
заявявам, -аш, нескв. declare
звезда, мн. -и, с. ж. star
зверовѳ, вж. звѳр
звѳк, мн. -ове и -ци, с. м. sound
звѳня, -иш, нескв. ring
звѳр, мн. зверовѳ, с. м. beast
здѳние, мн. -ия, с. ср. building
здрав, -а, -о, мн. -и healthy; strong; solid; in good condition
зрач, мн. няма, с. м. twilight; dusk
зеле, мн. няма, с. ср. cabbage
зелѳн, -а, -о, мн. -и green
зеленина, мн. няма, с. ж. greenery, verdure
зеленѳк, мн. -ци, с. м. vegetables
земедѳлски, -а, -о, мн. -ски farm, agricultural
зѳмен, -мна, -мно, мн. -мни earthy, earthly
землянка, мн. -и, с. ж. dugout
земя, мн. -и, с. ж. earth; ground
зѳт, мн. зѳтьове, с. м. son-in-law, brother-in-law

зид, мн. -ове, с. м. wall
зима, мн. -и, с. ж. winter
зымен, -мна, -мно, мн. -мни winter
златѳн, -тна, -тно, мн. -тни gold; golden
златист, -а, -о, мн. -и golden
злѳ нар. badly, ill
змия, мн. змии, с. ж. snake
отрѳвна ~ poisonous snake
знак, мн. знаци и знакове, с. м. sign
знаме, мн. -енѳ, с. ср. flag
Самѳрско ~ the flag of Samara
знаменит, -а, -о, мн. -и famous
знаменосец, мн. знаменосци, с. м. standard-bearer
знѳние, мн. -ия, с. ср. knowledge
знѳчи, само З л. ед. ч. that means
значѳние, мн. -ия, с. ср. meaning, significance
знѳя, -ѳш, нескв. know
зовѳ, -ѳш, нескв. call, summon
зоологически, -а, -о, мн. -ски zoological
~ -а градина zoo
зоотехник, мн. -ци, с. м. zootechnician
зрѳлостен, -тна, -тно, мн. -тни matriculation
зрѳлостник, мн. -ци, с. м. secondary school graduate
зрѳя, -ѳш, нескв. ripen
зритѳл, мн. -и, с. м. spectator, looker on
зѳб, мн. -и, с. м. tooth
зѳболѳкар, мн. -и, с. м. dentist
зѳболѳкарка, мн. -и, с. ж. dentist
зѳрно, мн. -ѳ, с. ср. grain
зюмбѳл, мн. -и, с. м. hyacinth

И

и съюз and
йвица, мн. -и, с. ж. strip; streak; stripe; band
иглика, мн. -и, с. ж. cowslip
игра, мн. -и, с. ж. play; game; acting
играч, мн. -и, с. м. player
играчка, мн. -и, с. ж. toy
играя, -ѳш, нескв. play
игрив, -а, -о, мн. -и, playful
игрище, мн. -а, с. ср. playground
йда, вж. идвам
идвам, -аш, нескв. come; go
идеолог, мн. идеолози, с. м. ideologist
идѳя, мн. -и, с. ж. idea
из предл. out of; from
изба, мн. -и, с. ж. cellar
изберѳ, -ѳш, св. choose; elect; select
избирѳм, -аш, нескв. choose; elect; select
избор, мн. -и, с. м. choice; election
избухвам, -аш, нескв. burst (break) out
избухна, -ѳш, св. burst (break) out
избѳрзам -аш, св. hasten (up)
избѳрзвам, -аш, нескв. hasten (up)

избѳрзвам, -а, нескв. wipe, dry
избѳрша, -ѳш, св. wipe, dry
извадя, -иш, св. take out; extract
изваждам, -аш, нескв. take out; extract; deduct
изваждане, мн. -ия, с. ср. taking out; extraction; deduction; subtraction
извадя, с. ж. curds
изведнѳж, нар. at once, suddenly
изведѳ, -ѳш, св. take out; lead (off)
извѳждам, -аш, нескв. take out
извѳстен, -тна, -тно, мн. -тни well-known, famous
извѳстие, мн. -ия, с. ср. information; news
извѳстѳя, -иш, св. notify, inform
извѳстѳявам, -аш, нескв. notify, inform
извѳикам, -аш, св. call, shout, cry (out)
извѳикавам, -аш, нескв. call, shout, cry (out)
извинѳние, мн. -ия, с. ср. excuse
извинѳтелно, нар. excusably
извинѳя, -иш, св. excuse
извинѳявам, -аш, нескв. excuse
извѳирам, -аш, нескв. spring; rise; issue
йзвод, мн. -и, с. м. conclusion
йзвоювам, -иш, нескв. и св. win
извѳнреден, -дна, -дно, мн. -дни extra, special
извѳрша, -иш, св. accomplish, finish; do
извѳршвам, -аш, нескв. accomplish, finish; do
изгѳрям, -яш, нескв. (изгѳря, св.) burn
изгѳряне, мн. -ия, с. ср. burning
изгѳся, -иш, св. turn off, put out; extinguish
изгѳсявам, -аш, нескв. turn off, put out; extinguish
йзглед, мн. -и, с. м. view; appearance
изгледѳм, -аш, св. look through (at, over); bring up
изгледѳдам, -аш, нескв. look through; appear, look
изгѳнѳвам, -аш, нескв. drive out, turn out
изгѳня, -иш, св. drive out, turn out
изгѳря, -иш, св. (изгѳрям, нескв.) burn
изгѳраѳ, -иш, build up
изгѳраждам, -аш, нескв. build up
изгѳраждане, мн. -ия, с. ср. building (up)
изгѳрѳя, -ѳш, св. (изгѳрявам, нескв.) rise
изгѳрявам, -аш, нескв. (изгѳрѳя, св.) rise
изгѳрѳя, -иш, св. go off; discharge; thunder
изгѳрѳявам, -аш, нескв. go off; discharge; thunder
издавам, -аш, нескв. give out, emit; publish; issue; betray
издѳм, издадѳш, св. вж. издавам
издѳние, мн. -ия, с. ср. publication
издѳтелство, мн. -а, с. ср. publishing house

издѳлие, мн. -ия, с. ср. make, article, ware
издѳгам, -аш, нескв. raise; hoist, erect
издѳгам се, възвр. rise, soar
издѳгна, -ѳш, св. raise, hoist, erect
издѳгна се, възвр. rise, soar
издѳржа, -иш, св. stand, endure
издѳрждам, -аш, нескв. endure
иззѳд предл. from behind
иззѳвѳня, -иш, св. ring out
иззѳвѳнявам, -аш, нескв. ring out
изигѳравам, -аш, нескв. play; cheat, play a trick on
изигѳрая, -ѳш, св. play; cheat
изкѳжа, -ѳш, св. speak out, express
изкѳжа се, възвр. speak about, make a statement
изкѳзвам, -аш, нескв. speak out, express
изкѳзвам се, възвр. speak about, make a statement
изкѳзване, мн. -ия, с. ср. statement
изкѳрам, -аш, св. finish off; drive out, get out
изкѳрѳвам, -аш, нескв. finish off; turn out, drive out
изкачѳ, -иш, св. climb; carry up
изкачѳ се, възвр. climb, go up, ascend
изкачѳвам, -аш, нескв. climb; carry up
изкачѳвам се, възвр. climb, go up, ascend
изкляся, -иш, св. form ears
изклячѳа, -иш, св. exclude, expel; switch off
изключѳвам, -аш, нескв. exclude; expel; switch off
изключѳен, -а, -о, мн. -и turned off; expelled
изкѳствен, -а, -о, мн. -и artificial
изкѳтвам, -аш, нескв. give a bath to, bathe
изкѳтвам се, възвр. take a bath, bathe
изкѳпя, -ѳш, св. give a bath to, bathe
изкѳпя се, възвр. take a bath, bathe
излѳга, -аш, нескв. expose, exhibit; state
излекѳвам, -аш, нескв. и св. cure
излетѳя, -иш, св. fly out, take off
излизам, -аш, нескв.; (излѳза, св.) go out, come out
излѳзѳне, мн. -ия, с. ср. going out
излѳтам, -аш, нескв. fly out, take off
излѳжа, -иш, св. expose, exhibit; state
излѳжен, -а, -о, мн. -и exposed
изложѳние, мн. няма, с. ср. aspect; exhibition, statement
излѳгѳвам, -аш, нескв. lie, deceive
излѳжа, -ѳш, св. lie, deceive
излѳза, излѳзѳш, св. (излизам, нескв.) go out, come out
измѳрѳвам, -аш, нескв. measure
измѳря, -иш, св. measure
измѳивам, -аш, нескв. wash

измивам се, *вѣзвр.* wash (o.s.)
 измия, -йеш, *св.* wash
 измия се, *вѣзвр.* wash (o.s.)
 изморен, -а, -о, *мн.* -и tired
 изморя, -йш, *св.* tire (out)
 изморя се, *вѣзвр.* get tired
 изморявам, -аш, *несв.* tire (out)
 изморявам се, *вѣзвр.* get tired
 измръзвам, -аш, *несв.* freeze
 измръзна, -еш, *св.* freeze
 измъча, -иш, *св.* torture, torment
 измъчвам, -аш, *несв.* torture, torment
 измъчен, -а, -о, *мн.* -и tortured; harassed, exhausted
 изнамеря, -иш *св.* (изнамирам *несв.*) invent; find out
 изнамирам, -аш, *несв.* (изнамеря, *св.*) invent; find out
 изнасям, -яш, *несв.* (изнеса, *св.*) take out; bear
 изненада, *мн.* -и, *с. ж.* surprise
 изненадам, -аш, *св.* surprise, take by surprise
 изненадан, -а, -о, *мн.* -и surprised
 изненадвам, -аш, *несв.* surprise, take by surprise
 изнеса, -еш, *св.* (изнасям, *несв.*) take out; bear
 износ, *мн.* няма, *с. м.* export
 изоблича, -йш, *св.* expose, unmask
 изобличавам, -аш, *несв.* expose, unmask
 изора, -еш, *св.* plough
 изоравам, -аш, *несв.* plough
 изоставам, -аш, *несв.* lag behind, lose (time)
 изостава, -иш, *св.* abandon, neglect
 изоставам, -яш, *несв.* abandon, neglect
 изостана, -еш, *св.* lag behind, lose
 изпёя, -еш *св.* (изпявам, *несв.*) sing
 изперя -еш *св.* wash
 изпявам, -аш, *несв.* drink (up) (изпий, *св.*) drink (up)
 изпйрам, -аш, *несв.* wash
 изперя, -еш, *св.* wash
 йзпит, *мн.* -и, *с. м.* examination
 изпит, -а, -о, *мн.* -и haggard; sallow
 изпитам, -аш, *св.* examine; try
 изпитателно *нар.* searchingly
 изпитвам, -аш, *несв.* examine; test, try
 изпий, -йеш, *св.* (изпявам, *несв.*) drink (up)
 изплатя, -йш, *св.*, (изплатявам, *несв.*) pay (off, up)
 изплаша, -иш, *св.* frighten
 изплашвам, -аш, *несв.* frighten
 изплашен, -а, -о, *мн.* -и frightened
 изплатявам, -аш, *несв.* (изплатя, *св.*) pay (off, up)
 изплета, -еш, *св.* (изплитам, *несв.*) knit

изплитам, -аш, *несв.* (изплета, *св.*) knit
 изпóлзувам, -аш, *несв.* и *св.* use; take advantage of
 изправя, -иш, *св.* set upright, straighten
 изправя се, *вѣзвр.* stand up, rise
 изправям, -яш, *несв.* set upright, straighten
 изправям се, *вѣзвр.* stand up, rise
 изпратя, -иш, *св.* send (off, away); send (for s.o.), see s.o. (to the door), see s.o. off
 изпращам, -аш, *несв.* send (off, away); see s.o. (to the door)
 изпраща, *мн.* -и, *с. м.* sender; a person who is seeing s.o. off
 изпускам, -аш, *несв.* drop (out); miss
 изпúсна, -еш, *св.* drop out; miss
 изпúша, -иш, *св.* smoke
 изпúшвам, -аш, *несв.* smoke
 изпúквам, -аш, *несв.* project; stand out
 изпúкна, -еш, *св.* project; stand out, be notable for
 изпúлвам, -аш, *несв.* (изпúлня, *св.*) fill; complete
 изпúлвам се, *вѣзвр.* fill; fulfil; come true
 изпúлня, -иш *св.* fill; fulfil; come true
 изпúлнение, *мн.* -ия, *с. ср.* realization, fulfilment; performance
 изпúлня, -иш *св.* (изпúлвам, *несв.*) fill; complete
 изпúлнявам, -аш, *несв.* fulfil, carry out; perform, play
 изпúлням се, *вѣзвр.* и *страд.* be filled
 изпявам, -аш, *несв.* (изпёя, *св.*) sing
 изработвам, -аш, *несв.* make, manufacture, produce; do; cultivate
 изработя, -иш, *св.* make, manufacture, produce; do; cultivate
 изравня, -йш, *св.* level, smooth; balance
 изравнявам, -аш, *несв.* level, smooth; balance
 изражение, *мн.* -ия, *с. ср.* expression
 йзраз, *мн.* -и, *с. м.* expression; phrase
 изразя, -йш, *св.* express
 изразя се, *вѣзвр.* express o.s.
 изразявам, -аш, *несв.* express
 изразявам се, *вѣзвр.* express o.s.
 израсна, -еш, *св.* (израствам, *несв.*) grow up
 израствам, -аш, *несв.* (израсна, *св.*) grow up
 изсвйрвам, -аш, *несв.* whistle; play
 изсвйря, -иш, *св.* whistle; play
 изскачам, -аш, *несв.* jump out, dash out, pop up
 изскача, -иш, *св.* jump out
 изстрёлвам, -аш, *несв.* discharge, shoot; launch (a rocket)
 изстрёлям, -яш *св.* discharge, shoot; launch (a rocket)

изтёгля, -иш, *св.* draw (out), pull out
 изтёглям, -яш, *несв.* draw out, pull (out)
 йзток, *мн.* няма, *с. м.* east
 йзточен, -чна, -чно, *мн.* -чни eastern
 изтрёбвам, -аш, *несв.* annihilate, destroy
 изтрёбя, -иш, *св.* annihilate, destroy
 изтрёбям, -иш, *несв.* annihilate, destroy
 изтривам, -аш, *несв.* wipe dry; erase; rub
 изтрия, -йеш, *св.* wipe dry; erase; rub
 изтрёгвам се, -аш се, *несв.* break away
 изтрёгна се, -еш се, *св.*, *вѣзвр.* break away
 изуча, -иш, *св.* study; investigate
 изучавам, -аш, *несв.* study; investigate
 йзход, *с. м.* exit; way out; outcome
 йзходен, -дна, -дно, *мн.* -дни exit
 изцяло *нар.* wholly, entirely
 изчезвам, -аш, *несв.* disappear
 изчезна, -еш, *св.* disappear
 изчёрпан, -а, -о, *мн.* -и, out of print
 изядам, -аш, *несв.* eat up
 изям, изядёш, *св.* eat (up)
 изясня, -йш, *св.* clear up, make clear
 изясня се, *вѣзвр.* clear up
 изяснявам, -аш, *несв.* clear up, make clear
 изяснявам се, *вѣзвр.* clear up, make clear
 икономически, *мн.* няма, *с. ж.* economy
 икономически, -а, -о, *мн.* -ски economic, economic
 илй сѣюз от
 илюстриран, -а, -о *мн.* -и illustrated
 ймам, -аш, *несв.* have
 йме, *мн.* -енá, *с. ср.* name
 йменно *нар.* namely
 император, *мн.* -и, *с. м.* emperor
 имперски, -а, -о, *мн.* -ски imperial
 индус, *мн.* -и, *с. м.* Hindu
 индустриален, -лна, -лно, *мн.* -лни industrial
 индустрия, *мн.* -ии, *с. ж.* industry
 лёка ~ light industry
 тёжка ~ heavy industry
 инжекция, *мн.* -ии, *с. ж.* injection
 инженер, *мн.* -и, *с. м.* engineer
 инженерство, *мн.* няма, *с. ср.* engineering
 строително ~ constructional engineering
 институт, *мн.* -и, *с. м.* institute
 интеллигентен, -тна, -тно, *мн.* -тни intelligent, clever
 интерес, *мн.* -и, *с. м.* interest
 интересен, -сна, -сно, *мн.* -сни interesting
 интересувам се, -аш се, *несв.*, *вѣзвр.* be interested in
 интернационализъм, *мн.* няма, *с. м.* internationalism
 йскам, -аш, *несв.* want
 испански, -а, -о, *мн.* -ски Spanish
 йстина, *мн.* -и, *с. ж.* truth
 йстински, -а, -о, *мн.* -ски real, true

исторически, -а, -о, *мн.* -ски historical
 история, *мн.* -ии, *с. ж.* history

К

кабина, *мн.* -и, *с. ж.* telephone-box
 cabin
 кабинет, *мн.* -и, *с. м.* study; consulting room; surgery; cabinet (council)
 кажа, -еш, *св.* say, tell
 казвам се, *несв.*, *вѣзвр.* my name is
 казвам, -аш *несв.* say, tell
 казино, *мн.* -а, *с. ср.* casino
 кайшка, *мн.* -и, *с. ср.* strap
 как *нар.* how
 како, *мн.* няма, *с. ср.* cocoa
 какъв, -квá, -квò, *мн.* -кви *мест.* what (kind of)
 калпáк, *мн.* -ци, *с. м.* fur cap
 каменен, -нна, -нно, *мн.* -нии stone
 камериёрка, *мн.* -и, *с. ж.* chambermaid
 камйла, *мн.* -и, *с. ж.* camel
 камйон, *мн.* -и, *с. м.* lorry, truck
 камък, *мн.* камъни, *с. м.* stone
 канапé, *мн.* -ета, *с. ср.* sofa
 каня, -иш, *несв.* invite; ask, offer
 капиталистически, -а, -о, *мн.* -ски capitalist
 капитан, *мн.* -и, *с. м.* captain
 капка, *мн.* -и, *с. ж.* drop
 карма, -аш, *несв.* drive; ride; urge, make (s.o. do s.th.)
 карамфйл, *мн.* -и, *с. м.* carnation
 карёта, *мн.* -и, *с. ж.* carriage; victoria
 картина, *мн.* -и, *с. ж.* picture
 картйчка, *мн.* -и, *с. ж.* post-card
 илюстрирана ~ picture post-card
 картоф, *мн.* -и, *с. м.* potato
 пържени картофи fried potatoes, chips
 картофен, -а, -о, *мн.* -и potato
 каса, *мн.* -и, *с. ж.* safe; pay-desk; book-ing-office, box-office
 касиёрка, *мн.* -и, *с. ж.* cashier
 каталог, *мн.* -зи, *с. м.* catalogue
 катастрофа, *мн.* -и, *с. ж.* accident, disaster
 железопътна ~ railroad accident
 катёдра, *мн.* -и, *с. ж.* desk; chair (of a department)
 като сѣюз as; *нар.* like
 като че (като че ли) *нар.* as (if)
 кафе, *мн.* -ета, *с. ср.* coffee
 кафяв, -а, -о, *мн.* brown
 кацвам, -аш, *несв.* perch, alight; land
 кацна, -еш, *св.* perch, alight, land
 качá, -йш, *св.* take up, lift
 качá се, *вѣзвр.* ascend, rise
 качвам, -аш, *несв.* take up, lift
 качвам се, *вѣзвр.* ascend, rise
 качество, *мн.* -а, *с. ср.* quality

кашлица, мн. -и, с. ж. cough
кашлям, -яш, неск. cough
квадратен, -тна, -тно, мн. -тни square
квартал, мн. -и, с. м. quarter; block,
neighbourhood
квартира, мн. -и, с. ж. lodgings
кебапче, мн. -ета, с. ср. kebabche, grill
келнер, мн. -и, с. м. waiter
кехай, мн. -й, с. м. shepherd
килим, мн. -и, с. м. carpet
килия, мн. -ии, с. ж. cell
килограм, мн. -и, с. м. kilogram
километър, мн. километри, с. м. kilo-
meter
кинематография, мн. няма, с. ж. cine-
matography, the cinema
кингалерия, мн. няма, с. ж. haberdashery
кино, мн. -а, с. ср. cinema
кинооператор, мн. -и, с. м. camera-
man; cinema-operator
кинорежисьор, мн. -и, с. м. film pro-
ducer
кинофестивал, мн. -и, с. м. film festival
кипявам, -аш, неск. boil; seethe (with an-
ger)
кипина, -еш, св. boil; seethe (with anger)
кисел, -а, -о, мн. -и soaг
китаец, мн. китайци, с. м. Chinese
китайка, мн. -и, с. ж. Chinese woman
китайски, -а, -о, мн. -ски Chinese
китен, -тна, -тно, мн. -тни luxuriant
(of valleys, gardens)
китка, мн. -и, с. ж. posеgay
кйхам, -аш, неск. sneeze
кйхна, -еш, св. sneeze
кляденче, мн. -ета, с. ср. well, spring
клас, мн. -ове, с. м. class; ear (of wheat)
класов, -а, -о, мн. -и class
~ враг class enemy
класова борба class struggle
класови противоречия class contradic-
tions
клатя, -иш, неск. shake, rock, sway
клекна, -еш, св. (клякам, неск.) squat
клетка, мн. -и, с. ж. cage; cell
клиентка, мн. -и, с. ж. client
климат, с. м. climate
клозет, мн. -и, с. м. water-closet (W.C.)
клон, мн. клони, клонове, с. м. branch
пощенски ~ post-office
клуб, мн. -ове, с. м. club
клякам, -аш, неск. (клекна, св.) squat
книга, мн. -и, с. ж. book
книгохранилище, мн. -а, с. ср. library,
book storehouse
книжа, мн., ед. няма papers, documents
книжар, мн. -и, с. м. book-seller; station-
er
книжарница, мн. -и, с. ж. bookshop;
stationer's

книжовен, -вна, -вно, мн. -вни lite-
rary
княз, мн. -е, с. м. prince
кобылица, мн. -и, с. ж. yoke
кога нар. when
когато нар. -свюз when, whenever
кожа, мн. -и, с. ж. skin; hide; fur;
leather
кожен, -а, -о, мн. -и leather; fur
коза, мн. -й, с. ж. she-goat
козина, мн. няма, с. ж. coat; fur; pelt
кой, коя, кое, мн. кой, мест. who, what,
which
кокиче, мн. -ета, с. ср. snowdrop
кочошка, мн. -и, с. ж. hen
кола, мн. -й, с. ж. car; cart
лека ~ car
колѝр, мн. -и, с. м. carter
колбаси, само мн. sausages
колебанне, мн. -ия, с. ср. hesitation
колега, мн. -и, с. м. colleague
колектив, мн. -и, с. м. collective, staff
колективно нар. joint, united, collectively
колело, мн. -а, -ета, с. ср. wheel
коленийча, -иш, неск. kneel
колѝт, мн. -и, с. м. parcel
колко, мест. how many, how much, how
колкото свюз as much as, as far as
коловоз, мн. -и, с. м. rut, cart-track, line
коляно, мн. колена и коленѝ, с. ср.
кнее
командѝр, мн. -и, с. м. commander
комбайн, мн. -и, с. м. combine (har-
vester)
комбайнер, мн. -и, с. м. combine ope-
rator
комбинат, мн. -и, с. м. combine
комѝдия, мн. -ии, с. ж. comedy
комендант, мн. -и, с. м. commandant
коментѝрам, -аш, неск. comment
комйи, мн. -и, с. м. chimney
комисѝр, мн. -и, с. м. commissar
комитѝт, мн. -и, с. м. committee
централен ~ central committee
изпълнителен ~ executive committee
комитѝтски, -а, -о, мн. -ски committee
компания, мн. -ии, с. ж. company, party
комплекс, мн. -и, с. м. complex,
жйлищен ~ blocks, housing estate
компот, мн. -и, с. м. stewed fruit, com-
pote
компрѝс, мн. -и, с. м. compress
комсомолец, мн. комсомолци, с. м. mem-
ber of the Young Communist League (YCL)
комсомолка, мн. -и, с. ж. girl-member
of the YCL
комунизъм, мн. няма, с. м. communism
комунистически, -а, -о, мн. -ски com-
munist
кон, мн. -ѝ, с. м. horse

конвенционален, -лно, -лно, мн. -лни
conventional
кондуктор, мн. -и, с. м. guard, conductor
конѝц, мн. конци, с. м. thread
конник, мн. -ци, с. м. horseman, rider
конница, мн. няма, с. ж. cavalry
коноп, мн. няма, с. м. hemp
консерва, мн. -и, с. ж. tinned food
конституция, мн. -ии, с. ж. constitution
континѝнт, мн. -и, с. м. continent
контрабанда, с. ж. smuggling
конфитюр, мн. -и, с. м. jam, preserve
концерт, мн. -и, с. м. concert; concerto
кооперативен, -вна, -вно, мн. -вни co-
operative
кооператор, мн. -и, с. м. co-operator,
member of a co-operative)
кооператорка, мн. -и, с. ж. co-operator,
member of a co-operative
кооперация, мн. -ии, с. ж. co-operation,
co-operative store; co-operative block
of flats
кооперѝран, -а, -о, мн. -и co-operated
копѝа, -ѝеш, неск. dig
копнѝж, мн. -и, с. м. longing, yearning
копнѝя, -ѝеш, неск. long for
копрѝна, мн. -и, с. ж. silk
копрѝнен, -а, -о, мн. -и silk, silken
копче, мн. -ета, с. ср. button
кора, мн. -й, с. ж. bark, rind, crust;
skin, peel (of fruit)
кораб, мн. -и, с. м. ship
корав, -а, -о, мн. -и hard, stiff; callous,
firm; stale
корѝйски, -а, -о, мн. -ски Korean
корѝн, мн. -и, с. м. root
коридор, мн. -и, с. м. corridor, passage
корѝца, мн. -и, с. ж. crust, rind; cover
кормило, мн. -а, с. ср. steering-wheel
корпус, мн. -и, с. м. body; frame; hull
кос, мн. -ове, с. м. blackbird
косѝ, мн. -й, с. ж. hair; scythe
косѝч, мн. -и, с. м. mower
космически, -а, -о, мн. -ски cosmic
космонавт, мн. -и, с. м. spaceman
космос, мн. няма, с. м. cosmos, space
костюм, мн. -и, с. м. costume, suit
бански ~ bathing suit
котка, мн. -и, с. ж. cat
кош, мн. -ове, с. м. basket
грѝден ~ chest
кошче, мн. -ета, с. ср. little basket
крава, мн. -и, с. ж. cow
край, мн. крайща, с. м. end; edge,
parts
край предл. along, beside, by; near
крак, мн. -а, с. м. foot; leg
крал, мн. -ѝ, с. м. king
красив, -а, -о, мн. -и beautiful; handsome
крася, -йш, неск. adorn, beautify

крачка, мн. -и, с. ж. step
крем, мн. -ове с. м. cream
~ за лице face cream
~ карамел caramel cream
крѝв, -а, -о, мн. -и crooked, curved;
wrong
крилат, -а, -о, мн. -и winged
крило, мн. крила, с. ср. wing
критика, мн. criticism
кроя, -ойш, неск. cut; scheme
крояч, мн. -и, с. м. tailor
крѝша, мн. -и, с. ж. pear, pear-tree
крушка, мн. -и, с. ж. pear; electric bulb
електрическа ~ electric bulb
крѝв, мн. кѝрви, с. ж. blood
крѝвожаден, -дна, -дно, мн. -дни fierce,
blood-thirsty
крѝгъл, -гла, -гло, мн. -гли round
крѝст, мн. -ове, с. м. cross; waist
крѝчма, мн. -и, с. ж. pub, tavern
кубинѝц, мн. кубинци, с. м. Cuban
кубинка, мн. -и, с. ж. Cuban (woman)
кѝкла, мн. -и, с. ж. doll
кукувица, мн. -и, с. ж. cuckoo
кукумѝвка, мн. -и, с. ж. owl
кукуряк, мн. -ци, с. м. hellebore
кулоар, мн. -и, с. м. lobby
култура, мн. -и, с. ж. culture; crop
музикална ~ musical education
тютѝнева ~ tobacco growing
културен, -рна, -рно, мн. -рни cultivat-
ed, civilized; cultural
кѝп, мн. -ове, с. м. heap, pile
купе, мн. -ѝта, с. ср. compartment
купѝвам, -аш, неск. buy
купувѝчка, мн. -и, с. ж. customer
купчина, мн. -и, с. ж. heap, pile
кѝпя, -иш, св. buy
кураж, мн. няма, с. м. courage
курорт, мн. -и, с. м. health resort
курс, мн. -ове, с. м. course; rate of
exchange
курсѝт, мн. -и, с. м. student
куршѝм, мн. -и, с. м. bullet
кутия, мн. -йи, с. ж. box
пощенска ~ letter-box; post-box
кѝфар, мн. -и, с. м. suitcase
кѝфарче, мн. -ета, с. ср. little suitcase
кѝхня, мн. -и, с. ж. kitchen
кѝче, мн. -ета, с. ср. dog
кѝченѝце, мн. -а, с. ср., умал. dog, pup
кушѝтка, мн. -и, с. ж. coach
къдѝ нар. where
къдѝто нар., свюз where
кѝлбѝ, мн. кѝлба и кѝлбѝта, с. ср.
ball (of yarn); sphere
зѝмно ~ globe
кѝлвѝч, мн. -и, с. м. woodpecker
към предл. to; towards; about
кѝнки, мн., ед. кѝнкѝ, с. ж. skates

кѣпя, -еш, *несв.* bathe, give a bath
кѣпя се, *възвр.* bathe, take a bath
кѣрвав, -а, -о, *мн. -и* bloody
кѣрпа, *мн. -и, с. ж.* kerchief; towel
~ за лице face-towel
~ за ръце hand-towel
~ за нѡс handkerchief
кѣрпя, -иш, *несв.* mend; repair; patch;
darn; cobble
кѣс, -а, -о, *мн. -и* short
кѣсам, -аш, *несв.* tear, break; pick (*flow-
ers*)
кѣсен, -сна, -сно, *мн. -сни* late
кѣсно *нар.* late
кѣсометражен, -жна, -жно, *мн. -жни*
short (*film*)
кѣща, *мн. -и, с. ж.* house; home
кѣщен, -щна, -щно, *мн. -щни* house
в ~ at home
кюфтѣ, *мн. -ѣта, с. ср.* meat-ball

Л

лаборатория, *мн. -ии, с. ж.* laboratory
лагер, *мн. -и, с. м.* camp
лак, *мн. -ове, с. м.* varnish
~ за нѡкти nail varnish
лакѣт, *мн. лакѣти, с. м.* elbow
лалѣ, *мн. -ѣта, с. ср.* tulip
лампа, *мн. -и, с. ж.* lamp
ластовица, *мн. -и, с. ж.* swallow
лая, лаяш, *несв.* bark, bay
лѣв, *мн. -ове, с. м.* lev
легло, *мн. -а, с. ср.* bed
лѣгна, -еш *св.* lie down
лежа, -иш, *несв.* lie, stay in bed
лѣк, -а, -о, *мн. -и* light
лѣкар, *мн. -и, с. м.* physician, doctor
лѣкарски, -а, -о, *мн. -ски* medical
лѣкарство, *мн. -а, с. ср.* medicine
лѣко *нар.* lightly, easily
лекувам, -аш, *несв.* cure, treat
лѣкция, *мн. -ии, с. ж.* lecture
лелѣя, -ѣеш, *несв.* cherish
лѣля, *мн. -и, с. ж.* aunt
лениво *нар.* lazily; indolently
лѣсен, -сна, -сно, *мн. -сни* easy
летѣ *вж.* лятѡ
лѣтен, лятна, лятно, *мн. лѣтни* summer
летѣц, *мн. летѣцѣ, с. м.* pilot
летѣще, *мн. -а, с. ср.* airfield, airport
летѡвище, *мн. -а, с. ср.* (mountain, sea-
side) resort
летуване, *мн. -ия, с. ср.* holiday making
летя, -иш, *несв.* fly
лѣхѣ, *мн. -и, с. ж.* flower bed
лѣчѣбен, -бна, -бно, *мн. -бни* curative,
healing
лѣя, лѣеш, *несв.* cast, shed
леяр, *мн. -и, с. м.* caster, founder

лейрен, -рна, -рно, *мн. -рни* foundry
ливада, *мн. -и, с. ж.* meadow
ликувам, -аш, *несв.* jubilate
ликѡр, *мн. -и, с. м.* liqueur
лимѡн, *мн. -и, с. м.* lemon
линия, *мн. -ии, с. ж.* line; ruler
железопѣтна ~ railway line
лѣст, *мн. -а и -ове, с. м.* leaf; sheet
~ хартия sheet of paper
~ за ястия menu
литература, *мн. -и, с. ж.* literature
научна ~ scientific literature
техническа ~ technical literature
худѡжествена ~ fiction
лѣтѣр, *мн. лѣтри, с. м.* litre
лицѣ, *мн. -а, с. ср.* face
лѣчен, -чна, -чно, *мн. -чни* personal;
prominent
лодкар, *мн. -и, с. м.* boatman
лѡжа, *мн. -и, с. ж.* box (*in the theatre*)
лѡзе, *мн. лѡзѣ и лѡзѣта, с. ср.* vineyard
лѡзунг, *мн. -и, с. м.* slogan
лѡква, *мн. -и, с. ж.* puddle
локомотѣв, *мн. -и, с. м.* engine, locomotive
локомотѣвен, -вна, -вно, *мн. -вни* engine
локѡм, *мн. -и, с. м.* Turkish delight
лопѣта, *мн. -и, с. ж.* spade, shovel
лѡш, -а, -о, *мн. -и* bad
лѡд, -а, -о, *мн. -и* mad
лѡк, *мн. нѣма, с. м.* onion
лукѣнка, *мн. -и, с. ж.* flat sausage
луна, *мн. нѣма, с. ж.* moon
лѣв, *мн. -ове, с. м.* lion
лѣвица, *мн. -и, с. ж.* lioness
лѣвѣче, *мн. -ѣта, с. ср.* lion cub
лѣжа, -еш, *несв.* lie, tell a lie
лѣжа се, *възвр.* deceive o.s., be mistaken
лѣжѣ, *мн. -и, с. ж.* lie
лѣжѣца, *мн. -и, с. ж.* spoon
сѡпена ~ table-spoon
лѣжѣчка, *мн. -и, с. умал.* dessert-spoon
чѣена ~ tea-spoon
лѣхам, -аш, *несв.* smell (of)
лѣч, *мн. -и, с. м.* ray, beam
любѣзно *нар.* kindly, politely
любѣим, -а, -о, *мн. -и* beloved
любѣтел, *мн. -и, с. м.* lover of, amateur
любѡв, *мн. нѣма, с. ж.* love
любопытство, *мн. нѣма, с. ср.* curiosity
любя, -иш, *несв.* love
лягам, -аш, *несв.* lie down
лягам си, *възвр.* lie down, go to bed
лято, *мн. летѣ, с. ср.* summer

М

мавзолѣй, *мн. -ѣи, с. м.* mausoleum
магазин, *мн. -и, с. м.* shop
Централен универсален магазин
(ЦУМ) Central Department Store

магданѡз, *мн. нѣма, с. м.* parsley
магнитофѡн, *мн. -и, с. м.* tape-recorder
маза, *мн. -и, с. ж.* cellar
май, *с. м.* May
майка, *мн. -и, с. ж.* mother
маймѡна, *мн. -и, с. ж.* monkey
майѡнеза, *мн. -и, с. ж.* mayonnaise
майстор, *мн. -и, с. м.* master, foreman,
expert
макарѣ, *мн. -и, с. ж.* reel; pulley
макарѡни, *само мн.* macaroni
мѣлко *нар.* little; few; some
малолѣтен, -тна, -тно, *мн. -тни* under
age, juvenile
мѣлѣк, -лка, -лко, *мн. -лки* little, small
мама, *мн. нѣма, с. ж.* mummy
манастир, *мн. -и* monastery
манифѣстѣция, *мн. -ии, с. ж.* demon-
stration
маргарѣтка, *мн. -и, с. ж.* умал. daisy
мѣрка, *мн. -и, с. ж.* stamp; trade-mark
пѡшенска ~ postage stamp
мѣрт, *с. м.* March
мѣс, *мн. нѣма, с. ж.* lard
мѣса, *мн. -и, с. ж.* table; mass
маслина, *мн. -и, с. ж.* olive
масло, *мн. -а, с. ср.* butter
рѡзово ~ attar of roses
мастѣлница, *мн. -и, с. ж.* ink-pot
мастѣло, *мн. -а, с. ср.* ink
матемѣтика, *мн. нѣма, с. ж.* mathema-
tics
матѣрия, *мн. -и, с. ж.* material; cloth
мѣхам, -аш, *несв.* wave, flap, wag; take
(off, away, out)
мѣхна, -еш, *св.* wave, flap; take (off
away, out)
мѣч, *мн. -ове, с. м.* match
машѣна, *мн. -и, с. ж.* machine
шѣвна ~ sewing machine
пѣшѣца ~ typewriter
машѣнѣст, *мн. -и, с. м.* engine-driver
мебѣл, *мн. -и, с. ж.* furniture
мебѣлѣран, -а, -о, *мн. -и* furnished
мѣд, *мн. нѣма, с. ж.* honey; copper
мѣдѣк, *мн. -ци, с. м.* medical (man,
student)
мѣдиѣна, *мн. нѣма, с. ж.* medicine
мѣдиѣнски, -а, -о, *мн. -ски* medical
мѣдник, *мн. мѣнци, с. м.* copper (bucket,
cauldron)
междѡ *предл.* between
международен, -дна, -дно, *мн. -дни*
international
мѣлница, *мн. -и, с. ж.* mill
мѣлничѣр, *мн. -и, с. м.* miller
мѣля, -еш, *несв.* grind, mill
мерки *вж.* мѣрка
мѣрнеш се, *вж.* мѣрна се

мѣря, -иш, *несв.* measure; weigh; take
(o.'s temperature, measurements)
мѣсец, *мн. -и, с. м.* month
мѣсечен, -чна -чно, *мн. -чни* monthly
месѡ, *мн. -а, с. ср.* meat
тѣлѣшко ~ veal
свинѡсѣ ~ pork
говѣждѡ ~ beef
агнешко ~ lamb
мѣстен, -стна, -стно, *мн. -стни* local
местоположѣние, *мн. -ия, с. ср.* position;
locality
месторѡждѣние, *мн. -ия, с. ср.* birth
place
мѣстя, -иш, *несв.* move, shift
метѣ, -ѣш, *несв.* sweep
металургѣчен, -чна, -чно, *мн. -чни*
metallurgic(al)
метеорологѣчески, -а -о, *мн. -ски, ме-
teorological*
мѣтѣр, *мн. мѣтри, с. м.* metre
мехѣник, *мн. -ци, с. м.* mechanic
мехѣничен, -чна, -чно, *мн. -чни* mecha-
nical
меѣанѣн, *мн. -и, с. ж.* mezzanine
мѣчка, *мн. -и, с. ж.* bear
мѣчѣта, *мн. -и, с. ж.* dream
мѣчѣя, -ѣеш, *несв.* dream
мѣвка, *мн. -и, с. ж.* sink; wash-basin
мѣт, *мн. -ове, с. м.* moment
мѣтѣвам, -аш, *несв.* wink
мѣтна, -еш, *св.* wink
мѣене, *с. ср.* washing
микросѡп, *мн. -и, с. м.* microscope
мѣл, -а, -о, *мн. -и* dear, nice
мѣлвам, -аш, *несв.* caress
милиѡционер, *мн. -и, с. м.* militia-man
мѣлѡстиво *нар.* mercifully, kindly
мѣна, *мн. -и, с. ж.* mine
мѣна, -еш, *св.* pass (by), go past
минѣвам, -аш, *несв.* pass (by), go past
мѣнал, -а, -о, *мн. -и* past, former, last
мѣнало, *мн. нѣма, с. ср.* past
мѣнен, -нна, -нно, *мн. -нни* mining
минерѣлен, -лна, -лно, *мн. -лни* mineral
минзухѣр(че), *мн. -ѣта, с. ср.* crocus
минѣстерство, *мн. -а, с. ср.* ministry
~ на нарѡдната просвѣта Ministry
of Education
~ на вѣншните рѣботи Ministry of
Foreign Affairs
~ на вѣншната трѡговѣя Ministry of
Foreign Trade
минуѣч, *мн. -и, с. м.* passer-by
минѡта, *мн. -и, с. ж.* minute
минѡр, *мн. -и, с. м.* minor
мир, *мн. нѣма, с. м.* peace
мирѣн, -рна, -рно, *мн. -рни* peaceful, quiet
мирѣс, *мн. нѣма, с. м.* smell
мириша, -еш, *несв.* smell

миролюбив, -а, -о, мн. -и peace-loving
миролюбие, мн. няма, с. ср. love of peace
мисия, мн. -ии, с. ж. mission
мисля, -иш, неск. think
мисъл, мн. мисли, с. ж. thought
митинг, мн. -и, с. м. meeting, rally
митнически, -а, -о, мн. -ски custom(s)
мито, мн. -а, с. ср. customs duty
мия, миеш, неск. wash (up)
млад, -а, -о, мн. -и young
младеш, мн. -и, с. м. youth, young man
младеш, мн. няма, с. ж. youth, young people
младост, мн. няма, с. ж. youth
млекар, мн. -и, с. м. milkman
млъквам, -аш, неск. keep silent, not say a word
млъкна, -еш, св. keep silent, not say a word
мляко, мн. млека, с. ср. milk
кисело ~ joghurt, sour milk
много нар. very, many, much
многokraten, -тна, -тно, мн. -тни iterative, repeated
многочислен, -а, -о, мн. -и numerous
мога, можеш, неск. can, may
могъщество, мн. -а, с. ср. power, might
мода, мн. -и, с. ж. fashion
модел, мн. -и, с. м. model, design
модерен, -рна, -рно, мн. -рни fashionable
може би нар. perhaps
мой, моя, мое, мн. мои мест. my, mine
молба, мн. -й, с. ж. request, (ask a) favour; application
молив, мн. -и, с. м. pencil
моля, -иш, неск. ask, beg
мома, мн. -й, с. ж. girl, lass
момент, мн. -и, с. м. moment
момиче, мн. -ета, с. ср. girl
момче, мн. -ета, с. ср. boy
момък, мн. момци, с. м. young man, lad
монета, мн. -и, с. ж. coin
монтaжен, -жна, -жно, мн. -жни assembly, fitting
моравски, -а, -о, мн. -ски Moravian
морё, мн. -ета, с. ср. sea
морков, мн. -и, с. м. carrot
задушени моркови stewed carrots
морски, -а -о, мн. -ски sea, nautical, naval
москoвец, мн. москoвци, с. м. Moscovite
мост, мн. -ове, с. м. bridge
мотика, мн. -и, с. ж. hoe
мошен, -щна, -щно, мн. -щни powerful
мра, мреш, св. die
мраз, мн. -овё, с. м. frost
мразя, -иш, неск. hate

мрак, мн. няма с. м. gloom, darkness
мрачен, -чна, -чно, мн. -чни gloomy
мреша, мн. -и, с. ж. net
мръдна, -еш, св. move, stir
мръзна, -еш, неск. freeze
мръква се, неск., само в 3 л. it is getting dark
мръкне се, св. вълзр., само 3 л. it is getting dark
музей, мн. -ей, с. м. museum
музика, обикн. само ед. ч., с. ж. music
мустак, мн. -ци, с. м. moustache
муцуна, мн. -и, с. ж. muzzle snout
мүшвам, -аш, неск. poke, thrust, slip (into)
мүшна, -еш, св. poke, thrust, slip (into)
мүгла, мн. -й, с. ж. fog
мүдър, -дра, -дро, мн. -дри wise
мүж, мн. -ё, с. м. man
мүка, мн. -и, с. ж. pain, torment
мүлчя, -йш, неск. keep silent
мүлчяливо нар. silently
мүлчяние, мн. няма, с. ср. silence
мүниче, мн. -ета, с. ср. cub, pup
мүничък, -чка, -чко, мн. -чки little, very small, tiny
мүрдам, -аш, неск. move, stir
мүрзелив, -а, -о, мн. -и lazy, indolent
мүтен, -тна, -тно, мн. -тни turbid; muddy
мүча, -иш, неск. torment, torture
мүча се, вълзр. torment o.s., suffer; endeavour
мүчителен, -лна, -лно, мн. -лни painful, tormenting
мүчно нар. with difficulty
мүрка, мн. мёрки, с. ж. measure
мүркам се, -аш се, неск. appear (for an instant)
мүрна се, мёрнеш се, св. appear (for an instant)
мүсто, мн. местa, с. ср. place, spot; room; seat

Н

на предл. of; to; on; at; in
наберя, -ёш, св. gather, pick
набирям, -аш, неск. gather, pick
наближя, -йш, св. approach
наближявам, -аш, неск. approach, draw near
наблюдавам, -аш, неск. observe, watch
набързо нар. in a hurry, hastily
наведя, -ёш, св. bend
наведя се, вълзр. bend o.s., bow o.s.
навёждам, -аш, неск. bend
навёждам се, вълзр. bend o.s., bow o.s.
навечерие, мн. няма, с. ср. eve
навивам, -аш, неск. wind, roll up
навия, -йеш, св. wind, roll up

навлизам, -аш, неск. enter; penetrate; invade
навляза, навлезеш, св. enter, penetrate; invade
навред нар. everywhere
навреме нар. on time
навсякъде нар. everywhere
навън нар. out, outside, out-of-doors
навърша, -иш, св. finish
навършвам, -аш, неск. finish
навъсен, -а, -о, мн. -и frowning, sullen
навярно нар. probably
нагоре нар. up (wards)
награда, мн. -и, с. ж. reward, prize, award
награден, -а, -о, мн. -и awarded
наградя, -йш, св. award
награждавам, -аш, неск. award
над предл. over, above
надалеч нар. far away
надаря, -йш, св. endow
надарявам, -аш, неск. endow
надвивам, -аш, неск. beat, defeat, overcome
надвия, -йеш, св. beat, defeat, overcome
надёжда, мн. -и, с. ж. hope
надмина, -еш, св. outstrip; excel, surpass
надминавам, -аш, неск. outstrip; excel, surpass
надница, мн. -и, с. ж. wage
работя на ~ work at a wage
надолу нар. down(wards)
надпис, мн. -и, с. м. inscription
надписвам, -аш, неск. inscribe
надпиша, -еш, св. inscribe
надүвам, -аш, неск. swell, blow
надүя, -үеш, св. swell, blow
надясно нар. to the right
наём, мн. -и, с. м. rent
наёма, -еш, св. rent, hire; engage
наёмам, -аш, неск. rent, hire; engage
назад нар. back; behind; in the rear
наздравница, мн. -и, с. ж. toast
пия ~ drink a toast
вдигам ~ propose a toast
назначя, -йш, св. appoint
назначавам, -аш, неск. appoint
наигравам се, -аш се, неск. вълзр. play o.s. fill
наигра се, -аёш се, св. play o.s. fill
наказание, мн. -ия, с. ср. punishment
накарам, -аш, св. make (s.o. do s.th.), induce
накарам, -аш, неск. make (s.o. do s.th.)
наклада, -ёш, св. make a fire
накладдам, -аш, неск. make a fire
наклеветя, -йш, св. slander
наклеветявам, -аш, неск. slander
накратко нар. in short, briefly
накрая нар. in the end, at the end of

налагам, -аш, неск. impose, inflict
наляя, -ёеш, св. pour (out)
наля се, вълзр. ripen, grow juicy; be filled with
налявам, -аш, неск. pour (out)
налявам се, вълзр. ripen, grow juicy; be filled with
наложя, -иш, св. impose, inflict
наляво нар. to the left
налягам, -аш, св. lie down
налягвам, -аш, неск. lie down
намаление, мн. -ия, с. ср. reduction, decrease
~ на надниците reduction of wages
~ на заплатите reduction of salaries
намаля, -йш, св. decrease, diminish
намалявам, -аш, неск. decrease, diminish
намёря, -иш, св. find; consider
намёря се, вълзр. be situated; be
намина, -еш, св. drop in
наминавам, -аш, неск. drop in
намирам, -аш, неск. find; consider
намирам се, неск. вълзр. be situated; be
намръщвам се, -аш се, неск. вълзр. frown
намръщя се, -иш се, св. вълзр. frown
нанасям, -яш, неск. strike (a blow), inflict
нанеса, -ёш, св. strike (a blow), inflict
наниз, мн. -и, с. м. string (of beads)
надколо нар. around, about
нападка, мн. -и, с. ж. attack
напечатам, -аш, св. print, type
напечатвам, -аш, неск. print, type
написвам, -аш, неск. write
напишка, мн. -и, с. ж. drink
напиша, -еш, св. rite
напой, -ойш, св. water, irrigate
напоивам, -аш, неск. water, irrigate
направлявам, -аш, неск. direct
направя, -иш, св. make, do
направям, -яш, неск. make, do
напразен, -зна, -зно, мн. -зни vain, useless
напрегнат, -а, -о, мн. -и strenuous, strained
напред нар. forward; in front
напредвам, -аш, неск. advance, progress
напредна, -еш, св. advance, progress
напредък, мн. няма, с. м. progress
напрежение, мн. -ия, с. ср. tension, strain, effort
напролет нар. in the spring
напротив нар. on the contrary
напръстник, мн. -ци, с. м. thimble
напускам, -аш, неск. leave; desert
напусна, -еш, св. leave; desert
нареден, -а, -о, мн. -и in order
наредя, -йш, св. put in order; arrange
нарежа, -еш св. cut (into pieces)
нареждам, -аш, неск. put in order, arrange

нарекà, наречеш, св. call, name
 нарека се, възвр. be called
 наричам, -аш, неск. call, name
 наричам се, възвр. be called, my name is
 народ, мн. -и, с. м. people
 народен, -дна, -дно, мн. -дни people's,
 national
 народност, мн. -и, с. ж. nationality
 нарцис, мн. -и, с. м. daffodil, narcissus
 нарязвам, -аш, неск. cut (up, into pieces)
 насам нар. this way, here
 насека, насечеш св. cut, chop (up, in
 pieces)
 насекомо, мн. -и, с. ср. insect
 насилне, мн. -ия, с. ср. force, violence
 наситен, -а, -о, мн. -и to o.'s fill
 насичам, -аш, неск. cut, chop (up, in
 pieces)
 наскочам, -аш, неск. jump to o.'s feet
 наскоча, -иш, св. jump to o.'s feet
 настред предл. in the middle of
 настреща нар. opposite, over there
 наставям, -аш, неск. set in, come
 настана, -еш, св. set in, come
 настаня, -йш, св. settle, fix
 настаня се, възвр. settle, fix
 настанявам, -аш, неск. settle, fix
 настанявам се, възвр. settle, fix
 настойчив, -а, -о, мн. -и insistent
 настрана нар. apart, aside
 настроение, мн. -ия, с. ср. mood; dis-
 position
 настъпвам, -аш, неск. tread on; set in;
 advance
 настъпване, мн. -ия, с. ср. setting in;
 advance
 настъпя, -иш, св. tread on; set in;
 advance
 насърча, -йш, св. give courage to
 насърчавам, -аш, неск. give courage to
 нататък нар. that way
 натежа, -йш, св. weigh down, grow
 heavier
 натежвам, -аш, неск. weigh down, grow
 heavier
 натоварвам, -аш, неск. load up; charge
 натоваря, -иш, св. load up; charge
 натрупам, -аш, св. pile up
 натрупвам, -аш, неск. pile up
 наука, мн. -и, с. ж. knowledge; science
 науча, -иш, св. learn; teach
 научавам, -аш, неск. learn; teach
 научен, -чна, -чно, мн. -чни scientific
 нахално нар. insolently
 нахранвам, -аш, неск. give s.o. to eat,
 feed
 нахранвам се, възвр. eat, have enough
 to eat
 нахраня, -иш, св. give s.o. to eat
 нахраня се, възвр. eat, have enough to eat

национален, -лна, -лно, мн. -лни, na-
 tional
 националност, мн. -и, с. ж. nationality
 началник, мн. -ци, с. м. head, chief
 начало, мн. -а, с. ср. beginning, start
 начин, мн. -и, с. м. way, manner, method
 найждам се, -аш се, неск. възвр. eat o.'s fill
 найм се, наядеш се, св. възвр. eat o.'s fill
 не част. по, not
 небѣ, мн. -еса, с. ср. sky, heaven
 невѣрен, невѣрна, невѣрно, мн. невѣрни
 incorrect; false; treacherous
 невѣсто обр. вж. невѣста
 невѣждан, -а, -о, мн. -и unseen
 невѣнен, -нна, -нно, мн. -нии innocent
 невѣля, мн. -и, с. ж. misery, plight
 невѣрна вж. невѣрен
 невѣста, мн. невѣсти, с. ж. bride, wife
 неграмотен, -тна, -тно, мн. -тни illiterate
 недалѣч нар. not far away, near
 неделѣ, мн. -и, с. ж. Sunday; week
 недисциплиниран, -а, -о, мн. -и undiscip-
 lined
 недоволен, -лна, -лно, мн. -лни dissatis-
 fied
 недовѣлство, мн. -а, с. ср. dissatisfaction
 недоумѣние, мн. няма, с. ср. bewilder-
 ment
 недра, мн. няма, с. ср. bosom; bowels
 (of the earth)
 нежен, -жна, -жно, мн. -жни tender, fine
 нежност, мн. -и, с. ж. tenderness; deli-
 cacy
 незабелязано нар. unnoticed, without
 being noticed
 незнаен, -айна, -айно, мн. -айни un-
 known
 неизвѣстен, -стна, -стно, мн. -стни
 unknown
 неизлечим, -а, -о, мн. -и incurable
 неизчерпаем, -а, -о, мн. -и inexhaust-
 ible
 нѣйде нар. somewhere
 нѣка част. let
 нѣмец, мн. нѣмци, с. м. German
 немкиня, мн. -и, с. ж. German woman
 нѣмошен, -щна, -шно, мн. -шни feeble
 нѣмски, -а, -о, мн. -ски German
 ненадѣйно нар. suddenly
 необходим, -а, -о, мн. -и necessary
 необятен, -тна, -тно, мн. -тни boundless,
 infinite
 неонов, -а, -о, мн. -и neop
 неосъществѣн, -а, -о, мн. -и unrealized,
 unfulfilled
 неочаквано нар. unexpectedly
 непознат, -а, -о, мн. -и unknown, strange,
 new
 неправилен, -лна, -лно, мн. -лни irreg-
 ular; wrong

непрекъснато нар. continuously, inces-
 santly
 непременно нар. by all means
 непрестанен, -нна, -нно, мн. -нии cease-
 less, incessant
 неприятел, мн. -и, с. м. enemy
 неравен, -вна, -вно, мн. -вни unequal,
 uneven
 нервен, -вна, -вно, мн. -вни nervous
 нередовно нар. irregularly
 нерешително нар. irresolutely, hesitatingly
 несгода, мн. -и, с. ж. discomfort; adver-
 sity, misfortune
 несръчен, -чна, -чно, мн. -чни clumsy
 нетърпеливо нар. impatiently
 нетърпение, мн. няма, с. ср. impatience
 неудобен, -бна, -бно, мн. -бни uncom-
 fortable, inconvenient
 неумѣстно нар. out of place
 неуморно нар. untiringly
 неуспѣх, мн. -и, с. м. failure
 неучтив, -а, -о, мн. -и impolite
 нефтохимически, -ска, -ско, мн. -ски oil-
 processing and chemical
 нещастие, мн. -ия, с. ср. misfortune,
 disaster
 нѣщо, мн. -а, с. ср. something, thing
 нѣва, мн. -и, с. ж. (corn)field
 низина, мн. -й, с. ж. lowland
 нисък, -ска, -ско, мн. -ски low, short;
 inferior
 нито съюз neither, nor
 нищо, мест., същ. nothing
 но съюз but
 нов, -а, -о, мн. -и new
 новина, мн. -й, с. ж. (a piece of) news
 новодѣшен, -шна, -шно, мн. -шни
 New Year's
 новоосвободен, -а, -о, мн. -и newly
 liberated
 ноември, с. м. November
 нѣж, мн. -ѣве, с. м. knife
 нѣжици, мн., ед. нѣжица, с. ж. scissors
 нѣжче, мн. -ета, с. ср. knife, pocket-
 knife; blade
 ~ за бръснене safety-razor blade
 нѣкт, мн. нѣкти, с. м. nail
 нѣмер, мн. -а, с. м. number
 нѣс, мн. носѣве, с. м. nose
 носач, мн. -и, с. м. porter
 носѣ, -иш, неск. carry; wear
 нѣш, мн. -и, с. ж. night
 ношувам, -аш, неск. spend the night
 нрав, мн. -и, с. м. character, temperament
 нѣжда, мн. -и, с. ж. need, necessity
 ймам ~ need, be in need of
 нуждая се, -аеш се, неск. need, be in
 need of
 нѣжен, -жна, -жно, мн. -жни necessary
 нѣжно нар. necessary

някой, -оя, -ое, мн. -ои, мест. someone,
 somebody
 няколко мест., числ. some, several, a
 few
 някъде нар. somewhere
 нямам, -аш, неск. have not; there is (are)
 not

O

обадя, -иш, св. tell, inform; tell on
 обадя се, възвр. answer, ring up
 обаждам, -аш, неск. tell, inform; tell on
 обаждам се, възвр. answer; ring up
 обвинителен, -лна, -лно, мн. -лни accu-
 satory
 обвинителна реч indictment
 обвиня, -йш, св. accuse
 обвинявам, -аш, неск. accuse
 обградя, -йш, св. surround, encircle
 обграждам, -аш, неск. surround, encircle
 обѣд, мн. -и, с. м. lunch, dinner
 обединя, -йш, св. unite
 обединявам, -аш, неск. unite
 обезпокоя, -ойш, св. trouble, disturb
 обезпокоявам, -аш, неск. trouble, disturb
 обект, мн. -и, с. м. object; subject;
 construction site
 обера, -еш, вж. бера
 обѣсвам, -аш, неск. hang (s.o. for s.th.)
 обѣсване, мн. -ия, с. ср. hanging
 обѣся, -иш, св. hang (s.o. for s.th.)
 обѣсявам, -аш, неск. promise
 обѣщам, -аеш, св. promise
 обзавѣден, -а, -о, мн. -и well appointed,
 furnished, equipped
 обидно нар. insulting(ly), offensive(ly)
 обидя, -иш, с. insult, offend
 обиждам, -аш, неск. insult, offend
 обикалям, -яш, неск. go round, travel
 over, wander about; surround
 обикновен, -а, -о, мн. -и ordinary, usual
 обиколѣя, -йш, св. go round, travel over,
 wander about; surround
 обирам, -аш, неск. вж. бера
 обичай, мн. -аи, с. м. habit; custom
 обичам, -аш, неск. love; like
 обкрѣжа, -йш, св. surround, encircle
 обкрѣждавам, -аш, неск. surround, encircle
 област, мн. -и, с. ж. province, district
 облека, облечеш, св. dress
 облекà се, възвр. dress (o.s.)
 облеклò, мн. -а, с. ср. clothing, clothes
 готовò ~ ready made clothes
 ~ по поръчка clothes made to order
 облекча, -йш, св. lighten; ease, relieve
 облекчавам, -аш, неск. lighten; ease,
 relieve
 облечен, -а, -о, мн. -и dressed

обличам, -аш, *несв.* dress
обличам се, *възвр.* dress (o.s.)
обмен, *мн. -и, с. м.* exchange
обменя, -иш, *св.* exchange
обменявам, -яш, *несв.* exchange
обмитяване, *мн. -ия, с. м.* imposing
(paying) customs duty on
обмяна, *мн. обмени, с. ж.* exchange
обновя, -иш, *св.* renew
обновявам, -аш, *несв.* renew
ободрен, -а, -о, *мн. -и* refreshed
обоз, *мн. -и, с. м.* military transport unit
обор, *мн. -и, с. м.* cow-house, stable
обработвам, -аш, *несв.* cultivate; treat;
polish
обработя, -иш, *св.* cultivate; treat; polish
образ, *мн. -и, с. м.* appearance, image,
face
образец, *мн. образци, с. м.* model, pat-
tern
образование, *мн. няма, с. ср.* education
обречен, -а, -о, *мн. -и* doomed
обръсвам, -аш, *несв.* shave
обръсвам се, *възвр.* shave (o.s.), have a
shave
обръсна, -еш, *св.* shave
обръсна се, *възвр.* shave (o.s.), have a
shave
обръщам, -аш, *несв.* (обрърна, *св.*) turn
обръщам се, *възвр.* turn (o.s.)
обсерватория, *мн. -ии, с. ж.* observatory
обсипвам, -аш, *несв.* cover; heap on
обсипя, -еш, *св.* cover heap on
обслужва, -иш, *св.* serve, attend to
обслужвам, -аш, *несв.* serve; attend to
обстановка, *мн. -и, с. ж.* furnishings, set-
ting; situation
домашна ~ home atmosphere
обстрелвам, -аш, *несв.* fire at; bombard
обстрелям, -яш, *св.* fire at; bombard
обсъдя, -иш, *св.* discuss; consider
обсъждам, -аш, *несв.* discuss; consider
обувам, -аш, *несв.* put on s.o.'s shoes for
him
обувам се, *възвр.* put on o.'s shoes (stock-
ings, trousers)
обувка, *мн. -и, с. ж.* shoe
обуча, -иш, *св.* teach, train
обучавам, -аш, *несв.* teach, train
обучение, *мн. -ия, с. ср.* teaching, training
обуща, *мн. ед. няма* shoes
обуя, -уеш, *св.* put on s.o.'s shoes (stock-
ings) for him
обуя се, *възвр.* put on o.'s shoes (stockings,
etc.)
обхва́на, -еш, *св.* take in, seize, spread
all over
обхва́щам, -аш, *несв.* take in, seize; spread
all over

обхо́дя, -иш, *св.* make the round of, travel
all over
обхо́ждам, -аш, *несв.* make the round of,
travel all over
обширен, -рна, -рно, *мн. -рни* vast,
extensive; detailed
общ, -а, -о, *мн. -и* common, general, joint;
universal
общежитие, *мн. -ия, с. ср.* hostel
община, *мн. -и, с. ж.* municipality, com-
mune; town hall
объркам, -аш, *св.* mix up, confuse,
entangle
объркам се, *възвр.* get mixed up
объркан, -а, -о, *мн. -и* mixed up, con-
fused, entangled
обърквам, -аш, *несв.* mix up, confuse,
entangle
обърквам се, *възвр.* get mixed up (con-
fused, entangled)
обърна, -еш, *св.* (обръщам *несв.*) turn
обърсвам, -аш, *несв.* wipe (off, away)
обърша, -еш, *св.* wipe (off, away)
обява, *мн. -и, с. ж.* announcement, notice
обявя, -иш, *св.* announce
обявявам, -аш, *несв.* announce
обядвам, -аш, *несв.* have lunch (dinner)
обясня, -иш, *св.* explain
обяснявам, -аш, *несв.* explain
овес, *мн. няма, с. м.* oats
овлажня, -еш, *св.* become moist, damp
овлажнявам, -аш, *несв.* become moist
(damp)
овощка, *мн. -и, с. ж.* fruit-tree, fruit
овощен, -щна, -щно, *мн. -щни*, fruit
овца, *мн. и и -е, с. ж.* sheep
овъчи, -а, -о, *мн. овъчи* sheep
оглася, -иш, *св.* ring, resound with
огласям, -яш, *несв.* ring, resound with
огледало, *мн. -а, с. ср.* mirror
огледам, -аш, *св.* survey, examine
огледам се, *възвр.* look at o.s. in a mir-
ror; look around
оглеждам се, *възвр.* look at o.s. in a
mirror; look around
огнен, -а, -о, *мн. -и* fiery
ограда, *мн. -и, с. ж.* fence; wall; railing
оградя, -иш, *св.* enclose, fence (in)
ограждам, -аш, *несв.* enclose, fence (in)
огреш, -еш, *св.* shine (on)
огромен, -мна, -мно, *мн. -мни* huge, tre-
mendous
огрявам, -аш, *несв.* shine (on)
огън, *мн. огньо̀ве, с. м.* fire
одеколон, *мн. -и, с. м.* eau-de-cologne
одеяло, *мн. -а, с. ср.* blanket
оженвам, -аш, *несв.* marry off
оженвам се, *възвр.* get married
оженя, -иш, *св.* marry off
оженя се, *възвр.* get married

оживено нар. lively
оживея, -еш, *св.* come to life, revive
оживяване, *мн. няма, с. ср.* animation
оживявам, -аш, *несв.* come (back) to life,
revive
ожъна, -еш, *св.* reap
ожънвам, -аш, *несв.* reap
озвучен, -а, -о, *мн. -и* synchronized;
dubbed
оздравея, -еш, *св.* recover, be well again
оздравявам, -аш, *несв.* recover, be well
again
озлобен, -а, -о, *мн. -и* embittered
озова се, -еш се, *св.* find o.s.
озовавам се, -аш се, *несв.* find o.s.
озърна се, -еш се, *св., възвр.* look round,
cast a furtive glance
озъртам се, -аш се, *несв., възвр.* look
round, cast a furtive glance
окажа, -еш, *св.* give, render; exert
оказвам, -аш, *несв.* give, render; exert
оказвам се, *безл., възвр.* prove, be found
to be
оказвам, -аш, *несв.* hang
окача, -иш, *св.* hang
океан, *мн. -и, с. м.* ocean
око, *мн. очи, с. ср.* eye
околен, -лна, -лно, *мн. -лни*, surround-
ing; neighbouring, roundabout
око̀лност, *мн. -и, с. ж.* vicinity, neigh-
bourhood
око̀ло *предл.* about; around
окончательно нар. finally
окоп, *мн. -и, с. м.* trench, ditch
окося, -иш, *св.* mow
окосявам, -аш, *несв.* mow
окрия, -иш, *св.* inspire with hope
окриям, -яш, *несв.* inspire with hope
октомври, *с. м.* October
окупиран, -а, -о, *мн. -и* occupied
олио, *мн. няма, с. ср.* (vegetable) oil
олово, *мн. няма, с. ср.* lead
омраза, *с. ж.* hate, hatred
омъжа се, -иш се, *св.* get married, marry
to a man
омъжвам се, -аш се, *несв., възвр.* get
married, marry to a man
омъжена, *мн. -и, с. ж.* married
опазване, *мн. няма, с. ср.* preservation,
protection
опасен, -сна, -сно, *мн. -сни* dangerous
опасно нар. dangerously
опасност, *мн. -и, с. ж.* danger
опашка, *мн. -и, с. ж.* tail; queue
опера, *мн. -и, с. ж.* opera; opera-house
опирам, -аш, *несв.* touch; lean on
описвам, -аш, *несв.* describe
опит, *мн. -и, с. м.* experience; attempt,
effort; experiment, test
опитен, -тна, -тно, *мн. -тни* experienced;
experimental
опитомя, -иш, *св.* tame

опитомявам, -аш, *несв.* tame
опиша, -еш, *св.* describe
опра, -еш, *св.* touch; lean on
определен, -а, -о, *мн. -и* definite, fixed
опълча се, -иш се, *св., възвр.* take up
arms, rise (against)
опълчвам се, -аш се, *несв., възвр.* take
up arms, rise (against)
опълченец, *мн. -нци, с. м.* volunteer
ораторски, -а, -о, *мн. -ски* oratorical,
rhetorical
орбита, *мн. -и, с. ж.* orbit
организатор, *мн. -и, с. м.* organizer
организирам, -аш, *несв.* organize
организиран, -а, -о, *мн. -и* organized
орел, *мн. орли, с. м.* eagle
орех, *мн. орехи, с. м.* walnut
ориз, *мн. няма, с. м.* rice
орлица, *мн. -и, с. ж.* she-eagle
оръжие, *мн. -ия, с. ср.* arms, weapon
освен, *предл.* except, besides
осветление, *мн. -ия, с. ср.* light(ing);
elucidation
осветя, -иш, *св.* light up, illuminate; elu-
cidate
осветявам, -аш, *несв.* light up, illuminate;
elucidate
освободител, *мн. -и, с. м.* liberator
освободителен, -лна, -лно, *мн. -лни* liber-
ating
освободя, -иш, *св.* liberate, free
освободя се, *възвр.* free, liberate o.s.;
be set free; get rid of
освобождавам, -аш, *несв.* liberate, free
освобождавам се, *възвр.* free, liberate
o.s.; be set free; get rid of
освобождаване, *мн. -ия, с. ср.* delivery;
release, dismissal
освобождение, *мн. няма, с. ср.* liberation
основа, *мн. -и, с. ж.* foundation; base,
basis; stem (*grammar*)
основа, -еш, *св.* lay base of, found, set up
основавам, -аш, *несв.* lay base of, set up,
establish
основател, *мн. -и, с. м.* founder
основен, -вна, -вно, *мн. -вни* basic, fun-
damental, principal
особен, -а, -о, *мн. -и* strange; special
особено нар. especially
оставам, -аш, *несв.* remain, stay (behind);
be left (over)
остава, -иш, *св.* leave (behind, out), let
оставам, -яш, *несв.* leave (behind, out), let
остана, -еш, *св.* remain, stay (behind), be
left (over)
остров, *мн. -и, с. м.* island
остър, остра, остро, *мн. остри* sharp,
pointed, keen, acute
осъден, -а, -о, *мн. -и* condemned, doomed
осъдя, -иш, *св.* blame, condemn

осъждам, -аш, *несв.* blame; condemn
осъществя, -йш, *св.* realize; carry out;
fulfil
осъществявам, -аш, *несв.* realize, carry
out; fulfil
от *предл.* of, out of; from; off; for (*cause*);
by; than
отбор, *мн.* -и, *с. м.* team
отварям, -яш, *несв.* (отворя, -иш *св.*) open
отвесен, -сна, -сно, *мн.* -сни vertical
отвисоко *нар.* from above; condescend-
ingly
отвѣд, *мн.* -и, *с. м.* challenge
права си ~ beg to be struck off a list
отвор, *мн.* -и, *с. м.* opening
отворен, -а, -о, *мн.* -и open
отворя, -иш, *св.* (отварям, -яш *несв.*) open
отвърщам, -аш, *несв.* reply, answer back;
reply
отвърна, -еш, *св.* reply, answer back;
reply
отгледам, -аш, *св.* bring up, breed;
cultivate
отглеждам, -аш, *несв.* bring up, breed;
cultivate
отговарям, -яш, *несв.*; answer; be respons-
ible for
отговор, *мн.* -и, *с. м.* answer
отговорен, -рна, -рно, *мн.* -рни respons-
ible
отговорник, *мн.* -ци, *с. м.* person res-
ponsible for s.th.
отговоря, -иш, *св.* answer
отдавам, -аш, *несв.* give, render
отдавам се, *възвр.* devote o.s., give o.s. up
отдавна *нар.* long ago
отдам, отдадеш, *св.* give, render
отдам се, *възвр.* devote o.s., give o.s. up
отдалеч, -йш, *св.* remove, move away;
alienate
отдалеч, -яш, *св.* move away, become
alienated
отдалечавам, -аш, *несв.* remove, move
away; alienate
отдалечавам се, *възвр.* move away; be-
come alienated
отдалечен, -а, -о, *мн.* -и distant, remote
отдел, *мн.* -и, *с. м.* section, department
~ за кожени изделия leatherwear de-
partment
~ за дамско бельо ladies' underwear
department
~ за готово облекло ready made clothes
department
~ за трикотаж knitted wear department
~ за домашни потреби kitchen utensils
department
~ за спортни принадлежности sports
department

~ за електрически уреди electrical
appliances department
~ за мебели furniture department
~ за детски играчки toy department
отделя, -йш, *св.* separate; put aside; de-
tach
отделя се, *възвр.* separate; get detached;
come off
отделям, -яш, *несв.* separate; put aside;
detach
отделям се, *възвр.* separate; get detached;
come off
отдолу *нар.* from below; underneath
отчество, *мн.* няма, *с. м.* fatherland
отзова се, -еш се, *св.*, *възвр.* respond
отзовавам се, -аш се, *несв.*, *възвр.* respond
отивам, -аш, *несв.* go
отид, -еш, *св.* go
откажа, -еш, *св.* refuse, deny
отказвам, -аш, *несв.* refuse, deny
отколкото съюз than
откривам, -аш, *несв.* discover; open;
uncover
открит, -а, -о, *мн.* -и open; bare; frank
открытие, *мн.* -ия, *с. м.* discovery
открива, -йш, *св.* discover; open; uncover
откупвам, -аш, *несв.* buy up; buy back
откупя, -иш, *св.* buy up; buy back
отлетя, -йш, *св.* fly away
отля, -еш, *св.* pour out; cast
отливам, -аш, *несв.* pour out; cast
отлитам, -аш, *несв.* fly away
отличник, *мн.* -ци, *с. м.* excellent student
(worker)
отметка, -еш, *св.* throw off; check
отмина, -еш, *св.* pass by; pass over
отминавам, -аш, *несв.* pass by; pass over
отмъстя, -йш, *св.* avenge
отмъщавам, -аш, *несв.* avenge
отмятам, -аш, *несв.* throw off; check
отнасям, -яш, *несв.* take (away), carry
(a way, off)
отначало *нар.* from the beginning; at the
beginning
отнема, -еш, *св.* deprive; take away
отнемам, -аш, *несв.* deprive; take away
отнеса, -еш, *св.* take (away), carry (away)
отново *нар.* anew, again
отопление, *мн.* няма, *с. м.* heating
отправя, -иш, *св.* send, direct
отправя се, *възвр.* make for; set off
отправям, -яш, *несв.* send, direct
отправям се, *възвр.* make for; set off
отпред *нар.* in front of
отпуск, *мн.* -ски, *с. м.* holiday, leave
отровен, -вна, -вно, *мн.* -вни poisonous
отрупан, -а, -о, *мн.* -и burdened with;
covered with
отседна, -еш, *св.* (отсядам, -аш *несв.*) put
up, stay

отстраня *нар.* on the side, by the side
отстраняване, *мн.* -ия, *с. м.* removal
отстъпвам, -аш, *несв.* retreat; yield, give
in; be inferior (to)
отстъпване, *мн.* -ия, *с. м.* retreat
отстъпя, -иш, *св.* retreat; yield, give in;
be inferior (to)
отсъствам, -аш, *несв.* be absent
отсядам, -аш, *несв.* (отседна, -еш *св.*) put
up, stay
оттам *нар.* from there; thence
отчаяно *нар.* desperately
отчет, -еш, *св.* report
отчетен, -тна, -тно, *мн.* -тни report(ing)
~ доклад report
отчитам, -аш, *несв.* report, give an account
of; admit (o's faults)
оформя, -иш, *св.* form, shape; put into
words
оформя се, *възвр.* take shape, become
оформям, -яш, *несв.* form, shape; put into
words
оформям се, *възвр.* take shape, become
оцет, *мн.* няма, *с. м.* vinegar
очаквам, -аш, *несв.* expect
очертavam, -аш, *несв.* outline; describe
очертavam се, *възвр.* be outlined; promise
to become . . .
очертая, -аш, *св.* outline; describe
очертая се, *възвр.* be outlined; promise
to become . . .
още *нар.* more; still, yet
очй *вж.* око
П
па съюз then, and
павилион, *мн.* -и, *с. м.* pavilion; stall
павиран, -а, -о, *мн.* -и paved
падам, -аш, *несв.* fall (down)
падам се, *несв.* *възвр.* happen (to be); get
падна, -еш, *св.* fall (down)
падна се, *св.* *възвр.* happen (to be); get
пазар, *мн.* -и, *с. м.* market
пазач, *мн.* -и, *с. м.* guard
пазя, -иш, *несв.* guard; keep; preserve
пак *нар.* again
пакет, *мн.* -и, *с. м.* package, parcel
пакостя, -йш, *несв.* do mischief (harm)
палавник, *мн.* -ци, *с. м.* mischievous boy
палто, *мн.* -а, *с. м.* coat, overcoat
паметник, *мн.* -ци, *с. м.* monument
памук, *мн.* -ци, *с. м.* cotton; cotton wool
памучен, -чна, -чно, *мн.* -чни cotton
панталони, *мн.*, *ед.* рядко панталон,
с. м. trousers
пантэра, *мн.* -и, *с. м.* panther
папа, *мн.* -и, *с. м.* pope
пара, *мн.* -и, *с. м.* steam
параход, *мн.* -и, *с. м.* (steam)ship
парен, -рна, -рно, *мн.* -рни steam

пари, *мн.* *ед.* няма money
дрѣбни ~ small change
ѣдри ~ banknotes
парижки, -а, -о, *мн.* -жки Parisian, of
Paris
парк, *мн.* -ове, *с. м.* park
Парк на свободата Park of Liberty
партер, *мн.* няма, *с. м.* ground floor; pit
партиен, -йна, -йно, *мн.* -йни party
партизанин, *мн.* партизанин, *с. м.* parti-
san, guerrilla
партизански, -а, -о, *мн.* -ски partisan
партия, *мн.* -ни *с. м.* party
парфюм, *мн.* -и, *с. м.* perfume, scent
парфюмерия, -ни, *с. м.* perfumery
парче, *мн.* -ѣта, *с. м.* piece
паса, -еш, *несв.* graze
паспорт, *мн.* -и, *с. м.* passport
паспортен, -тна, -тно, *мн.* -тни passport
паста, *мн.* -и, *с. м.* paste; cake, pastry
~ за зѣби tooth paste
патица, *мн.* -и, *с. м.* duck
патладжан, *мн.* -и, *с. м.* egg-plant, auber-
gine
патриот, *мн.* -и, *с. м.* patriot
патриотизъм, *мн.* няма, *с. м.* patriotism
патриотичен, -чна, -чно, *мн.* -чни patri-
otic
пациент, *мн.* -и, *с. м.* patient
певец, *мн.* певец, *с. м.* singer
пек, печеш, *несв.* bake, roast; toast
пек се, *възвр.* bask (in the sun); be baked
пензионер, *мн.* -и, *с. м.* pensioner
пепел, *мн.* няма, *с. м.* ashes
пепелянка, *мн.* -и, *с. м.* viper
пеперуда, *мн.* -и, *с. м.* butterfly
пера, -еш, *несв.* wash, do the washing
пергел, *мн.* -и, *с. м.* (pair of) compasses
перде, *мн.* -ѣта, *с. м.* (window) curtain
перон, *мн.* -и, *с. м.* platform
песен, *мн.* пѣсни, *с. м.* song
песнопѣец, *мн.* -пѣйци, *с. м.* singer,
songster
петел, *мн.* петли, *с. м.* cock
петрол, *мн.* няма, *с. м.* petroleum, oil
пѣтък, *мн.* -ци, *с. м.* Friday
пехота, *мн.* няма, *с. м.* infantry
печалба, *мн.* -и, *с. м.* gain, profit
печат, *мн.* -и, *с. м.* seal, stamp; print
печатам, -аш, *несв.* print, publish
печатар, *мн.* -и, *с. м.* printer
печатарски, -а, -о, *мн.* -ски printing,
printer's
печатница, *мн.* -и, *с. м.* printing-house
пѣчеш, *вж.* печка
пѣчеля, -иш, *несв.* earn, gain
пѣчка, *мн.* -и, *с. м.* stove
пѣш *нар.* on foot
пешехѡдец, *мн.* -дци, *с. м.* pedestrian

пеш, *мн. -и, с. ж.* oven; furnace
пеш, *пеш*, *несв.* sing
пиано, *мн. -а, с. ср.* piano
пиеса, *мн. -и, с. ж.* play
пийвам, -аш, *несв.* drink, have a drink
пийна, -еш, *св.* drink, have a drink
пиколо, *мн. няма* buttons, boots (*page at a hotel*)
пиле, *мн. -ета, с. ср.* chicken
~ печено roast chicken
пилот, *мн. -и, с. м.* pilot
пионер, *мн. -и, с. м.* pioneer
пионерски, -а, -о, *мн. -ски* pioneer
пипер, *с. м.* pepper, red pepper
черен ~ pepper
червен ~ red pepper
писалище, *мн. -а, с. ср.* (writing) desk
писалка, *мн. и, с. ж.* pen, fountain-pen
писател, *мн. -и, с. м.* writer
писвам, -аш, *несв.* scream
писец, *мн. -сци, с. м.* nib
писменост, *мн. няма, с. ж.* literature; literacy; education
писмо, *мн. -а, с. ср.* letter
~ до поискване poste restante
~ за провинцията letter for the provinces
~ за чужбина letter for abroad
~ с въздушна поща letter by air mail
порепоръчано ~ registered letter
обикновено ~ ordinary letter
~ с обратна разписка recorded delivery, (registered) letter
писна, -еш, *св.* scream
писъмце, *мн. -а, с. ср.* (a short) letter
питам, -аш, *несв.* ask
пите, *мн. -ета, с. ср.* drink
пиша, -еш, *несв.* write
пия, пиеш, *несв.* drink
плавам, -аш, *несв.* float; sail, navigate
плаж, *мн. -ове, с. м.* beach
пламенен, -нна, -нно, -нни ardent
пламна, -еш, *св.* blaze up, burst into flames; flare up; burst out; flush
пламък, *мн. -ци, с. м.* flame
пламъче, *мн. -ета, с. ср.* flame
план, *мн. -ове, с. м.* plan
месечен ~ monthly plan
годишен ~ yearly plan
производствен ~ production plan
планета, *мн. -и, с. ж.* planet
планина, *мн. -и, с. ж.* mountain
планински, -а, -о, *мн. -ски* mountain, mountainous
плат, *мн. -ове, с. м.* cloth, material, fabric
платно, *мн. -а, с. ср.* cloth, linen, cotton
~ на улица road bed, road
платя, -иш, *св.* рая
плахо *нар.* timidly
плача, -еш, *несв.* cry, weep

плащам, -аш, *несв.* рая
племе, *мн. -ена, с. ср.* tribe
племенник, *мн. -ци, с. м.* nephew
племенница, *мн. -и, с. ж.* niece
пленник, *мн. -ци, с. м.* captive, prisoner
плесница, *мн. -и, с. ж.* slap in the face
плета, -еш, *несв.* knit; weave, braid
пльк, *мн. -ове, с. м.* envelope
плод, *мн. -ове, с. м.* fruit
плодов, -а, -о, *мн. -и* fruit
плодороден, -дна, -дно, *мн. -дни* fertile
плоха, *мн. -и, с. ж.* pleat, fold
площ, *мн. -и, с. ж.* area
площад, *мн. -и, с. м.* square, circus
плувам, -аш, *несв.* swim
плувец, *мн. плувци, с. м.* swimmer
плуг, *мн. -ове, с. м.* plough
плюя, -юеш, *несв.* spit
по *предл.* along; on; over; in; to; at; by
победа, *мн. -и, с. ж.* victory
победен, -а, -о, *мн. -и* conquered
победен, -дна, -дно, *мн. -дни* victorious
победя, -иш, *св.* conquer, overcome
побеждавам, -аш, *несв.* conquer, overcome
побледня, -еш, *св.* turn (grow) pale
побледнявам, -аш, *несв.* turn (grow) pale
повдигам, -аш, *несв.* raise, lift
повдигам се, *възвр.* raise o.s.
повдигна, -еш, *св.* raise, lift
повдигна се, *възвр.* raise o.s.
повест, *мн. -и, с. ж.* short novel
повече *нар.* more
повреден, -а, -о, *мн. -и* out of order, damaged; faulty
повтарям, -яш, *несв.* repeat
повторя, -иш, *св.* repeat
повърхнинна, *мн. -и, с. ж.* surface
повярвам, -аш, *св.* believe
поглъдя, -иш, *св.* stroke
поглъждам, -аш, *несв.* stroke
поглед, *мн. -и, с. м.* look, glance
погледна, -еш, *св.* look (at), glance (at)
поглъждам, -аш, *несв.* look (at), glance (at)
поглъщам, -аш, *несв.*; swallow; absorb
поговорвам, -аш, *несв.* speak; talk a little (with, about)
поговорка, *мн. -и, с. ж.* proverb, saying
поговоря, -иш *св.* speak, talk a little
погрешен, -шна, -шно, *мн. -шни* wrong
погрижа се, -иш се, *св. възвр.* take care of, look after
погрижвам се, -аш се, *несв. възвр.* take care of, look after
погълна, -еш, *св.* swallow; absorb
погръчване, *мн. няма, с. ср.* hellenization
под, *мн. -ове, с. м.* floor
под *предл.* under, below
подавам, -аш, *несв.* hand (in); pass
подавам се, *възвр.* peep out, stick out

подам, подадеш, *св.* hand, reach
подам се, *възвр.* peep out, stick out
подарък, *мн. -ци, с. м.* present
подаря, -иш, *св.* present (with); give
подарявам, -аш, *несв.* present (with); give
подател, *мн. -и, с. м.* sender
подвиг, *мн. -зи, с. м.* exploit
подвиквам, -аш, *несв.* shout (at)
подвикна, -еш, *св.* shout (at)
подвързан, -а, -о, *мн. -и* (book) bound (in)
подвързия, *мн. -и, с. ж.* binding
подготвя, -иш, *св.* prepare
подготвям, -яш, *несв.* prepare
подготовка, *мн. -и, с. ж.* preparation
поддавам се, -аш се, *несв.* succumb, yield, give in
поддам се, поддадеш се, *св.* succumb, yield, give in
поддръжка, *мн. -и, с. ж.* support
поддръжам, -аш, *несв.* support, hold up
подем, *мн. няма, с. м.* revival, upsurge; uplift
подземен, -мна, -мно, *мн. -мни* underground, subterranean
подземни богатства mineral wealth
подкося, -иш, *св.* give way (under)
подкося се, *възвр.* give way (under), fail
подкрепя, -иш, *св.* support, back
подкрепям, -яш, *несв.* support, back
подлец, *мн. -ци, с. м.* scoundrel, villain
подметка, *мн. -и, с. ж.* sole
~ от гьон leather sole
~ гума rubber sole
подмладя, -иш, *св.* make young again
подмладя се, *възвр.* grow young again, look young
подмладявам, -аш, *несв.* make young again
подмладявам се, *възвр.* grow young again, look young
поднасям, -яш, *несв.* serve; offer; present
поднеса, -еш, *св.* serve; offer; present
поднос, *мн. -и, с. м.* tray
подобря, -иш, *св.* improve, better
подобрявам, -аш, *несв.* improve, better
подобряване, *мн. няма, с. ср.* improvement
подозрително *нар.* suspiciously
подпалване, *мн. -ния, с. ср.* arson
подпалвач, *мн. -и, с. м.* incendiary; war-monger
подпирам, -аш, *несв.* support, prop up
подпис, *мн. -и, с. м.* signature
подпиша, -еш, *св.* sign
подплата, *мн. -и, с. ж.* lining

подписвам, -аш, *несв.* splash, lap
подписна, -еш, *св.* splash, lap
подпра, -еш, *св.* support, prop up
подправка, *мн. -и, с. ж.* seasoning
подраня, -иш, *св.* be early, rise early
подранявам, -аш, *несв.* be early, rise early
подреден, -а, -о, *мн. -и* in good order, well arranged
подробност, *мн. -и, с. ж.* detail
подскажа, -еш, *св.* prompt, suggest
подсказвам, -аш, *несв.* prompt, suggest
подставка, *мн. -и, с. ж.* base, support, pedestal
подсъдим, *мн. -и, с. м.* defendant, prisoner at the bar
подтиквам, -аш, *несв.* urge on, push on, stimulate
подтикна, -еш, *св.* urge on, push on, stimulate
подуша, -иш, *св.* scent, smell; get wind of
подушвам, -аш, *несв.* scent, smell; get wind of
подхвърля, -иш, *св.* toss, throw (in), bandy
подхвърлям, -яш, *несв.* toss, throw (in), bandy
подчертавам, -аш, *несв.* underline; emphasize
подчерта, -аш, *св.* underline; emphasize
подчиня, -иш, *св.* subordinate, subdue
подчинявам, -аш, *несв.* subordinate, subdue
подшивам, -аш, *несв.* line, hem
подшия, -иеш, *св.* line, hem
поэзия, *мн. -ии, с. ж.* poetry
поема, *мн. -и, с. ж.* poem
поем, пойна, пойно, *мн. пойни* (of) song
поет, *мн. -и, с. м.* poet
пожар, *мн. -и, с. м.* fire
пожелавам, -аш, *несв.* wish
пожелая, -аш, *св.* wish
пожъна, -еш, *св.* reap
пожънвам, -аш, *несв.* reap
позвъня, -иш, *св.* ring, ring up
позвънявам, -аш, *несв.* ring, ring up
поздрав, *мн. -и, с. м.* greeting
поздравителен, -лна, -лно, *мн. -лни* of greeting
поздравя, -иш, *св.* greet
поздравявам, -аш, *несв.* greet
позлатен, -а, -о, *мн. -и* gilt, gilded
познавам, -аш, *несв.* know, recognize
познат, -а, -о, *мн. -и* well-known
познай, -аш, *св.* know, recognize
покажа, -еш, *св.* show
покажа се, *възвр.* show, appear
показвам, -аш, *несв.* show
показвам се, *възвр.* show, appear

пока́нвам, -аш, *несв.* invite
пока́нен, -а, -о, *мн.* -и invited
пока́ня, -иш, *св.* invite
покла́ням се, -яш се, *несв.* bow
покло́ня се, -йш се, *св.* bow
поколеба́вам се, -аш се *несв.* hesitate
поколеба́я се, -аеш се, *св.* hesitate
поко́ря, -йш, *св.* subjugate, subdue; conquer
поко́рявам, -аш, *несв.* subjugate, subdue; conquer
по́крив, *мн.* -и, *с. м.* roof
покрывка, *мн.* -и, *с. ж.* covering cloth
~ за легло́ bed cloth
~ за ма́са table cloth
поку́пка, *мн.* -и, *с. ж.* purchase
пола́, *мн.* -и, *с. ж.* skirt
пра́ва ~ straight skirt
набра́на ~ gathered skirt
плиси́рана ~ pleated skirt
разкро́ена ~ gored skirt
поле́, *мн.* -ета, поля́, *с. ср.* field
полёгна, -еш, *св.* lie down; be flattened
полёзен, -зна, -зно, *мн.* -зни useful
по́лет, *мн.* -и, *с. м.* flight
ползу́вам, -аш, *несв.* make use of, use
поликли́ника, *мн.* -и, *с. ж.* polyclinic
полити́ка, *мн.* няма, *с. ж.* politics
политиче́ски, -а, -о, *мн.* -ски political
полица́й, *мн.* -а́й, *с. м.* policeman
по́лк, *мн.* -ове, *с. м.* regiment
полови́н неизм. прил. half
полови́на, *мн.* -и, *с. ж.* half
положе́ние, *мн.* -ия, *с. ср.* position; situation
по́лски, -а, -о, *мн.* -ски field; Polish
полувре́ме, *мн.* -енá, *с. ср.* halftime
полуно́щ, *мн.* няма, *с. ж.* midnight
полуостров, *мн.* -и, *с. м.* peninsula
Балка́нски ~ Balkan peninsula
получа́, -иш, *св.* receive, get
получа́вам, -аш, *несв.* receive, get
поля́гам, -аш, *несв.* lie down; be flattened
поля́к, *мн.* -ци, *с. м.* Pole
поля́кня, *мн.* -и, *с. ж.* Polish woman
поля́на, *мн.* -и, *с. ж.* glade, meadow
помáгам, -аш, *несв.* help
помета́, -аеш, *св.* sweep (up, away)
помечта́вам, -аш, *несв.* dream (of)
помечта́я, -аеш, *св.* dream (of)
помеще́ние, *мн.* -ия, *с. ср.* room, premises; dwelling
помижа́вам, -аш, *несв.* blink
помисля́, -иш, *св.* think a little
помисля́м, -яш, *несв.* think a little
помита́м, -аш, *несв.* sweep (up, away)
по́мня, -иш, *несв.* remember
помо́гна, -аеш, *св.* help
помощ, *мн.* -и, *с. ж.* help
помощник, *мн.* -ци, *с. м.* helper; assistant

помъ́лча, -йш, *св.* keep silent for a while
помъ́лчавам, -аш, *несв.* keep silent for a while
пона́сям, -яш, *несв.* (пона́са, -аеш *св.*) stand, endure, bear; put up with
поне́ *нар.* at least
понеде́лник, *мн.* -ци, *с. м.* Monday
поне́же *свюз* as, since
поне́мчване, *мн.* няма, *с. ср.* turn German
пона́са, -аеш *св.* *вж.* пона́сям
пони́кога *нар.* sometimes
попи́вам, -аш, *несв.* absorb, soak up, suck in; blot
попи́там, -аш, *св.* ask
попи́твам, -аш, *несв.* ask
попи́я, -аеш, *св.* *вж.* попи́вам
попра́вка, *мн.* -и, *с. ж.* correction; repair
попра́вя, -иш *св.* correct; repair, mend; revise
попра́вя се, *взвр.* do better, correct o. s.; put on weight
попра́вям, -яш, *несв.* correct; repair, mend; revise
попра́вям се, *взвр.* do better, correct o. s.; put on weight
попъ́лвам, -аш, *несв.* fill in (up); complete
попъ́лня, -иш, *св.* fill in (up); complete
порабо́твам, -аш, *несв.* work a little
порабо́тя, -иш, *св.* work a little
поради́ *предл.* because of
пораже́ние, *мн.* -ия, *с. ср.* defeat
поразе́н, -а, -о, *мн.* -и defeated; struck (by); amazed
пораза́я, -йш, *св.* strike, overwhelm, startle
пораза́ям, -аш, *несв.* strike, overwhelm; startle
пора́сна, -еш, *св.* grow up
пора́ствам, -аш, *несв.* grow up
поро́бвам, -аш, *несв.* enslave
поро́бен, -а, -о, *мн.* -и enslaved
поро́бя, -иш, *св.* enslave
пору́та, *мн.* -и, *с. ж.* gate, gateway
порти́ер, *мн.* -и, *с. м.* door keeper, porter, caretaker
портмонё́, *мн.* -ета, *с. ср.* purse
портока́л, *мн.* -и, *с. м.* orange
портрёт, *мн.* -и, *с. м.* portrait
порцелáнов, -а, -о, *мн.* -и china, porcelain
поръ́бвам, -аш, *несв.* hem
поръ́бя, -иш, *св.* hem
поръ́чам, -аш, *св.* order
поръ́чвам, -аш, *несв.* order
поръ́чка, *мн.* -и, *с. ж.* order
по ~ made to order
посети́тел, *мн.* -и, *с. м.* visitor
посети́я, -йш, *св.* visit, call on; attend
посеща́вам, -аш, *несв.* visit, call on; attend
посеще́ние, *мн.* -ия, *с. ср.* visit; attendance
посе́я -аеш, *св.* (посе́ям *несв.*) sow

после́ *нар.* afterwards, later on; then
последен, -дна, -дно, *мн.* -дни last
последова́телен, -лна, -лно, *мн.* -лни consistent
послу́шам, -аш, *св.* listen to; listen to the advice of
послу́швам, -аш, *несв.* listen to; listen to the advice of
посмя́вам, -аш, *несв.* посме́я, -еш, *св.* dare
посо́лство, *мн.* -а, *с. ср.* embassy
посо́ча, -иш *св.* indicate, point out; show
посо́чвам, -аш, *несв.* indicate, point out; show
посре́щам, -аш, *несв.* meet, receive
посре́щам, *мн.* -и, *с. м.* a person who meets s.o. at the station
посре́щна, -еш, *св.* meet, receive
поста́вя, -иш, *св.* place, put, set
поста́вям, -яш, *несв.* place, put, set
постановка, *мн.* -и, *с. ж.* staging, production
посте́ля, -иш, *св.* spread, cover
постепенно́ *нар.* gradually
пости́жение, *мн.* -ия, *с. ср.* achievement
посты́лам, -аш, *несв.* spread, cover
постла́н, -а, -о, *мн.* -и covered (with carpets)
постоя́нен, -нна, -нно, *мн.* -нни constant; invariable; continuous
постоя́нно *нар.* constantly, always
постро́йка, *мн.* -и, *с. ж.* building
постро́я, -ойш, *св.* build
постро́я се, *взвр.* be built
постро́явам, -аш, *несв.* build
постро́явам се, *взвр.* be built
посе́ям, -аш, *несв.* (посе́я, *св.*) sow
потанцу́вам, -аш, *св.* dance for a while
потегля́, -иш, *св.* set out, start (on a journey)
потегля́м, -яш, *несв.* set out, start (on a journey)
потискам, -аш, *несв.* suppress, oppress, repress
потисна, -еш, *св.* suppress, oppress, repress
потиснат, -а, -о, *мн.* -и oppressed, depressed
потре́бно *нар.* necessary
потрепё́рвам, -аш, *несв.* tremble
потрепё́ря, -иш, *св.* tremble
потро́пам, -аш, *св.* knock
потро́пвам, -аш, *несв.* knock
поту́швам, -аш, *несв.* stamp out, crush; hush up
потуше́н, -а, -о, *мн.* -и stamped out
поту́вам, -аш, *несв.* sink; be absorbed in
поту́на, -еш, *св.* sink; be absorbed in
поту́рствам, -аш, *несв.* look for, seek
поту́рся, -иш, *св.* look for, seek
поча́кам, -аш, *св.* wait for

поча́квам, -аш, *несв.* wait for
почерне́я, -аеш, *св.* grow (become) brown (tanned)
почерня́вам, -аш, *несв.* grow (become) brown (tanned)
почива́м, -аш, *несв.* rest, have a rest
почива́м си, *взвр.* have a rest
почивка, *мн.* -и, *с. ж.* rest, break
почи́на, -еш, *св.* rest
почи́на си, *взвр.* have a rest
почи́на, *само 3 л.* die, pass away
почи́стване, *мн.* няма, *с. ср.* cleaning
почу́ствавам, -аш, *св.* feel
почу́кам, -аш, *св.* knock at
почу́квам, -аш, *несв.* knock at
пошегу́вам се, -аш се, *св.* joke, make fun of; be in jest
по́ща, *мн.* -и, *с. ж.* post, post office
центра́лна ~ central post office
бу́рза ~ (by) special delivery
възду́шна ~ air mail
по́щенски, -а, -о, *мн.* -ски post, postal
поя́вя се, -йш се, *св.* appear
поя́вявам се, -аш се, *несв.* appear
пробъ́лгарин, *мн.* -бу́лгари, *с. м.* proto-Bulgarian
пра́в, -а, -о, *мн.* -и straight, upright; standing; right
прави́лен, -лна, -лно, *мн.* -лни regular; right, correct
прави́лно *нар.* right
прави́ло, *мн.* -а, *с. ср.* rule
правите́лство, *мн.* -а, *с. ср.* government
пра́во *нар.* straight, direct
пра́во, *мн.* -а, *с. ср.* right
пра́во, *мн.* чя́ма, *с. ср.* law
правоу́гълен, -лна, -лно, *мн.* -лни rectangular
пра́вя, -иш, *несв.* make, do
пра́г, *мн.* -ове, *с. м.* threshold
пра́зен, -зна, -зно, *мн.* -зни empty; vacant
пра́зник, *мн.* -ци, *с. м.* holiday
пра́зничен, -чна, -чно, *мн.* -чни holiday, festive
пра́знувам, -аш, *несв.* celebrate
пра́знуване, *мн.* -ия, *с. ср.* celebration
пра́ктика, *мн.* няма, *с. ж.* practice
пра́ктичен, -чна, -чно, *мн.* -чни practical
пра́ктически, -а, -о, *мн.* -ски practical
пра́не, *мн.* -ета, *с. ср.* washing; laundry
пра́скова, *мн.* -и, *с. ж.* peach
пра́х, *мн.* -ове, *с. м.* powder; dust
пра́тя, -иш, *св.* send
пра́щам, -аш, *несв.* send
преве́да, -аеш, *св.* translate, interpret
преве́ждам, -аш, *несв.* translate, interpret
прево́звам, -аш, *несв.* transport, carry
прево́зя, -иш, *св.* transport, carry
превръ́щам, -аш, *несв.* turn, change (into)
превръ́ря, -аеш, *св.* turn, change (into)

прѐглед, *мн. -и, с. м.* survey; inspection; review; medical examination
прегледам, -аш, *св.* examine; inspect; look through; go over
преглеждам, -аш, *несв.* examine; inspect; look through; go over
преградя, -иш, *св.* partition off, fence
преграждам, -аш, *несв.* partition off, fence
прегръщам, -аш, *несв.* embrace, take in o.'s arms
прегърбен, -а, -о, *мн. -и* bent, stooping
прегърна, -еш, *св.* embrace, take in one's arms
пред *предл.* before; in front of
предя, -еш, *несв.* spin
предявам, -аш, *несв.* deliver, hand over
~ по радиото broadcast
~ урок teach, deliver a lesson
~ някого betray s. o.
предявам *св.* *възвр.* surrender
предям, предадеш, *св.* deliver, hand over; teach; broadcast; betray
предам *св.* *възвр.* surrender
предан, -а, -о, *мн. -и* devoted
предател, *мн. -и, с. м.* traitor
предварително *нар.* beforehand, in advance
преддверие, *мн. -ия, с. ср.* lobby, entrance-hall
предене, *с. ср.* spinning
преди *нар.* before, ago
предлагам, -аш, *несв.* offer; suggest, propose
предложам, -иш, *св.* offer; suggest, propose
предложение, *мн. -ия,* offer; proposal
предмет, *мн. -и, с. м.* object; topic, subject
предпазливо *нар.* cautiously, carefully
предписвам, -аш, *несв.* prescribe
предпиша, -еш, *св.* prescribe
предполагам, -аш, *несв.* suppose, assume
предположа, -иш, *св.* suppose, assume
предпоследен, -дна, -дно, *мн. -дни* last but one
предпочета, -еш, *св.* prefer
предпочитам, -аш, *несв.* prefer
предприятие, *мн. -ия, с. ср.* enterprise; undertaking
председател, *мн. -и, с. м.* president, chairman
предсрочно *нар.* ahead of schedule
представление, *мн. -ия, с. ср.* performance
представя, -иш, *св.* perform, represent
представя си, *възвр.* imagine
представям, -яш, *несв.* perform, represent
представям си, *възвр.* imagine
предстой, -ойш, *св.* be at hand, be imminent
предстойш, -а, -о, *мн. -и* coming
предупредя, -иш, *св.* warn; notify

предупреждавам, -аш, *несв.* warn; notify
през *предл.* through, by, across; during
презиме, *мн. -еня, с. ср.* surname
прекарам, -аш, *св.* spend, pass; go through; pass (through); take across
прекарвам, -аш, *несв.* spend, pass; go through, pass (through); take across
прекрасен, -сна, -сно, *мн. -сни* beautiful, wonderful; lovely
прекратя, -иш, *св.* stop, put an end to
прекратявам, -аш, *несв.* stop, put an end to
прекъсвам, -аш, *несв.* interrupt; turn off
прекъсна, -еш, *св.* interrupt; turn off
прекъснат, -а, -о, *мн. -и* interrupted
прелетен, -тна, -тно, *мн. -тни* migratory, (bird) of passage
прелиствам, -аш, *несв.* turn over the pages of
прелистя, -иш, *св.* turn over the pages of
пременен, -а, -о, *мн. -и* dressed up
пременя се, -иш се, *св. възвр.* dress up
пременявам се, -аш се, *несв. възвр.* dress up
премина, -еш, *св.* cross, pass; traverse; go through
преминавам, -аш, *несв.* cross, pass; traverse; go through
пренасям, -яш, *несв.* carry (over), convey; transport
пренасяне, *мн. -ия, с. ср.* carrying over
пренеса, -еш, *св.* transport
преоблека, -чеш, *св.* change s.o.'s clothes
преоблека се, *възвр.* change o.'s clothes
преоблечен, -а, -о, *мн. -и* dressed up (in other clothes); disguised
преобличам, -аш, *несв.* dress (up)
преобличам се, *възвр.* dress (up); disguise; change o.'s clothes
преодоля, -еш, *св.* overcome
преодолявам, -аш, *несв.* overcome
преписвам, -аш, *несв.* copy
преписване, *мн. -ия, с. ср.* copying
препиша, -еш, *св.* copy
преподам, преподадеш, *св.* teach
преподавам, -аш, *несв.* teach
преподавател, *мн. -и, с. м.* teacher, lecturer
препоръка, *мн. -и, с. ж.* recommendation
препоръчам, -аш, *св.* recommend
препоръчвам, -аш, *несв.* recommend
препреча, -иш, *св.* bar, block up
препречвам, -аш, *несв.* bar, block up
прередя, -иш, *св.* push ahead of s.o.; rearrange
прерждам, -аш, *несв.* push ahead of s.o.; rearrange
пресека, пресечеш, *св.* cross; cut (off, in) interrupt

пресен, прясна, прясно, *мн. прѐсни* fresh, new
пресечка, *мн. -и, с. ж.* crossing
пресичам, -аш, *несв.* cross; cut (off, in); interrupt
преследвам, -аш, *несв.* pursue, persecute
преследване, *мн. -ия, с. ср.* persecution; pursuit
преслушам, -аш, *св.* auscultate; listen
пресрещам, -аш, *несв.* come across
пресрещане, -еш, *св.* come across
престилка, *мн. -и, с. ж.* apron, overall, pinafore
престой, *мн. -ои, с. м.* stay
престоря се, -иш се, *св.* pretend to be
преструвам се, -аш се, *несв.* pretend to be
престъпление, *мн. -ия, с. ср.* crime
претоварен, -а, -о, *мн. -и* overloaded, overburdened
претопяване, *мн. няма, с. ср.* assimilation
претрупан, -а, -о, *мн. -и* overburdened, overcrowded; ornated
претърпя, -иш, *св.* endure, bear, stand; undergo; suffer
претърпявам, -аш, *несв.* endure, bear, stand; undergo; suffer
претърся, -иш, *св.* search
претърсявам, -аш, *несв.* search
прехрана, *мн. няма, с. ж.* living
прецфтя, -иш, *св.* fade; shed the blossoms (of a tree)
прецфтявам, -аш, *несв.* fade; shed the blossoms (of a tree)
преям, преядеш, *св.* overeat
при *предл.* near, by, at
прибавя, -иш, *св.* add
прибавям, -яш, *несв.* add
прибера, -еш, *св.* put (stow) away; gather in; pick up
прибера се, *възвр.* go (come) home
прибирам, -аш, *несв.* put (stow) away; gather in; pick up
прибирам се, *възвр.* go (come) home
приближа, -иш, *св.* approach; bring near; draw up
приближа се, *възвр.* approach, come near
приближавам, -аш, *несв.* approach; bring near; draw up
приближавам се, *възвр.* approach, come near
прибор, *мн. -и, с. м.* set (of dishes)
привѣтствен, -а, -о, *мн. -и* of welcome
привѣтствувам, -аш, *несв.* welcome, greet
привлека, привлечеш, *св.* draw, attract
привличам, -аш, *несв.* draw; attract
привършване, *мн. няма, с. ср.* finish, completion
приготвя, -иш, *св.* prepare, make ready
приготвя се, *възвр.* prepare o. s., make ready
приготвям, -яш, *несв.* prepare, make ready

приготвям се, *възвр.* prepare o.s., make ready
приготовление, *мн. -ия, с. ср.* preparation
придобивам, -аш, *несв.* gain, win, earn; acquire
придобия, -иеш, *св.* gain, win, earn; acquire
придружа, -иш, *св.* accompany
придружавам, -аш, *несв.* accompany
приема, -еш, *св.* accept; receive; take up; adopt, pass; admit to
приемам, -аш, *несв.* accept; receive; take up; adopt, pass; admit to
приемен, -мна, -мно, *мн. -мни* reception; entrance (examination)
~ ден reception hours
приземя се, -иш се, *св.* land
приземявам се, -аш се, *несв.* land
признавам, -аш, *несв.* acknowledge, admit, confess
признавя, -аеш, *св.* acknowledge, admit, confess
приказвам, -аш, *несв.* speak, talk, tell
приказка, *мн. -и, с. ж.* story, tale
приклекна, -еш, *св.* squat
приключение, *мн. -ия, с. ср.* adventure
приключенски, -а, -о, *мн. -ски* of adventure
прикляквам, -аш, *несв.* squat
приличам, -аш, *несв.* look like, resemble
пример, *мн. -и, с. м.* example
примирие, *мн. няма, с. ср.* armistice
примири се, -иш се, *св.* reconcile, become reconciled; resign o.s.
примириявам се, -аш се, *несв.* reconcile, become reconciled; resign o.s.
природа, *мн. няма, с. ж.* nature
пристан, *мн. няма, с. м.* harbour, quay
пристанище, *мн. -а, с. ср.* port, harbour
пристигам, -аш, *несв.* arrive, come (in)
пристигане, *мн. няма, с. ср.* arrival
пристигна, -еш, *св.* arrive, come (in)
пристъпвам, -аш, *несв.* step up; advance; approach
пристъпя, -иш, *св.* step up; advance; approach
присъда, *мн. -и, с. ж.* sentence, verdict; смъртна ~ death sentence
присъствие, *мн. няма, с. ср.* presence; attendance
присъствувам, -аш, *несв.* be present
присъствуваш, -а, -о, *мн. -и* present
притварям, -яш, *несв.* shut to
притворя, -иш, *св.* shut to
притегляне, *мн. няма, с. ср.* attraction
зѐмно ~ gravitation
приток, *мн. -ци, с. м.* tributary; flow
притъмня, -еш, *св.* grow dark
притъмнявам, -аш, *несв.* grow dark
причина, *мн. -и, с. ж.* cause, reason
пришивам, -аш, *несв.* sew on

пришля, -йеш, *св.* sew on
приятелски, -а, -о, *мн.* -ски friendly
приятелство, *мн.* -а, *с. ср.* friendship
приятен, -тна, -тно, *мн.* -тни pleasant
приятно *нар.* pleasantly
проба, *мн.* -и, *с. ж.* fitting; test
пробвам, -аш, *несв.* try on; test
пробен, -бна, -бно, *мн.* -бни trial; test
пробивам, -аш, *несв.* (пробия, -йеш, *св.*)
pierce, drill; break through; make one's
way
пробуждане, *с. ср.* awakening
проверка, *мн.* -и, *с. ж.* check up, exam-
ination
проверявам, -аш, *несв.* check up
проверя, -йш, *св.* check up
провиквам се, -аш се, *несв.* *възвр.* cry
out, exclaim
провикна се, -еш се, *св.* cry out, exclaim
провинция, *мн.* -ни, *с. ж.* province
провирам, -аш, *несв.* pass, squeeze
(through)
провра, -еш, *св.* pass, squeeze (through)
прогледам, -аш, *св.* begin to see
проглеждам, -аш, *несв.* begin to see
програма, *мн.* -и, *с. ж.* programme
прогрес, *мн.* няма, *с. м.* progress
прогресивен, -вна, -вно, *мн.* -вни pro-
gressive
продам, продадеш, *св.* sell
продавам, -аш, *несв.* sell
продавачка, *мн.* -и, *с. ж.* shop-assistant,
saleswoman
продера, -еш, *св.* tear; shout o.s. hoarse
продирам, -аш, *несв.* tear; shout o.s.
hoarse
продукт, *мн.* -и, *с. м.* product
продукция, *мн.* -ии, *с. ж.* production,
output
продумам, -аш, *св.* utter
продумвам, -аш, *несв.* utter
продължа, -йш, *св.* continue, go on
продължавам, -аш, *несв.* continue, go on
продължителен, -лна, -лно, *мн.* -лни
long, prolonged; extended
продължително *нар.* for long
проектирам, -аш, *несв.* show (a film)
прожекция, *мн.* -ии, *с. ж.* a film show
прозорец, *мн.* -рци, *с. м.* window
произведá, -еш, *св.* produce
произведение, *мн.* -ния, *с. ср.* work, pro-
duction; product
произвеждам, -аш, *несв.* produce
производителен, -лна, -лно, *мн.* -лни
productive
производство, *мн.* -а, *с. ср.* production,
output
произнасям, -яш, *несв.* pronounce
произнеса, -еш, *св.* pronounce
произхождам, -аш, *несв.* come, descend
проклét, -а, -о, *мн.* -и wicked, cursed

прóлет, *с. ж.* spring
пролетариат, *мн.* няма, *с. м.* proletariat
прóлетен, -тна, -тно, *мн.* -тни spring
промéни *вж.* промяна
променя, -йш *св.* change
променя се, *възвр.* change
променям, -яш, *несв.* change
променяч се, *възвр.* change
промишленост, *мн.* няма, *с. ж.* industry
текстилна ~ textile industry
хранителна ~ food industry
машиностроителна ~ machine-building
industry
химическа ~ chemical industry
промъквам, -аш, *несв.* squeeze (through)
промъквам се, *възвр.* slip in, squeeze
(through)
промъкна, -еш, *св.* squeeze (through)
промъкна се, *възвр.* slip in, squeeze
(through)
промяна, *мн.* промени, *с. ж.* change
пропаганда, *мн.* няма, *с. ж.* propaganda
проповедник, *мн.* -ци, *с. м.* preacher
проповядвам, -аш, *несв.* preach
просвѣта, *мн.* няма, *с. ж.* education
Министѣрство на просвѣтата Ministry
of Education
просвѣтен, -тна, -тно, *мн.* -тни educa-
tional
просветя, -йш, *св.* enlighten, educate
просветя се, *възвр.* educate o. s.
просвещавам, -аш, *несв.* enlighten, edu-
cate
просвещавам се, *възвр.* educate o. s.
простирам, -аш, *несв.* stretch out, extend,
spread out; hang out
простирам се, *възвр.* stretch out, spread
простóрен, -рна, -рно, *мн.* -рни spacious
простра, -еш, *св.* stretch out, extend, spread
out; hang out
простра се, *възвр.* stretch out, spread
пространство, *мн.* -а, *с. ср.* space; area
въздúшно ~ air-space
безвъздúшно ~ vacuum
простуда, *мн.* -и, *с. м.* cold, chill
простудя се, -йш се, *св.* catch a cold
простудявам се, -аш се, *несв.* catch a cold
простя, -йш, *св.* forgive, excuse
просълзен, -а, -о, *мн.* -и tearful; with
tears in o.'s eyes
протèгна, -еш, *св.* (протягам, *несв.*) hold
(reach, put) out
протестирам, -аш, *несв.* protest, demon-
strate
против *предл.* against
противник, *мн.* -ци, *с. м.* opponent,
adversary; enemy
противорèчие, *мн.* -ния, *с. ср.* contradic-
tion; inconsistency
протокол, *мн.* -и, *с. м.* minutes

протáгам, -аш, *несв.* (протèгна, *св.*) hold
(reach, put) out
проуча, -иш, *св.* study, investigate
проучвам, -аш, *несв.* study, investigate
професионален, -лна, -лно, *мн.* -лни
professional
професия, *мн.* -ии, *с. ж.* profession
професор, *мн.* -и, *с. м.* professor
прохладен, -дна, -дно, *мн.* -дни cool
прóход, *мн.* -и, *с. м.* pass, passage
процес, *мн.* -и, *с. м.* process; trial
съдебен ~ trial, lawsuit
прочетá, -еш *св.* (прочытам, *несв.*) read
(cut), read (through)
прочетен, -а -о, *мн.* -и read (*past parti-*
ciple)
прóчит, *мн.* няма, *с. м.* reading
книга за домáшен ~ a book for reading
at home
прочытам, -аш, *несв.* (прочетá, *св.*) read
(out), read (through)
прочувам, -аш, *несв.* make famous
прочувам се, *възвр.* become famous
прочувствен, -а, -о, *мн.* -и full of emo-
tion
прочúт, -а, -о, *мн.* -и famous
прочúя, -úеш, *св.* make famous
прочúя се, *възвр.* become famous
прощавам, -аш, *несв.* forgive, excuse
проявя, -йш, *св.* show, manifest; reveal
проявя се, *възвр.* show o.s.
проявявам, -аш, *несв.* show, manifest,
reveal
първ *вж.* първи
пърст, *мн.* -и, *с. м.* finger
пърст, *мн.* няма, *с. ж.* earth, soil
пърчка, *мн.* -и, *с. ж.* stick, bar, staff
пърсна, -о *вж.* пресен
птица, *мн.* -и, *с. ж.* bird
птичка, *мн.* -и, *с. ж.* little bird
публика, *мн.* няма, *с. ж.* public, audience
пúдра, *мн.* -и, *с. ж.* powder
пулóвер, *мн.* -и, *с. м.* pullover
пулс, *мн.* няма, *с. м.* pulse
пускам, -аш, *несв.* let; permit; let go of;
turn on
пусна, -еш, *св.* let; permit; let go of;
turn on
пúст, -а, -о, *мн.* -и deserted; damned
пустинен, -нна, -нно, *мн.* -нии desert
пустыня, *мн.* -и, *с. ж.* desert
пúша, -иш, *несв.* smoke
пúшка, *мн.* -и, *с. ж.* gun, rifle
пúяк, *мн.* -ци, *с. м.* turkey-cock
пчелица, *мн.* -и, *с. ж.* *умал.* от пчелá
little bee
пшеница, *мн.* няма, *с. ж.* wheat
пшеничен, -чна, -чно, *мн.* -чни wheat
пък съюз and, but; while
пúлен, -лна, -лно, *мн.* -лни full; com-

plete; stout; total
пúлнолетен, -тна, -тно, *мн.* -тни of age
пúн, *мн.* -ове, *с. м.* stump, stub
пúпеш, *мн.* -и, *с. м.* melon
първенèц, *мн.* първенци, *с. м.* leader;
champion
първенствò, *мн.* -á, *с. ср.* leadership;
championship
първи (първ), първа, първо, *мн.* първи
first
първокласен, -сна, -сно, *мн.* -сни first-
class
първоначáлен, -лна, -лно, *мн.* -лни ori-
ginal; primary
пъргав, -а, -о, *мн.* -и brisk, nimble
quick
пържòла, *мн.* -и, *с. ж.* chop
свинска ~ pork chop
пързàлям се, -яш се, *несв.*, *възвр.* go
skating (skiing), slide; be slippery
пързàляне, *мн.* -ния, *с. ср.* sliding
пърстрèцветен, -тна, -тно, *мн.* -тни gay
(coloured)
пъстър, -тра, -тро, *мн.* -три motley; gay,
bright
път, *мн.* -ища, *с. м.* road, way, path;
course; route; journey
пътèка, *мн.* -и, *с. ж.* path
пътèпис, *мн.* -и, *с. м.* travel book
пътèчка, *мн.* -и, *с. ж.* *умал.* (small,
narrow) path
пътник, *мн.* -ци, *с. м.* traveller, passenger
пътúвам, -аш, *несв.* travel
пътúване, *мн.* -ния, *с. ср.* journey, trip
пúхам, -аш, *несв.* slip; thrust, shove
пúхна, -еш, *св.* slip; thrust, shove
порè, *мн.* -èта, *с. ср.* purée
~ от картофи mashed potatoes
пясъчен, -чна, -чно, *мн.* -чни sandy

Р

рáбота, *мн.* -и, *с. ж.* work, job; labour;
business
домáшна ~ home-work
рáботен, -тна, -тно, *мн.* -тни working;
hard-working
работилница, *мн.* -и, *с. ж.* workshop
работлив, -а, -о, *мн.* -и industrious, hard-
working
работник, *мн.* -ци, *с. м.* worker
~ специалист skilled worker
òбщ ~ labourer
работничество, *мн.* няма, *с. ср.* work-
people
работничка, *мн.* -и, *с. ж.* woman-worker
рáботя, -иш, *несв.* work
рáвен, -вна, -вно, *мн.* -вни equal; flat
рáвенство, *мн.* -а, *с. ср.* equality
равнинá, *мн.* -и, *с. ж.* plain

радвам се, -аш се, *несв.*, *възвр.* be glad
радио, *с. ср.* wireless (set), radio (set)
радоост, *мн.* -и, *с. ж.* joy
радостен, -стна, -стно, *мн.* -стни glad,
joyful
разбера, -еш, *св.* understand, realize
разбираем, -а, -о, *мн.* -и comprehensible,
intelligible
разбирам, -аш, *несв.* understand, realize
разбит, -а, -о, *мн.* -и broken, shattered,
smashed
разбягам се, -аш се, *св.* *възвр.* scatter,
flee in disorder
разбягвам се, -аш се, *несв.* *възвр.* scatter,
flee in disorder
разваля, -иш, *св.* spoil; damage; disturb;
change (*money*)
разваля се, *възвр.* spoil; break; get out
of order
развалям, -яш, *несв.* spoil; damage; dis-
turb; change (*money*)
развалям се, *възвр.* spoil; break; get out
of order
разведен, -а, -о, *мн.* -и divorced
развети *вж.* развят
развѐя, -ѐш, *св.* (развивам, *несв.*) wave,
blow about, flutter
развѐя се, *възвр.* flutter, wave
развлечение, *мн.* -ия, *с. ср.* entertainment
amusement
развълнуван, -а, -о, *мн.* -и excited, agi-
tated; rough (*sea*)
развивам, -аш, *несв.* wave, blow about
развивам се, *възвр.* flutter, wave
развят, -а, -о, *мн.* развети fluttering
разгрям, -яш, *несв.* fan (*flames*)
разгрям се, *възвр.* flare up, flame (burn)
up; be in full swing
разгледам, -аш, *св.* examine, look through;
see, consider
разглеждам, -аш, *несв.* examine; look
through; see, consider
разговарям се, -яш се, *несв.* talk with
разговор, *мн.* -и, *с. м.* conversation, talk
разговора, -иш, *св.* talk with
разгоря, -иш, *св.* fan (*flames*)
разгоря се, *възвр.* flare up, flame (burn)
up; be in full swing
разгром, *мн.* -и, *с. м.* rout, defeat
раздавач, *мн.* -и, *с. м.* postman
пощенски ~ postman
раздвижа, -иш, *св.* stir up; excite
раздвижа се, *възвр.* stir, move
раздвижвам, -аш, *несв.* stir up, excite
раздвижвам се, *възвр.* stir, move
разделя, -иш, *св.* divide; separate, part
разделя се, *възвр.* separate (from), part
разделям, -яш, *несв.* divide, separate
разделям се, *възвр.* separate (from), part
раздяла, *с. ж.* parting

раззеленя се, -ѐш се, *св.* *възвр.* become
green
раззеленявам се, -аш се, *несв.* *възвр.*
become green
разискване, *мн.* -ия, *с. ср.* discussion
разказ, *мн.* -и, *с. м.* short story, story, tale
разказвам, -аш, *несв.* tell, narrate
разкажа, -еш, *св.* tell, narrate
разкривам, -аш, *несв.* reveal, disclose;
discover
разкривя, -иш, *св.* reveal, disclose; discover
разкроен, -а, -о, *мн.* -и gored (skirt)
разлиствам, -аш, *несв.* turn the pages of
разлиствам се, *възвр.* come into leaf
разлистя, -иш, *св.* turn the pages of
разлистя се, *възвр.* come into leaf
различен, -чна, -чно, *мн.* -чни different;
various; diverse
размисля, -иш, *св.* reflect, meditate; change
o.'s mind
размислям, -яш, *несв.* reflect, meditate;
change o.'s mind
размножа, -иш, *св.* breed; multiply
размножавам, -аш, *несв.* breed; multiply
размътвам, -аш, *несв.* trouble, make turbid
размътя, -иш, *св.* trouble, make turbid
разнасям, -яш, *несв.* carry round (about);
deliver; spread
разнасям се, *възвр.* spread, resound
разнеса, -ѐш, *св.* carry round (about);
deliver; spread
разнеса се, *възвр.* spread, resound
разнообразен, -зна, -зно, *мн.* -зни varied,
various
разоръжаване, *мн.* -ия, *с. ср.* disarm-
ament
разписаніе, *мн.* -ия, *с. ср.* time-table
~ на влаковете train time-table
разписка, *мн.* -и, *с. ж.* receipt
разпит, *мн.* -и, *с. м.* examination, inter-
rogation
разпитам, -аш, *св.* examine, interrogate
разпитвам, -аш, *несв.* examine, interrogate
разплаквам се, -аш се, *несв.* burst into
tears
разплача се, -еш се, *св.* burst into tears
разположен, -а, -о, *мн.* -и disposed,
situated
разпоредител, *мн.* -и, *с. м.* usher
разпорѐждане, *мн.* -ия, *с. ср.* decree, order
разпра, *мн.* -и, *с. ж.* dispute, quarrel
разправя, -иш, *св.* tell, explain
разправям, -яш, *несв.* tell, explain
разпространение, *мн.* -ия, *с. ср.* spread-
ing; distribution
разпръсвам, -аш, *несв.* disperse, scatter
разпръсвам се, *стр.* и *възвр.* disperse,
scatter, dissipate
разпръсна, -еш, *св.* disperse, scatter

разпръсна се, *стр.* и *възвр.* disperse,
scatter, dissipate
разрешение, *мн.* -ия, *с. ср.* licence;
permission; solution
разсмѐя, -ѐш, *св.* make s.o. laugh, amuse
разсмѐя се, *възвр.* burst out laughing
разсмивам, -аш, *несв.* make s.o. laugh,
amuse
разсмивам се, *възвр.* burst out laughing
разстрѐл, *мн.* -и, *с. м.* execution
разстрѐлвам, -аш, *несв.* execute, shoot
(down)
разстрѐлям, -яш, *св.* execute, shoot
(down)
разсѐмване, *мн.* -няма, *с. ср.* dawn; day-
break
разсѐмва се, *несв.*, *само 3 л. ед. ч.* it is
dawning, day is breaking
разсѐмне се, *само 3 л.* day is breaking
разтварям, -яш, *несв.* (throw) open; dis-
solve
разтвѐря, -иш, *св.* (throw) open; dissolve
разтревожено *нар.* anxiously, in alarm
разтреперан, -а, -о, *мн.* -и trembling
разходка, *мн.* -и, *с. ж.* walk, stroll; drive
разходя се, -иш се, *св.*, *възвр.* walk, go
for a walk
разхождам се, -аш се, *несв.*, *възвр.* walk,
go for a walk
разчува се, *само 3 л.*, *несв.* spread, get
about, come to be known
разчѐе се, *3 л.*, *св.* spread, get about,
come to be known
разширя, -иш, *св.* enlarge, broaden, expand
разширявам, -аш, *несв.* enlarge, broaden,
expand
разясня, -иш, *св.* explain, elucidate
разяснявам, -аш, *несв.* explain, elucidate
райѐ, *мн.* -ѐта, *с. ср.* stripe
райѐн, *мн.* -и, *с. м.* district, region; area
рак, *мн.* -няма, *с. м.* cancer
рак, *мн.* -раци, *с. м.* crab, lobster
ракѐта, *мн.* -и, *с. ж.* rocket
балистична ~ ballistic missile
ракія, *мн.* -иш, *с. ж.* (plum) brandy
сливова ~ plum brandy
рамо, *мн.* -раменѐ, *с. ср.* shoulder
ранен, -а, -о, *мн.* -и wounded
раница, *мн.* -и, *с. ж.* knapsack
рано *нар.* early
раня, -иш, *св.* wound, hurt
ранявам, -аш, *несв.* wound, hurt
расна, -еш, *св.* grow
раста, -ѐш, *несв.* grow
растѐние, *мн.* -ия, *с. ср.* plant
житни растѐния cereals
рафт, *мн.* -ове, *с. м.* shelf
рационализатор, *мн.* -и, *с. м.* innovator
реакционен, -нна, -нно, *мн.* -нии reac-
tionary

реален, -лна, -лно, *мн.* -лни real, practical
рева, -ѐш, *несв.* roar; bellow; bray; cry
ревѐр, *мн.* -и, *с. м.* lapel
рѐвна, -еш, *св.* roar; bellow; bray; cry
революционен, -нна, -нно, *мн.* -нии
revolutionary
революционер, *мн.* -и, *с. м.* revolutionary
революция, *мн.* -ии, *с. ж.* revolution
рѐд, *мн.* -ове, *с. м.* line, row; order; turn
редактирам, -аш, *несв.* и *св.* edit
реѐйца, *мн.* -и, *с. ж.* row
рѐдки *вж.* рѐдѐк
редѐвно, -вна, -вно, *мн.* -вни regular
редѐвно *нар.* regularly
редя, -иш, *несв.* arrange
редя се, *възвр.* line up, queue up
рѐжа, -еш, *несв.* cut
режим, *мн.* -и, *с. м.* regime; diet
режисьѐр, *мн.* -и, *с. м.* producer
резултат, *мн.* -и, *с. м.* result
река, *мн.* -и, *с. ж.* river
река, рѐчѐш, *св.* tell
реквизиран, -а, -о, *мн.* -и requisitioned
реколта, *мн.* -и, *с. ж.* crops; harvest
религиозен, -зна, -зно, *мн.* -зни reli-
gious
рѐлса, *мн.* -и, *с. ж.* rail
рентгенолог, *мн.* -зи, *с. м.* radiologist
рѐпублика, *мн.* -и, *с. ж.* republic
рѐсто, *мн.* -няма, *с. ср.* change
рѐсторант, *мн.* -и, *с. м.* restaurant
рѐфер, *мн.* -и, *с. м.* referee
реѐпта, *мн.* -и, *с. ж.* prescription; recipe
рѐч, *мн.* -и, *с. ж.* speech
обвинителна ~ prosecutor's charge,
indictment
рѐчѐш *вж.* река
рѐчен, -чна, -чно, *мн.* -чни river
рѐчник, *мн.* -ци, *с. м.* dictionary, voca-
bulary
рѐша, -иш, *св.* comb
рѐша се, *възвр.* comb o.s., do o.'s hair
рѐшѐ, -иш, *св.* decide, make up o.'s mind,
solve
рѐшѐ се, -иш се, *възвр.* decide, make up
o.'s mind
рѐшавам, -аш, *несв.* decide, make up o.'s
mind, solve
рѐшавам се, *възвр.* decide, make up o.'s
mind; venture
рѐшителен, -лна, -лно, *мн.* -лни decisive;
resolute; decided
рѐшително *нар.* decisively
риба, *мн.* -и, *с. ж.* fish
пържена ~ fried fish
рибен, -бна, -бно, *мн.* -бни fish
риза, *мн.* -и, *с. ж.* shirt
рискуване, *мн.* -няма, *с. ср.* risk

рисувам, -аш, *несв.* draw, paint
 рисуване, *мн. няма, с. ср.* drawing
 блок за ~ drawing block
 роб, *мн. -и, с. м.* slave
 робски, -а, -о, *мн. -ски* slave
 робство, *мн. няма, с. ср.* slavery
 рог, *мн. рогове и рога, с. м.* horn
 рогче, *мн. -ета, с. ср.* little horn
 роден, -дена, -дено, *мн. -дени* born
 роден, -дна, -дно, *мн. -дни* native, home,
 own
 родина, *мн. -и, с. ж.* country, motherland
 родител, *мн. -и, с. м.* parent
 роднина, *мн. -и, с. м.* relative, relation,
 kinsman
 родолюбец, *мн. -ци, с. м.* patriot
 родолюбив, -а, -о, *мн. -и* patriotic
 рождён, -а, -о, *мн. -и* birth (day)
 роза, *мн. -и, с. ж.* rose
 роля, *мн. -и, с. ж.* part, role
 роман, *мн. -и, с. м.* novel
 исторически ~ historical novel
 авантюристичен ~ adventure story
 социален ~ social novel
 рота, *мн. -и, с. ж.* company
 руда, *мн. -и, с. ж.* ore
 рудничар, *мн. -и, с. м.* miner
 румен, -а, -о, *мн. -и* ruddy
 румънец, *мн. -нци, с. м.* Rumanian
 румънка, *мн. -и, с. ж.* Rumanian woman
 румънски, -а, -о, *мн. -ски* Rumanian
 рус, -а, -о, *мн. -и* blond, fair-haired
 русин, *мн. руси, с. м.* Russian
 руски, -а, -о, *мн. -ски* Russian
 руския, *мн. -и, с. ж.* Russian woman
 руснак, *мн. -ци, с. м.* Russian
 ръб, *мн. -ове, с. м.* edge; border; crease
 чорапи без ~ seamless stockings
 ръж, *мн. няма, с. ж.* rye
 ръка, *мн. ръце, с. ж.* hand; arm
 ръкав, *мн. -и, с. м.* sleeve; branch (of a
 river)
 ръкавица, *мн. -и, с. ж.* glove
 ръководител, *мн. -и, с. м.* leader; in-
 structor
 ръководство, *мн. -а, с. ср.* guidance;
 management; handbook
 ръководя, -иш, *несв.* guide, lead; direct;
 manage
 ръкопляскам, -аш, *несв.* clap o.'s hands,
 applaud
 ръкувам се, -аш се, *несв.* shake hands
 ръмж, -иш, *несв.* growl, snarl
 ръмжене, *мн. -ия, с. ср.* growl, snarl
 ръст, *мн. -ове, с. м.* stature; size; growth
 ръчен, -чна, -чно, *мн. -чни* manual, hand
 ръце *вж.* ръка
 рядко *нар.* rarely
 рядък, рядка, рядко, *мн. редки* rare;
 thin

С
 саботаж, *мн. -и, с. м.* sabotage
 сабя, *мн. -и, с. ж.* sword
 садя, -иш, *несв.* plant
 сакат, -а, -о, *мн. -и* crippled, lame
 сакó, *мн. -а, с. ср.* coat
 салáм, *мн. -и, с. м.* sausage
 салáта, *мн. -и, с. ж.* salad
 зелена ~ green salad
 руска ~ Russian salad
 салфетка, *мн. -и, с. ж.* napkin, serviette
 сам, -а, -ò, *мн. -й, мест.* alone, by
 oneself
 самичък, -чка, -чко, *мн. -чки* alone
 само *нар.* only
 самобръсначка, *мн. -и, с. ж.* safety-
 razor
 самокритика, *мн. -и, с. ж.* self-criticism
 самолёт, *мн. -и, с. м.* airplane
 самообразовавам се, -аш се, *несв.* educate o.s.
 санаториум, *мн. -и, с. м.* sanatorium
 морски ~ sea sanatorium
 сантиметър, *мн. -три, с. м.* centimeter
 сапун, *мн. -и, с. м.* soap
 сарделá, *мн. -и, с. ж.* sardine; tin of sar-
 dines (or other fish)
 сбогувам се, -аш се, *несв.* take leave of,
 say good bye
 сборник, *мн. -ци, с. м.* collection
 сваля, -иш, *св.* take down (off); remove;
 overt hrow
 свáлям, -яш, *несв.* take down (off); re-
 move; overthrow
 сваря, -иш, *св.* boil, cook; make (coffee etc.)
 сварявам, -аш, *несв.* boil, cook; make,
 (coffee etc.)
 свáтба, *мн. -и, с. ж.* wedding
 свеж, -а, -о, *мн. -и* fresh
 свенливо *нар.* shyly, bashfully
 сверя, -иш, *св.* cheque; regulate, correct;
 put right
 сверявам, -аш, *несв.* cheque; correct;
 put right
 свёт, -а, -ò, *мн. -й* holy, sacred
 свётвам, -аш, *несв.* shine, be lighted
 светиня, *мн. -и, с. ж.* sacred thing (place)
 светлина, *мн. -й, с. ж.* light
 светна, -еш, *св.* shine, be lighted
 световё *вж.* свят
 светóвен, -вна, -вно, *мн. -вни* world
 светофар, *мн. -ове* traffic lights
 свётъл, -тла, -тло, *мн. -тли* light, bright
 свётя, -иш, *несв.* shine
 свёш, *мн. -и, с. ж.* candle
 свйвам, -аш, *несв.* shrink, fold
 свидетелство, *мн. -а, с. ср.* certificate,
 testimonial
 свйкам, -аш, *св.* call together
 свйквам, -аш, *несв.* call together

свйня, *мн. -è и свйни, с. ж.* swine, pig
 свйрка, *мн. -и, с. ж.* whistle, pipe
 свйркам, -аш, *несв.* whistle
 свйря, -иш, *несв.* play; whistle
 свйя, -йеш (се), *св.* shrink, fold
 свобода, *мн. -й, с. ж.* freedom, liberty
 свободен, -дна, -дно, *мн. -дни* free
 свой, своя, своё, *мн.* s'own, one's own
 свържа, -еш, *св.* connect, join to; put in
 touch with
 свързвам, -аш, *несв.* connect, join to;
 put in touch with
 свърша, -иш, *св.* finish
 свършвам, -аш, *несв.* finish
 свяг, *мн. световё, с. м.* world
 стóтвя, -иш, *св.* cook
 стóтвям, -яш, *несв.* cook
 сграда, *мн. -и, с. ж.* building
 сдружа се, -иш се, *св.* associate, unite
 сдружавам се, -аш се, *несв.* associate,
 unite; become partners
 сдържа се, -иш се, *св.* restrain o.s.;
 control o.s.
 сдържам се, -аш се, *несв.* restrain o.s.;
 control o.s.
 сè *вж.* всё
 себестóйност, *мн. няма, с. ж.* cost price
 сèвер, *мн. няма, с. м.* north
 сèверен, -рна, -рно, *мн. -рни* north(ern)
 сегá *нар.* now, at present
 седáлище, *мн. -а, с. ср.* seat; residence
 седемчáсов, -а, -о, *мн. -и* seven-hour
 седмница, *мн. -и, с. ж.* week
 сèлна, -еш, *св.* (сядам *несв.*) sit (down),
 take a seat
 седя, -иш, *несв.* sit
 сèзон, *мн. -и, с. м.* season
 сèйтба, *мн. -и, с. ж.* sowing; seed-time
 сèкà, сèчеш, *несв.* chop, cut
 секретар, *мн. -и, с. м.* secretary
 сèкунда, *мн. -и, с. ж.* second
 сèкундáрник, *мн. -ци, с. м.* seconds hand
 сèлище, *мн. -а, с. ср.* settlement; hamlet
 сèло, *мн. -а, с. ср.* village
 сèлски, -а, -о, *мн. -ски* village, rural
 сèлцè, *мн. -а, с. ср., умал.* little village
 сèляк, *мн. -ци, с. м.* peasant; rustic,
 boor
 сèлянин, *мн. сèляни, с. м.* peasant,
 villager
 сèмейство, *мн. -а, с. ср.* family
 сèмèстър, *мн. -три, с. м.* term, semester
 сèминáр, *мн. -и, с. м.* seminar
 сèнки *вж.* сянкa
 сèптèмври, *с. м.* September
 сèрвйтòрка, *мн. -и, с. ж.* waitress
 сèриòзен, -зна, -зно, *мн. -зни* serious,
 earnest
 сèриòзно *нар.* seriously, earnestly
 сèстра, *мн. -й, с. ж.* sister

сèстричè, *мн. -ета, с. ср., умал.* little
 sister
 сèчеш *вж.* сèкà
 сèчивò, *мн. -а, с. ср.* tool, implement,
 instrument
 зèмèдèлски сèчивà agricultural imple-
 ments
 сèя, сèеш, *несв.* sow
 сив, -а, -о, *мн. -и* grey
 сигнал, *мн. -и, с. м.* signal, sign
 сигнатýра *мн. -и, с. ж.* press-mark; sig-
 nature
 сигурно *нар.* certainly
 сйла, -мн. -и, *с. ж.* strength, force; power
 сйлен, -лна -лно, *мн. -лни* strong
 сйлно *нар.* strongly
 симфония, *мн. -ии, с. ж.* symphony
 сйн, *мн. -овè, с. м.* son
 сйн, -я, -ьо, *мн. -и* blue
 сйнко *обр.* (my) son
 сирáчè, *мн. -ета, с. ср.* orphan
 сирèне, *мн. -ета, с. ср.* cheese
 сирйец, *мн. сирййци, с. м.* Syrian
 сирййка, *мн. -и, с. ж.* Syrian woman
 сирòп, *мн. -и, с. м.* syrup
 сйстèма, *мн. -и, с. ж.* system
 сйстèмно *нар.* systematically
 сйтен, -тна, -тно, *мн. -тни* small, fine
 сйтно *нар.* fine, tiny (of steps)
 сйянно, *мн. -ия, с. ср.* radiance
 сйяя, -йеш, *несв.* shine, be radiant; beam
 скалá, *мн. -й, с. ж.* rock
 скàра, *мн. -и с. ж.* grill
 скарлáтина, *мн. няма, с. ж.* scarlet fever
 скáчам, -аш, *несв.* jump
 ский, *ед. скá, с. ж.* ski
 скийòр, *мн. -и, с. м.* skier
 склòпвам, -аш, *несв.* close (o.'s eyes)
 склòпя, -иш, *св.* close (o.'s eyes)
 склòчa, -иш, *св.* conclude, contract
 склòчвам, -аш, *несв.* conclude, contract
 скòро *нар.* soon
 скòрост, *мн. -и, с. ж.* speed
 скòча, -иш, *св.* jump
 скрèж, *мн. няма, с. м.* hoar-frost
 скрйвам, -аш, *несв.* hide
 скрйвам се, *взвр.* hide o.s.
 скрйя, -йеш, *св.* hide
 скрйя се, *взвр.* hide o.s.
 скрйт, -а, -о, *мн. -и* hidden, secret
 скýбя, -еш, *несв.* pluck, pull (off), tear up
 скýп, -а, -о, *мн. -и* dear; expensive
 скýпоцèнен, -нна, -нно, *мн. -ни* pre-
 cious
 скýсам, -аш, *св.* tear, rend; break; fail
 скýсан, -а, -о, *мн. -и* torn, ragged
 скýсвам, -аш, *несв.* tear, rend; break;
 fail
 скýсá, -иш, *св.* shorten
 скýсйвам, -аш, *несв.* shorten

слаб, -а, о, мн. -и weak; thin; poor (student)
слабичък, -чка, -чко, мн. -чки somewhat weak (thin, poor)
слабост, мн. -и, с. ж. weakness
славей, мн. -ей, с. м. nightingale
славен, -вна, -вно, мн. -вни glorious, wonderful
славя, -иш, неск. glorify
славя се, възвр. be famous for
славянобългарски, -а, -о, мн. -ски of Slavs and Bulgarians
славянски, -а, -о, мн. -ски Slav
слагам, -аш, неск. put, lay, place
сладка, мн. -и, с. ж. sweet, cake
сладкарница, мн. -и, с. ж. confectioner's
сладолед, мн. -и, с. м. ice-cream
сладък, -дка, -дко, мн. -дки sweet
след предл. after
следвам, -аш, неск. follow; study
следваш, -а, -о, мн. -и next, following
следният, -дната, -дното, мн. -дните, само членувано next, following
следобед, мн. -и, с. м. afternoon; нар. in the afternoon
следствие, мн. -ия, с. ср. consequence; inquiry
следя, -иш, неск. follow; watch
слива, мн. -и, с. ж. plum; plum tree
слезеш вж. слъза
слизам, -аш, неск. descend, go (come, get) down (off)
слово, мн. -а, с. ср. speech
сложа, -иш, св. put, lay, place
слон, мн. -ове, с. м. elephant
слуга, мн. -и, с. м. servant
служба, -иш, неск. serve
служба, мн. -и, с. ж. post, position, office, employment; service
служител, мн. -и, с. м. employee, clerk
случа се, -иш се, св. happen, happen to be, take place
случай, мн. -ан, с. м. case; occasion; opportunity; incident
по ~ on the occasion of
случвам се, -аш се, неск. happen; take place; happen to be
случва се, само 3 л. it happens
слушалка, мн. -и, с. ж. receiver
слушам, -аш, неск. listen; hear; attend; obey
слънце, мн. -а, с. ср. sun
слънчев, -а, о, мн. -и sunny, sun
слъза, слезеш св. descend, go (come, get) down (off)
сляп, -а, -о, мн. слепи blind
смел, -а, -о, мн. -и courageous; bold
сметка, мн. -и, с. ж. account; bill
сметна, -еш, св. count; consider, think
смеховѐ вж. смях

смѐя, -ѐеш, неск. dare, venture
смѐя се, -ѐеш се, неск., възвр. laugh
make fun of
смисъл, мн. няма, с. м. sense; meaning
смутѐн, -а, -о, мн. -и confused, embarrassed
смутя, -иш, св. trouble; upset; confuse
смутя се, възвр. be shy, get easily confused (embarrassed)
смушавам, -аш, неск. trouble; upset; confuse
смушавам се, възвр. be shy, get easily confused (embarrassed)
смушѐние, мн. -ия, с. ср. embarrassment; disturbance
смятам, -аш, неск. count; work (figure) out; consider, think
смях, мн. смеховѐ, с. м. laughter
смърт, мн. няма, с. ж. death
снахѐ, мн. -й, с. ж. daughter-in-law
снеговѐ вж. сняг
снѐжен, -жна, -жно, мн. -жни snow, of snow
снежинка, мн. -и, с. ж. snow-flake
снѐма, -еш, св. take down; remove; take a picture, snap
снѐмам, -аш, неск. take down; remove; take a picture, snap
снѐмка, мн. -и, с. ж. picture, snapshot
снощи нар. last night
сняг, мн. снеговѐ, с. м. snow
сок, мн. -ове, с. м. juice
сокол, мн. -и, с. м. falcon
сол мн. няма, с. ж. salt
солѐн, -а, -о, мн. -и salty
солидарност, мн. няма, с. ж. solidarity
солница, мн. -и, с. ж. salt-cellar
сонда, мн. -и, с. ж. drill
софийски, -а, -о, мн. -ски Sofia
софийнец, мн. -нци с. м. citizen of Sofia
социалдемократически, -а, -о, мн. -ски social democratic
социален, -лна, -лно, мн. -лни social
социализъм, мн. няма, с. м. socialism
соча, -иш, неск. show, point at; indicate
сочен, -чна, -чно, мн. -чни juicy
спазвам, -аш неск. observe, keep
спазя, -иш, св. observe, keep
спалня, мн. -и, с. ж. bedroom
спасѐн, -а, -о, мн. -и saved
спася, -иш, св. save, rescue
спася се, възвр. be saved, save o.s.; escape
спасявам, -аш, неск. save, rescue
спасявам се, възвр. be saved, save o.s.; escape
специалитѐт, мн. -и, с. м. speciality; specific
спечѐлвам, -аш, неск. gain, earn; win
спечѐля, -иш, св. gain, earn; win

спирам, -аш, неск. (спра, св.) stop
спирам се, възвр. stop
спирка, мн. -и, с. ж. (bus) stop
списание, мн. -ия, с. ср. magazine
научно ~ scientific magazine
техническо ~ technical magazine
илюстрирано ~ illustrated magazine
списък, мн. -ци, с. м. list
сплотя се, -иш се, св. unite, rally
сплотявам се, -аш се, неск. unite, rally
споделя, -иш, св. share, partake in
споделям, -яш, неск. share, partake in
спокойствие, мн. няма, с. ср. calmness, quietness, composure
спокойно нар. quietly, peacefully
сполучвам, -аш, неск. succeed
сполуча, -иш, св. succeed
сполучлив, -а, -о, мн. -и successful; apt; well turned
спомѐн, мн. -и, с. м. memory, remembrance; keepsake
спомня си, -иш си, св. remember
спомням си, -яш си, неск. remember
спорѐд предл. according to
спорен, -рна, -рно, мн. -рни disputable, controversial
спорт, мн. -ове, с. м. sport
спортен, -тна, -тно, мн. -тни sport
спортист, мн. -и, с. м. sportsman
спортувам, -аш, неск. go in for sport
спортуване, мн. няма, с. ср. sport
способност, мн. -и, с. ж. ability; capacity; capacity
спра, -ѐш, св. (спирам, неск.) stop
спра (се), възвр. stop
справедливост, мн. няма, с. ж. justice
спускам, -аш, неск. let down, lower; draw, drop
спускам се, възвр. descend, come down, fall; dash
спусна, -еш, св. let down, lower; draw, drop
спусна се, възвр. descend, come down, fall; dash
спътник, мн. -ци, с. м. companion; satellite
спя, -иш, неск. sleep
сражѐвам се, -аш се, неск. fight, join battle
сражѐние, мн. -ия, с. ср. battle
сразяв, -иш, св. strike down, smite
сразявам, -аш, неск. strike down, smite
срам, мн. -овѐ, с. м. shame, disgrace
срамувам се, -аш се, неск. be shy; be ashamed
срамя се, -иш се, св. be shy; be ashamed
сребърѐн, -рна, -рно, мн. -рни silver
сред предл. in the middle of, among
средѐ, мн. -й, с. ж. middle, medium, surroundings; environment
среден, -дна, -дно, мн. -дни middle; average; mean

средновековие, мн. няма, с. ср. the Middle Ages
среднощ нар. midnight
срѐща, мн. -и, с. ж. meeting; appointment; encounter
футболна ~ football match
срѐщам, -аш, неск. meet, encounter
срѐщам се, възвр. meet
срѐщна, -еш, св. meet, encounter
срѐщна се, възвр. meet
срѐщу предл. against, opposite, facing
срѐчен, -чна, -чно, мн. -чни dexterous; handy; skilful
сряда, с. ж. Wednesday
ставам, -аш, неск. get up, stand up, rise; happen; become, turn; take place
стадион, мн. -и, с. м. stadium
стана, -еш, св. get up, stand up, rise; happen; become, turn; take place
станѐчка, мн. -и, с. ж., умал. little room
стан, мн. -ове, с. м. loom
станѐция, мн. -ии, с. ж. station
почивна ~ rest-home
стар, -а, -о, мн. -и old
старѐц, мн. старѐци, с. м. old man
старост, мн. няма, с. ж. old age
стѐтия, мн. -ии, с. ж. article
стѐтуя, мн. -уи, с. ж. statue
стѐтка, мн. -и, с. м. strike
стѐчкувам, -аш, неск. strike, be on strike
стѐчник, мн. -ци, с. м. striker
стѐя, мн. -и, с. ж. room
днѐвна ~ sitting room
дѐтска ~ nursery
учѐбна ~ schoolroom
стѐгна, -еш, св. (стѐгам неск.) tighten; get ready; pinch
стѐгна се, възвр. get ready
стенѐ, мн. -й, с. ж. wall
стѐнен, -нна, -нно, мн. -нии wall
стѐснѐние, мн. няма, с. ср. shyness
стѐсня, -иш, св. take in; narrow, make narrow
стѐсня се, възвр. make room
стѐснявам, -аш, неск. take in; narrow, make narrow
стѐснявам се, възвр. make room; feel shy
стѐгам, -аш, неск. reach; arrive; be enough
стѐгна, -еш, св. reach; arrive; be enough
стѐснат, -а, -о, мн. -и stingy
стѐх, мн. -ове, с. м. verse
стихосбирка, мн. -и, с. ж. book of poetry
стихотворѐние, мн. -ия, с. ср. poem
сто числ. hundred
стойност, мн. -и, с. ж. value; worth; cost
стѐка, мн. -и, с. ж. goods
стѐл, мн. -ѐве, с. м. chair; canteen

столица, мн. -ци, с. ж. capital
стомѧх, мн. -си, с. м. stomach
стопѧнски, -а, -о, мн. -ски economic
стопѧнство, мн. -а, с. ср. economy; farm
стопѧнин, мн. стопѧни, с. м. host, land-
lord
стопля, -иш, св. warm
стопля се, възвр. и стр. warm o.s.,
warm up
стоплям, -яш, неск. warm
стопляя се, стр. и възвр. warm o.s.
warm up
стопя, -иш, св. melt
стопя се, стр. и възвр. melt away; thaw
стопявам, -аш, неск. melt
стопявам се, стр. и възвр. melt away;
thaw
стотинка, мн. -и, с. ж. stotinka (a coin
equivalent to $\frac{1}{100}$ of a lev)
стотия, мн. -и, с. ж. a hundred
стой, -ойш, неск. stand; stop; stay; suit
страданье, мн. -ия, с. ср. suffering
стражѧр, мн. -и, с. м. policeman
странѧ, мн. -и, с. ж. country; side
стрѧница, мн. -и, с. ж. page
стрѧнно нар. strangely
страстен, -стна, -стно, мн. -стни passion-
ate; ardent
страх, мн. -ове, с. м. fear
страхливо нар. timidly
страхѧвам се, -аш се, неск. be afraid of;
fear
страшен, -шна, -шно, мн. -шни fearful,
terrible; awful
стрелбѧ, мн. -ѧи, с. ж. shooting
стрелвам, -аш, неск. shoot (a glance)
стрелна, -еш, св. shoot
стрелкѧ, мн. -ѧи, с. ж. hand (of a clock)
стрелям, -аш, неск. shoot
стрѧсна се, -еш се, св. възвр. be startled
стрѧг, -а, -о, мн. -и severe; strict
строѧж, мн. -и, с. м. construction (site),
building
стрѧден, -ѧйна, -ѧино, мн. -ѧини slender;
orderly
стройтел, мн. -и, с. м. builder
стройтелен, -лна, -лно, мн. -лни building
стройтелство, мн. няма, с. ср. building,
construction
строй, мн. -ѧеве, с. м. regime; order,
system
общѧствен ~ social system
първоитѧнообщинен ~ primitive (tribal)
society
робовладѧелски ~ slave system
стрѧшѧ, -ѧиш, св. break, smash
стрѧшѧвам, -аш, неск. break, smash
строй, -ойш, неск. build, construct
строй се, възвр. be built
строявам, -аш, неск. form up

строявам се, възвр. fall in, line up
струвам, -аш, неск. cost
струва ми се, безл. it seems to me
стругар, мн. -и, с. м. turner
стрякам се, -аш се, неск. възвр. be
startled
стѧд, мн. -ове, с. м. cold
стѧден, -а, -о, мн. -и cold
стѧдѧнт, мн. -и, с. м. student
стѧдѧнтка, мн. -и, с. ж. (girl) student
стѧдѧнтски, -а, -о, мн. -ски student
стѧблѧ, мн. -ѧа, с. ср. stem, stalk
стѧклѧ, мн. -ѧа, с. ср. glass
стѧлб, мн. -ове, с. м. post, pole; column
стѧлба, мн. -и, с. ж. stairs; ladder
стѧлбичка, мн. -и, с. ж., умал. little
staircase (ladder)
стѧпвам, -аш, неск. step, tread
стѧпка, мн. -и, с. ж. step; footprint
стѧпя, -иш, св. step, tread
стягам, -аш, неск. tighten; pinch; get ready
стягам се, възвр. get ready
сѧкно, мн. -ѧа, с. ср. cloth
султѧн, мн. -и, с. м. sultan
супа, мн. -и, с. ж. soup
сурѧва годѧна (traditionat New Year
greeting)
сурѧвакам, -аш, неск. tap s.o. on the should-
ers with a decorated cornel branch saying
traditionat greetings (Bulgarian New
Year custom)
сурѧв, -а, -о, мн. -и raw
сурѧвинѧи, мн., ед. няма raw materials
сѧтрин, мн. -и, с. ж. morning
сѧх, -а, -о, мн. -и dry
сѧхо нар. dry
сѧѧна, мн. -и, с. ж. stage; scene
сѧѧнѧрий, мн. -ни, с. м. scenario, screen
version
сѧѧпвам, -аш, неск. break
сѧѧпя, -иш св. break
сѧберѧ, -ѧш, св. gather, collect, pick;
add up
сѧберѧ се, възвр. gather together, meet
сѧбирѧм, -аш, неск. gather, collect, pick;
add up
сѧбирѧм се, възвр. gather together, meet
сѧбирѧне, с. ср. gathering
сѧбитѧе, мн. -ия, с. ср. event
сѧбота, мн. няма, с. ж. Saturday
сѧбрѧние, мн. -ия, с. ср. meeting
сѧбувам, -аш, неск. take s.o.'s shoes
(stockings etc.) off
сѧбувам се, възвр. take o.'s shoes (socks,
stockings etc.) off
сѧбѧден, -а, -о, мн. -и awake
сѧбѧдѧ, -иш, св. awake, wake (s.o.) up
сѧбѧдѧ се, възвр. wake up
сѧбѧждам, -аш, неск. wake (s.o.) up
сѧбѧждам се, възвр. wake up

сѧбуѧ, -ѧеш, св. take s.o.'s shoes (stock-
ings etc.) off
сѧбуѧ се, възвр. take o.'s shoes (socks,
stockings etc.) off
сѧвестно нар. scrupulously
сѧветвам, -аш, неск. advise
сѧветвам се, възвр. consult, take counsel,
ask advice
сѧветски, -а, -о, мн. -ски Soviet
сѧвместѧен, -тна, -тно, мн. -тни joint,
combined, common
сѧвпадѧение, мн. -ия с. ср. coincidence
сѧвременѧен, -нна, -нно, мн. -нни con-
temporaty, modern, up-to-date
сѧвсѧм нар. quite, entirely, totally
сѧвѧршен, -а, -о, мн. -и perfect
сѧгласѧен, (-сна, -сно, мн. -сни) сѧм
agree, consent
сѧд, мн. няма, с. м. law-court
сѧд, мн. -ове, с. м. utensil-vessel
сѧдѧбен, -бна, -бно, мн. -бни judicial,
law (suit)
сѧдѧйствие, мн. няма, с. ср. co-operation,
help, assistance
сѧдѧйлище, мн. -а, с. ср. law-court
сѧдий, мн. -ѧи, с. м. judge
сѧдѧржѧние, мн. няма, с. ср. content(s)
сѧжалѧение, мн. -ия, с. ср. regret, pity
сѧжалѧѧ, -ѧиш, св. pity, be sorry
сѧжалѧявам, -аш, неск. pity, be sorry
сѧздавам, -аш, неск. create, form, make
сѧздам, сѧздадѧш, св. create, form, make
сѧзырам, -аш, неск. notice, catch sight of
сѧзрѧ, -ѧш, св. notice, catch sight of
сѧквартирантѧка, мн. -и, с. ж. room-mate
сѧкрушен, -а, -о, мн. -и heartbroken,
with a heavy heart
сѧлзѧ, мн. -ѧи, с. ж. tear
сѧмѧа (се), неск., само 3 л. ед. ч. it
dawns
сѧмне (се) св., безл. it dawns
сѧн, мн. -ища, с. м. dream; sleep, slum-
ber
сѧнѧвам, -аш, неск. dream
сѧобщѧвам, -аш, неск. announce, report;
communicate; inform
сѧобщѧ, -ѧиш, св. announce; report; com-
municate; inform
сѧпротивѧ, мн. няма, с. ж. resistance
сѧпрѧг, мн. -зи, с. м. husband
сѧпрѧгѧ, мн. -и, с. ж. wife
сѧратѧник, мн. -ци, с. м. companion-in-
arms
сѧрдѧчен, -чна, -чно, мн. -чни cordial;
affectionate
сѧрдѧ се, -иш се, неск. be angry
сѧревновѧение, мн. -ия, с. ср. emulation,
competition; contest
сѧрнѧ, мн. -ѧи, с. ж. deer
сѧрп, мн. -ове, с. м. sickle

сѧрце, мн. -ѧа, с. ср. heart
сѧсѧд, мн. -и, с. м. neighbour
сѧсѧдство, мн. няма, с. ср. neighbour-
hood
сѧселѧнин, мн. сѧселѧяни, с. м. country-
man, fellow-villager
сѧсредѧтѧчен, -а, -о, мн. -и concentrated
сѧстѧ, мн. -и, с. м. cast; staff; compo-
sition
драматѧчески ~ cast
сѧстѧвя, -иш, св. compose, make up, form,
construct
сѧстѧвям, -яш, неск. compose, make up,
form, construct
сѧстѧзѧние, мн. -ия, с. ср. competition;
contest
сѧстѧзѧтел, мн. -и, с. м. competitor
сѧстой се, -ойш се, неск., възвр. consist;
take place; be held
сѧстойние, мн. -ия, с. ср. condition, state;
position; wealth
сѧстѧдѧнт, мн. -и, с. м. fellow-student
сѧтрѧдѧничество, мн. -а, с. ср. co-opera-
tion; collaboration
сѧѧучѧник, мн. -ци, с. м. school-mate
сѧхна, -еш, неск. dry; wither, fade
сѧѧинѧение, мн. -ия, с. ср. composition,
work
сѧѧка, мн. -и, с. ж. dry twig
сѧѧ (сѧѧи), -а, -о, мн. -и same
сѧѧѧѧѧване, мн. -ия, с. ср. existence
сѧѧо нар. also
сѧѧѧѧѧ, мн. -и, с. м. union, alliance; con-
junction
сѧѧам, -аш, неск. (сѧдна, св.) sit (down),
take a seat
сѧѧкаш нар. as if
сѧѧѧѧѧ, мн. сѧѧѧѧѧ, с. ж. shadow; shade

T

табѧлка, мн. -и, с. ж. plate
таѧн, мн. -и, с. м. ceiling; attic
таѧен, таѧйна, таѧино, мн. таѧини secret
таѧзи, таѧя вжс. тѧзи
таѧйна, мн. -и, с. ж. secret
таѧйствен, -а, -о, мн. -и mysterious
такѧ нар. so, thus
там нар. there
танѧ, мн. -и, с. м. dance
танѧѧвам, -аш, неск. dance
тарѧфа, мн. -и, с. ж. tariff
тѧтко, мн. -овѧи, с. м. daddy
тѧвѧрд, -а, -о, мн. -и hard, firm
тѧвѧрде нар. quite, rather, very
тѧвѧрдѧ, -ѧиш, неск. insist, affirm, assert,
maintain
теѧтр, мн. -три, с. м. theatre
Нѧрѧден ~ National theatre
тебѧѧѧр, мн. -и, с. м. chalk

тегъл, *мн. -и, с. м.* stitching
тегло, *мн. -а, с. ср.* weight; suffering
тегля, -иш, *несв.* pull, draw; weigh; suffer
тежък, -иш, *несв.* weigh, lie heavy
тежко *нар.* heavily; hard; with difficulty
тежък, -жка, -жко, *мн. -жки* heavy; hard; difficult
тези *вжс.* този
тека, течеш, *несв.* flow, run; pass (of time)
текст, *мн. -ове, с. м.* text
текстилен, -лна, -лно, *мн. -лни* textile
телã *вжс.* тяло
телевизия, *мн. няма, с. ж.* television
телевизор, *мн. -и, с. м.* television set
телеграма, *мн. -и, с. ж.* telegram
бърза ~ express (cable)
поздравителна ~ special telegram (for congratulation)
телеграфен, -фна, -фно, *мн. -фни* telegraphic, telegraph
телефон, *мн. -и, с. м.* telephone
телефонирам, -аш, *несв. и св.* telephone, ring (s.o.) up
телешки, -а, -о, *мн. -и* veal
телешко, *с. ср.* veal
~ задушено stewed veal
теменужка, *мн. -и, с. ж.* violet; pansy
температура, *мн. -и, с. ж.* temperature
тенис, *мн. няма, с. м.* tennis
теория, *мн. -ии, с. ж.* theory
терен, *мн. -и, с. м.* ground
тесен, тясна, тясно, *мн. тесни* narrow, tight
тесла, *мн. -й, с. ж.* adze
тетрадка, *мн. -и, с. ж.* note-book
техник, *мн. -ци, с. м.* mechanic
техника, *мн. няма, с. ж.* technics; technique
технически, -а, -о, *мн. -ски* technical
течеш *вжс.* текã
тигър, *мн. тигри, с. м.* tiger
трактор, *мн. -и, с. м.* tractor
тракторист, *мн. -и, с. м.* tractor driver
трамваен, -айна, -айно, *мн. -айни* tram
трамвай, *мн. -ай* с. м. tram
транзитен, -тна, -тно, *мн. -тни* transit
трапеза, *мн. -и, с. ж.* table
трая, -аеш, *несв.* last, endure
трева, *мн. -й, с. ж.* grass
тревожа, -иш, *несв.* worry, bother, trouble
тревожа се, *възвр.* worry, be anxious
треньор, *мн. -и, с. м.* trainer, coach
трѣвам, -аш, *несв.* start, wince
треперлив, -а, -о, *мн. -и* trembling, shaky
трепѣря, -еш, *несв.* tremble, shake
трѣпна, -еш, *св.* start, wince
тресã, -еш, *несв.* shake

тресã се, *възвр.* shake; be in fever
трѣскав, -а, -о, *мн. -и* feverish; hectic
трѣти, -а, -о, *мн. трѣти* third
трибуна, *мн. -и, с. ж.* tribune; platform
тригодишен, -шна, -шно, *мн. -шни* three year
тримѣсечие, *мн. -ия, с. ср.* quarterly; of three months
триъгълник, *мн. -ци, с. м.* triangle
трѣгнат, -а, -о, *мн. -и* moved
тролей, *мн. -ѣи, с. м.* trolley bus
тромав, -а, -о, *мн. -и* clumsy
тропически, -а, -о, *мн. -ски* tropical
тропосам, -аш, *св.* tack
тропосвам, -аш, *несв.* tack
тропоска, *мн. -и, с. ж.* tack
тротоар, *мн. -и, с. м.* pavement
труд, *мн. няма, с. м.* labour, work
труден, -дна, -дно, *мн. -дни* difficult, hard
трудещ се, *с. м.* worker; *мн. трудещи* ce working people
трудно *нар.* difficult
трудност, *мн. -и, с. ж.* difficulty
трудов, -а, -о, *мн. -и* labour, work, working
трудолюбив, -а, -о, *мн. -и* industrious; diligent
трудя се, -иш се, *несв.*, labour, toil, work
труп, *мн. -ове, с. м.* corpse; trunk
трѣвам, -аш, *несв.* start, set out
трѣгване, *с. ср.* start; departure; leaving
трѣгна, -еш *св.* start, set out
трябва, *несв., безл.* must
туберкулоза, *мн. няма, с. ж.* tuberculosis
тук *нар.* here
тунел, *мн. -и, с. м.* tunnel
турбина, *мн. -и, с. ж.* turbine
турски, -а, -о, *мн. -ски* Turkish
турчин, *мн. турци, с. м.* Turk
турям, -яш, *несв.* put
туш, *мн. -ове, с. м.* India ink
тъга, *мн. няма, с. ж.* grief, sorrow
тъжен, -жна, -жно, *мн. -жни* sad, sorrowful
тъка, тъчеш, *несв.* weave
тъкане, *с. ср.* weaving
тълпа, *мн. -й, с. ж.* crowd
тъмен, -мна, -мно, *мн. -мни* dark; obscure
тъмно *нар.* dark
тъмносин, -я, -ьо, *мн. -и* dark blue
тънък, -нка, -нко, *мн. -нки* thin, slender
търговец, *мн. търговци, с. м.* merchant, dealer
търговия, *мн. -йи, business; commerce, trade*
външна ~ foreign trade
вътрешна ~ home trade

търгѳвски, -а, -о, *мн. -ски* commercial
търгѳвам, -аш, *несв.* trade, deal, do business
тържѳствен, -а, -о, *мн. -и* solemn
тржѳствено *нар.* solemnly
тържѳство, *мн. -ã, с. ср.* festival, celebration
търпя, -иш, *несв.* bear; suffer; endure; tolerate
търся, -иш, *несв.* look for, seek, search
тъчеш *вжс.* тъка
тютюн, *мн. -и, с. м.* tobacco
тяло, *мн. телã, с. ср.* body
тясно *вжс.* тесен

У

убедя, -иш, *св.* convince, persuade
убеждавам, -аш, *несв.* convince, persuade
убеждение, *мн. -ия, с. ср.* conviction, belief, persuasion
убивам, -аш, *несв.* kill, murder, assassinate
убит, -а, -о, *мн. -и* killed, murdered, assassinated
убия, -йеш, *св.* kill, murder, assassinate
уважа, -иш, *св.* respect, esteem
уважавам, -аш, *несв.* respect, esteem
уважение, *мн. -ия, несв.* respect, regard
увелича, -иш, *св.* increase
увеличавам, -аш, *несв.* increase
увеличение, *мн. -ия, с. ср.* increase, growth
~ на надниците increase in wages
~ на заплатите increase in salaries
увѣрен, -а, -о, *мн. -и* sure
увѣртя, *мн. -и, с. ж.* overture
уверя, -иш, *св.* assure, make s.o. believe that . . .
уверявам, -аш, *несв.* assure; make s.o. believe that . . .
увивам, -аш, *несв.* wrap (up)
увия, -йеш, *св.* wrap (up)
увлекã, увлечеш, *св.* fascinate, carry away
увлекã се, *възвр.* be carried away
увличам, -аш, *несв.* fascinate, carry away
увличам се, *възвр.* be carried away
угася, -иш, *св.* put out; switch off
угасявам, -аш, *несв.* put out; switch off
уговãрям, -аш, *несв.* (уговãря, *св.*) discuss, talk over
уговãрям се, *възвр.* agree (with s.o. about s.th.)
уговãря, -иш, *св.* (уговãрям, *несв.*) discuss, talk over
уговãря се, *възвр.* agree (with s.o. about s.th.)
удар, *мн. -и, с. м.* blow; hit
наказãтелен ~ penalty kick
ударник, *мн. -ци, с. м.* shock worker
удãря, -иш *св.* (удãрям, *несв.*) hit, strike; slap

удвоѣн, -а, -о, *мн. -и* double(d)
удѳбен, -бна, -бно, *мн. -бни* convenient, comfortable
удѳволствие, *мн. -ия, с. ср.* pleasure
удãвям, -яш, *несв.* drown
удãвя, -иш, *св.* drown
удãрям, -яш, *несв.* (удãря, *св.*) hit, strike; slap
удължã, -иш, *св.* prolong, lengthen
удължãвам, -аш, *несв.* prolong, lengthen
ужас, *мн. -и, с. м.* terror, horror
ужãсен, -сна, -сно, *мн. -сни* terrible, horrible, dreadful
узãвам, -аш, *несв.* learn (about)
узãя, -ãш, *св.* learn (about)
узрѣя, -ѣеш, *св.* ripen, mature
узрãвам, -аш, *несв.* become ripe
указãтел, *мн. -и, с. м.* index; (telephone) directory
украсѣн, -а, -о, *мн. -и* decorated
украся, -иш, *св.* decorate, adorn
украсãвам, -аш, *несв.* decorate, adorn
укрѣпвам, -аш, *несв.* strengthen, become stronger
укрѣпна, -еш, *св.* strengthen, become stronger
укрѣпя се, -йш се, *св., възвр.* fortify o.'s position
укрѣпям се, -яш се, *несв. възвр.* fortify o.'s position
улãвам, -яш, *несв.* (уловя, *св.*) catch
улица, *мн. -и, с. ж.* street
уличен, -чна, -чно, *мн. -чни* street
уловя, -иш, *св.* (улãвам, *несв.*) catch
ум, *мн. -овѣ, с. м.* mind; brains
умѣн, -мна, -мно, *мн. -мни* clever
умѣрен, -а, -о, *мн. -и* moderate
умѣя, -ѣеш, *несв.* be able, know (how to do s.th.)
умилителен, -лна, -лно, *мн. -лни* touching, pathetic
умирам, -аш, *несв.* (умра, *св.*) die
умножã, -иш, *св.* multiply; increase
умножãвам, -аш, *несв.* multiply; increase
умножение, *мн. няма, с. ср.* multiplication
умѳра, *мн. няма, с. ж.* fatigue, weariness
уморѣн, -а, -о, *мн. -и* tired
умра, -еш, *св.* (умирам, *несв.*) die
умрѣли *вжс.* умрãл
умрãл, -а, -о, *мн. умрѣли* dead
умствен, -а, -о, *мн. -и* mental, intellectual
унãсям, -яш, *несв.* (унесã, *св.*) carry away
унãрѣц, *мн. унãрѣци, с. м.* Hungarian
унãрѣц, *мн. -и, с. ж.* Hungarian (woman)
унãрѣски, -а, -о, *мн. -ски* Hungarian
унесã, -ѣш, *св.* (унãсям, *несв.*) carry away
университѣт, *мн. -и, с. м.* university

униформа, *мн. -и, с. ж.* uniform
унищожавам, -аш, *несв.* destroy; annihilate; do away with
уплашено *нар.* frightened, scared
упорито *нар.* hard; doggedly
употреба, *мн. няма, с. ж.* use, usage
употребя, -иш, *св.* use, make use of; employ
употребявам, -аш, *несв.* use, make use of; employ
управител, *мн. -и, с. м.* manager; director
управник, *мн. -ци, с. м.* governor; ruler
упражнение, *мн. -ия, с. ср.* exercise
упражнявам, -аш, *несв.* exercise
~ спорт go in for a sport
упражнявам се, *възвр.* make exercises; drill; practise
упътвам, -аш, *несв.* direct
упътвам се, *възвр.* direct o.'s steps to . . . , make for
упътя, -иш, *св.* direct
упътя се, *възвр.* direct o.'s steps to . . . , make for
ура *междум.* hurrah
уред, *мн. -и, с. м.* device, appliance
електрически уред electrical appliance
урок, *мн. -ци, с. м.* lesson
усега, -иш, *св.* feel
усещам, -аш, *несв.* feel
усилен, -лна, -лно, *мн. -лни* intense
усилено *нар.* intensely
услуга, -иш, *св.* do a service (favour)
услужвам, -аш, *несв.* do a service (favour)
усмивам се, -еш се, *св.* smile
усмивна се, -еш се, *св.* smile
усойница, *мн. -и, с. ж.* viper
успех, *мн. -и, с. м.* success
успешно *нар.* successfully
успя, -ееш, *св.* (успявам, *несв.*) succeed
успокой, -ойш, *св.* calm, soothe; assuage
успокой се, *възвр.* calm down; set o.'s mind at ease
успокойвам, -аш, *несв.* calm, soothe; assuage
успокойвам се, *възвр.* calm down; set o.'s mind at ease
успоредно *нар.* parallel (with)
успявам, -аш, *несв.* (успя, *св.*) succeed
уста, *мн. -й, с. ж.* mouth
установя, -иш, *св.* establish; settle
установявам, -аш, *несв.* establish; settle
устройвам, -аш, *несв.* organize; settle
устрой, -ойш, *св.* organize, arrange, settle
утвърдя, -иш, *св.* confirm; approve; ratify
утвърдя се, *възвр.* be confirmed (approved)
утвърждавам, -аш, *несв.* confirm; approve; ratify

утвърждавам се, *възвр.* be confirmed (approved)
утихам, -аш, *несв.* abate, calm down; become quiet
утихна, -еш, *св.* abate, calm down; become quiet
утре *нар.* tomorrow
утро, *мн. -а, с. ср.* morning
утроен, -а, -о, *мн. -и* treble
уход, *мн. ушй, с. ср.* ear
уча, -иш, *несв.* learn; teach
участвам, -аш, *несв.* take part
участие, *мн. няма, с. ср.* participation; share
учащ се, -ща се, -що се, *мн. -щи се* student; pupil
учебник, *мн. -ци, с. м.* textbook
учен, *мн. -и, с. м.* scientist
учение, *мн. няма, с. ср.* study, studies
учение, *мн. -ия, с. ср.* teaching; doctrine
ученик, *мн. -ци, с. м.* pupil; student
ученически, -а, -о, *мн. -ски* pupil's, student's; student
училище, *мн. -а, с. ср.* school
училищен, -щна, -щно, *мн. -щни* school
учител, *мн. -и, с. м.* teacher
учреждение, *мн. -ия, с. ср.* office; institution
учтив, -а, -о, *мн. -и* polite, civil
учудвам, -аш, *несв.* (учудя, *св.*) surprise, astonish
учудвам се, *възвр.* be surprised, wonder
учуден, -а, -о, *мн. -и* surprised
учудя, -иш *св.* (учудвам, *несв.*) be surprised, wonder
учудя се, *възвр.* be surprised, wonder
ушен, ушна, ушно, *мн. ушни* ear
ушй *вж.* уход
ушивам, -аш, *несв.* sew; make (a dress)
ушйя, -иеш, *св.* sew; make (a dress)
уютен, -тна, -тно, *мн. -тни* cosy

Ф

фабрика, *мн. -и, с. ж.* factory
файтон, *мн. -и, с. м.* cab, carriage
фамилен, -лна, -лно, *мн. -лни* family
фантастичен, -чна, -чно, *мн. -чни* fantastic
фар, *мн. -ове, с. м.* lighthouse; headlights
фасул, *мн. няма, с. м.* beans
фашизъм, *мн. няма, с. м.* fascism
фашист, *мн. -и, с. м.* fascist
февруари, *с. м.* February
фейлетон, *мн. -и, с. м.* feuilleton
феодализъм, *мн. няма, с. м.* feudalism
ферма, *мн. -и, с. м.* farm
краве ~ dairy-farm
свине ~ pig-farm

фехтовка, *мн. няма, с. ж.* fencing
фигура, *мн. -и, с. ж.* figure
физически, -а, -о, *мн. -ски* physical
физика, *мн. няма, с. ж.* physics
филм, *мн. -и, с. м.* film
филология, *мн. няма, с. ж.* philology
философ, *мн. -и, с. м.* philosopher
фирма, *мн. -и, с. ж.* firm; sign-board
фйш, *мн. -ове, с. м.* slip, index card
флот (флота), *мн. флотове, fleet, navy*
фойде, *мн. -ета, с. ср.* lobby
фотоапарат, *мн. -и, с. м.* camera
фотографически, -а, -о, *мн. -ски* photo
французин, *мн. французи, с. м.* Frenchman
французойка, *мн. -и, с. ж.* Frenchwoman
френски, -а, -о, *мн. -ски* French
фронт, *мн. -ове, с. м.* front
фуражка, *мн. -и, с. ж.* peak cap
футбол, *мн. няма, с. м.* football, soccer
футболен, -лна, -лно, *мн. -лни* football

X

хавлия, *мн. -йи, с. ж.* bath-gown
хайвер, *с. м.* caviar; roe
хайде *част.* come on; well
хайдутин, *мн. хайдүти, с. м.* haidouk
хайдүшки, -а, -о, *мн. -шки* haidouk
халва, *с. ж.* khalva
хамбар, *мн. -и, с. м.* barn, granary
хап, *мн. -ове, с. м.* pill
хапя, -еш, *несв.* bite
характер, *мн. -и, с. м.* character
харесам, -аш, *св.* like, enjoy
харесам се, *възвр.* be liked
харесвам, -аш, *несв.* like, enjoy
харесвам се, *възвр.* be liked
хартия, *мн. -йи, с. ж.* paper
попивателна ~ blotting paper
хвана, -еш, *св.* catch; take; get
хващам, -аш, *несв.* catch; take; get
хвърля, -иш, *св.* throw, cast
хвърлям, -яш, *несв.* throw, cast
хвърча, -иш, *несв.* fly
хе *междум.* look, ha
хигиеничен, -чна, -чно, *мн. -чни* hygienic
хйжа, *мн. -и, с. ж.* hut, rest-house
хйляда, *обикн. мн. хйляди, с. ж.* thousand
хйляда *числ.* thousand
хирург, *мн. -зи, с. м.* surgeon
хитлеристи, -а, -о, *мн. -ски* Hitlerite; Hitler
хйтър, -тра, -тро, *мн. -три* sly, cunning
хйщен, -щна, -щно, *мн. -щни* of prey
хладен, -дна, -дно, *мн. -дни* cool
хлад(н)ина, *мн. няма, с. ж.* coolness

хлэнча, -иш, *несв.* whimper
хляб, *мн. хлябове, с. м.* bread
хобот, *мн. -и, с. м.* trunk
ходя, -иш, *несв.* walk, go
хокейст, *мн. -и, с. м.* hockey player
хокей, *мн. няма, с. м.* hockey
~ на лёд ice hockey
хол, *мн. -ове, с. м.* hall, lounge
хора, *мн., ед. човек* people
хоризонт, *мн. -и, с. м.* horizon
хотел, *мн. -и, с. м.* hotel
храна, *мн. -й, с. ж.* food; meal
хранене, *с. ср.* feeding
хранителен, -лна, -лно, *мн. -лни* nourishing
храня, -иш, *несв.* feed; cherish
храня се, *възвр.* feed, eat; have o.'s meals
храст, *мн. -и, с. м.* bush, shrub
хрема, *мн. -и, с. ж.* cold (in the head)
хремав, -а, -о, *мн. -и* suffering from cold; with a running nose
хрупкам, -аш, *несв.* munch
хрунна, -еш, *св.* munch
хубав, -а, -о, *мн. -и* pretty, beautiful; fine, good
хубаво *нар.* well; all right; good
хубост, *мн. няма, с. ж.* beauty
художествен, -а, -о, *мн. -и* artistic, art
хуквам, -аш, *несв.* dart (off), rush, bolt
хүкна, -еш, *св.* dart (off), rush, bolt
хуманен, -нна, -нно, *мн. -нни* humane
хълм, *мн. -ове, с. м.* hill

Ц

цар, *мн. -е, с. м.* king, tsar
царевича, *мн. -и, с. ж.* maize, corn
царевичен, -чна, -чно, *мн. -чни* maize, corn
царски, -а, -о, *мн. -ски* king's, royal
царя, -иш, *несв.* reign
цвете, *мн. -я, с. ср.* flower
цветенце, *мн. -а, с. ср.* умал. little flower
цветно зёле, *мн. няма, с. ср.* cauliflower
цветовё *вж.* цвят
цвят, *мн. цветове, с. м.* blossom; colour
цёл, *мн. -и, с. ж.* aim, goal
цёли *вж.* цял
целувам, -аш, *несв.* kiss
целуна, -еш, *св.* kiss
цена, *мн. -й, с. ж.* price
централен, -лна, -лно, *мн. -лни* central
център, *мн. центрове, с. м.* centre
цех, *мн. -ове, с. м.* shop, department
цивилен, -лна, -лно, *мн. -лни* civil; plain (clothes)
цигара, *мн. -и, с. ж.* cigarette
цимент, *мн. няма, с. м.* cement
цинк, *мн. няма, с. м.* zinc

циферблат, мн. -и, с. м. face (of a watch)
църкам, -аш, неск. twitter
цъфвам, -аш, неск. burst into flower, bloom
цъфна, -еш, св. burst into flower, bloom
цъфтя, -иш, неск. bloom, flower; flourish
цял, -а, -о, мн. цели entire, whole, complete

Ч

чадър, мн. -и, с. м. umbrella
чай, мн. чайове, с. м. tea; cup of tea
чакалня, мн. -и, с. ж. waiting-room
чакам, -аш, неск. wait, expect
чанта, мн. -и, с. ж. bag
пътна ~ travelling bag
чаршаф, мн. -и, с. м. sheet
час, мн. -ове, с. м. hour; class
часовник, мн. -ци, с. м. watch, clock
часть, мн. -и, с. ж. part; unit; share
чаша, мн. -и, с. ж. glass, cup, mug
челичен, -а, -о, мн. -и steel
челник, мн. -ци, с. м. foremost worker
чело, мн. -а, с. ср. forehead
червен, -а, -о, мн. -и, red
червило, мн. -а, -о, мн. -и lipstick
черен, -рна, -рно, мн. -рни black
череша, мн. -и, с. ж. cherry, cherry tree
черна дъска blackboard
чернея се, -еш се, неск. възвр. show black
черноморски, -а, -о, мн. -ски Black Sea
черпя, -иш, неск. treat; draw (water)
черта, мн. -и, с. ж. line, stripe; feature
чертая, -аеш, неск. draw
чест, мн. няма, с. ж. honour
чествувам, -аш, неск. celebrate
честит, -а, -о, мн. -и happy
честитка, мн. -и, с. ж. greeting by post
честитя, -иш, неск. и св. congratulate
често нар. often
чесън, мн. няма, с. м. garlic
чета, мн. -и, с. ж. detachment, band
чета, -еш, неск. read
четвърт, мн. няма, с. ж. quarter
четвъртит, -а, -о, мн. -и square
четвъртък, мн. -ци, с. м. Thursday
четене, с. ср. reading
четка, мн. -и, с. ж. brush
~ за зъби tooth-brush
~ за дрехи clothes-brush
~ за обувки shoe-brush
четкам, -аш, неск. brush
четник, мн. -ци, с. м. member of an armed detachment (historical)
чех, мн. -и, с. м. Czech
чехкиня, мн. -и, с. ж. Czech woman
чешки, -а, -о, мн. -и Czech
чин, мн. -ове, с. м. desk; rank

чинийка, мн. -и, с. ж., умал. saucer
чиния, мн. -йи, с. ж. plate
число, мн. -а, с. ср. number
чист, -а, -о, мн. -и clean, pure
чистене, мн. няма, с. ср. cleaning
чистя, -иш, неск. clean; dry clean
читалня, мн. -и, с. ж. reading room
чифт, мн. -ове, с. м. pair
чйчо, мн. -овци, с. м. uncle
чйчов, -а, -о, мн. -и (my) uncle's
член, мн. -ове, с. м. member
членски, -а, -о, мн. -ски membership
~ внос membership dues
човек, мн. тап; мн. -ци и хора people
човечество, мн. няма, с. ср. mankind
човешки, -а, -о, мн. -шки human
чорап, мн. -и, с. м. sock; stocking
чорбаджия, мн. -йи, с. м. master, rich тап
чорлав, -а, -о, мн. -и dishevelled
чувам, -аш, неск. hear
чувствавам, -аш, неск. и св. feel
чувствувам се, възвр. feel (o.s.)
чугун, мн. няма, с. м. cast iron; pig iron
чудат, -а, -о, мн. -и odd, queer
чуден, -дна, -дно, мн. -дни wonderful, lovely, strange
чудесен, -сна, -сно, мн. -сни wonderful
чудесно нар. wonderfully
чудноват, -а, -о, -и прил. queer
чудя се, -иш се, неск. възвр. wonder, be amazed
чужбина, мн. няма, с. ж. abroad; foreign country
чужденец, мн. чужденци, с. м. foreigner
чуждестранен, -нна, -нно, мн. -ни foreign
чук, мн. -ове с. м. hammer
чук междум. tap, knock
чўкам, -аш, неск. knock; cling (glasses)
чўкна, -еш, св. knock; cling (glasses)
чучулига, мн. -и, с. ж. skylark
чўя, чўеш, св. hear

Ш

шавам, -аш, неск. stir
шапка, мн. -и, с. ж. hat, cap
шарен, -а, -о, мн. -и many-coloured, motley, bright
шах(мат), мн. няма, с. м. check mate; chess
шахматист, мн. -и, с. м. chess player
шега, мн. -йи, с. ж. joke
шеговит, -а, -о, мн. -и jocular, playful
шеговито нар. playfully, jokingly
шегувам се, -аш се, неск. възвр. joke; make fun (of)
шейна, мн. -йи, с. ж. sledge, toboggan

шепа, мн. -и, с. ж. hollow of the hand; handful
шивач, мн. -и, с. м. tailor
шивачка, мн. -и, с. ж. dress-maker
шивашки, -а, -о, мн. -шки tailor's, dress-maker's
шйене, с. ср. sewing
широк, -а, -о, мн. -и wide, broad; loose
шише, мн. -ета, с. ср. bottle
шишенце, мн. -а, с. ср., умал. little bottle
шйшче, мн. -ета, с. ср. skewer; grilled meat
шйя, мн. шйи, с. ж. neck
шкаф, мн. -ове, с. м. cupboard; book-case
шкафче, мн. -ета, с. ср. умал. little cupboard
нощно ~ bed-table
шлифер, мн. -и, с. м. raincoat
шлосер, мн. -и, с. м. mechanic
шницел, мн. -и, с. м. cutlet, schnitzel
~ натюр schnitzel nature
~ пане schnitzel pané
шоколад, мн. -и, с. м. chocolate
шоколадов, -а, -о, мн. -и chocolate
шосе, мн. -ета, с. ср. high-way
шофьор, мн. -и, с. м. driver
шпионин, мн. шпиони, с. м. spy
шўм, мн. -ове, с. м. noise
шўмно нар. noisy
шумя, -иш, неск. make a noise
шунка, с. ж. ham

Щ

щайга, мн. -и, с. ж. wooden case, crate
щанд, мн. -ове, с. м. stall; counter
щастие, с. ср. happiness; luck, good fortune
щастлив, -а, -о, мн. -и happy
щастливо нар. happily
щипна, -еш, св. pinch
щйпа, -еш, неск. pinch
щурец, мн. щурци, с. м. cricket
щурмувам, -аш, неск. assault
щъркел, мн. -и, с. м. stork

Ъ

ъгъл, мн. ъгли, с. м. corner

Ю

юг, мн. няма, с. м. south
югойзток, нецзм. south-east
югойзточен, -чна, -чно, мн. -чни south-east
югославянин, мн. югославяни (югославец, -вци) с. м. Yugoslav
южен, жна, жно, мн. жни, southern, south
юзина, мн. -и, с. ж. power-plant
юли, с. м. July
юнак, мн. -ци, с. м. hero, a brave man; fighter
юни, с. м. June
юрган, мн. -и, с. м. quilt
юфка, с. ж. noodles

Я

я част. oh! why! listen! now
ябълка, мн. -и, с. ж. apple; apple-tree
явен, -вна, -вно, мн. -вни obvious, evident, open
явя се, -иш се, св. възвр. appear, present o.s.
явявам се, -аш се, неск. възвр. appear, present o.s.
ягода, мн. -и, с. ж. strawberry
ягодов, -а, -о, мн. -и strawberry
яд, мн. -ове, с. м. anger
~ ме e be angry
ядене, мн. -ета, с. ср. meal; dish; eating
ядеш вжс. ям
ядосам, -аш, св. make angry
ядосан, -а, -о, мн. -и angry
ядосвам, -аш, неск. make angry
ядрен, -а, -о, мн. -и nuclear
яздя, -иш, неск. ride
язовйр, мн. -и, с. м. dam, reservoir
яйце, мн. -а, с. ср. egg
яка, мн. -йи, с. ж. collar
ям, ядеш, неск. eat, have o.'s meals
ямурулк, мн. -ци, с. м. hooded cloak
януари, с. м. January
ярем, мн. -и, с. м. yoke
ясен, -сна, -сно, мн. -сни clear; evident
ястие, мн. -ия, с. ср. dish
ято, мн. -а, с. ср. flock

GEOGRAPHIC NAMES
ГЕОГРАФСКИ НАЗВАНИЯ

Австрия Austria	Москва Moscow
Азия Asia	Осъм Ossam
Алжир Algeria, Algiers	Париж Paris
Америка America	Пирин Pirin
Англия England	Плевен Pleven
Арда Arda	Плиска Pliska
Африка Africa	Пловдив Plovdiv
Балчик Balchik	Рила Rila
Берлин Berlin	Рим Rome
Бургас Bourgas	Родопи Rhodope Mountains
Бяло море White Sea	Розова долина Rose Valley
Варна Varna	Румъния Roumania
Великобритания Great Britain	Русе Roussé
Вит Vit	Сирия Syria
Витоша Vitosha (Mountain)	Слънчев бряг Sunny Beach
Германска демократическа република (ГДР) German Democratic Republic (GDR)	София Sofia
Германска федерална република German Federal Republic	Средиземно море Mediterranean
Гвинея Guinea	Средна гора Sredna gora (Mountain)
Гърция Greece	Стара Загора Stara Zagora
Дамаск Damascus	Стара планина Balkan(Range), Stara Planina
Димитровград Dimitrovgrad	Странджа планина Strandja Planina
Добруджа Dobroudja	Съветски съюз (СССР) Soviet Union (USSR)
Европа Europe	Тихи океан Pacific Ocean
Златни пясъци Golden Sands	Тракия Thrace
Искър Iskar	Тунджа Toundja
Карибско море Caribbean Sea	Търново Turnovo
Каспийско море Caspian Sea	Унгария Hungary
Китай China	Франция France
Куба Cuba	Хавана Havana
Лайпциг Leipzig	Черно море Black Sea
Латинска Америка Latin America	Чехия Czechoslovakia
Лондон London	Цариград Istanbul, Constantinople
Марйца Maritsa	Югославия Jugoslavia
	Янтра Yantra

ADDITIONAL READING
ПРИЛОЖЕНИЕ

ABBREVIATIONS
СЪКРАЩЕНИЯ

араб.	— Arabic
вм.	— instead of
гр.	— Greek
диал.	— dialect
ит.	— Italian
лат.	— Latin
нар.	— popular
остар.	— obsolete
перс.	— Persian
поет.	— poetical
пренебр.	— ironical
прен.	— figuratively
разг.	— colloquial
съкр.	— abbreviated
тур.	— Turkish
фр.	— French
хумор.	— jocular

ХРИСТО БОТЕВ
(1849—1876)

ХАДЖИ ДИМИТЪР

Жив е той, жив е! Там на Балкана,
потънал в кърви, лежи и пшка
юнак с дълбока на гърди рана,
юнак във младост и сила мъжка.

На една страна захвърлил пушка,
на друга сабя на две строшена;
очи тъмнеят, глава се люшка,
уста проклінат цяла вселена!

Лежи юнакът, а на небето
слънцето спряно сърдито пече.
Жътварка пее нѐйде в полето
и кръвта още по-силно тече!

Жътва е сега... Пейте, робини,
тез¹ тѐжни пѐсни! Грѐй и ти, слънце,
в таз² рѐбска земя! Ще да загине³
и тоя юнак... Но млъкни, сърце!

Тоз⁴, който падне в бѐй за свобода,
той не умира: нѐго жалѐят⁵
земя и нѐбо⁶, звяр и природа
и певци пѐсни за нѐго пѐят...

Дѐнем му сянка пѐзи орлица
и вълк му крѐтко раната ближе;
над нѐго сокол, юнашка птица,
и тя се за брат, за юнак грижи.

Настане вѐчер, мѐсец изгрѐе,
звезди обсипят свѐда небѐсен,
горѐ зашумѐй, вятър повѐе,
Балканът пѐе хайдѐшка пѐсен!

И самодиви в бяла премяна,
чүдни, прекрасни, пёсен поёмнат, —
тихо нагазят трева зелена
и при юнака дойдат, та седнат.

Една му с билки раната върже,
друга го прёсне с вода студена,
трета го в уста целуне бърже⁷, —
и той я гледа — мила, засмяна!

„Кажй ми, сестро, дё⁸ е Караджата?
Дё е и мойта⁹ върна дружина?
Кажй ми, пък ми вземй душата, —
аз йскам, сестро, тук да загйна!“

И плёснат с ръце, па се прегърнат
и с пёсни хвъркнат тё в небесата. —
Летят и пёят, дордё¹⁰ осёмнат,
и търсят духа на Караджата ...

Но сёмна вёче! И на Балкана
юнакът лежй, кръвтa му течё, —
вълкът му ближе лютата рана,
и слънцето пак печё ли — печё.

1. Тёз диал. Тёзи. 2. Таз диал. Тази. 3. Ще да загйне остар. Ще загйне. 4. Тёз диал., в оригинала Той. Тёзи. 5. Нёго жалёят вм. Жалёят го. 6. Нёбо диал. Небё. 7. Бърже вм. Бързо. 8. Дё вм. Къдё. 9. Мойта разг. Моятa. 10. Дордё диал. Докато.

ИВАН ВАЗОВ (1850—1921)

Народният поёт Иван Вазов е родён в гр. Сопот. Произхожда от замóжно търговско семейство.

Като поёт Вазов се оформя по време на националноосвободителните борби на българския народ против турското рóбство. Той заживява с копнёжите на българската революционна младеж за освобождение.

След Освобождението Иван Вазов участвува в политическия и културния живот на страната.

Иван Вазов е най-бележитият класик на българската литература. Неговото творчество е широка реалистична картина на живота на българския народ под турското рóбство и на националноосвободителното движение. С голямо художествено майсторство поётът обезсмъртява светлите образи на героите от епохата на Възраждането. Изразява

любовта на българския народ към Русия. Поётът — патриот вдъхновено възпява родната природа, възхищава се от звучната родна реч.

Съчиненията на Вазов са събрани в 20 тома. Най-известните му творби са: романът „Под йгото“, повестите „Немили-недраги“, разказите „Една българка“ и „Дядо Йдцо гледа“, сборката „Епопея на забравените.“

ДЁ Е БЪЛГАРИЯ?

Българийо, драга, мила,
земя пълна с добрини¹,
земя, щó си ме кърмила,
моя поклон приемй!

Любя твоите² балкани,
твоите реки и горй,
твоите весели поляни,
дё бог всичко наспори³;

твоите мъки и страдания,
твоита славна старина,
твоите възпоменания⁴,
твоита светла бъднина⁵.

Дето⁶ ази⁷ и да йда —
за теб мисля и горя,
в теб родих се и желая
в теб свободен да умра.

1. Добринй прен. Богатства. 2. Твоите вм. Твоите. 3. Наспори нар. Дале в изобилие. 4. Възпоменания (рус.). Спомени за миналото. 5. Бъднина остар. Бъдеще. 6. Дето нар. разг. Където. 7. Ази диал. Аз.

ОТЕЧЕСТВО ЛЮБЁЗНО¹, КАК ХУБАВО СИ ТИ!

Отечество любёзно, как хубаво си ти!
Как чүдно се синёе небёто ти безкрайно!
Как твоите картини меняват се омайно!
При всеки поглед нови², по-нови красоти:
тук весели долини, там планини гиганти,
земята пълна с цвёте, небёто със бриланти ...
Отечество любёзно, как хубаво си ти!

Коя земя от теб³ е по-пёстра, по-богата?
ти сбйраш⁴ в едно всички блага и даровё:
хляб, свйла⁵, рóзи, нектар, цветя и плодовё,
на Истока светлика⁶, на Юга аромата;

горите ти са пълни с хармония и хлад,
долините с трендафил, гърдите с благодат.
Коя земя от тебе е по-пъстра, по-богата?
Отечество, не си ли достойно за любов?

1. Любезно вм. Мило. 2. Нови остар. Нов. 3. Теб диал. Тебе. 4. Сбираш диал. Събираш. 5. Свила диал. Коприна. 6. Светлик нар. поет. Светлина.

РАДОСТНА СРЕЩА

Едва днес, по тъмно, Огнянов можѝ да трѝгне от манастира, за да посетѝ Рада. Тя живѝеше у баба Лиловица, отдѝлно в една стайчка, в дѝното на длѝгнестия и бухнал¹ с листнати² овѝшки двѝр.

Ней³ се изгледаха очите да чака два дни. Тя длѝги часове, пълни с трѝпета на очакването, с вълнения и безпокойства, ѝ се стѝриха по-длѝги от векове. В нетърпението си тя излѝзе вѝн на двѝра.

Нощта напредваше. Звездите блещѝкаха като живи брилянти на небѝто.

Рада копнѝеше...

Когато най-после Огнянов трѝпна на вратията⁴, тя усѝти, че краката ѝ се подвиват, но тя хвъркна и отвори.

Дватамата се прегърнаха и слепѝха устните си в длѝга горѝща целѝвка.

— Аз трѝгвам, Радо.

— Ти трѝгваш пак? Когѝ трѝгваш? Как, оставяш мене?

— Тая нѝщ още, след два часа — каза Огнянов, като погледна часовника си и пак го мушна в пазвата на абичката⁵ си.

Рада пребледня.

— Ти трѝгваш тѝй скѝро! Не съм те още видѝла!

— Трябва да осѝмна в К... Аз съм с мисия, па освѝн това не мога вече да остана в Бяла Чѝрква. Жалко, че не успѝх даже да благодарѝ на бай Марко за неговото великодушие към тебе... Та и към мене малко ли го показа?.. Ах, благородни души ѝма между нас, Радке, и това ме кара да обичам още по-силно България... Обичам я тѝй силно и за това, че тя ражда прѝлестни създѝния като тебе...

— Бѝйчо, защѝ отиваш? Ах, божичко... Не, по-добре отведѝ и мене — ти трябва да ходиш — ти си се пожѝртвувал за България — изведѝ ме из тѝя чѝрен град, заведѝ ме в някое село, дѝто по-чѝсто да те виждам... не, ако щѝш⁶, накарай и мен неѝщо да работя за народа, и аз съм бѝлгарка... и твѝят идеал е мѝй, Бѝйчо, а ако ти умрѝш за България, и аз ще умра с тебе... Но да не се делим, страшно е пак да остана сама, да берѝ хиляди страховѝе за тебе, да слѝшам все чѝрни из-

вѝстия за тебе... Бѝже, как е сегѝ добре! — И тя си тѝри ръцѝте на раменѝте му.

— Ах, Бѝйчо, Бѝйчо, ако ме оставиш пак, чѝни ми се, че ще те изгѝбя завинаги, че няма да те видѝ вече — продѝума Рада и очите ѝ овлажняха. После прибави тихо и умолително: — Не мѝ оставяй тѝка, Бѝйчо; живѝеш ли, мрѝш ли, ѝскам да бѝда при тебе... Аз няма да ти бѝда препятствие, аз ще ти бѝда помощница. Аз ще направя всѝчко..., само нека те виждам по-чѝсто.

— Не, ти не можѝш ниѝщо... революцията изѝсква мѝжка сила, кръвожадност..., безопасност..., а ти си ѝнгел... Ти завѝрши вече длѝгѝ си: лѝвското⁷ знаме, дѝто изработѝ твѝята рѝка, ще ни разпали и въодушевява... Това е дѝста за една бѝлгарска момѝ.

После, като помѝсли прибави:

— Слушай, Радо, ще дойдѝш ли в Клисѝра на гѝсти у госпожѝ Муратлийска? Тя живѝе сегѝ в Клисѝра. Аз ще уредѝ това... И там са опасност..., но понѝ да се отгѝрвѝш от тѝкашните интриги.

— Навсякъде, дѝто тебе бѝх виждала...

— Аз съм агитѝтор в онѝзи околност. В Бяла Чѝрква ще дойда пак — само да повдѝгна вѝстанието... Дотогава ще се виждаме, Радо, после бѝг знаѝ кой ще излѝзе жив из борбата... Тя ще бѝде кѝрвава и велика. Стѝга бѝг да благословѝ орѝжието ни, стѝга отѝществото ни, това наше измѝчено отѝчество, да възкрѝсне из борбата окѝрвавѝно, но свободно, та аз с радост ще умра за него... Една тѝгѝ ще ми остане на тѝя свѝт: че тѝя смѝрт ще ме раздели от тебе, вѝрно... Защѝто те обичам безпредѝлно, мило детѝ, защѝто ти владѝеш мѝето сърцѝ..., то е твѝе..., но живѝотът ми, ѝ, тѝй принадлежѝ на България... И ще знаѝ, че ще ѝма барѝм⁸ една душа на земята, която да ме прожѝе и да пролѝе сѝлзи на мѝя неизвѝстен грѝб.

По Бѝйчовото лице мѝна ѝблак.

Рада го хвана за ръцѝте развълнувана.

— Бѝйчо, но ти ще оцелѝеш, бѝг ще запази такива герѝи за България и ти ще бѝдѝш славен, Бѝйчо, и аз тѝй щастлива тогава!

Бѝйчо поклатѝ глава недоверчиво.

— Радке, каквѝто и да се слѝчи, аз ѝскам да бѝде съвестта ми спокойна... Аз може да загѝна, аз почти чѝвствувам това...

— Мълчи, Бѝйчо!

— Слушай, аз може да загѝна, Радо, защѝто отивам да срѝщам смѝртта, но ѝскам да бѝда малко спокоен за тебе. Ти свѝрза с мене съдбата си, с мене, осѝдения; ти ме направи най-щастлив с любовта си, ти ми пожѝртвува неѝщо по-скѝпо от живѝота си: честта си; и горко⁹ изпати¹⁰ за това от светѝ; ти забрави всѝчко за мене! ѝскам, ако умра, да знам, че ти оставаш понѝ чѝстна женѝ пред бѝга и пред хѝрата, ако не щастлива... ѝскам да нѝсиш мѝето ѝме, ѝмето Огнянов; то не ѝ с ниѝщо безчѝстно, запетнѝно, Радо, това ѝме. Когато дойдѝш в Клисѝра, аз ще повѝкам свещѝника да ни венчѝе и благословѝи и там ще помѝсля за твѝето обезпѝчение. Баща ми е замѝжен и ме

обича... Той ще изпълни последната воля на едничкия си син... Аз бих направил това тук, но е невъзможно сега; ние можем само друго да сторим... Аз нямам пръстен, Радо, да ти дам, ни златен, ни желязен... Желязото, що нося, то е за неприятелите... Но няма нужда, над нас стои господ.

И като я улови за ръката, той коленичи.

— Да се закълнем пред неговото лице. Той ще благослови нашата честна връзка.

Тя коленичи.

И устните им промълвиха¹¹ някакви слова, чути само от вишния¹²...

Из „Под игото“

1. Бухнал вм. Израсъл буйно. 2. Листнат вм. Който има много листа. 3. Не ѝ остар. На нея. 4. Вратня диал. Дворна врата. 5. Абичка (араб.) остар. Дреха от дебел вълнен плат. 6. Ако щеш вм. Ако искаш. 7. Левското вм. Лъвското. 8. Барем (тур.) разг. Понен. 9. Горко арх. Горчиво. 10. Изпати вм. Изстрада, претърпя бедя. 11. Промълвиха вм. Прошепнаха. 12. Вишния вм. Бога.

ЕЛИН ПЕЛИН

(1878—1949)

Елин Пелин е роден в с. Байлово, Софийско. Произхожда от средно селско семейство.

Елин Пелин е един от най-талантливите представители на критическия реализъм в българската литература в началото на XX век, забележителен майстор на художествената проза. В своите разкази и повести увлекателно и правдиво разкрива живота на българския селянин. С любов и състрадание разказва за трудовите хора.

Най-значителни произведения на Елин Пелин са повестите „Герациите“ и „Земя“. Широко известни са разказите му „На браздата“, „Напасть божия“, „На оня свят“, „Андрешко“, „Старият вол“, „По жътва“.

КУМОВИ ГОСТИ

Колко му е на пролетния ден! Свърши се като всички божии дни. Нищо ново не се случи в село, нищо необикновено. Ся¹ същите бедя, същите тъги и радости. Утре е празник и пукнатата черковна камбана с трепкав ек извести това на селото. Чува работници в полето и любързаха да се приберат преди залез. Из кривите селски улици заскърпаха кола, загълчаха² орачи, па настана тишина и предпразничен покой. И хората, и добитъкът ще си почиват. Полето безшумно ще се попече на пролетното слънце, ще станат черни угари и златно семе, и златни надежди ще се зароят там да чакат плод.

Слънцето заседна³ червено, кърваво и падна здрач. На кладенеца изпод селото се понесе хороводна песен и кръшни момински смехове високо екнаха.

Мирно и тихо навсякъде.

Само у Дражови радостно гълчаха.

Син му Стойчо и снаха му Яна — млада булка, доведена преди месец в къщи — се готвят за дълъг път. На кум Милен на гости ще отидат, през три села в четвърто. Цяла нощ ще пътуват, заран⁴ рано там ще осъмнат.

Старият свекър чичо Дражо сам мажеше и стягаше колата, постлана със сенд.

Свекървата припикаше ту до избата, ту до къщи и носеше шарени торби с дарове, весела и пъргавя като момиче. Стойчо, пременен, обръснат, стегнат, нетърпеливо държеше за юларите младите впрегнати юнци и гледаше крадешком от старите булката си Янка, нагиздена като за венчило. Тя стоеше смирено отстраня и свенливо държеше писана⁵ бъклица⁶ с вино.

Чичо Дражо прегледа още веднаж колата, попогледна и своя млад Стойчо, млад — още момче, и рече бащински:

— Па си отваряй очите, да не стане пакост... Ха сега! Тегли!

Стойчо дръпна оглавниците⁷, прекръсти се и тръгна. Янка целуна ръка на свекър и на свекърва и се запъти към колата, изпращана от старците с благословия и триста заръки за много здраве на кум Милен.

Безшумно излезе колата от тесните улици и спря зад село. Дватамата се качиха на меката постилка от сенд, Стойчо смуши воловете и колата тръгна по-бързо, затрака и заприказва нещо на младите.

Тиха нощ галено прегърна всичко. От небето хиляди звездици, като ангелски очици, устремиха взор⁸ надолу и с любов загледаха греховната земя. Пълнолика месечинка⁹ изплава зад ридове, засмя се сладко и като спря за миг, разгледа-разгледа, па спокойно тръгна сред звездите, като млад овчар сред стадо.

За тая нощ Янка и Стойчо са мечтали цял ден! Самички в колата, из пүстия път! Мрак и тишина! Няма ни стар свекър да кашля, ни ревнива свекърва да подслушва. Кой може да иска по-голямо блаженство от това?

И Стойчо подвижна на воловете, замаяха заканително остен и метна юнашка ръка през Янкина снага.

— Недей, Стойчо, ще ни видят — рече плахо Янка и се притисна до него.

— Не сме в село да ни видят — отговори Стойчо и почна да я милва по младото червено лице.

— Ух, боже, аз пък не се сещам, че сме в полето! — засмя се Янка.

— Кум Милен е човек весел, ще ни посрещне царски¹⁰ — взе да мечтае Стойчо.

— Какъв ли дар¹¹ ми е приготвил?

— Хеле¹² кумата, що¹³ е припряна, цяла нощ няма да мигне, да знае, че идем.

— Каква радост ще е! — плесна ръце Янка.
— Кум Милѐн е човек гостолобив — колко вино ще пролѐе! — рече Стойчо от сърце.

— Бя¹⁴, ти за пиене все мислиш! — укори го мило Янка.
— Янке, не ме кори, ще те целуна по гушката!
— Брѐ! Я го гледай!... Много ти прилича!
— Чакай да видиш, не прилича ли ми!
— Недѐй, брѐ! Их, Стойчо, какъв си — измачка ми забрадката.
— Не вдигай шум!
— Амй да мълча ли?

В колата екна смях и кикот и започна боричкане, волно и весело. Над ритлите изчезна бяла Янкина пребрядка и леко се отпусна дълг остѐн...

Всичко се потай.

Млади волове спряха насрѐд пътя спокойно и безгрижно. Буен глас не ги подкара, дълг остѐн заканително не се размаха над тях. Тѐ постояха тѐй, помислиха, па легнаха с ярѐма и запреживяха равнодушно и сладко...

Блѐд месец лукаво се усмихна на небѐто и пришѐпна на немйрните звездици нѐщо там на негов си език. Тѐ лукаво се възря надолу, закачливо си смйгнаха и гледаха дълго-дълго, докато зорѐ се пукна и небеса побеляха.

Златното слѐнце изгрѐ зад планините, извиси се, прѐти топли лѐчи наврѐд и помйлта колата, която още стоѐше неподвижно насрѐд пътя. Воловете, доволни от почивката, лежах и си преживяха. Стойчо сѐпнато се вдигна и задърпа Янка.

— Янке, слѐнцето е на пладнина!¹⁵

Янка се разбуди, погледна плахо надколо и плесна с ръце.

Дружен сърдѐчен смях безгрижно и волно екна сред широкото полѐ

1. Сѐ вм. Всѐ. 2. За гълчаха нар. Заговориша с висок глас, завикаха. 3. Слѐнцето засѐдна нар. Слѐнцето залѐзе. 4. Зѐран диал. Сутринта. 5. Писана нар. Украсѐна с рисунки. 6. Бѐклица нар. Плѐсък дървен сѐд за вино. 7. Оглавниците вм. Юларите. 8. Взор вм. Поглед. 9. Месечинка нар. Лунѐ. 10. Цѐрски вм. Богѐто. 11. Дѐр нар. Подѐрък. 12. Хѐле (тур) разг. Осѐбено пѐк. 13. Щѐ разг. Кѐлото. 14. Няма да мйгне разг. няма да заспй цяла нѐщ. 15. Бѐ разг. Брѐй. 16. На пладнина нар. На ѐдел.

АЛЕКО КОНСТАНТИНОВ

(1863—1897)

Алеко Константинов е родѐн в гр. Свищѐв. Произхожда от замѐжно семейство. Завършва право в Русия.

Алеко Константинов е един от бележитите български писатели-хумористи, ѐрк представител на критическия реализъм в българската литература.

В своите произведения писателят-демократ ѐстро критикува отрицателните страни на буржоазното общество в началото на XIX век. Той остава и живи описания на красиви кѐтове от природата.

Алеко Константинов е извѐстен със сбѐрника разкази „Бай Ганьо“, със своите фейлетони и с пътеписа си „До Чикаго и назад“.

ПРЕЗ МАРТА¹ В ЧЕПИНО

— Я ми кажи ти, отиваш ли² да те заведѐ аз тебе на Чѐпино?

— На Чѐпино? О, да, с голямо удовѐлствие. Амѐ аз имам и другѐр.

— Добрѐ, и негѐ ще взѐмем. В сѐбота по пладне³ на гарата, приѐто?

— Приѐто.

Найстина не му бѐше мѐй времето за полски и горски разходки през мѐрт, но ѐз толкова хвалбй бях чувал за туй Чѐпино, че на драго сърце приѐх любѐзната покѐна на моя приятел. В сѐбота по пладне се качихме на софийската гара и ѐколо чѐтири часа слязохме на станцията Белово, откѐдетѐ на конѐ потѐглихме през върха Алабак за Чѐпино. Едѐв изминахме сѐлото и ситен дѐждѐц ни зарѐси върху ѐглените беловски хълмове. Сѐляните, който смѐкваха от върховете чамѐви трѐпове⁴ и бѐрзаха да се приберѐт в Белово, изглеждаха ни полуучѐдено, полуиронически, като чѐ йскаха да ни кѐжат: „Абѐ вие шегувате ли се, или сериѐзно сте намислили в такава нѐщ да минѐвате Алабак?“ Но нашето странствувѐне никак не приличаше на шегѐ, когато ни една точка от горните ни дрѐхи не остана сѐха и осѐбено пѐк когато дѐждѐт, гласкан от вѐтъра, забрѐска лицѐта ни. Амѐ търпй бабо за хѐбост... Търпйм и нйе, жѐжки-жѐжки⁵ туристи, зѐр⁶ малодѐшние ще покажем, ако оставим на един мѐртенски дѐждѐц да угаси пламенното ни ламтѐние към природните красоти на Бѐлгария. Но правичката да си кѐжем, като се добрахме до горската барака на върха, се позарадвахме. Тѐк е сѐхо и топло: напѐлената до червѐно желязна пѐчка пращѐше от разпламналите смѐлести главни. Сушим се, закусваме, надѐваме Винка Лозичка⁷ и ни е весело и леко.

Един едничѐк си имаме жѐнски месец — Мѐрта, да ни е живичка, амѐ пазй бѐже! Ковѐрно и измѐнчиво създѐние. Налй ѐж тѐмна нѐщ бѐше, нали ѐж вѐтр и дѐжд блѐскаха в очите, а пѐк излизаме из барѐката, и каквѐ да видим? Като грѐйнала онѐя ми ти⁸ месечина и покрйла островърхите лесисти хълмове с една блѐда мѐка светлинѐ и глѐдаш смѐтни грамади от върхѐве, висѐки и пѐ-нйски, близки и далѐчни, свѐтли и тѐмни, и всѐчко това, кѐлото се снишава, тѐмнѐе, тѐмнѐе и пропада в мѐрака на ѐгрѐмните долища. Дѐлбѐк ли е долѐт, ширѐк ли е, далѐч ли е, през там ли ще минем нйе, през тѐка ли, онуй там долу ѐзеро ли е, сняг ли е, или гѐста млѐчна мѐгла — зѐнем ли нйе! Ще кѐжеш — ще сбѐркаш. Не грѐе слѐнце да го видим ѐсно. Всичко покрито с тайнствената и фантастична лѐтна нѐщ. Мѐже да не е дѐнем тѐй хѐбаво, тѐй величествено — кой зѐне, но илюзията го прави сегѐ феерично и нйе сме доволни, весели, възхитѐни, екзалтирани (и конѐкѐт помѐгна мѐлко дѐ, недѐй си кривй душѐта⁹..)

— Я чакайте да опитаме има ли ехо!

И гръмна първата пушка. Гръма с гръм посрещна първият хълм и през долъ с рѣв го предаде на втория, с рѣмжѣне го поѣ третият, въздишка изтрѣгна от четвъртия и тази дълбока въздишка се слѣ с диханието¹⁰ на нощта. Но ние не оставихме на мѣра¹¹ дремливите хълмове. Едва ехтението от първия гръм изчѣзна в пространството, гръмна втора пушка, гръмна трѣта пушка и трѣгна от хълм през дол, разбудихме нощта.

— Е-хѣе! — обади се някой от височините.

— Е-хѣе! — отговорихме ние на замръкналия заблудѣн пътник.

— Е-хѣ-хѣ-хѣе! — отзова се той отчаяно и ни предизвика да му отговорим със същия възглас. И едно нескончаемо¹² „е-хѣе“ се почна между нас и ни накара да направим сума предположения: дърварин ли е замръкнал, контрабандист ли е с тютюн от турската граница.

— Това е птица, господине, не ѣ човек — обади се равнодушно нашият водач Хюсейн.

— Птица ли? Как птица!

— Е така, птица — поясни той, за да разсѣе мѣето крайно учудване, — тя така си вика като човек, ама не ѣ човек.

Вярвайте, да бях умрял до този момент, нямаше да зная, че съществуват такива птици. Едва ли ще ти бѣде твърде леко на душата да изпаднеш нощно време сам в някоя непозната гора, че да ти се обалят такива птички из тъмнината!

Но ние бяхме тѣй възхитѣни от нощната картина и тѣй въодушевени, че печалният рѣв на нощната птица не можѣ да повлияе на вѣселото ни настроение. Като разбудихме веднаж нощта с пущечните гърмове, ние не престанахме да я тревожим с гласовете си. То бѣше едно пѣене, един вик до небесата!¹³

1. През март астар. През март. 2. Отиваш ли? разг. Би ли отишъл? 3. По плъдне разг. На обяд. 4. Чамови трупове разг. Борови трупи (отсѣчени дебѣли дървета). 5. Жѣжки нар. Пламени, страстни. 6. Зер (перс.-тур.) нар. разг. Разбира се. 7. Винка Лозичка разг. хумор. Вино. 8. Оная ми ти разг. Изразява се възхищение или недовѣлство от нещо. 9. Недей си кривй душата разг. Не лъжй умйшлено. 10. Дихание поет. Дѣх, дйшане. 11. Не оставихме на мѣра (някого) разг. Непрекъснато безпокойхме (някого) 12. Нескончаемо книж. Безкрайно, продължително. 13. Вик до небесата разг. Много силен вик.

ЙОРДАН ЙОВКОВ

(1880—1937)

Йордан Йовков е роден в с. Жѣравна, Котленско, но по-голяма част от живота си прекарва като учител в Дѣбруджа.

Йовков е писател-хуманист, класик на българския художествен разказ и тѣнък познавач на народния език. В своите произведения той представя правдиво живота на българския селянин в началото на

нашия вѣк, разкрива привързаността му към труда, земята и добитъка, майсторски рисува добруджанския пейзаж. В един от най-хубавите си разкази Йовков пресъздава художествено преданията за историческото минало — турското робство. В тях показва силата и красотата на българския народ.

Творчеството на Йовков е събрано в пет тома. Най-известните му творби са разказите от „Старопланински легенди“, „Край Мѣста“, „Ако мѣжеха да говорят“, повестта „Земляци“, драмите „Албѣна“, „Боряна“ и „Милионерът“.

СЕРАФИМ

Един чудноват човек, нито селянин, нито гражданин, дрипав, окъсан, идеше към Ёньовото кафенѣ и сам Ёньо, седнал пред кафенѣто на сянка, не можеше да го познаѣ кой е. Посрѣд лѣто, в тѣя страшна жѣга¹, тѣя човек бѣше навлякъл дълго зимно палто, като пѣско рѣсо, на главата му бѣше нахлупено смѣчкано бомбѣ, а краката му бяха обути с цървули. Но най-чѣсто очите на Ёньо се връщаха върху палтото на непознатия: едно време то ще е било синьо, ще е било от един плат, но сегѣ нищо не личѣше — орѣфано², разнищено наврѣд, продупчено, наврѣд кърпено.

Човекът дойдѣ на двѣ-трѣ крачки и се спря. Той разбра, че Ёньо не може да го познаѣ и, малко обиден, с подигнати вѣжди, леко усмихнат, остави се да го глѣда Ёньо и зачѣка.

— А брѣ³, Серафиме, ти ли си? — извика най-пѣсле Ёньо. — Не мѣга да те позная, брѣ . . .

— Аз съм, бай Ёньо, аз. Натурален като жив . . . тѣй да се каже. . .

— Аз пѣк рѣкох, че е таласъм. Помислих, че плашилото от Тодоровата бахча⁴ иде насам.

Серафим се засмѣ тихо, беззвучно, като поклѣщаше глава, а влажните му очи свѣтнаха повече. Бѣз да бърза, той подпря на пѣйката тоягата си, снѣ и чувалчето, коѣто нѣсеше на рамото си. Всяка година, а понякога през година и през двѣ, той се явяваше по тѣя мѣста по Гергѣовден или по Димитровден, когато слугите смѣнят господарите си. Той бѣше от града, но тѣрсеше работа по селата. Можеше да работи само лека, маловажна работа.

— Дѣ⁵ бѣше тѣй лѣто? — попита го Ёньо. — Рѣно си напѣснал, щѣркелите ѣще не са си отишли. Дѣ бѣше?

— В Белица бях тѣй лѣто, на една керемидарница. Има един Панайѣт там, при него бях. Керемидите му пѣзех.

Тѣй говореше ниско, като че се боѣше да не го чѣе някой, с разширѣни и учудени очи, а пѣсле изведнаж се засмиваше и между посинѣлите му устни свѣтаха зѣбите му.

— Сѣхо бѣше тѣй лѣто — продължи той, — добра стѣка изкараха хората. Ама и берекѣтя⁶ натѣтък по селата бѣше добѣр. А нашиите българи, бай Ёньо, кога⁷ имат пари, кѣщи правят. Като мина харман⁸, че като надойдѣха ония турлѣци⁹ с талигите, иззѣха щѣ¹⁰ керемиди имаше . . .

— Хъм . . . Взеха ги?
— До една. Трй голѣми колелѣта бѣха. Свѣршиха се. И чорбаджията, Панайот: нямам, кай¹¹, нѣжда от пазач, бай Серафиме, свободен си. Даде ми хака¹² и . . . отряза ми квитанцията¹³, тѣй да се каже . . .

Като каза това, Серафим се усмихна и тѣй като бѣше съблякъл палтото си, стоѣше сегѧ мѣничек, слабичек. Щом остави палтото си на пейката, той тозчас се попипа над кръста, по пазвата. Ёньо разбра, че там нѣйде ще е скѣтал¹⁴ парите си.

— Че вземй да си купиш едно палтѧ! — посѣди го стрѧго Ёньо. — Всѣ трябва да си изкарал някоя парѧ. Да си купиш едно палтѧ!

— Ще си купя, бай Ёньо. Едно палтѧ ще си купя. Ще си купи, защото туй вѣче за нищо го не бива. — Той поглѣдна палтото и се усмихна: — Тѧ е, тѣй да се каже, добрѧ за музей . . .

— Седни, седни да си починеш — каза Ёньо, след туй стѧна и влѣзе в кафенѣто.

Серафим, гологлав, със сплъстѣна посивѣла косѧ седѣше на пейката, рѣжеше по мѧлко с едно нѧжче от хлѣба си и сладко-сладко дѣвчеше сѣхите зѧлъци.

Двѣ-трй врабчѣта подскѧчаха към Серафима и той се пазеше да не падне, за да мѧгат да си взѣмат някоя трохичка.

Една женѧ влѣзе в кафенѣто, но Серафим не ѧ поглѣдна. След мѧлко женѧта заприказва висѧко и той даде ухо:

— . . . Скѣпо, всйчко скѣпо, кръстник Ёньо! Каквѧ да купим с двѣ-трй яйцѧ, дѣто ги взѣмаме сѣутрин от кокошките? Едвѧм свѣрваме¹⁵ да си взѣмем сол и калѣп сапѣн, та да се оперѣм. Туй кибрит, гѧз — забравили сме го. Че барѣм да сме добрѣ, да сме здрави, кръстник Ёньо, а тѧ . . .

— Каквѧ прави Иван? Как е сегѧ?

— Как ще е Иван — лежи. Отдѣ дойдѣ тѧз болест, кръстник Ёньо, отдѣ дойдѣ. Сегѧ по светѧ Богородица ще стѧне сѣдем мѣсеца как не ѣ похванал работѧ¹⁶. Души го нѣщо в гърдите, подпйра го ѣй тѣка ѣ. Отслабна, да гѣ дѣхнеш, ще падне. Не е добрѣ, кръстник Ёньо, жѣлт, черен, като прѣст. Дѣмат ми¹⁷: заведй го в болницата, тури го на колѧта и го заведй в болницата.

— За болницата трябват пари — каза Ёньо.

— Трябват амй, как да не трябват — женѧта въздѣхна, след туй продължй: — че нали ни умрѧ онзи дѣн, кръстник Ёньо, и биволицата. Изкарах я сутринтѧ здрава и читавѧ, нищо ѧ нямаше, а вечертѧ като си дойдѣ, гѣтна се¹⁸ пред вратника и умрѧ. Душѧта ми се обѣрна, плакали сме като че умрѧ човек . . .

— Болест има по добитѣка — каза Ёньо. — И на мѣне ми умрѧ една телѣца.

Женѧта замѣлча, но като се ослуша по-добрѣ, Серафим разбра, че се шѣпне. Изведнѧж Ёньо извика:

— Нямам пари ѧз! Отдѣ ще взѣма пари да ти дам? Нямам . . .

— Не дѣмай тѣй, кръстник Ёньо, не мѣ връщай. Ти ще ми помѧнеш, ти ще ми дадѣш . . . Че при когѧ другигѧ да ѧда, кръстник Ёньо, . . . при когѧ, злочѣста¹⁹ ѧз . . . Кръстник Ёньо. . . мѧля ти се като на гѧспод . . .

— Остави ме, ти казвам, нямам пари! — изкрещѧ Ёньо.

Женѧта млѣкна и заплака. Серафим ѧ слѣшаше как хѣлца и как вие като пребита. Ядѧсан, Ёньо се показѧ на вратѧта и поглѣдна надалѣч, без да спйра очи нѧкъде. Серафим тихичко прибра хлѣба си и се изправи. Женѧта излѣзе от кафенѣто и си отидѣ.

— Пари ли ѧска? — пошѣпна той на Ёньо.

— Пари ѧска. Отдѣ да ѧ ги взѣма, ѧз банка ли съм? Чскала да вѧди мѣжѧ си на болницата. Добрѣ, амѧ като нямам? Като нямам, каквѧ да ѧ дам? — сѣрдеше се ѧще Ёньо.

— Значи, сиромашйѧ. Сиромашйѧ до шйѧ²⁰, а? Тѣй да се каже. . .

Вечертѧ Серафим остана на гѧсти на Ёньо, но отказа да спй в кафенѣто.

На другия дѣн Ёньо се забави и кѣсно дойдѣ да отвѧри. Той заварй Серафима седнал на пейката и, както вчѣра, рѣжеше си хлѣб с нѧжчето и закусваше. Ёньо се изправи пред него, изглѣда го продължително, след туй каза:

— Ти каквѧ си направил?

— Каквѧ съм направил. Никому нищо не съм направил — крѧтко отвѣрна Серафим.

— Дал си пари на Павлийна, онѧз, която снѧщи бѣше тѣка, дѣто ѧскаше пари от мѣне. ѧз сегѧ бѣх у тях, тѧ ми каза. Как такѧ даваш пари на човек, когѧто не познаваш? Че мѧже да те излѣже, мѧже да не ти ги вѣрне.

— Бѧ, ще ми ги вѣрне тѧ. Нѣка заведѣ мѣжѧ си на болницата, мѧже да му помѧгнат дѧкторите. А пѣк мѧите пари ще ги вѣрне. На нас, помеждѣ ни, услѧвието знѧеш ли как е? — Когѧто гѧспод на нѣя, и тѧ на мѣне. ѧз не бѣрзам.

Ёньо прехѧпа ѣстните си и замѣлча.

— А палтѧ? С каквѧ ще си купиш палтѧ? — ка⁰ той.

— Че нали имам палтѧ? Ёто го! — Серафим взѣ палтѧто от пейката и го разгѣна. — Хубаво си е тѧ, мѧето палтѧ, нищо не мѣе . . .

Той се усмихваше и лѣко поклѧщаше главѧ, като чѣ броѣше крѣпките, или като чѣ си спѧмняше нѣщо. Дѣсет и пѧвече годйни има, откѧкто се кѧни да си купи палтѧ. Докато бѣше млѧд, каквѧто изкарваше, изпйваше го. Сегѧ вѣче не пйеше, защото твѣрде не бѣше здрав, но чѣсто даваше някому парите си, както бѣше ги дал тѧя сѣутрин на Павлийна. Оттогѧз на палтѧто му взѣха да се ѧвяват тйѧ голѣми крѣпки.

— Хубаво си е тѧ, мѧйто палтѧ — продължй той с нѧкаквѧ особѧна радост в гласѧ си. — ѧз като го поизкѣрпѧ пак, ще прекѧрам с него и тѧзи зйма. Пѣк, акѧ ми е писано²¹, с него мѧже да се представѧ и пред бѧга. То там, на онзи свѧт, туй палтѧ мѧже да ми помѧгне. Мѧже пѣк там да ми дадѧт нѧво зймно палтѧ, злѧтно, тѣй да се каже, скѣпоцѣнно . . .

Серафим говореше на Ёньо, но не го гледаше. Той пусна палтото на колената си, позагледа се пред себе си и се усмихна.

1. Жѐга нар. Горешина. 2. Орѐфано разг. Скѐсано по краищата. 3. Брѐ разг. При сбрѐщение. 4. Бахчѐ (перс.) нар. Зеленчукова градина. 5. Дѐ разг. Кѐдѐ. 6. Берекѐт (араб.) разг. Плодородие. 7. Когѐ разг. Когѐто. 8. Харман (перс.) нар. Вършитба. 9. Турлѐци диал. Торлѐши — название на сѐляни от планинската част на Бѐлгария. 10. Щѐ нар. Кѐлкото. 11. Кѐй нар. разг. Кѐзва. 12. Хѐк (араб.) нар. Заплата, парично възнаграждение. 13. Отрѐза ми квитѐнцията разг. Отказа ми рѐзко. 14. Скѐтал нар. Скрил. 15. Свѐрваме разг. Успѐваме. 16. Не ѐ похѐвал работата разг. Никак не ѐ рѐбстил. 17. Дѐмат ми нар. Кѐзват ми. 18. Гѐтиа се диал. Повали се. 19. Злочѐста нар. Нещѐстна. 20. Сиромашия дошия нар. Голяма бѐдност. 21. Акѐ ми е пѐсано разг. Акѐ ми е предопределѐно от съдбата.

ПЕЙО ЯВОРОВ (1877—1914)

Пейо Яворов е роден в гр. Чирпан. Произхожда от бедно занаятчийско семейство.

Поезията на Яворов има голяма художествена сила и обществено значение. В нея са отразени реалистично и вълнуващо страданията на бедните сѐляни по време на ранното развитие на капитализма в Бѐлгария.

Със стихотворенията на Яворов „Градѐшка“, „На нѐвата“, „Арменци“, „Двѐ хѐбави очѐ“, „Калиѐпа“ бѐлгарската поѐзия достига до голямо съвършенство, до изящество и виртуозност в стих и език.

Творчеството на Яворов е събрано в пет тома: стихотворните сборки „Стихотворения“, „Безсѐници“, „Подир сѐнките на облациите“ и драмите „В полите на Витоша“ и „Когѐто грѐм удари“.

КАЛИѐПА (Откъс)

„Дѐ, момчѐ, умѐ ти хвѐрка?
Всѐ навѐн ти са очите!
Дѐвол нѐкой тѐк се бѐрка:
пѐк разтѐглихме ушите¹.“

Пѐлешник² ли тѐй ще стѐва,
или за носѐ ти брѐнка?
Кѐш кюмѐр³ се достѐпява,
а тѐй глѐдай ѐще вѐнка!⁴ . . . “

— Трѐк-чѐк, жѐн-жѐн, трѐка-чѐка! —
наковѐлнята възглѐся⁵.
И духѐлото се пѐка:
дѐха⁶, пѐха⁷ и приглѐся.

Глѐдай ѐкри рѐй звездѐци
от жѐлязо нажежѐно,
глѐдай ѐгнени езици
от ѐгнище разжарѐно.

„Хѐй, момчѐ! . . . “
— Жжѐн! чѐка трѐка . . .

Нѐка старѐия нарѐжда!⁸
Щѐ ли мѐмѐк трѐпен⁹ чѐка,
чѐсто-чѐсто вѐн поглѐжда?

— Там-сам! Зѐн-вѐн . . . бѐва-бѐва . . .
Кѐли-Кѐли-Калиѐпа! —

Наковѐлнята звѐнливо,
присмехѐлка вѐрла¹⁰ хлѐпа.

— Зѐн-вѐн, трѐк-мрѐк!
— Бѐже мили,

ѐще нѐма я зорѐта . . .
Удрѐ мѐмѐк, удрѐ, сѐли!¹¹ —
на гърдѐ навѐл главѐта.

За гѐдѐия¹² от небѐто
слѐнце сѐтрин не изгрѐва,
срѐща¹³, хѐ — отрѐд пердѐто
нѐму¹⁴ тѐ се навѐстява.

Стѐр болярѐн¹⁵ — зѐл лихвѐрин
в краѐ наш се слѐви;
тѐй пѐлатѐ¹⁶ нѐй-богѐти
сред градѐ напраѐи.

Пѐзи старѐо грѐзно хѐро¹⁷
Калиѐпа крѐсна¹⁸,
катѐ в клѐтка зад рѐшѐтка
птѐчка сладкоглѐсна.

Стѐр болярѐн — зѐл лихвѐрин
вѐрди я страхливо,
от светѐвен вѐр грѐхѐвен
крѐй¹⁹ я завистливо.

Но зорѐта в небѐсата
зѐран щѐмѐсе пѐкне,
старѐ болярѐн кѐм пѐзара
глѐдаш го че хѐкне.

Болярѐкѐня, сирѐтинѐя²⁰
трѐпетна тогѐва,
катѐ в трѐска там завѐска
бѐрже отвѐлява²¹.

А отрѐща я посрѐща
с поглѐд буйноплѐмен
млѐд момчѐина юначѐина²²,
хубавѐлек²³ хвѐлен . . .

Шѐй²⁴ грижѐвно хубавѐца
и любѐвно
през прозѐреца поглѐжда,
па си шѐпне и нарѐжда:

„Вѐлен, хѐбав, мѐй сокѐле,
млѐд и любѐв²⁵,
брѐт бѐдѐ ми, вѐг не бѐвай,
ѐгѐн поглѐд тѐк не вѐйвай,

че горѐ ме твѐя поглѐд, —
умѐри ме! . . .
Щѐ е слѐнце на лѐзѐта,
жѐдна, бѐлна за росѐта?

Нѐи — дрѐга — мѐй сокѐле,
дѐй ѐ влѐга!
Слѐницѐто тогѐз да грѐе
и лѐзѐ ще зеленѐе!

Двѐ сѐрцѐ се знѐйно²⁶ любѐят,
старѐо-хѐро ги дѐли:
далѐ времѐто си гѐбят,
или бѐг ще се смѐли?

1. Ушите прен. Част на рѐло. 2. Пѐлешник — жѐлязната част на рѐло. 3. Кюмѐр нар. Вѐглиша. 4. Вѐнка нар. Вѐн. 5. Възглѐся тѐк Вѐка. 6. Дѐха диал. Дѐша. 7. Пѐха нар. Дѐша. 8. Нарѐжда прен. тѐк Говѐри бѐвно и напѐвно. 9. Трѐпен (поет.) прен. Безпѐкѐн. 10. Вѐрла диал. Злѐ. 11. Сѐли разг. Напѐга се. 12. Гѐдѐия (тѐр.) Смѐл, рѐшитѐлен млѐд чѐвѐк. 13. Срѐща вм. Отсрѐща. 14. Нѐму ост. На нѐго. 15. Болярѐн ост. Богѐт чѐвѐк. 16. Пѐлатѐ тѐк Хѐбавѐни кѐщи. 17. Старѐо-хѐро нар. Стѐр и прѐтивѐн чѐвѐк. 18. Крѐсна нар. Красѐва, прѐкрѐсна. 19. Крѐй вм. Крѐе. 20. Сирѐтинѐя нар. Нещѐстница. 21. Отвѐлява нар. Отдрѐпва. 22. Момчѐина юначѐина нар. Снѐжен хѐбав млѐдѐж. 23. Хубавѐлек нар. Хубавѐц. 24. Шѐй вм. Шѐе. 25. Лѐбѐва нар. Чѐвѐк за обѐчѐне. 26. Знѐйно вм. Горѐщо.

ПЕНЧО СЛАВЕЙКОВ

(1866—1912)

Пенчо Славейков е роден в град Трявна. Син е на видния възрожденски поет и общественик Пенчо Рачев Славейков. Следва филология и литература в Германия.

Пенчо Славейков е един от класиците на българската литература. В поезията си възпява героизма на българския народ в освободителната борба. Умело преработва мотиви от народното творчество. Славейков е майстор на кратките лирични творби.

Най-известни произведения на Пенчо Славейков са сборките „Момини сълзи“, „Епически песни“, „На острова на блажените“, „Блянове“, „Сън за щастие“ и поемата „Кървава песен“.

НИ ЛЪХ НЕ ДЪХВА...

Ни лъх не дъхва над полени¹,
ни трепва лист по дървесà²,
оглежда ведър лик небето
в морè от бисерна росà.

В зори ранил на път, аз дишам
на лятно утро свежестà —
и милва ми душата бодра
за лек път охолна³ мечтà.

За лек път, за почивка тиха
през ясна вечер в роден кът,
където ме с милувки чака
на мойто щастие сънят.

1. Полени диал. Поляни. 2. Дървесà поет. Дървета. 3. Охолна тук Красива.

ТИХО ВЕЕ...

Тихо вее вечерна прохлада
и полëка мрака нощен пада.
Всичко вèч¹ прибира се за сън.
Трепнаха звездици в небесата.
Из полето нèйде² от чердата³
се зачува тих, залутан звън.

Пъпчиците към земя привèждат,
мòрни⁴, рòсно чело и изглеждат
как се мило милва лист със лист...
Дневна скръб в душа се притаява
и сърцето с кротост упоява
аромата нощен бляг и чист.

1. Вèч съкр. поет. Вече. 2. Нèйде нар. Някъде. 3. Чердата вм. Стадото говеда. 4. Мòрни нар. поет. Уморени.

В СТАИЧКАТА ПРЪСКА АРОМАТ...

Във стаичката пръска аромат
оставена от тебе китка цвете,
тòз¹ аромат душата ми в мечти
при теб унася, свидно мòе дете.

И виждам те унесена в мечти
за мèn, подпряла чело на ръцете...
Във стаичката пръска аромат
от теб оставената китка цвете.

1. Тòз диал. Този.

ДИМЧО ДЕБЕЛЯНОВ

(1887—1916)

Димчо Дебелянов е роден в гр. Копривница. Произхожда от бедно занаятчийско семейство. Убит е като офицер през Първата световна война.

Стихотворенията на Дебелянов са събрани в един том. Те са художествен документ на епохата около Първата световна война и на настроенията на честната българска интелигенция тогава.

Дебеляновата поезия се отличава със задушност, с искреност и дълбочина на чувствата, с изящество и музикалност на стиха.

СКРИТИ ВОПЛИ

Да се завърнеш в бащината къща,
когато вечерта смирено гасне
и тихи пазви тиха нощ разгръща
да приласкае скръбни и нещастни.
Кат¹ брème хвърлил черната умора,
щò безутешни дни ти завещàха —
ти с плахи стъпки да събудиш в двора
пред гостенин очакван радост плаха.
Да те пресрещне старата на прага
и, сложил чело на безсилно рамо,
да чезнеш в нейната усмивка бляга
и дълго да повтаряш: мамо, мамо...
Смирено влязъл в стаята позната,
последна твоя пристан и заслòна,

да шепнеш тихи дүми в тишината,
впил мѳрен поглед в старата икона:
аз дойдох да дочакам мирен зәник,
че мойто слънце своа пѳт измина . . .

О, скрити вопли на печален странник,
напразно спомнил майка и родина!

1. Кат обл. Катѳ.

ХРИСТО СМІРНЕНСКИ

(1898—1923)

Христо Смирненски е роден в гр. Кукуш (Македония). Произхожда от бедно семейство.

Смирненски е един от най-големите пролетарски поети в България. Чрез типични художествени образи и картини разкрива противоречията в капиталистическото общество в началото на XX век. В циклите „Децата на града“ и „Зимни вечери“ Смирненски рисува с дълбоко съчувствие живота на работниците в капиталистическия град.

В поезията на Смирненски намира отражение революционният подем на работническата класа след Първата световна война. В стихотворенията „Москва“, „Червените ескадрони“, „Руският Прометей“ поетът пламенно възпява Великата октомврийска социалистическа революция. Своа възторг от борбите на пролетариата от цял свят изразява в стихотворенията „Йохан“, „Роза Люксембург“, „Карл Либкнехт“.

Творбите на Смирненски — стихотворения, разкази, статии и фейлетони, са издадени в три тома.

ЙОХАН

Над мъртвата градинка вечерта
разпускаше коси от черен мрак.
Йохан откряна малките врата,
огледа уличната пустота
и в миг прескочи дървения праг.

След него припна плачуща¹ жена,
протегнала в ръцете си дете.
Но, озарен от бледната луна,
безшумно в тягостната тишина,
отмина той и всичко опустѳ.²

След него дълго, дълго гледа тя,
далече впила поглед замечтан;
надколо бе сънна пустота
и само пребледнелите уста
нашепваха едвам: „Йохан, Йохан!“

На барикадата Йохан е сам.
В предсмъртен стѳн старикът белобрад,
оплискан с кръв, повдига се едвам.
Съзрял хусарите³ през дим и плам,
крещи, издъхвайки: „Назад! Назад!“

А, стиснал карабината в ръце,
Йохан ги срѳща с грѳм и ги зовѳ:
„Елате вий⁴, аз с каменно лице
ще срѳщна щика в своето сърце!
Елате вий, престѳпни синове!“

Безумци! Всяка капка кръв пред вас
ще бликне нови хиляди борци!
Вѳч бий⁵ дванайсетия кобен час
и ще сразим престѳпната ви власт!
Елате вий! Елате, подлеци!“

А от веригата хусар един
тогаз⁶ просѳска гнѳвно с глас пиян:
„Млъкни! Ръцете горе, робски син!“
Но, величав кат⁷ някой исполн —
„Челата горе!“ — викна му Йохан.

Задрѳжен грѳм изпрати му отѳвет.
Гѳй грѳхна до старика белобрад.
Хусарите се втурнаха напред.
Един от тях се взря в лика му блѳд
и прѳсна чѳрепа му със приклад.

А тѳнеше Берлин в мъгла и скрѳж
и бликаше предутрен синкав здрач.
И в бедна хижа, в ужас и копнѳж,
една жена при всеки глух гърмѳж
избухваше в несдѳржан горѳк⁸ плач.

И, стиснала детенцето си, тя
всё чакаше със поглед замечтан.
Навън цареше смъртна пустота
и глухо преbledнелите уста
през плач нашепваха: „Йохан! Йохан!“

1. Плачуща остар. Плачеша. 2. Опусте обл. Опустя. 3. Хусар — някогашен германски войник-конник. 4. Вий вм. Вие. 5. Бий вм. Бие. 6. Тогаз обл. Тогава. 7. Кат обл. Катò. 8. Горък арх. Горчйв.

НИКОЛА ВАПЦАРОВ (1909—1942)

Никола Вапцаров е роден в гр. Банско.
Вапцаров учи 7 години в Мърското машинно училище в гр. Варна.
След завършване на училището става фабричен работник и се включва активно в антифашистката борба наред с най-смелите професионални революционери. На 23 юли 1942 г. фашистите го разстрелват заедно с петима негови другари.

Никола Вапцаров е най-талантливият български поет-антифашист.
В своята сбирка „Моторни песни“ (1940) той рисува правдиво и с художествена простота суровия живот на работническата класа, представя драматично грандиозния и двубой с фашизма, изразява несломимата си вяра в победата над стария свят и в изграждането на новия живот.

„Вяра“, „Писмо“, „Двубой“, „Романтика“ са най-хубавите стихотворения в пролетарско-революционната ни поезия от времето на фашизма.

В цикъла стихове „Песни за една страна“ поетът-пролетарски интернационалист възпява много задушевно героичната борба на испанския народ против фашизма.

През 1952 г. Международният комитет на мира награждава по-смъртно Вапцаров с почетната грамота за мир.

ПРЕДСМЪРТНО

Борбата е безмилостно жестока.
Борбата, както казват, е епична.
Аз паднах. Друг ще ме смени и...толкоз!
Какво тук значи някаква си личност!

Разстрел, и след разстрела — червей.
Това е толкоз просто и логично.
Но в бурята ще бъдем пак със тебе,
народе мой, защото те обичахме!

14 ч. — 23. VII. 1942 г.

1. Толкоз диал. Толкова.

ПРОЩАЛНО

На жена ми

Понякога ще идвам във съня ти
като нечакан и далечен гостенин.
Не ме оставяй ти отвън на пътя —
вратите не залоствай!

Ще влезна тихо. Крòтко ще приседна²,
ще впèря поглед в мрака да те видя.
Когато се наситя да те гледам.
ще те целуна и ще си отида.

1. Залоствай диал. Затваряй здраво. 2. Ще приседна диал. Ще седна за кратко време.

ВЯРА

Ето — аз дишам,
работя,
живея
и стихове пиша
(т'й, както умèя).
С живота под вежди
се гледаме стрòго
и бòря се с него,
докòлкото мòга.

С живота сме в разпра,
но ти не разбйрай,
че мразя живота.
Напрòтив, напрòтив! —
Дори да умирам,
живòта със грубите
лапи чилични
аз пак ще обичам!
Аз пак ще обичам!

.....

За него — Живòта —
Направил бих всичко —
Летял бих
със пробна машина в небето,
бих влязнал във взривна
ракета, самичък
бих търсил
в простòра
далечна планета.

.....
Но ето, да кажем,
вий вземете — колко? —
пшеничено зърно
от моята вяра,
бих ревнал тогава,
бих ревнал от болка,
като ранена
в сърцето пантера.

.....

Мòже би искате
да я сразите
моята вяра
във дните честити,
моята вяра,
че ùтре ще бьде
живòта пò-хубав,
живòта пò-мьдър?

А как ще шурмувате, мòля?
С куршуми?
Нè! Неумèстно!
Рèсто! — Не струва!

Тя е бронирана
здраво в гърдите
и бронейни патрони
за нея
няма открити!
Няма открити!

ЕЛИСАВѢТА БАГРЯНА

(1893)

Елисавета Багряна е родена в гр. София. Произхожда от чиновническо семейство. Завършва славянска филология в Софийския университет.

Багряна е най-талантливата българска поетеса. Нейната поезия е разнообразна и богата по съдържание. С голяма художествена сила Багряна възпява любовта и красотата, прославя свободната родина и строителството на новия живот. В стиховете ѝ намира израз съветско-българската дружба и борбата за мир. Пише и стихове за деца.

Лириката на Багряна е пропита с хуманизъм и искреност на чувствата. Най-значителни творби на поетесата са сборките: „Вечната и святата“, „Звезда на моряка“, „Сърце човешко“, „Пет звезди“, „Обичам те, Родино!“

ЛЕТИЩА

Всё така и до днес аз обичам
да летя,
да летя,
да летя
(и в действителност,
и с мисълта).
Тази страст,
тази жажда птича,
тя, изглежда, не се насища.
Затова и до днес ме привличат
тези грейнали нощем
летяща.

се завръщам —
и плавно пред мене,
ти, летище,
ти — родно гнездо,
сред полето софийско изплуваш —
аз усещам тогава,
че няма
за сърцето ми
трепет по-чист
и дълбок
и любов
по-голяма —
и се мислено скланям¹,
целувам
всяка твоя тревичка
и лист.

Но когато след дълго летене,
закопняла за близкия дом,

1. Скланям се в. Навеждам се.

УТРО В СЛИВЕН

Стъпките ми бъдат тротоара
тази сутрин в тебе, бащин град.
Аз съм с половин век
днес по-стара.
Ти си с половин век
днес по-млад.

Гледам със зеници разширени —
да позная
стария квартал.
А дали той ще позная в мене
малкото момиче
с ален шал?

Улицата съща — но не съща.
Уж¹ на мястото съм — а не съм:
тук я няма дядовата къща
сред тревясалия
калдъръм².

в моя стих.
А блещят тук в слънце
нови сгради
и шуми в тях нов
и буен свят.
Не, не спирайте се

Няма я онази порта³ стара
със ковано⁴ чукче и халка,
старата кайсия — над дувара⁵
да ми махне
с чукаща ръка.

хора млади,
аз съм само
пътник непознат . . .
И отекват пак по тротоара
стъпките ми

Дядовата къща
в паметта ми
само
днес живее — спомен тих.
За да не изчезне със смъртта ми—
нека да остане

в тебе, бащин град.
Но не се усещам вече стара,
както виждам тебе нов
и млад!

(1. Уж в. Като че ли. 2. Калдъръм (гр.) Каменна настилка на улица. 3. Порта лат.) Дворна врата. 4. Ковано в. Изработено с коване. 5. Дувар (перс.) нар. Стена, зид.

ВЕСЕЛИН ХАНЧЕВ

(1919—1966)

Веселин Ханчев е роден в гр. Стара Загора. Завършва право в Софийския университет.

Ханчев е известен съвременен български поет. Някои негови стихотворения са едни от най-ценните творби в най-новата българска лирика.

Отечествената война, в която поетът участва като обикновен войник, е тема на сборката му „Стихове в паласките“, удостоена с Димитровска награда. Стихотворенията „Балада за бащата и синя“, „Не, не мога да спя“ и др. са израз на любов към социалистическата родина. Те са жизнено правдиви по мисъл и чувства.

НЕ, НЕ МОГА ДА СПЯ

Не, не мога да спя. Ще изляза навън, под небето,
дето светят звезди и тревожния вятър тръби.
Искам там да съм с теб, да ти кажа това, за което
не успях, не посмях, може би . . .

Недолюбих те аз, ненагалих те, моя любима.
Раздели ни дългът. Затова не плачи, не кори!
За да има любов и мечти занаят за да има,
аз отивам на бой призори.

Ако падна убит сред степта, под звездите студен:
запомни ме с добро¹, но на гроба ми ти не ридай.
Посрещни радостта, отвоювана с мъка от мене,
долюби вместо мен², домечтай!

Аз не щѐ се гневя, а ще бъда щастлив и спокоен.
Не за скръб съм се бил, не за сълзи вървя на война.
Вече съмва над мен. Вече влизат другарите в боя.
Лека нощ, моя мила женя!

1. Запомни ме с добро вм. Запази за мене добри чувства. 2. Мен диал. Мене.

ЖИВ СЪМ

Жив съм.	Хора, спрелите минути ме болят. Жив съм.
Нажежено е до бяло всичко в мен.	По загубените пътища крещя. Жив съм.
Жив съм.	Хора,
Падам и крещя от болка.	искам рождества,
Жив съм.	не искам смърт.
Не от болестта боли.	Жив съм.
Боли ме, че съм повален.	
Жив съм.	В мен крещи недороден светя. Жив съм.
Като тетива треперя цял.	Мъртъв ще съм,
Жив съм.	ако не крещя от болка.
Цял горя и в треска викам.	Жив съм.
Жив съм.	Хора,
Не от треската треперя, а от гняв,	чуйте диагнозата на болестта: жив съм.
че съм се спрял.	
Жив съм.	

ДИМИТЪР ДИМОВ

(1909—1966)

Димитър Димов е роден в гр. Ловеч. Завършва ветеринарна медицина. Бил е професор във Ветеринарно-медицинския факултет в София.

Димов се утвърждава като един от най-изтъкнатите съвременни български писатели-романисти. Той е увлекателен разказвач, дълбок психолог, майстор на естествения, стегнат диалог.

Писателят издава романите: „Поручик Бенц“ с тема от Първата световна война. „Осъдени души“, свързан с борбата на испанската

република, и „Тютюн“. Той е автор и на драмите „Жени с минало“, „Виновният“ и „Почивка в Арко Йрис“.

„Тютюн“, най-известният роман на Д. Димов, е реалистична картина на живота на българската едра буржоазия до Девети септември и на класовата борба на пролетариата.

ТЮТЮН

(Откъс)

Когато Ирина и Костов приближиха Кавала, видяха синевина, но денят не можеше да разсее ужаса от изтеклата нощ. По хълмистата равнина стърчаха тъжно маслинови дървета и остатъци от древни развалини, мяркаха се блатата, обраснали с тръстика, гръцки селяни бегяха тютюн.

Светът на „Никотиана“¹ и Немския папиросен концърн се бе разпукнал на отделни блокове и два от тях — завчера Борис, тази нощ фон Гайер — се бяха отърколили в пропастта, оставяйки зад себе си усещане на виновност и печал. „Никотиана“ бе стигнала до своя неизбежен гибелен край. Няма да има вече надлъгване при покупките, неприятности с манипулацията, сплетни около продажбите. Името на „Никотиана“ се превръщаше в празна дума, а главният експерт с всичката си елегантност и блясък — в безлично контѐ, в излишен, неправоен никому впечатление човек. Едва сега Костов разбра защо се бе грижил така несъзнателно и предано до последния миг за Борис, защо бе желал подписването на договора с Кондоянис, защо бе потресен от убийството на фон Гайер. Без „Никотиана“ той губеше почвата под краката си, нямаше кога да подкупува, увещава или заплашва с нейната мощ. Експертът се усещаше смазан и унижен, като заедно с това изпитваше злобата на всички, които трябваше да си отидат със стария свят. Нямаше никакви изгледи, никаква морална опора за новия живот. Ала дори сред тази пустота полъхна надежда.

Костов помисли за Аликс. Да, оставаше Аликс!... Детето с ръждиво-червената коса продължаваше да упражнява чудотворно въздействието... Оставаше Аликс, диво, изсъхнало цветче, откъснато от скалите на Тасос², което запълваше пустотата, зееща след разрухата. И снобът³ видя пак детето в рамките на загиващия свят, представи си отново Аликс в своя мухлясъл „Юнион“⁴, облечена в бледожълта вечерна рокля. Той не съзна, че отглеждайки дивото цветче, искаше да създаде човек, подобен на себе си.

Остър звук на огънатата ламарина прекъсна мислите му. Експертът усети, че нещо в дясната му ръка не беше в ред. Той си спомни за своята напредваща артериосклероза. „Слаб удар — помисли той. — Тази нощ трябва да съм получил от тревогата слаб удар.“ Костов съзна, че карането в това състояние бе опасно, и спря колата.

— Моля Ви да ме заместите! . . . — обърна се той към Ирина. — С дясната ми ръка е станало нещо.

А тя отговори:

— Да, забелязах.

Тя размениха местата си, без да погледнат към пакета с трупа на Борис върху задното седалище и без да приказват, защото всичко, върху което в този момент можеха да мислят или говорят, бѣ еднакво потискащо и за двамата.

Тя седна зад кормилото и подкара колата предпазливо и бавно.

Сегѣ Ирина искаше да бѣде оставена на спокойствие, да не мисли и върши нищо, защото ужасът на нощта я бѣше превърнал във вкоченен труп, подобен на она, който седѣше зад тях. Сегѣ тя искаше да се уедини в мълчанието и боровете на Чамкория⁶, под небето с хладни звезди и да чака равнодушно всичко, което щѣше да се случи по-нататък. Защото, каквото и да станеше, тя бѣ неуязвима. Физическата разруха на стария свят не я засягаше, а новият не я плашеше. Тя при тежаваше влѳгове в чужбина, който никой не можеше да ѝ отнѣме, а през тази нощ се увери, че комунистите не отмъщаваша на жени. Ала тя усѣщаше, че не можеше да се спаси от нѣщо друго, което бѣ по-страшно от отнѣмането на богатството и отмъщението на гладните. И това бѣ нейната собствена, вътрешна разруха. Това бѣ пепелта от всичко, което бѣ преживяла досегѣ, и от ужаса на тази нощ, който се бѣ превърнал изведнѳж в мрачно безразличие така, че тя не мислеше вече нито за Борис, чиѣто сърце престана да тупти в ръцѣте ѝ, нито за възмѣздieto, което се изсипа върху фон Гайер, нито за олющената паница с риванол⁷ и ранените партизани, които превърза с дрипи и който щяха да бѣдат доубити от немците. Сегѣ тя бѣ напълно изчерпан, студѣн, безжизнен човек.

И затова тя караше съвсѣм механично и постепенно засили скоростта на колата, като престана да се бой, че можеше да направи грѣшка с кормилото. А пакетът, поставен на задното седалище, се люшкеше безпомощно и се наклоняваше бавно на една от странѣ. Най-после той се катърна⁸ и удари с тѣп звѣк във вратичката на колата, като остана в легнало положение. Сегѣ той приличаше на обикновен багаж. Но Ирина и Кѳстов не забелязаха това.

1. „Никотиана“ тѣк Йме на голяма тютюнева фирма. 2. Конте (ит.) разг. Човек, който се грижи прекалено за външността си. 3. Тасос — Остров в Гърция. 4. Сноб книж. Човек с ограничени интереси, който се стреми да прави впечатление с външния си блясък. 5. „Юниѳн“ — тѣк голям софийски аристократичен клуб некога. 6. Чамкория сега Боровец. Извѣстен курорт. 7. Риванол (лат.) Вид дезинфекционно лекарство. 8. Катърна се разг. Падна.

УЧЕБНИК ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК ЗА ЧУЖДЕНЦИ Второ издание

Стефания Цветанова Гинина   Цветана Никифорова Николова
Люба Анастасова Сакъзова

Редактор проф. К. Попов
Преведе на английски П. Бульѳова
Редактор на издателството Евг. Паунова

Художник на корицата Дим. Тасев   Илюстр. Н. Стоянов   Техн. редактор Р. Кръстанова
Худ. редактор Т. Николова   Коректор И. Миркова

Дадена за набор на 15. X. 1971 г. Излязла от печат на 28 XII. 1971 г. Подписана за печат на 6. XII. 1971 г.
Печатни коли 27,50   Издателски коли 27,50
Издателски № 19439   Литературна група III-7   Тираж 3078   Формат 16/65/92

Държавно издателство „Наука и изкуство“   ДПК „Димитър Благоев“ — София, пор 1403